9
10-C
13

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
9
1 G
13

13

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Q. CVRTII HISTORIOGRAPHI LVCVLENTISSIMI.

De rebus geſtis Alexandri Magni, Regis Macedonum, opus, ita demum emendatum, atque illuſtratum, vt poſthac vix quicquam in eo deſiderari poſſit.

Quæ autem huic editioni acceſſerint, ſequens docebit pagella.

·L· ·V·

LVGDVNI,

Apud CLAVDIVM MORILLON, Typographum Sereniſſ. Duciſ, Montiſpenſerij.

1620.

BIBL. DOM. PROF. ROM. IHS

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Digitized by Google

Acceſſerunt nunc recens ad ea quæ in ſuperiori noſtra editione continebantur opera Chriſtophori Brunonis.

Duorum, qui in principio deſiderabantur, librorum Supplementum compendioſum.

Ad quintum librum, qui hactenus μείουρος, circumferebatur finis adiecta.

Fragmentorum, quæ antehac in decimo libro deſiderabantur, reſtitutio.

Alexandri vita, Ioanne Monacho autore.

Epiſtola Alexandri ad Ariſtotelem de rebus mirabilibus Indiæ.

Theocreni & Franciſci Modij Brungen. in Q. Curtij Rufi hiſtoriam Alexandri Magni, &c. Notæ.

Rerum inſigniorum Index copioſiſſimus.

Authores, tam Græci quàm Latini, quibus in hoc opere illuſtrando vſi ſumus.

Hieremias
Daniel
Machabæorum lib.
Plutarchus
Arrianus
Diodorus
Laërtius
Ioannes Monachus
Euſebius
Ariſtobulus qui ab aliis citatur
Nauclerus
Vrſpergenſis

Raphaël Volaterranus
Otto Friſingenſis,
Eraſmus
Franciſcus Irenicus
Strabo
Ptolemæus
Iuſtinus
Chronicō Nurēbergēſe
Paulus Oroſius
Cicero
Boccatius
Ioannes Garion.

SVP

Digitized by Google

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM, DE REBVS ALEXANDRI Magni Regis Macedonum.

LIBER I.

PHILIPPVS Macedo (qui primus omnium regum eius gentis, Macedoniæ regnũ, ſubacta tota Græcia, ad ſummam potentiam euexit) Amyntæ, viri prudentiſſimi, omnibúſque imperatoris virtutibus inſtructi, filius fuit. Is Amyntas, ex Eurydice vxore tres filios ſuſceperat, Alexandrum, Perdiccam, & Philippum Alexandri Magni patrem, atque filiam Euryonem. Inſidiis autem Eurydices vxoris, quæ nuptias generi, mariti morte pacta, occidendum virum, regnũque adultero tradendum ſuſceperat, oppreſſus fuiſſet, ni filia pellicatum matris, & ſceleris conſilia prodidiſſet. Poſt mortem Amynthæ, Alexander maior natu filius, regno potitus eſt. Qui inter initia regni cogente ſanè duriſſimo neceſſitatis telo, bellum ab Illiriis pacta mercede datóque Philippo fratre obſide, redemit. Interiecto quoque tempore, per eumdem obſidem cum Thebanis gratiam pacis reconciliat. Quæ res Philippo ad maxima egregiæ indolis incrementa profuit. Siquidem tota cuſtodiendi pueri cura, Epaminondæ, Are-

nouiſſimo Thebanorum duci, atque philoſopho præſtantiſſimo, hac conditione demandata eſt, vt commiſſum ſibi puerum diligenter ſeruaret, & ſummo ſtudio in id iuxta incumberet, vt moribus principe dignis, atque honeſtis diſciplinis quam optimè imbueretur. Fouebat ea tempeſtate laudatiſſimus princeps, domi filio ſuo, Epaminondæ præceptorem Pythagoricum ſub quo Philippus multum profecit. Interea temporis, Alexander inſidiis matris Eurydices adpetitus occubuit: cui tamen antea Amyntas, in fcelere deprehenſæ, propter communes liberos, ignarus eiſdem quandoque exitioſam fore, pepercerat. Frater quoque eius Perdiccas, ſimili inſidiarum fraude relicto paruulo filio, decipitur. Sub idem tempus, Philippus commodum è cuſtodia elapſus diu ſe non regem, ſed tutorem pupilli egit. At vbi grauiora bella imminebant, ſerúmque auxilium in expectatione infantis erat compulſus à populo, regnum Macedonicum malè affectum, cùm bellicis artibus, tum philoſophiæ præceptis præmunitus, adprehendit, Anno CCCC. ab vrbe condita, Olympiade. CV. Circa prima itáque regni primordia, rerum infinita multitudine in diuerſas trahente partes finitimis vndique in Macedoniam irruentibus populis, belliſque veluti conſpiratione quadam ad opprimendam Macedoniam, multarum gentium ex diuerſis locis, vno tempore confluentibus, rex Philippus, cautius omnino agendum eſſe conſiderans, (omnibus enim par eſſe non poterat) alia interpoſita pactione compoſuit, alia redemit, facillimis aggreſſis, vt militum trepidos firmaret animos, & ſibi hoſtium contemptum demeret. Primum illi cum Athenienſibus certamen fuit, quibus per inſidias victis, metu grauioris belli, cùm interficere poſſet: omnes incolumes, ſine pretio dimiſit: quæ res illi magnam & gratiam & authoritatem conciliauit. Captis deinde Pæonibus, bellum in Illyrios tranſtulit: ibi multis hoſtium milibus cæſis, Lariſſæam vrbem nobiliſſimam cepit. Hinc

Theſſalos

Theſſalos, non cupiditate prædæ, ſed quòd exercitui ſuo robur Thæſſalorum equitum adiungere geſtiebat, nihil minus quàm bellum metuentes, adoritur. Quibus ex improuiſo præoccupatis, atque in poteſtatem redactis, iungendo equitum peditúmque fortiſſimas turmas & copias, inuictiſſimum fecit exercitum. Quibus rebus fœliciter geſtis Olympiada, Neoptolemi regis Moloſſorum filiam, vxorem ducit, conciliante nuptias altore virginis Ariſba rege Moloſſorum: qui ſororem Olympiadis Troadem; in matrimonium habebat: quæ cauſa illi exitij, malorúmque omnium fuit. Nam cùm regni incrementa, affinitate Philippi ſe acquiſiturum ſperat, proprio regno ab eodem priuatus, in exilio conſenuit. Poſt nuptias autem Phillipus per quietem viſus eſt, coniugis aluo inſignem affixiſſe bullam, cuius ſculptura, quemadmodum exiſtimauerat, Leonis haberet imaginem. Quod vates ita ſunt interpretati: Ipſam quidem eſſe grauidam, animoſum quoque & Leonis natura præditum infantem parituram. Deinde cùm Philippus vrbem Methonem expugnaret, iactu ſagittæ dextrum amiſit oculum. Nihilominus tamē pacem deprecantibus dedit: mitiſque etiam aduerſus victos fuit. Pagas etiam capiens, imperio ſuo adiecit. Triballorum quoque gentem, & quicquid præterea terrarum in proximo erat, inuadens, omnia vno velut impetu deiecit. Debellatis finitimis, atque confirmato, iam Macedoniæ regno, cùm domum rediiſſet, natus eſt ipſi Alexander filius ex Olympiade vxore VIII. Idus Aprilis, dicit Plutarchus: ab eo autem qui illum in Latinum conuertit, ſcribitur circa Idus Auguſti, quòd ſanè cuius ſit error, dubium eſt. Porrò Philippus, veluti è ſpecula quadam, libertati omnium inſidiatus, Græcorum ciuitàtes quæ dominandi libidine ſingulæ imperare cogitauerant, omnes in ſuam redegit poteſtatem. Inferioribus enim contra ſuperiores ſuadens certamina, omnibus ad inuicem callidè incitatis à Thebanis etiam (qui tamen antea eum tanquam

Digitized by Google

hoſtem repellere conabantur, contra Lacedæmonios & Phocenſes, qui templo Apollinis ſpoliato, milites conduxerant neceſſitate vrgente, dux electus, oppreſſis ſacrilegis, magnámque inde apud omnes nationes gloriam adeptus, omnium ad vltimum efficitur dominus ac princeps, & victos pariter atque victores ſeruitutem ſubire coëgit. Inde in Cappadociam traiiciens, captis & occiſis finitimis regibus, vniuerſam prouinciam imperio Macedoniæ adiecit. Olyntho quoque expugnata, Thraciam inuaſit. Nam cùm eum fratres duo Thraciæ reges, de terminis regni ambigentes, diſceptionum ſuarum iudicem eligerent, Philippus ad iudicium velut ad bellum, inopinantibus fratribus, inſtructo exercitu venit, & vtrumque regno de quo diſceptabũt, ſpoliauit. Omnes ſanè principes docens concordiam, maximum ad conſeruanda imperia, atque principatus ſtabiliendos, adminiculum eſſe. Alexander autem factus annorum duodecim, rebus bellicis admodùm delectari, & excelſæ indolis manifeſtiſſima proferre indicia cœpit. Cumque ex æqualibus nonnulli ex eo percunctarentur, ad Olympicum nunquid ſtadium libens decertaret? (plurimum enim pedum celeritate pollebat) Libens equidem, inquit, ſi decertaturos mecum reges ſim habiturus. Olim cùm fortè abſente Philippo legati à Perſarum rege veniſſent, eos cùm hoſpitio, tum conſuetudine captos iucundiſſima ſibi familiaritate coniunxit: admirantes quòd is nihil aut humile aut puerile ſciſcitaretur, ſed aut viarum longitudinem aut ſuperiorum itinerũ modos perquirebat, multa ſuper rege, qualis in hoſtes eſſet, nunc ſuper Perſis, quæ vires, aut quã eſſet potentiã, rogitabat. Quas res admirati legati, latè diffuſam Philippi grauitatem nihil præ huius pueri indole, & maiore quàm ætas pateretur animi magnitudine, duxerunt. Quoties à Philippo aut nobile quoddam captum oppidum, aut memorabili prælio parta victoria nũtiabatur, haud magnopere lætabatur, cæterùm ad ſuos aiebat æquales, Omnia ô pueri

genitor occupabit, ita vt ne vobiſcum grande vllum ac inſigne facinus oſtentare mihi ſit reliquum. Non enim ipſum vlla illecebrarum, aut pecuniæ, ſed ſola virtutis ac gloriæ cupido tenebat: quoque maiores à patre facultates acciperet, eò ſe minora gerere poſſe exiſtimabat. Quocirca creſcente dominio gerendis præclaris rebus materiam magna ex parte exhauſtum iri ratus, non opes, non deliciarum vſus, verùm certamina & pugnas ardebat, & principatum vnde ſibi ob virtutem, gloriam, nominiſque immortalitatem (quæ ſpes nec Alexandrum, nec quemquam alium bonum vnquam fefellit) compararet, affectabat. Quamobrem ipſius cura compluribus (vti par erat) nutritoribus, pædagogis, ac præceptoribus eſt demandata. In primis tamen Ariſtoteli, ex cuius diſciplina decem fermè annis informatus eſt. Eodem ferè tempore Philippus Delphos miſit, conſulens de ſucceſſore, reſponſúmque tale accepiſſe ferunt: Is demùm tuo imperio, omníque orbe potietur, quemcunque Bucephalus ſeſſorem paſſus fuerit: Erat autem Bucephalus equus forma ſpectabilis, atque ferociſſimus, quem Philonicus Theſſalus Philippo XVIII. talentis emerat. Hunc diu Philippus ſub clauſtris præſerratis aſſeruari iuſſit, māſit tamen ita ferus, vt plané nullus eum ne tangere quidem auſus fuerit: quare factum eſt vt eum Philippus remoueri atque abiici iuſſerit: Alexander verò cùm fortè adeſſet, qualem inquit, iſti equum perdunt, dum eo per imperitiam ac mollitiem vti neſciunt. Cumque mira arte, ſine verberibus, tractaſſet equum, tandem conſcenſum ad curſum admiſiſſet, tum calcibus vſus eſt, ac molliter flexis habenis, quum equum reduxiſſet, deſcendentis caput exoſculatus pater, emiſſis lacrymis Aliud, inquit, ô fili tibi par regnum quære, quando te iam Macedonia non capit. Præſagiit vir prudens tam excelſæ indoli non ſuffecturam paternam ditionem. Poſthæc Philippus toti Græciæ bellum inferre ſtatuit, ad quod percommodum ratus ſi Byzantium nobilem,

& maritimam vrbem in poteſtatem redegiſſet: eandem ſibi reſiſtentem, obſidione cinxit, relicto domi ad regni curam filio Alexandro, tum XVI. annos nato. Hæc vrbs à Pauſania Spartanorum rege condita, à Conſtantino poſtmodum gloria opibúſque aucta atque renouata, & à nomine ſuo Conſtantinopolis dicta, circiter MCXI. annos ſacratiſſimi Imperij ſedes, totiúſque Orientis caput fuit. Nunc tamẽ (proh dolor) fœdiciſſimę atque impiiſſimæ Turcarũ gentis imperio ſubiacet. Sed vt ad Philippum redeam: Exhauſtis in obſidione opibus piraticam aggreditur, centúmque ſeptuaginta nauium ſpolia rapuit, atque militibus ſuis diſtribuit. Ne autẽ in vnius vrbis obſidione tantus exercitus teneretur profectus cum fortiſſimis, multas Cherſoneſi vrbes expugnauit. Filium deinde Alexandrum XVIII. annos natum, virtutis & promptitudinis in rebus agendis manifeſtiſſimæ, vt ſub patris militia tyrocinij rudimenta deponeret, ad ſe accerſiuit. Cum quo in Scythiam prædandi cauſa, more negotiantium, impenſas belli alio bello refecturus, eſt profectus. Eáque expugnata viginti millia puerorum ac fœminarum capta, pecoris magna vis, auri argentíque nihil: XX. millia nobilium equarum ad genus faciendum in Macedoniam miſſa ſunt. Sed reuertenti à Scythia Philippo Triballi occurrunt, negantes ſe tranſitum daturos, ni portionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, mox & prælium, in quo ita in femore vulneratus eſt Philippus, vt per corpus eius equus interficeretur. Cùm omnes occiſum putarent, præda amiſſa eſt. Quamprimùm ex vulnere conualuit, diu diſſimulatum bellum Athenienſibus infert. Cuius cauſa Thebani ſe iunxere, metuentes: ne victis Athenienſibus veluti vicinum belli incendiũ, ad ſe tranſiret. Inita ſocietate inter ciuitates paulò antè infeſtiſſimas, legationibus totam fatigant Græciam, communem hoſtem communibus viribus ſummouendum putantes. Quædam ciuitates motæ, Athenienſibus ſeſe iungũt: quaſdam autem belli metus ad

Philip

Philippum traxit. In hac pugna Philippus Alexandrum filium alteri cornu præfecit. Vbi laudatiſſimi Herois virtus clariſſimè emicuit. Talem enim in eadem pugna ſe præſtitit, vt non inferior patre, imò etiam nulli ſecũdus extiterit: poſtea quoque, eam victoriam ſibi inuidia ac fraude patris præreptam fuiſſe conqueſtus ſit. Commiſſo itaque apud Cheroneam prælio, etſi Athenienſes numero militum longè præſtarent, à Macedonibus tamen continuo ac diuturno bellandi vſu exercitatiſſimis, vincuntur. Non autem immemores priſtinæ gloriæ cecidere. Hic dies vniuerſæ Græciæ, & gloriã dominationis, & vetuſtiſſimam libertatem finiit. Cæterùm cùm Philippus ſẽper erga Alexandum optimè affectus fuiſſet, tandem ex Cleopatra nouerca, Olympiadi ſuperinducta, diſcordia orta eſt. Cauſam adhibuit Attalus auunculus Cleopatræ, qui cùm in nuptiis Macedones exhortaretur, deos orarent, vt ad regni ſucceſſionem, legitimus ex Philippo & Cleopatra crearetur hæres, excandeſcens Alexander, O improbum caput inquit, nos verò tibi nothi videmur? ſimúlque in eum coniecit poculum. Inſurgens inde pater cõtra Alexandrum ſtricto cum petiit ferro: ictus tamen inclinatione corporis ab Alexandro euitatus, inanis excidit. Tunc Alexander conuitiis patrem adortus, receptam Olympiadem matrem ſecum in Epirum duxit. Eum tamen Philippus, exprobrata ſibi à Demaratho Corinthio hac eorum diſcordia, paulò pòſt multis precibus ægrè reuocauit. Inter hæc nuptias Cleopatræ filiæ, & Alexãdri fratris Olympiadis, quem pulſo Arisba, regem Epiri fecerat, Philippus celebrat. Dies erat pro magnificentia duorum regum, & collocantis filiam, & vxorem ducentis inſignis. Sed nec ludorum celebritas deerat, ad quorum ſpectaculum Philippus cùm ſine cuſtodibus medius inter duos Alexandros, filium generúmque procederet, Pauſanias nobilis ex Macedonibus nemini ſuſpectus adoleſcens, occupatum anguſtiis Philippum, in tranſitu obtruncauit, diémque lætitiæ

deſtinatum, fœdum luctu funeris fecit. Hic puer ſtuprum per iniuriam paſſus ab Attalo fuerat, qui eum etiam poſtea, tanquam vile ſcortum, libidini conuiuarum ſubiecit. De quo Philippo conqueſtus, qui multùm quidem ex rei turpitudine eſt motus, ſed Attalo ob magnam familiaritatem, & quòd eius opera tunc vteretur, vt noceret induci haud potuit. Erat etiam Attalus ob Cleopatram, proximè à rege in matrimonium acceptam, arctiſſima ei iunctus cognatione, copiarúmque in Aſiam præmiſſarum dux fuerat delectus, vir in rebus bellicis egregiæ fortitudinis. Idcirco rex potius vt Pauſaniæ animũ iuſtiſſimo dolore incenſum mulceret, eſt conatus: datíſque ei magnis muneribus, loco inſuper honeſtiori, inter corporis ſui cuſtodes, honorauit. Sed ille implacabili ardens ira, decreuit, non tantùm de eo qui ſibi iniuriam intuliſſet, ſed & qui vlciſci illatam noluiſſet, pœnam ſumere, quod & fecit, vt diximus. Is Philippus etſi omni ferè tempore negotiis belli, victoriiſque affectus exercitatúſque eſſet, à liberali tamen Muſa, & à ſtudiis humanitatis nunquam abfuit, quin lepidè comiterque pleraque & dixerit & fecerit. Vixit annis XLVII. Regnauit XXV. fuítque vigeſimus tertius Macedonum Rex.

SVP

Digitized by Google

SVPPLEMENTI IN Q. CVRTIVM, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI Magni,

LIBER II.

ANNO ab vrbe condita CCCXXVI. mortuo Philippo, Alexander filius, (ob magnitudinem rerum geſtarum Magnus appellatus) vigeſimo ætatis anno plenum inuidia, & grauiſſimis odiis ac periculis vndique circumſeptum aſſequutus eſt imperium. Nec enim vicinæ barbarorum prouinciæ & nationes, modeſtè ſeruitutem ferebant, auita verò dominia patrioſque principatus affectabant. Primò omnium autem quotquot paternæ cædis cauſæ fuerant, grauibus affecit pœnis. Deinde ſepulturæ eiuſdem, maximam impendit curam. Principatum verò multò melius quàm quiſquam exiſtimaſſet cōfirmauit. Iuuenis enim atque ob ætatem adhuc teneram, ab aliquibus contemptui habitus: vulgus ipſum humaniſſimis ſermonibus ita in ſui beneuolentiam traxit, vt & ſpem maximam omnibus faceret, & metum ſimul atque contemptum ſui vniuerſis demeret. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum præter militiæ vacationem dedit. Quo facto tantum ſibi conciliauit fauorem, vt alij corpus non virtutem, alij verò nomen regis ſolum immutatum eſſe dicerent. Et quum initio tumultus vndique contra ipſum exorti eſſent audacia, & animi conſtantia incredibili, citiſſimè motus omnes compreſſit.

Profectus

Profectus deinde Corinthum in Peloponenſum generali totius Græciæ conſilio, contra Perſas (quorum erat eo tempore ſummum in terris imperium, quique Græciã ſæpe multis cladibus afflixerant) Imperator eſt deſignatus, ſiquidem pater eius idem bellum inchoauerat, morte tamen præuentus, conſummare haud potuerat. In huius belli apparatu nũtiatur Athenienſes, Thebanos & Lacedæmonios, ab eo ad Perſas defeciſſe, autorémque eius defectionis, magno auri pondere à Perſis corruptum, Demoſthenem oratorem extitiſſe. Quibus motibus occurſurus, tanta celeritate, inſtructo paratóque exercitu Græciam oppreſſit, vt quem venire non ſenſerant, videre ſe vix crederent. In tranſitu hortatus Theſſalos, beneficiorum patris commonefaciens commemorata etiam veteri cognatione, quæ ſibi cum illis per Herculem eſſet, ſermonibúſque humaniſſimis, vt magna à ſe ſperarent, perſuaſos induxit, vt communi totius Theſſaliæ decreto, vniuerſæ gẽtis dux crearętur, omniáque vectigalia atque reditus ſuos ei traderent. Tanta autẽ in iuuene celeritas, tamque efficax in rebus agẽdis diligentia, omnes qui per contemptũ ab eo erãt alienati, perterrefecit. Athenienſes itaque ſicuti primi defecerunt, ita etiam primi pœnitere cœperunt, pueritiam Alexandri antea ſpretam, ſupra virtutem veterum ducũ extollentes: miſſiſque legatis bellum deprecabãtur. Quibus auditis & grauiter increpatis, bellum remiſit. In ea legatione Demoſthenem quoque fuiſſe ferũt, ſed cum cæteris ad Alexandrum non peruenit: ſiquidẽ à Cythærone Athenas reuerſus eſt: ſiue corruptus timore, quòd frequenter Philippum cũ ſuis vituperaſſet, atque in ſua Republ. contra Macedones verba feciſſet: ſiue vt regi Perſarum à quo magnam auri ſummam, vt Macedonum cauſam oppugnaret, accepiſſe dicebatur, omnem de ſe ſuſpicionem eximeret. Hoc quoque ipſi ab Æſchine exprobratum aiunt, qui in oratione quadam de acceptis muneribus ita dicit: In præſens ſanè regium aurum ſumptus huic ſuppediat. Sed hoc

dein

Digitized by Google

deinceps haud ſufficiet, cùm nullæ opes moribus improbis ſatis eſſe poſſint. Alexander ſedatis motibus qui in Græcia erant exorti, antequam in Aſiam cum exercitu traiiceret, per Thraciam iter faciens, Pæones, Triballos, Illyrios, aliόſque finitimos petere, quos nouis rebus ſtudere acceperat. Nam quod regno eius tum finitimi, tum maximè infidi erant, minimè negligendos cenſuit, præſertim cùm in tam longinquas à domo regiones cũ exercitu profecturus eſſet. Ex Amphipoli igitur cum copiis profectus in Thraces, (quos Græci αὐτονόμους, vocant, nullius imperio, nullius legibus obnoxios) decem dierum itinere ad Hæmum montẽ peruenit: ibi circa aditus anguſtias, negotiatorum atque Thracum ingentem manum collectam obuiam habuit. Inſederant montis verticem, curribúſque pro vallo, quà patebat aditus, vtebantur, inde pugnaturi, ſi neceſſitas poſtulaſſet. Sin autem ex aduerſa montis parte peterentur currus in Alexandri phalangem magno impetu erant immiſſuri, quod & fecerunt. Sed milites ab Alexandro edocti, alij laxatis ordinibus, alij corpora humi ſtrata ſcutis contegentes, periculum omne deuitarunt, Hinc alacriores facti, ingenti clamore in hoſtes feruntur, eóſque vno impetu ſuperauere. Alexander, protinus ſuperato iugo, per Hæmum montem in Triballos ad flumen Lygiũ profectus eſt. Syrmus Tryballorum rex erat: is cognito Alexandri aduentu vxores ac pueros, cæterámque imbellem turbam, ad Danubiũ in inſulam Peucam confeſtim miſit, quò & Thraces Triballis finitimi ſe receperant. Nec multò pòſt, & ipſe Syrmus eodem fugit. Reliqua Triballorum multitudo ad alteram inſulã ſe contulerat, eo in loco, ex quo pridie Alexander mouerat, ſitam. Alexander Triballos repetens, hoſtes ex ſyluis in aperta prouocatos, ſuperat, III. millibus cæſis, reliquis in fugam coniectis, paucíſque captis. Poſt hanc pugnam Alexander ad Danubium profectus ad inſulã in quam Triballi ac Thraces confugerant contendit: cui tamen barbari ſumma vi

reſtite

reſtiterũt, quod erat iis facilius; quoniam & naues paucæ erant, & inſulæ maxima pars prærupta ac præceps, & fluminis curſus, vtpote in anguſto concluſus concitatior. Quapropter Alexander abductis inde nauibus, traiecto noctu flumine, MCCCCC. equitibus, peditibúſque IIII. millibus, Getas (quorum circiter IIII. millia equitum, peditúmque ſupra x. millia prohibendi animo, in aduerſa ripa armatos viderat) petiit. Quo facto territi Getæ, ne primum quidem impetum ſuſtinuere, Res prorſus ingentis audaciæ iis viſa, Alexandrũ tã facilè vnica nocte Danubium, omnium Europæ fluminum ampliſſimum atque altiſſimum, nullo ponte iniecto, tranſiſſe. Confugientibus igitur illis in ſyluarum ſolitudines atque latebras, Rex vrbem vacuam nactus cepit, ſolóque æquauit. Huc loci venere legati à cæteris Danubij accolis, à Syrmo Triballorum rege, atque Germanis ad Alexandrum, vt cum eo amicitiæ fœdus inirent. Quibus in fidem & amicitiam acceptis à Germanis quæſiuit, Quidnam in humanis rebus præ cæteris extimeſcerent ratus nominis ſui magnitudinem ante omnia ipſis formidoloſam videri. Illi hoc ſe in primis timere reſponderunt, ne fortè in ſeſe aliquando cœlum rueret. Alexander nihil motus reſponſi ſuperbia tantùm adiecit: Germanos ſuperbos eſſe, eóſque domum remiſit. Inde in Agrianos & Pæonas iter perſequenti nuntiatum eſt, Clitum Bardylei ab eo defeciſſe, Glauciámque Taulantiorũ regem ſe ei coniunxiſſe. Erant & qui nuntiarent fore, vt Autariatæ ipſum in itinere adorirentur. Proinde negotio de Autariatis Legaro Agrianorum regi (qui patri Philippo admodũ charus, Alexandro quoque perquàm familiaris erat) commiſſo inſuper Cyna ſorore vbi Pellam reuertiſſet, vltro in vxorẽ promiſſa, ipſe ad Clitũ Glauciãque magna celeritate contendit, eóſque vario prælio vicit atque proſtrauit. Hæc agenti ſuperueniunt nuntij, multos in Græcia res nouas moliri, ciuitatéſque non paucas, & in primis Thebanos ab eo defeciſſe. Qua re motus Ale-

xander

xander, in Macedoniam eſt reuerſus, vt factum in Gręcia tumultum reprimeret. Thebanis autem conantibus pręſidium Macedonicum ex arce Thebana (quam Cadmeam vocant) depellere ipſámque præaltis foſſis, & munitiſſimo vallo cinctam, obſidentibus, rex cũ exercitu magnis itineribus profectus, non longè à Thebis, cum omnibus copiis conſedit. Itaque Thebanorum duces, quoniam Alexander præter ſpem omnium aduenerat, ac incertum erat, vtrum auxilia, ſicuti à nonnullis ciuitatibus petierant, illis aduentura eſſent, de belli ratione conſultare cœperunt. Omnibus tandem conſentientibus belli diſcrimen ſubire conſtituerunt. Sed Rex ſuos continuit, illis ſpatiũ pœnitendi mutandíque conſilij exhibens nullo pacto futurũ exiſtimans, vt vna ciuitas cõtra tãtas copias eſſet pugnatura. Habebat enim vltrà XXX millia peditum, equitúmque ad III. millia omnes laboribus bellicis exercitatiſſimos. Quorũ virtuti confiſus, Perſicum bellum ſuſceperat. Sanè ſi Thebani temporum fortunæ cedentes, pacem petiiſſent, rex eorum poſtulatis libentiſſimè annuiſſet: nam tum mirifico ſtudio ad Perſas in Aſiam tranſire properabat. Cùm tamen armis nõ precibus vti decreuiſſent, Alexãder Macedones ad prælium inſtruxit. A Thebanis, contra hoſtes numero longè ſuperiores, ſummis viribus atque impigrè decertatũ eſt. Interim Macedonibus qui cuſtodiæ Cadmææ arcis præerant, à tergo inuadentibus, circumuenti Thebani, in ipſa pugna ceciderunt. Capta ciuitas & direpta, vrbs euerſa funditus eſt. Qua quidem in re ea ſpes, idque conſilium extitit Alexãdro, vt huiuſmodi caſu ac terrore compreſſi Græci quietius dum abeſſet agerent: cùm alioqui incuſantibus Thebanos ſociis Phocenſibus ac Platenſibus, morem gerere gratificaríque concupiſceret. Plures ſex millibus oppetiere. Triginta millia vendidit, ex quibus quadringentorum quadraginta talentorum argenti ſummam coëgit. Pindari vatis tamen ſtirpi pepercit, ſummum in doctos fauorẽ manifeſtiſſimo exẽplo teſtatus.

Non omittendum videtur quod hîc rerum geſtarum Alexandri ſcriptores de Timoclea referunt. Quam inſignem Thebanam fœminam, Thracius quidam dux conſtupraſſe dicitur. Quúmque poſt id eam poſceret pecuniam, ſolus à muliere ad puteum ſeductus fuiſſe in quo diceret pretioſiora rerum ſuarum occultari. Ducem igitur ſuper os putei, ſpectandi cauſa inclinatum, illa in profundum detruſit, ſupernéque iniectis lapidibus, oppreſſit. Ob id facinus adductam ad ſe in vinculis fœminam, percunctatus eſt Alexander quænam eſſet? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, ſum ſoror, qui cõtra Philippũ electus imperator fortiter pugnãs pro Græciæ libertate occubuit. Magnanimitatem mulieris & conſtantiam admiratus rex, liberam eam cum filiis dimiſit. Athenienſes Thebarum caſum moleſtè & cum ſumma commiſeratione ferentes, refugiis profugorum portas contra regis edictum aperuerunt. Quam rem ita grauiter tulit Alexander, vt ſecunda legatione, denuò bellum deprecantibus, ita demùm remiſerit, vt oratores & duces quorum fiducia toties rebellent, ſibi dedantur. Eò tamen demùm res eſt deducta, vt retentis oratoribus, duces in exilium agerentur, qui confeſtim ad Darium regem Perſarum profecti ſunt. Cæterùm coactis in Iſthmo Græcis, & expeditionem in Perſas decernentibus. Alexandro plures Philoſophi & oratores occurrunt, præter Diogenem Cynicum, qui tum verſabatur Corinthi, & Alexandrum parui faciens in Cranio habitabat, miratus Alexander, ad eum in ſole apricantem venit, rogans reíne cuiuſquã indigeat, at ille: Vt paulum, inquit, à ſole diſcedas. Quo reſponſo Alexandrum adeò delectatum ferunt, vt ad ſuos cõuerſus dixerit, ſe Diogenem eſſe velle, ſi Alexander non eſſet. Rebus Græciæ compoſitis, aduentante vere, ipſáque Græcia cum Macedonia, Antipatro (cui ex amicis maximè fidebat) commiſſis, ad Helleſpontum cum exercitu profectus, in Aſiam incredibili ardore mẽtis accenſus traiecit. Cùm autẽ delati in continentẽ

eſſent, primus Alexander iaculum velut in hoſtilem terram coniecit, armatuſque de naui, tripudianti ſimilis, proſiluit, atque ita hoſtias cædit, precatus, ne ſe regem illæ terræ inuitæ accipiant. Inde hoſtem petens, milites à populatione Aſiæ prohibuit, parcendum ſuis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ poſſeſſuri venerint. In exercitu eius fuerunt. XXXII. millia peditum, non ſupra V. millia equitum, nauesque CLXXX. Hac tam parua manu vniuerſum terrarum orbem, vtrum ſit admirabilius quòd vicerit, an quòd aggredi auſus fuerit incertum eſt: cùm ad tam periculoſum bellum non iuuenes robuſtos, nec primo ætatis flore, ſed veteranos, pleróſque etiam emeritæ militiæ, qui cum patre patruiſque militauerant, elegit, vt non tam milites, quàm militiæ magiſtros, electos putares. Ordines quoque nemo niſi ſexagenarius duxit, vt ſi principia caſtrorum cerneres, ſenatum te alicuius priſcę Reipub. videre diceres. Itaq; nemo in prælio fugam, ſed omnes victoriam animis conceperant, nec in pedibus cuiquam ſpes, ſed in lacertis fuit. Alexander deinde paſſim peractis ſacrificiis maximè apud Troiam ad Achillis tumulum, in quem genus ſuum ex materna linea referebat, eum ob id feliciſſimum adoleſcentem prædicans, quòd ſuarum virtutum præconem Homerum inueniſſet, ad interiora Darij Regis Perſarum contendit. Hũc Darium Arſani filium, qui decimuſquartus à Cyro, totius Orientis monarchiam tenebat, hac potiſſimum cauſa aggredi voluit, quòd à patre ſuo Philippo tributum requiſierat. Darius autem miſſa prius ſuperba, contumelioſa, atque imperioſiſſima legatione, ſe regem regum, ac conſanguineum deorum, Alexandrum verò famulum ſuum appellans, ſatrapis ſuis id negotij dederat, vt inſanientem iſtum Philippi adoleſcentulum (ſic enim eum per contemptum appellabat) verberibus puerilibus grauiter cæſum, indutúmque poſt veſte purpurea, ſibi vinctum traderent, nauibúſque vnà cum nautis ſubmerſis, omnes eius milites ad vlteriora maris

Digitized by Google

rubri tranſportarent. Qui mandatum regis exequi volentes, ad Grauicum amnem (qui Troadem à Propontide diſterminat) magna manu, videlicet viginti millibus peditum, & pari equitum numero, confluxerunt, & præruptam fluminis ripam, quà Alexandro omnino traiiciendum erat obſederunt. Alexander etiamſi præſentiſſimum periculum inſtare cerneret: quippe cum ſuis ex inferiore atque inſtabili loco (erat enim cùm vdus, tum cœno lubricus) vt pote ex flumiue aduerſus hoſtes ineminenti ripa ſtantes, dimicandum foret, ſuæ tamen fortunæ ac virtuti, ſimulque fortitudini militum confiſus, amnem traiecit. Et primo quidem non ſpernenda difficultate preſſus, tandem tamen hoſtes, non tam ſua arte, quàm virtute Macedonum, vicit atque proſtrauit. In eo conflictu Perſarum viginti millia peditum, & CCI. equites, cæſa, Macedonum non plus XXXIIII. interfecti ſunt. Ea pugna magnum ad res Alexandri momentum peperit. Sardis enim maritimi barbarorum imperij propugnaculum cepit, iiſque ac cæteris Lidiæ populis, vt legibus vterentur ſuis conceſſit. Epheſum, quarto poſt pugnam die, elapſo inde præ metu præſidio, occupauit. Interim ex Magnaſia & Trallibus legati venerunt, vrbium ſuarum deditionem pollicentes, ad quas in fidem recipiendas Parmenionem cum duobus millibus & quingentis mercenariis, paríque Macedonum numero, equitibus ex amicis circiter CC. miſit. Miletum deinde ſibi reſiſtentem oppugnauit: eáque potius verſus Halicarnaſum iter ingreditur. Omnibus interiacentibus oppidis primo impetu captis. Halicarnaſum vrbem permunitam obſedit, eámque non ſine labore expugnatam, ſolo æquauit. Ingreſſus Cariam, Ada Cariæ regina (quæ regno ab Orontobate, quem Darius miſerat, pulſa, nihil quicquam in tota Caria, præter Alinda, eius prouinciæ vrbem munitiſſimam, tenebat) Alexandro obuiam profecta, Alindis vrbe tradita, eum in filium adoptauit. Rex nec liberalitatem fœminæ, nec filij nomen aſpernatus, vrbem

bem eidem cuſtodiendam reliquit. Tota deinde Caria ſubacta memor accepti beneficij eam vniuerſam Adæ imperio ſubiecit. Hinc in Lyciam & Pamphyliam tendit eo conſilio, vt ora maritima ad Phœniciam & Ciliciam vſque in poteſtatem redacta, nauales copias hoſtibus inutiles redderet. Deuictiſque rebellibus Piſidiæ populis, ſummo mentis ardore, nec minori alacritate aduerſus Darium, quem cum multis militantum millibus aduentare conſtabat, contendens, Phrygiam, per quam exercitus traducendus erat, eſt ingreſſus.

QVINTI CVRTII
DE REBVS GESTIS
ALEXANDRI MAGNI
Regis Macedonum.
LIBER III.

Collatus eſt hic liber cum vetuſto codice manuſcripto Benedicti Theccreni, qui olim fuit Spinularum Genuenſium.

INTER hæc Alexander ad conducendum ex Peloponneſo militem Cleandro cum pecunia miſſo, Lyciæ Pamphyliæque rebus compoſitis, ad vrbem Celænas exercitum admouit. Media illa tempeſtate mœnia interfluebat Marſia amnis, fabuloſis Græcorum carminibus inclytus. Fons eius ex ſummo montis cacumine excurrens, in ſubiectam petram magno ſtrepitu aquarum cadit: inde diffuſus, circuniectos rigat campos, liquidus & ſuas duntaxat vndas trahens. Itaque color eius placido mari ſimilis, locum poëtarum mendacio fecit. Quippe traditũ eſt, nymphas amore amnis retentas illa rupe conſidere. Cæterùm quàm diu intra muros fluit, nomen ſuum retinet. At cùm extra munimenta ſe euoluit, maiore vi ac mole agentem

Digitized by Google

vndas, Lycum appellant. Alexander quidem vrbem deſtitutam à ſuis intrat: arcem verò, in quam confugerant, oppugnare adorſus, caduceatorem præmiſit, qui denuntiaret, Ni ſe dederent, ipſos vltima eſſe paſſuros. Illi caduceatorem in turrim, & ſitu & opere multum editam perductum, quanta eſſet altitudo intueri iubent, ac nuntiare Alexandro, non eadem ipſum & incolas æſtimatione munimenta metiri ſe ſcire inexpugnabiles eſſe: ad vltimum pro fide morituros. Ceterùm vt circunſideri arcem, & omnia ſibi in dies arctiora viderunt eſſe, ſexaginta dierum inducias pacti, vt niſi intra eos auxilium Darius ipſe miſiſſet, dederent vrbem: poſteaquam nihil inde præſidij mittebatur ad præſtitutam diem, permiſere ſe regi. Superueniunt deinde legati Athenienſium, petentes, vt capti apud Granicum amnem redderentur ſibi. Ille non hos modò, ſed etiam cæteros Græcos reſtitui ſuis, iuſtum reſpondit, finito Perſico bello. Cæterùm Alexandro imminens de Dario cura erat, quem nondum Euphratem ſuperaſſe cognouerat, vndique omnes copias cõtrahit, totis viribus tanti belli diſcrimen aditurus. Phrygia erat, per quam ducebatur exercitus, pluribus vicis quàm vrbibus frequens. Tunc habebat nobilem quondam Midę ciuitatem regiam, Gordium nomen eſt vrbi, quam Sangarius amnis interfluit, pari interuallo Pontico & Cilicio mari diſtantem. Inter hæc maria anguſtiſſimum Aſiæ ſpatium eſſe comperimus, vtroque in arctas fauces compellente terram, quæ quia continenti adhæret, ſed magna ex parte cingitur fluctibus, ſpeciem inſulæ præbet: ac, niſi tenue diſcrimen obiiceret, maria, quæ nunc diuidit, committeret. Alexander, vrbe in ſuam ditionem redacta, Iouis templum intrat: vehiculum, quo Gordium Midæ patrem vectum eſſe conſtabat, aſpexit, cultu haud ſanè à vilioribus, vulgatiſque vſu abhorrens. Notabile erat vinculum adſtrictum cõpluribus modis in ſemetipſos implicatis, & celatibus nexus. incolis deinde affirmantibus, editam eſſe oraculo ſortem,

tem, Aſiæ potiturum qui inexplicabile vinculum ſol-uiſſet, cupido inceſſit animo eius ſortis implendæ. Circa regem erat & Phrygum turba, & Macedonum illa explicatione ſuſpenſa, hæc ſolicita ex temeraria regis fiducia. Quippe ſeries vinculorum ita erat adſtricta, vt vnde nexus inciperet, quóve ſe conderet, nec ratione, nec viſu percipi poſſet. Soluere aggreſſo iniecerat curã ne in omnem verteretur irritum inceptum. Ille nequicquam diu luctatus cum latentibus nodis. Nihil, inquit, intereſt, quomodo ſoluantur: gladióq; ruptis omnibus loris, oraculi ſortem vel eluſit, vel impleuit. Cùm deinde Darium regem, vbicunque eſſet, occupare ſtatuiſſet vt à tergo tuta relinqueret. Amphoterum claſſi ad orã Helleſponti, copiis autem præficit Egelochum, Lesbũ, & Chium, Coumque præſidiis hoſtium liberaturos. His talenta ad belli vſum quingenta attributa. Ad Antipatrum, & eos, qui Græcas vrbes tuebantur, ſexcẽta miſſa. Ex fœdere naues ſociis imperat, quæ Helleſponto præſiderent. Nondum enim Memnonem vita exceſſiſſe cognouerat, in quem omnes intenderat curas, ſatis gnarus cuncta in expedito fore, ſi nihil ab eo moueretur. Iámque ad vrbem Ancyram ventum erat, vbi numero copiarum inito, Paphlagoniam intrat: huic iuncti erant Eneti, vnde quidam venetos trahere originem credũt. omniſque hęc regio paruit regi; datiſque obſidibus, tributum (quod ne Perſis quidem tuliſſent) pendere ne cogerentur, impetrauerunt. Calas huic regioni præpoſitus eſt: ipſe, aſſumptis qui ex Macedonia nuper aduenerant, Cappadociam petiit. At Darius nunciata Memnonis morte, haud ſecus quam par erat, motus, omiſſa omni alia ſpe, ſtatuit ipſe decernere, quippe quæ per duces ſuos acta erant, cuncta damnabat: ratus, pluribus curam, omnibus abfuiſſe fortunã. Igitur caſtris ad Babyloniam poſitis, quo maiore animo capeſceret bellũ, vniuerſas vires in conſpectũ dedit: & circumdato vallo, quod decem millium armatorum multitudinem caperet, Xercis exemplo numerum copiarum iniit. Or-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

ſole,ad noctem agmina ſicut deſcripta erant intrauere vallũ, inde occupauerant emiſſa Meſopotamiæ cãpos: Equitũ peditumque propemodum innumerabilis turba maiorem quàm pro numero ſpeciem gerens. Perſarum erant centum millia,in queis eques triginta millia implebat.Medi decem equitũ, quinquaginta millia peditum habebant.Bactrianorum equitum fuere duo millia armati bipennibus,leuibuſq; ſcutis,cetræ maximè ſpeciem reddentibus, peditum decẽ millia pari armatura ſequebantur. Armenij quadraginta millia miſerant peditum,additis ſeptẽ millibus equitum. Hircani egregij, vt inter illas gentes, ſex millia expleuerant equis militatura. Deruices quadraginta millia peditũ armati erãt plurimùm hærebat ferrum præfixum haſtis:quidã igne lignum durauerant,hos quoque duo millia equitum ex eadem gente comitata ſunt. A Caſpio mari octo milliũ pedeſter exercitus venerat: ducenti equites. Cum his erant ignobiles Aſiæ gentes, duo millia peditũ, equitũ duplicem parauerãt numerum. His copiis triginta millia Græcorum, mercede conducta,egregiæ iuuentutis, adiecta ſunt. Nã Arachoſios & Sogdianos & Indos,cæteroſq; rubri maris accolas, ignota etiam ipſi gentium nomina, feſtinatio prohibebat acciri. Nequicquam illi minus,quàm multitudo militum,defuit:cuius vniuerſæ aſpectu admodùm lætus, purpuratis ſolita vanitate ſpẽ eius inflantibus,conuerſus ad Charidemum Athenienſẽ belli peritum, & ob exilium infeſtũ Alexãdro, (quippe Athenis,iubente eo fuerat expulſus)percunctari cœpit, Satiſne ei videretur inſtructus ad obterendum hoſtem. At ille & ſuæ ſortis,& regiæ ſuperbiæ oblitus: Verum, inquit,& tu forſitã audire nolis, & ego niſi nũc dixero, aliàs nequaquam confitebor. Hic tanti apparatus exercitus,hæc tot gentiũ,& totius oriẽtis excita ſedibus ſuis moles, finitimis poteſt eſſe terribilis:nitet purpura,auróque fulget armis & opulentia,quantã qui oculis non ſubiecerint, animis concipere non poſſent. Sed Macedonum acies, torua ſanè & inculta, clypeis haſtiſque

immo

immobiles cuneos, & conſerta robora virorum teget. Ipſi phalangem vocant peditum ſtabile agmen. Vir viro, armis arma conſerta ſunt: ad nutum momentis intenti, ſequi ſigna, ordines ſeruare dedicere. Quod imperatur, omnes exaudiunt: obſiſtere, circuire, diſcurrere, in cornu mutare pugnam, non duces magis quàm milites callent. Et ne auri argentique ſtudio teneri putes, adhuc illa diſciplina paupertate magiſtra ſtetit. Fatigatis humus cubile eſt: cibus, quem occupant, ſatiat: tempora ſomni arctiora quàm noctis sũt. Iam Theſſali equites, & Acarnanes, Ætolique inuicta bello manus, fundis, credo, & haſtis igne duratis repelluntur: pari robore opus eſt. In illa terra, quæ hos genuit, auxilia quærenda ſunt. Argentum iſtud atque aurum ad conducendum militem mitte. Erat Dario mite ac tractabile ingenium, niſi ſuam naturam plerumque fortuna corrumperet. Itaque veritatis impatiens, hoſpitem ac ſupplicem, tunc maximè vtilia ſuadentem, abſtrahi iuſſit ad capitale ſupplicium. Ille ne tum quidem libertatis oblitus: Habeo, inquit, paratum mortis meæ vltorẽ: expetet pœnas mei conſilij ſpreti ipſe contra quem tibi ſuaſi. Tu quidem licentia regni ſubitò mutatus, documentum eris poſteris, homines, cùm ſe permiſere fortunæ, etiam naturam dediſcere. Hæc vociferantem, quibus erat imperatum, iugulant. Sera deinde pœnitentia ſubit regem, ac vera dixiſſe confeſſus, ſepeliri eum iuſſit: Thimodes erat Mentoris filius impiger iuuenis, cui præceptum eſt à rege, vt omnes peregrinos milites, in quis plurimum habebat ſpei, à Farnabazo acciperet, opera eorum vſurus in bello. Ipſi Farnabazo tradidit imperium, quod ante Memnoni dederat. Anxium de inſtantibus curis, agebāt etiam per ſomnum ſpecies imminentium rerum: ſiue illas ægritudo, ſiue diuinatio animi præſagentis acceſſit. Caſtra Alexandri Magno ignis fulgore collucere ei viſa ſunt: & paulo poſt Alexandrum adduci ad ipſum in eo veſtis habitu, quo ipſe fuiſſet, cùm appellatus eſſet

rex: Equo deinde per Babyloniam uectum, ſubitò cum ipſo equo oculis eſſe ſubductum. Ad hæc vates varia interpretatione curam diſtraxerunt: Alij lætum id regi ſomnium eſſe dicebāt, quòd caſtra hoſtium arſiſſent, quòd Alexandrum, depoſita regia veſte, in Perſico & vulgari habitu productum eſſe vidiſſet. Quidam non ita augurabantur: Quippe illuſtria Macedonum caſtra viſa, fulgorem Alexandro portendere, quem regnum Aſiæ occupaturum eſſe, haud ambigere: quoniam in eodem habitu Darius fuiſſet, cùm appellatus eſt rex. Vetera quoque omnia, vt fert ſolicitudo, reuocauerant. Recenſebant enim, Darium principio imperij vaginam acinaci Perſicam iuſſiſſe mutari in eam formam, qua Græci vterentur: protinúſque Chaldæos interpretatos, imperium Perſarum ad eos tranſiturum, quorum arma eſſet imitatus. Ceterùm ipſe & vatum reſponſo, quod edebatur in vulgus, & ſpecie quæ per ſomnium oblata erat admodùm lætus, caſtra ad Euphratem mouere iubet. Patrio more Perſarum, quod traditum eſt, orto ſole, demùm procedente die iam illuſtri, ſignum è tabernaculo regis buccina dabatur. Super tabernaculum, vnde ab omnibus conſpici poſſet, imago ſolis cryſtallo incluſa fulgebat. Ordo autem agminis erat talis. Ignis, quem ipſi ſacrum & æternum vocabant, argenteis altaribus præferebatur. Magi proximi, patrium carmen canebant. Magos trecenti & ſexaginta quinque iuuenes ſequebantur puniceis amiculis velati, diebus totius anni pares numero: quippe Perſis quoque in totidem dies deſcriptus eſt annus. Currum deinde Ioui ſacratum albentes vehebant equi. Hos eximiæ magnitudinis equus, quem ſolis appellabant, ſequebatur. Aureæ virgæ, & aliæ veſtes equorum rectores adornabant. Haud procul erant vehicula decem, multo auro argẽtóque celata. Sequebatur hæc equitatus duodecim gentiũ, variis armis & moribus. Proximi ibant, quos Perſæ immortales vocant, ad decem millia cultus opulentiæ barbaræ non alios magis honeſtabat. Illi au-

reos

os torques,illi veſtem auro diſtinctam habebant,macatáſque tunicas gemmis etiam adornatas: Exiguo teruallo, quos cognatos regis appellant, decem & uinque millia hominum:Hæc verò turba muliebriter ropemodum culta, luxu magis quàm decoris armis onſpicua erat:Doryphori vocabantur. Proximum his gmen ſoliti veſtem excipere regalem.Hi currum regis inteibant, quo ipſe eminens vehebatur. Vtrumque currus latus duorum ſimulacra ex auro argentóque expreſſa decorabant:diſtinguebant interuenientes gemmæ iugum:ex quo eminebant duo aurea ſimulacra cubitalia: quorum alterum in alterum belli gerebat effigiem.Inter hæc aquilam auream pinnas extendenti ſimilem ſacrauerant. Cultus regis inter omnia, luxuria notabatur. Purpureæ tunicæ medium album intextum erat:pallam auro diſtinctam aurei accipitres,velut roſtris inter ſe corruerent, adornabant: & zona aurea muliebriter cinctus,acinacem ſuſpenderat,cui ex gemma vagina erat.Cydarim Perſæ regium capitis vocabãt inſigne. Hoc cærulea faſcia albo diſtincta circuibat. Currum decem millia haſtatorum ſequebantur.Haſtas argento exornatas ſpicula auro præfixa geſtabãt.Dextra læuáque regem ducenti fermè nobiliſſimi propinquorum comitabantur. Horum agmen claudebatur triginta millibus peditũ, quos equi regis quadringenti ſequebantur.Interuallo deinde vnius ſtadij,matrem Darij Syſigambin currus vehebat, & in alio erat coniunx. Turba fœminarum reginas comitantium equis vectabatur. Quindecim inde, quas armamaxas appellánt,ſequebãtur.In his erant liberi regis, & qui educabant eos,ſpadonúmque grex, haud ſanè illis gentibus villis.Tum regiæ pellices trecentæ ſexaginta vehebantur,& ipſæ regali cultu ornatúque:poſt quas pecuniam regis ſexcenti muli,& trecenti cameli vehebant, præſidio ſagittariorum proſequente. Propinquorum,amicorúmque coniuges huic agmini proximè,lixarúmque & calonum greges vehebantur. Vltimi erant cum ſuis

quiſque ducibus, qui cogerent agmen, leuiter armati. Contra, ſi quis aciem Macedonum intueretur, diſpar acies erat: equis viriſque non aurea, nõ diſcolori veſte, ſed ferro atque ære fulgentibus. Agmen & ſtare paratum & ſequi: nec turba, nec ſarcinis prægraue intentum ad ducis non ſignum modò, ſed etiam nutum. Et caſtris locus, & exercitui commeatus ſuppetebant. Ergo Alexandro in acie miles non defuit. Darius tantæ multitudinis rex loci, in quo pugnauit, anguſtiis redactus eſt ad paucitatem, quam in hoſte contempſerat. Interea Alexander, Abiſtamene Cappadociæ præpoſito, Ciliciam petens cum omnibus copiis, regionem, quæ caſtra Cyri appellant, peruenerat. Statiua illic habuerat Cyrus, cùm aduerſus Crœſum in Lydiam exercitum duceret. Aberat ea regio quinquaginta ſtadia ab aditu, quo Ciliciam intramus: Pylas incolæ dicunt arctiſſimas fauces, & munimenta quæ manu ponimus naturali ſitu imitante Igitur Arſenes, qui Ciliciæ præerat, reputans quid in initio belli Memnon ſuaſiſſet quondam, ſalubre conſilium ſero exequi ſtatuit. Igne ferróque Ciliciam vaſtat, vt hoſti ſolitudinem faciat: quicquid vſui eſſe poteſt, corrumpit ſter le ac nudum ſolum, quod tueri nequibat, relicturus. Sed longè vtilius fuit, anguſtias aditus, qui Ciliciam aperit, valido occupare præſidio, iugúmque opportunè itineri imminens obtinere, vnde inultus ſubeuntem, prohibere, aut opprimere hoſtem potuiſſet Tunc paucis, qui callibus præſiderent, relictis, retrò ipſe conceſſit, populator terræ quam à populationibus vindicare debuerat. Ergo qui relicti erant, proditos ſe rati, nec aſpectum quidem hoſtis ſuſtinere voluerunt, quum vel pauciores locum obtinere potuiſſent. Namque perpetuo iugo montis aſperi ac prærupti Cilicia includitur: quod quum à mari ſurgat, velut ſinu quodam flexúque curuatum, rurſus altero cornu in diuerſum litus excurrit. Per hoc dorſum, qua maximè introrſum mari cedit, aſperi tres aditus & peranguſti sũt, quorum vno Cilicia intranda eſt, campeſtris eadem

quà

à vergit ad mare, planiciem eius crebris diſtinguen- ous riuis. Pyranius & Cydnus inclyti amnes fluunt. ydnus non ſpatio aquarum,ſed liquore memorabilis, uippe leni tractu è fontibus labens, puro ſolo exci- tur,nec torrentes incurrunt, qui placidè manantis lueum turbent. Itaque incorruptus, idémque frigi- iſſimus, quippe multa riparum amœnitate, inumbra- us,vbique fontibus ſuis ſimilis in mare euadit. Multa n ea regione monumenta, vulgata carminibus vetu- tas exederat. Monſtrabantur vrbium ſedes Lyrneſſi & Cebeſti. Specus quoque & Corycium nemus, vbi cro- cum gignitur, cæteráque, in quibus nihil præter fa- mam durauerat. Alexander fauces iugi quæ Pylæ ap- pellantur, intrauit contemplatus locorum ſitus non alias magis dicitur admiratus eſſe felicitatem ſuam. Obrui potuiſſe vel ſaxis confitebatur,ſi fuiſſent qui ſu- beuntes propellerent. Iter vix quaternos capiebat ar- matos. Dorſum montis imminebat viæ, non anguſtæ modò,ſed plerumque præruptæ, crebris oberrantibus riuis, qui ex radicibus montium manant. Thracbas ta- men leuiter armatos præcedere iuſſerat, ſcrutaríque calles, ne occultus hoſtis in ſubeuntes erumperet. Sa- gittatorium quoque manus occupauerat iugum: in- tentos arcus habebant moniti,non iter ipſos inire, ſed prælium. Hoc modo agmen peruenit ad vrbem Tar- ſon, cui tum maximè Perſæ ſubiiciebant ignem,ne opulentum oppidum hoſtis inuaderet. At ille, Parme- nione ad inhibendum incendium cum expedita manu præmiſſo, poſtcaquam barbaros aduentu ſuorum fuga- tos eſſe cognouit, vrbem à ſe conſeruatam intrat. mediam Cydnus amnis,de quo paulò antè dictum eſt, interfluit:& tunc æſtas erat,cuius calor non aliã magis quã Ciliciæ orã vapore ſolis accẽdit,& diei feruidiſſimũ tẽpus cœperat. Puluere ac ſudore ſimul perfusũ regem inuitauit liquor fluminis,vt calidũ adhuc corpus ablue- ret.Itaque,veſte depoſita, in cõſpectu agminis(decorũ quoque futurũ ratus, ſi oſtendiſſet ſuis,leui ac parabili

cultu

cultu corporis ſe eſſe contentum) deſcendit in flumen, vixque ingreſſi ſubito horrore artus rigere cœperunt. Pallor deinde ſuffuſus eſt, & totum propemodum corpus vitalis calor reliquit. Expiranti ſimilem miniſtri manu excipiunt, nec ſatis compotem mentis, in tabernaculum deferunt. Ingẽs ſolicitudo, & penè iam luctus in caſtris erat. Flentes querebantur in tanto impetu curſuque rerum, omnis ætatis ac memoriæ clariſſimum regem, non in acie ſaltem, non ab hoſte deiectum, ſed abluentem aqua corpus ereptum eſſe, & extinctum: inſtare Darium victorem, antequam vidiſſet hoſtem. Sibi eaſdem terras, quas victores peragraſſent, repetendas. omnia aut ipſos aut hoſtes populatos: per vaſtas ſolitudines, etiamſi nemo inſequi velit, euntes, fame atque inopia debellari poſſe. Quem ſignum daturum fugientibus quem auſurum Alexandro ſuccederũt? Iam vt ad Helleſpontum fuga penetrarent, claſſem, qua tranſeant quem præparaturum? Rurſus in ipſum regem miſericordia verſa, illum florem iuuentæ, illam vim animi, eundem regem & commilitonem diuelli à ſe & abripi, immemores ſui querebantur. Inter hæc meare liberius ſpiritus cœperat. Alleuabat rex oculos, & paulatim redeunte animo, circumſtantes amicos agnouerat, laxatáque vis morbi ad hoc ſolum videbatur, quia magnitudinem mali ſentiebãt: animum autem ægritudo corporis vrgebat. Quippe Darium quinto die in Ciliciam fore nunciabatur. Vinctum ergo ſe tradi, & tantam victoriam eripi ſibi è manibus, obſcuráque & ignobili morte in tabernaculo extingui ſe, querebatur: admiſſiſque amicis pariter & medicis, In quo me, inquit, articulo rerum mearum fortuna deprehenderit, cernitis. Strepitum hoſtilium armorum exaudire mihi videor: & qui vltrò intuli bellum, iam prouocor. Darius ergo cùm tam ſuperbas litteras ſcriberet, fortunam meam in conſilio habuit: ſed nequicquam, ſi mihi arbitrio meo curari licet. Lenta remedia & ſegnes medicos non expetunt tempora mea. Vel mori ſtrenuè, quàm tardè

con

ſceſcere, mihi melius eſt. Proinde ſi quid opis, ſi artis in medicis eſt, ſciant, me non tam mortis, n belli remedium, quærere. Ingentem omnibus in- :rat curam tam preceps temeritas eius. Ergo pro iſque precari cœpere, ne feſtinatione periculum :ret, ſed eſſet in poteſtate medentium. Inexperta edia haud iniuria ipſis eſſe ſuſpecta, quum ad per- em eius etiam à latere ipſius pecunia ſollicitaret tis. Quippe Darius mille talenta interfectori Ale- ıdri daturum ſe pronunciari iuſſerat. Itaque ne au- ım quidem quenquam arbitrabantur experiri re- dium, quod propter nouitatem poſſet eſſe ſuſpectũ. at inter nobiles medicos è Macedonia regem ſecu- ; Philippus natione Acarnam, fidus admodùm regi ero comes, & cuſtos ſalutis datus, qui non vt regem odò, ſed etiam vt alumnum eximia charitate dilige- at. Is non præceps ſe, ſed ſtrenuum remedium affer- :, tantámque vim morbi potione medicata leuaturum ſſe promiſit. Nulli promiſſum eius placebat, præter ɔſum, cuius periculo pollicebatur. Omnia quippe fa- ilius, quàm moram, perpeti poterat. Arma & acies in ɔculis erant: & victoriam in eo poſitam eſſe arbitra- ɔatur, ſi tantùm ante ſigna ſtare potuiſſet: id ipſum quòd poſt diem tertium medicamentum ſumpturus eſ- ſet (ita enim medicus prædixerat) ægrè ferens. Inter hæc à Parmenione fidiſſimo purpuratorum literas ac- cipit quibus ei denuntiabat, ne ſalutem ſuam Philippo committeret: mille talentis à Dario & ſpe nuptiarum ſororis eius eſſe corruptum. Ingentem animo ſolicitu- dinē literæ incuſſerant, & quicquid in vtranque partem aut metus, aut ſpes ſubiecerat, ſecreta æſtimatione pē- ſabat Bibere perſeuerem? vt ſi venenum datum fuerit ne immerito quicquid acciderit eueniſſe videatur? Damnémne medici fidem? in tabernaculo me opprimi patiar? Atqui ſatius eſt, alieno me mori ſcelere, quàm metu meo. Diu animo in diuerſa verſato, nulli quid ſcriptum eſſet nunciat, epiſtolamq́ue ſigillo annuli ſui impreſſam

impreſſam, puluino, cui incumbebat, ſubiecit. Inter has cogitationes biduo abſumpto illuxit à medico deſtinatus dies, & ille cum poculo in quo medicamentum diluerat intrauit: quo viſo, Alexander, leuato corpore in cubitum, epiſtolam à Parmenione miſſam ſiniſtra manu tenens, accepit poculum & hauſit interritus: tum epiſtolam Philippum legere iubet, nec à vultu legentis mouit oculos, ratus aliquas conſcientiæ notas in ipſo ore poſſe deprehendere. Ille epiſtola perlecta, plus indignationis quàm pauoris oſtendit, proiectiſque amiculo & literis ante lectum, Rex, inquit ſemper quidem ſpiritus meus ex te pependit: ſed nunc verè arbitror, ſacro & venerabili ore trahitur. Crimen parricidij, quod mihi obiectum eſt, tua ſalus diluet. Seruatus à me, vitā mihi dederis: oro quæſóque, amiſſoque metu, patere medicamētum concipi venis. Laxa paulisper animum, quem ſollicitudine intempeſtiua amici, ſanè fideles, ſed moleſtè ſeduli turbant. Non ſecurum modò hæc vox, ſed etiam lætum regem ac plenum bonæ ſpei fecit. Itaque, ſi dij, inquit, Philippe tibi permiſiſſent, quo maximè modo animum velles experiri meum, alio profecto voluiſſes, ſed certiorem quàm expertus es, ne optaſſes quidem. Hac epiſtola accepta, tamen, quod dilueras, bibi: & nunc credo te non minus pro tua fide, quàm pro mea ſalute eſſe ſollicitum. Hæc locutus dextram Philippo offert. Cæterum tanta vis medicaminis fuit, vt quæ ſecuta ſunt criminationem Parmenionis adiuuerint. Interclusus ſpiritus arctè meabat, nec Philippus quicquam inexpertum omiſit. Ille fomenta corpori admouit: ille torpentem, nunc cibi, nunc vini odore excitauit. Atque vt primum mentis compotem eſſe ſenſit, modò matris ſororúmque, modò tantæ victoriæ appropinquantis admonere non deſtitit: Vt verò medicamentum ſe diffudit in venas, & ſenſim toto corpore ſalubritas percipi potuit, primò animus vigorem ſuum, deinde corpus quoque expectatione maturius recuperauit. Quippe poſt tertium diem, quàm in hoc ſtatu fuerat

fuerat in conſpectum militum venit: nec auidius ipſum regem, quàm Philippum intuebatur exercitus, Pro ſe quiſque dexteram eius amplexi, grates habebant, velut præſenti Deo. Namque haud facile dictu eſt, præter ingenitam illi genti erga reges ſuos venerationem, quantum eius quoque regis vel admirationi deditì fuerint, vel charitate flagrauerint. Iam primùm nihil niſi diuina ope aggredi videbatur. Nam quum præſto eſſet vbique fortuna, temeritas in gloriam ceſſerat. Ætas quoque vix tantis matura rebus, ſed abundè ſufficiens, omnia etiam eius opera honeſtabat & quæ leuiora haberi ſolent, plerunque in re militari gratiora vulgo ſunt. Exercitatio corporis inter ipſos cultus, habitúſque paululum à priuato abhorrens: militaris vigor: queis ille vel ingenij dotibus, vel animi artibus, vt pariter charus ac venerandus eſſet, effecerat. At Darius nuntio de aduerſa valetudine eius accepto, celeritate, quanta poterat tam graue agmen ad Euphratem contendit, iunctoque eo pontibus, quinque tamen diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare feſtinans. Iámque Alexander viribus corporis receptis, ad vrbem Solos peruenerat: cuius potitus, ducentis talentis nomine multæ exactis, arci præſidium militum impoſuit. Vota deinde pro ſalute ſuſcepta per ludum atque otium reddens, oſtendit, quanta fiducia barbaros ſperneret: Æſculapio & Mineruæ ludos celebrauit. Spectanti nuntius lætus affertur Alicarnaſſo, Perſas à ſuis acie eſſe ſuperatos: Myndios quoque & Caunios, & pleraque tractus eius ſuæ facta ditionis. Igitur edito ſpectaculo ludicro, caſtriſque motis, & Pyramo amne ponte iuncto, ad vrbem Mallon peruenit: inde alteris caſtris ad oppidum Caſtabulum. Ibi Parmenio regi occurrit, quem præmiſerat ad explorandum iter ſaltus, per quem ad vrbem Iſſon nomine penetrandum erat. Atque ille anguſtiis eius occupatis & præſidio modico relicto, Iſſō quoque deſertā à barbaris ceperat. Inde progreſſus deturbatis,

qui

qui interiora montium obſidebant, præſidiis cunćta firmauit, occupatóque itinere, ſicut paulò ante dictum eſt, idem & autor & nuntius venit. Iſſon inde rex copias admouit, vbi conſilio habito, vtrúmne vltrà progrediendum foret, an ibi operiendi eſſent milites noui, quos ex Macedonia aduentare conſtabat: Parmenio non alium locum prælio aptiorem eſſe cēſebat. Quippe illic vtriuſque regis copias numero futuras pares, quū anguſtiæ multitudinem non caperent. Planitiem ipſis campóſque eſſe vitandos, vbi circuiri, vbi ancipiti acie opprimi poſſent: timere, ne non virtute hoſtium ſed laſſitudine ſua vincerentur. Perſas recentes ſubinde ſucceſſuros, ſi laxius ſtare potuiſſent. Facile ratio tam ſalubris conſilij accepta eſt. Itaque inter anguſtias ſaltus hoſtem operiri ſtatuit. Erat in exercitu regis Siſones Perſes, quodam à prætore Ægypti miſſus ad Philippum, doníſque & omni honore cultus, exilium patria ſede mutauerat. Secutus deinde in Aſiam Alexandrum, inter fideles ſocios habebatur. Huic epiſtolam Cretenſis miles deſignatam annulo, cuius ſignum haud ſanè notum erat, tradidit. Nabarzanes pretor Darij miſerat eam, hortabatúrque Siſenem, vt dignum aliquid nobilitate ac moribus ſuis ederet, magno id ei apud regem honori fore. Has literas Siſenes, vtpote innoxius, ad Alexandrum ſæpe deferre tentauit: ſed quū tot curis, apparatúque belli regem videret vrgeri, aptius ſubinde tempus expectabat, ſuſpicionem initi ſceleſti conſilij præbuit. Namque epiſtola, priuſquam ei redderetur, in manus Alexandri peruenerat, lectámque eam ignoti annuli ſigillo impreſſo, Siſeni dari iuſſerat, ad æſtimandam fidem Barbari: qui quia per complures dies non adierat regem, ſceleſto conſilio eam viſus eſt ſuppreſſiſſe, & in agmine à Cretenſibus haud dubiè iuſſu regis occiſus eſt. Iámque Græci milites, quos Thymodes à Pharnabazo acceperat, præcipua ſpes & propemodum vnica, ad Darium peruenerant. Hi magnoperè ſuadebant, vt retrò abiret, ſpatioſóſque Meſopotamiæ

Digitized by Google

tamiæ campos repeteret. Si id cõſilium dãnaret, at ille diuideret ſaltem innumerabiles copias, non ſub vnium fortunæ ictum totas vires regni cadere pateretur. Minus hoc conſilium regi, quàm purpuratis eius diſplicebat. Ancipitem fidem, & mercede venalem proditionem imminere: & diuidi non ob aliud copias velle, quàm vt ipſi in diuerſa digreſſi ſi quid commiſſum eſſet traderent Alexandro. Nihil tutius eſſe, quam circumdatos eos exercitu toto obrui telis, documentum non inultæ perfidiæ futuros. At Darius, vt erat ſanctus & mitis, ſe verò tantum facinus negat eſſe facturum, vt ſuam ſecutos fidem ſuos milites iubeat trucidari. Quẽ deinde amplius nationum exterarum ſalutem ſuam crediturum ſibi, ſi tot militum ſanguine imbuiſſet manus? Neminem ſtolidum conſilium capite luere debere. Defuturos eos, qui ſuaderent, ſi ſuaſiſſe periculum eſſet. Denique, ipſos quotidie ad ſe vocari in conſiliũ, variáſque ſententias dicere, nec tamen melioris fidei haberi qui prudentiùs ſuaſerint. Itaque Græcis nũtiari jubet, ipſum quidem beneuolentiæ illorũ gratias agere: cæterùm, ſi retrò ire pergat, haud dubiè regnum hoſtibus traditurum Fama bella ſtare, & eũ, qui recedat, fugere credi. Trahendi verò belli nullam eſſe rationem. Tãtę enim multitudini, vtique cùm iam hyems inſtaret in regione vaſta, & inuicem à ſuis atque hoſte vexatæ non ſuffectura alimenta. Ne diuidi quidem copias poſſe ſeruato more maiorum, qui vniuerſas vires ſemper diſcrimini bellorum obtulerint. Et herculè terribilem antea regem, & abſentia ſua ad vanam fiduciam elatũ, poſteaquam aduentare ſe ſenſerit, cautum pro temerario factum delituiſſe inter anguſtias ſaltus, ritu ignobilium ferarum, quæ ſtrepitu prætereuntium audito, ſyluarum latebris ſe occuluerunt. Iam etiam valetudinis ſimulatione fruſtrari ſuos milites: ſed non amplius ipſum eſſe paſſurum detrectare certamen. In illo ſpecu, in quem pauidi receſſiſſent, oppreſſurum eſſe cunctantes. Hæc magnificentius iactata, quàm veriùs. Cæterùm

C

pecunia omni rebúſque pretioſiſſimis Damaſcum Syriæ cum modico præſidio militum miſſis, reliquas copias in Ciliciam duxit, inſequentibus more patrio agmen coniuge & matre. Virgines quoque cum paruo filio comitabantur patrem. Fortè eadem nocte & Alexander ad Fauces, quibus Syria aditur, & Darius ad eũ locum, quem Amanicas pylas vocant, peruenit. Nec dubitauere Perſæ, quin, Iſſo relicta, quam ceperant, Macedones fugerent. Nam etiam ſaucij quidam, & inualidi, qui agmen nõ poterant perſequi, exceptierant, quos omnes inſtinctu purpuratorum barbara feritate ſæuiẽtium præciſis aduſtiſque manibus circunduci, vt copias ſuas noſcerent, ſatiſque omnibus ſpectatis nũtiare, quæ vidiſſent, iuſſit regi ſuo. Mouit ergo caſtra, ſuperat Pyramum amnem, in tergis, vt credebat, fugientium hæſurus. At illi quorum amputauerat manus, ad caſtra Macedonum penetrant, Darium, quàm maximo curſu poſſet, ſequi nuntiantes. Vix fides habebatur. Itaque ſpeculatores in maritimas regiones præmiſſos explorare iubet, ipſéne adeſſet, an præfectorum aliquis ſpeciem tribuiſſet vniuerſi venientis exercitus. Sed cùm ſpeculatores reuerterentur, procul ingens multitudo conſpecta eſt. Ignes deinde totis campis collucere cœperunt, omniáque velut continenti incendio ardere viſa, cùm incondita multitudo maximè propter iumenta, laxius tentoria poneret. Itaque eo ipſo loco metari ſuos caſtra iuſſerat, lætus, quod omni expetiuerat voto in illis potiſſimùm anguſtiis, decernendum eſſe. Cæterùm vt ſolet fieri cùm vltimi diſcriminis tempus aduentat, in ſollicitudinem verſa fiducia eſt. Illã ipſam fortunam, qua aſpirante res tam proſperè geſſerat, verebatur nec iniuria. Ex his, quæ tribuiſſet ſibi, quàm mutabilis eſſet, reputabat: vnam ſupereſſe noctem, quæ tanti diſcriminis moraretur euentum. Rurſus occurrebant maiora periculis præmia: & ſicut dubium eſſet an vinceret, ita illud vtique certum eſſe, honeſtè & cum magna laude moriturum. Itaque corpora milites

tes

Digitized by Google

tes curare iuſsit, ac deinde tertia vigilia inſtructos & armatos eſſe. Ipſe in iugum editi montis aſcendit, multíſque collucentibus facibus patrio more ſacrificium Diis præſidibus loci fecit. Iamque tertium, ſicut præceptum erat, ſignum tuba miles acceperat, itineri ſimul paratus & prælio, ſtrenuéque iuſsi procedere, oriẽte luce peruenerunt ad anguſtias, quas occupare decreuerant. Dariũm triginta inde ſtadia abeſſe, præmiſſi indicabant. Tunc conſiſtere agmen iubet, armíſque ipſe ſumptis, aciem ordinabat. Dario aduentum hoſtiũ pauidi agreſtes nuntiauerunt, vix credenti occurrere etiam, quos vt fugientes, ſequebatur. Ergo non mediocris omnium animos formido inceſſerat: quippe itineri, quàm prælio aptiores erant, raptímque arma capiebant. Sed ipſa feſtinatio diſcurrentium, ſuóſque ad arma vocantium, maiorem metum incuſſit. Alij in iugũ montis euaſerant, vt hoſtium agmen inde proſpicerent: equos plerique frænabant: diſcors exercitus, nec ad vnũ intentus imperium, vario tumultu cuncta turbauerat. Darius initiò iugum montis cum parte copiarum occupare ſtatuit, & à fronte & à tergo circuiturus hoſtem: à mari quoque, quo dexterum eius cornu tegebatur, alios obiecturus, vt vndique vrgeret. Præter hæc viginti milia præmiſſa cum ſagittariorum manu. Pyramum amnem qui duo agmina interfluebat, tranſire, & obiicere ſeſe Macedonum copiis iuſſerat. Si id præſtare non poſſent, retrocedere in montes, & occultè circuire vltimos hoſtium. Cæterùm deſtinata ſalubriter, omni ratione potentior fortuna diſcuſſit. Quippe alij præ metu imperium exequi non audebant, alij fruſtra exequebantur, quia vbi partes labant ſumma turbatur. Acies autem hoc modo ſtetit: Nabarzanes equitatu dexterum cornu tuebatur, additis funditorum ſagittariorúmque viginti fermè millibus. In eodem Thymodes erat Græcis peditibus mercede conductis triginta millibus præpoſitus. Hoc erat haud dubium robur exercitus, par Macedonicæ phalangi acies.

In læuo cornu Ariſtomedes Theſſalus viginti millia Barbarorũ peditum habebat. In ſubſidiis pugnaciſſimas locauerat gentes. Ipſum regem in eodem cornu dimicaturum, tria millia delectorum equitum aſſueta corporis cuſtodia, & pedeſtris acies quadraginta millia ſequebantur. Hyrcani deinde Medique equites. His proximi cæterarum gentium equites dextera læuáque diſpoſiti. Hoc agmen, ſicut dictum eſt, inſtructum, ſex millia iaculatorum funditorumque antecedebant. Quicquid in illis anguſtiis adiri poterat, impleuerant copiæ: cornuáque hinc à iugo, illinc à mari ſtabãt: vxorem matrémque regis, & aliarum fœminarum gregem, in medium agmen acceperant. Alexander phalangem, qua nihil apud Macedonas validius erat in fronte conſtituit. Dexterum cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur, huic proximi ſtabant Cœnos & Perdiccas, & Meleager, & Ptolemæus, & Amyntas, ſui quiſque agminis duces. In læuo, quod ad mare pertinebat, Craterus & Parmenio erant: ſed Craterus Parmenioni parere iuſſus. Equites ab vtroque cornu locati: dexteram Macedones Theſſalis adiunctis, læuam Peloponnenſes tuebantur. Ante hanc aciem poſuerat funditorum manũ ſagittariis admixtis. Thraces quoque & Cretenſes ante agmen ibant, & ipſi leuiter armati. At his, qui præmiſſi à Dario iugum montis inſederant, Agrianos oppoſuit ex Græcia nuper aductos. Parmenioni autem præceperat, vt quantum poſſet agmen ad mare extenderet, quò longius abeſſet montibus, quos occupauerãt Barbari. At illi neque obſtare venientibus, nec circuire prætergreſſos auſi, funditorum maximè aſpectu profugerant territi: eaque res tutum Alexandro agminis latus, quòd ne ſupernè inceſſeretur timuerat, præſtitit. Triginta & duo armatorum ordines ibant: neque enim latius extendi aciem patiebantur anguſtiæ. Paulatim deinde laxare ſe ſinus montium, & maius ſpatium aperire cœperant, ita vt non pedes ſolùm pluribus ordinibus incedere, ſed etiam à lateribus circun-

fundi.

fundi poſſet equitatus. Iam in conſpectu, ſed extra teli iactum vtraque acies erat; cùm priores Perſæ inconditũ & trucem ſuſtulere clamorẽ. Redditur & à Macedonibus maior, exercitus impar numero, ſed iugis montium vaſtiſque ſaltibus repercuſſus. Quippe ſemper circumiecta nemora, petræque, quantamcunque accipere, vocem multiplicato ſono referunt. Alexander ante prima ſigna ibat, identidem manu ſuos inhibens, ne ſuſpenſi, acrius ob nimiam feſtinationem concitato ſpiritu, capeſſerent bellum. Cúmque agmen obequitaret, varia oratione, vt cuiuſque animis aptum erat milites alloquebatur, Macedones tot bellorum in Europa victores ad ſubigendum Aſiam atque vltima Orientis, nõ ipſius magis, quàm ſuo ductu profectis, inueteratæ virtutis admonebantur. Illos terrarum orbis liberatores, emenſóſque olim Hrculis, & Liberi patris terminos, non Perſis modò, ſed etiam omnibus gentibus impoſituros iugum Macedonum Bactra & Indos fore: minima eſſe, quæ nunc intuerentur: ſed omnia victoria parari. Non præruptis portis Illicorum & Thraciæ ſaxis ſterilem laborem fore: ſpolia totius Orientis offerri. Vix gladio futurum opus. Totam aciem ſuo pauore fluctuantem, vmbonibus poſſe propelli. Victor ad hæc Athenienſiũ Philippus pater inuocabatur, domitæque nuper Bœotiæ, & vrbis in ea nobiliſſimæ ad ſolum dirutæ ſpecies repræſentabatur animis. Iam Granicum amnẽ, iam tot vrbes aut expugnatas aut in fidem acceptas, omniáque quæ poſt tergum erant ſtrata, & pedibus ipſorum ſubiecta, memorabat: Cùm adierat Græcos, admonebat, ab iis gentibus illata Græciæ bella: Darij prius, deinde Xerxis inſolentia, aquam ipſam terrámque populantium, vt neque fontium hauſtem, nec ſolito cibos relinquerent: dein Deum templa ruinis & ignibus eſſe deleta, vrbes eorum expugnatas fœdera humani diuiníque iuris violata referebat. Illyricos verò & Tracas rapto viuere aſſuetos, aciem hoſtium auro purpuráque fulgentem intueri iubebat prædam non

arma geſtantem. Irent, & imbellibus fœminis aurum viri eriperent: aſpera ſuorum montium iuga, nudóſque colles, & perpetuo rigentes gelu ditibus Perſarum campis agríſque mutarent. Iam ad teli iactum peruenerant, cùm Perſarum equites ferociter in læuum cornu hoſtium inuecti ſunt. Quippe Darius equeſtri prælio decernere optabat, phalangem Macedonici exercitus robur eſſe coniectans: iamque etiam dextrum Alexandri cornu circuibatur: quod vbi Macedo cóſpexit, duabus alis equitum ad iugum montis iuſſis ſuſtinere, cæteros in medium belli diſcrimẽ ſtrenuè transfert. Subductis deinde ex acie Theſſalis equitibus, præfectum eorũ occultè circuire tergum ſuorũ iubet Parmenionique coniugi, & quod is imperaſſet, impigrè exequi. Iamque ipſi in medium Perſarum vndique circumfuſi, egregiè ſe tuebantur, ſed conferti, & quaſi cohærentes, tela vibrare non poterant. Simul vt erant emiſſa, in eoſdẽ concurrentia implicabantur, leuíque & vano ictu pauca in hoſtem, plura in humũ innoxia cadebãt. Ergo cominus coacti conſerere, gladios impigrè ſtringunt. Tum verò multum ſanguinis fuſum eſt: duæ quippe acies ita cohærebant, vt armis arma pulſarent, mucrones in ora dirigerent. Non timido, non ignauo ceſſare tum licuit: collato pede quaſi ſinguli inter ſe dimicarẽt in eodem veſtigio ſtabant, donec vincendo locum ſibi facerent. Tum demùm ergo promouebant gradum, cum hoſtem proſtrauerant. At illos nouus excipiebat aduerſarius fatigatos, nec vulnerati (vt aliàs ſolent) acie poterant excedere, cùm hoſtis inſtaret à fronte, à tergo ſui vrgerent. Alexander non ducis magis, quàm militis munera exequebatur, optimum decus cæſo rege expetens. Quippe Darius curru ſublimis eminebat, & ſuis ad ſe tuendum & hoſtibus ad inceſſendum ingens incitamentum. Ergo frater eius Oxatres cùm Alexandrum ei inſtare cerneret, equites, quibus præerat, ante ipſum currum regis obiecit, armis & robore corporis vultum ſuper cæteros eminens, animo verò & pietate

in

Digitized by Google

in pauciſſimis, illo vtique prælio clarus, alios improuidè inſtantes proſtrauit, alios in fugam auertit. At Macedones, vt circa regem erant mutua adhortatione firmati, cùm ipſo in equitum agmen irrumpunt. Tũ verò ſimilis ruinæ ſtrages erat. Circa currum Darij iacebant nobiliſſimi duces, ante oculos regis egregia morte defuncti: omnes in ora proni, ſicut dimicantes procubuerant aduerſo corpore vulneribus acceptis. Inter hos Aticies, & Romithres & Sabaces prætor Ægypti magnorum exercituum præfecti noſcitabantur: circa eos cumulata erat peditum equitúmque obſcurior turba, Macedonum quoque non quidem multi, ſed promptiſſimi tamen cæſi ſunt. Inter quos Alexandri dexterum femur leuiter mucrone perſtrictum eſt. Iamque qui Darium vehebant equi confoſſi haſtis, & dolore efferati iugum quatere, & regem curru excutere cœperãt: cùm ille veritus, ne viuus veniret in hoſtium poteſtatem, deſiliit, & in equum, qui ad hoc ſequebatur, imponitur: inſignibus quoque imperij, ne fugam proderent indecorè abiectis. Tum verò cæteri diſſipantur metu, & quâ cuique ad fugam patebat via, erumpunt, arma iacientes quæ paulò ante ad tutelam corporum ſumpſerant, adeò pauor etiam auxilia formidabat. Inſtabat fugientibus eques à Parmenione miſſus & fortè in id cornu omnes fuga abſtulerat. At in dextro Perſæ Theſſalos equites vehementer vrgebant, iamque vna ala ipſo impetu proculcata erat cũ Theſſali ſtrenuè circumactis equis dilapſi rurſus in prælium redeunt, ſparſóſque & incompoſitos victoriæ fiducia barbaros ingẽti cæde proſternũt. Equi pariter equiteſque Perſarum ſerie laminarum ob id genus graue agmen, quod celeritate maximè conſtat, ægrè moliebatur. Quippe in circumagendis equis ſuis Theſſali multos occupauerant. Hac tam proſpera pugna nuntiata Alexander non antè auſus perſequi barbaros, vtrinque iam victor, inſtare fugientibus cœpit. Haud amplius regem quàm mille equites ſequebãtur, cùm ingens multitudo

hoſtium caderet. Seu quis aut in victoria, aut in fuga copias numerat? Agebantur ergo à tam paucis pecorũ modo: & idem metus, qui cogebat fugere, fugientes morabatur. At Græci, qui in Darij partibus ſteterant, Amynta duce (prætor hic Alexandri fuit, nunc transfuga) abrupti à cæteris, haud ſanè fugientibus ſimiles euaſerant. Barbari longè diuerſam fugam intenderunt alijs quà rectũ iter Perſidem ducebat: quidam circuitus rupis, ſaltúſque montium occultos petiuere: pauci caſtra Darij. Sed iam illa quoque hoſtis victor intrauerat omni quidem opulentia ditior: Ingens auri argentíque pondus, non belli ſed luxuriæ apparatum, diripuerant milites. Cúmque plus raperent, paſſim ſtrata erant itinera vilioribus ſarcinis, quas in comparatione meliorum auaritia contempſerat. Iámque ad fœminas peruentum erat, quibus quo chariora ornamenta ſunt, violentius detrahebantur, nec corporibus quidem vis ac libido parcebat. Omnia plãctu tumultúque prout cuique fortuna erat, caſtra repleuerant: nec vlla facies mali deerat, cùm per omnes ordines ætatéſque victoris crudelitas ac licentia vagaretur. Tunc verò impotens fortunæ ſpecies conſpici potuit, cùm ij, qui tum Dario tabernaculum exornauerant omni luxu & opulentia inſtructum, eadem illa Alexandro quaſi veteri domino reſeruabant, námque id ſolum intactum omiſerant milites, ita tradito more, vt victorem victi regis tabernaculo exciperent. Sed omnium oculos animóſque in ſemet conuerterant captiua mater coniunxque Darij. Illa non maieſtate ſolùm, ſed etiam ætate venerabilis: hæc formæ pulchritudine, nec illa quidem ſorte corrupta, acceperat in ſinum filium, nondum ſextum ætatis annum egreſſum, in ſpem tantæ fortunæ, quantam paulò ante pater amiſerat, genitum. At in gremio anus auiæ iacebant adultæ virgines duæ, non ſuo tantũ, ſed illius mœrore etiam confectæ. Ingens circa eam nobilium fœminarum turba conſtiterat, laceratis crinibus abſciſáque veſte, priſtini decoris immemores reginas

domi

dominaſque veris quondam, tunc alienis nominibus vocãtes. Illæ ſuæ calamitatis oblitæ vtro cornu Darius ſtetiſſet, quæ fortuna diſcriminis fuiſſet, requirebant: negabant ſe captas, ſi viueret rex. Sed illum equos ſubinde mutantem, longius fuga abſtulerat. In acie autem cæſa ſunt Perſarum peditum centum millia: decem verò millia interfecta equitum. At ex parte Alexandri quatuor & quingenti faucij fuere: triginta omnino & duo ex peditibus deſiderati ſunt, equitum centum quinquaginta interfecti. Tantulo impendio ingẽs victoria ſtetit. Rex, qui diu Darium perſequendo fatigatus erat, poſteaquã & nox appetebat, & cum aſſequendi ſpes non erat, in caſtra paulò antè à ſuis capta peruenit. Inuitari deinde amicos quibus maximè aſſueuerat, iuſſit. Quippe ſumma duntaxat cutis in femore perſtricta, non prohibebat intereſſe conuiuio tum repente è proximo tabernaculo lugubris clamor barbaro vlulatu planctúque permixtus, epulantes conterruit. Cohors quoque, quæ excubabat ad tabernaculum regis, verita ne maioris motus principiũ eſſet, armare ſe cœperat. cauſſa pauoris ſubiti fuit, quòd mater vxórque Darij cum captiuis mulieribus nobilibus, regẽ quem interfectũ eſſe credebãt, ingẽti gemitu eiulatúque deflebant. Vnus namque è captiuis ſpadonibus, qui fortè antè ipſarũ tabernaculum ſteterat, amiculũ, quod Darius (ſicut paulò antè dictũ eſt) ne cultu proderetur, abiecerat in manibus eius qui repertũ ferebat, agnouit: ratúſque interfecto detractũ eſſe, falſum nuntiũ mortis eius attulerat. Hoc mulierum errore cõperto Alexãder fortunæ Darij, & pietati earum lacrymaſſe fertur. At primò Mithrenem, qui Sardeis prodiderat, peritũ Perſicæ linguæ, ire ad conſolandas eas iuſſerat. Veritus deinde, ne proditor captiuarum iram dolorémque grauaret. Leonatum ex purpuratis ſuis miſit, iuſſum indicare, falsò lamentari eas Darium viuum. Leonatus cum paucis armigeris in tabernaculum, in quo captiuæ erant, peruenit, miſsúmque ſe à rege nuntiare iubet. At hi qui in

veſtibulo erant, vt armatos conſpexere, rati actum eſſe de Dominis, in tabernaculũ currunt vociferantes, adeſſe ſupremam horam, miſſóſque qui occiderẽt captas. Itaque, vt quæ nec prohibere nec admittere auderent, nullo reſponſo dato, tacitæ operiebantur victoris arbitriũ, Leonatus, expectato diu qui ſe intromitteret, poſteaquã nemo prodire audebat, relictis in veſtibulo ſatellitibus, intrat in tabernaculũ. Ea ipſa res turbauerat fœminas, quòd irrupiſſe nõ admiſſus videbatur Itaque mater & coniux prouolutæ ad pedes, orare cœperunt, vt, priuſquam interficerentur, Darij corpus ipſis patrio more ſepelire permitteret: functas ſupremo in regem officio, ſe impigrè morituras. Leonatus, & viuere Darium & ipſas non incolumes modò, ſed etiam apparatu priſtinæ fortunæ reginas fore. Tum Darij mater alleuari ſe paſſa eſt. Alexander poſtera die cum cura ſepultis militibus, quorum corpora inuenerat, Perſarum quoque nobiliſſimis eumdem honorem haberi iubet, matríque Darij permittit, quos vellet patrio more ſepeliret. Illa paucos arcta propinquitate coniunctos pro habitu præſentis fortunæ humari iuſſit, apparatum funerum quo Perſæ ſuprema officia celebrarent, inuidioſum fore exiſtimans, quum victores haud pretioſè cremarentur. Iámque iuſtis defunctorum corporibus ſolutis, præmittit ad captiuas qui nuntiarẽt ipſum venire, inhibitaque comitantiũ turba, tabernaculum cum Epheſtione intrat. Is longè omniũ amicorum chariſſimus erat regi, cum ipſo pariter educatus: ſecretorum omnium arbiter: libertatis quoque in admonendo eo non alius ius habebat, quod tamen ita vſurpabat, vt magis à rege permiſſum, quàm vendicatum ab eo videretur: & ſicut ætate par erat regi, ita corporis habitu præſtabat. Ergo reginæ illum regem eſſe ratæ, ſuo more veneratæ ſunt. Inde ex captiuis, ſpadonibus quis Alexander eſſet monſtrantibus, Syſigambis aduoluta eſt pedibus eius, ignorationem nũquam antea niſi regis excuſans: quam manu alleuans rex, Non erraſti, inquit,

quit, mater: Nam & hic Alexander eſt. Equidem ſi hac cõtinentia animi ad vltimum vitæ perſeuerare potuiſſe; feliciorem fuiſſe crederem, quam viſus eſt eſſe cũ Liberi patris imitaretur triumphum, ab Helleſpõto vſque ad Oceanum omnes gentes victoria emenſus ſi viciſſet profectò ſuperbiam, atque iram mala inuicta, ſi abſtinuiſſet inter epulas cædibus amicorum, egregióſque bello viros, & tot gentiũ ſecum domitores indicta cauſa veritus eſſet occidere: Sed nondum fortuna ſe animo eius ſuperfuderat. Itaque orientem eam moderaté & prudenter tulit, ad vltimũ magnitudinem eius non cepit, tum quidem ita ſe geſſit, vt omnes ante eum reges & continentia & clementia vincerentur. Virgines & reginas excellentis formæ tam ſanctè habuit, quàm ſi eodem, quo ipſe, parente genitæ forent, coniugem eiuſdem, quã nulla ætatis ſuæ pulchritudine corporis vicit, adeò ipſe non violauit, vt ſummam adhibuerit curam, nequis captiuo corpori illuderet. Omnem cultũ reddi fœminis iuſſit: nequicquam ex priſtinæ fortunæ magnificentia captiuis præter fiduciam, defuit. Itaque Syſigambis, Rex inquit, mereris, vt ea precemur tibi, quæ Dario noſtro quondam precatæ ſumus: & (vt video) dignus es, qui tantum regem non felicitate ſolũ, ſed etiã æquitate ſuperaueris. Tu quidem matrem me & reginam vocas, ſed ego me tuã famulã eſſe confiteor. Et præteritæ fortunæ faſtigiũ capio, & præſentis iugũ pati poſſum. Tua intereſt, quantum in nos licuit, ſi id potius clementiâ, quàm ſæuitiâ vis eſſe teſtatum. Rex bonũ animum eas habere iuſſit, Darij deinde filium collo ſuo admouit. Atque nil ille conſpectu tũc primùm à ſe viſi conterritus, ceruicem eius manibus amplectitur. Motus ergo rex conſtantia pueri, Epheſtionem intuens, Quàm vellem, inquit, Darius aliquid ex hac indole hauſiſſet. Tũ tabernaculo egreſſus, tribus aris in ripa Pyrami amnis Ioui, atque Herculi, Mineruæque ſacratis, Syriam petit, Damaſcũ, vbi regis gaza erat, Parmenione præmiſſa. Atq; is cũ præceſſiſſe

Dari

Darij ſatrapam comperiſſet, veritus: ne paucitas ſuorũ ſperneretur, accerſere maiorem manum ſtatuit. Sed fortè in exploratores ab eo præmiſſos incidit nomine Mardus, qui ad Parmenionem perductus, literas ad Alexandrum à præfecto Damaſci miſſas tradit ei: nec dubitare eum, quin omnem regiam ſupellectilem cum pecunia traderet, adiecit. Parmenio aſſeruari eo ipſo, literas aperit, in queis erat ſcriptum, vt maturè Alexander aliquem ex ducibus ſuis mitteret cum manu exigua. Itaque re cognita, Mardum, datis comitibus, ad proditorem remittit. Ille è manibus cuſtodientium lapſus, Damaſcum ante lucem intrat. Turbauerat ea res Parmenionis animum inſidias timentis, & ignotum iter ſine duce non audebat ingredi. Felicitati tamen regis ſui confiſus, agreſtes, qui duces itineris eſſent, excipi iuſſit: quibus celeriter repertis, quarto die ad vrbẽ peruenit, iam metuente præfecto, ne ſibi fides habita non eſſet. Igitur quaſi parum munimentis oppidi fidẽs, ante ſolis ortum pecuniam regiã, quam Gazam Perſæ vocant, cũ pretioſiſſimis rerum efferri iubet fugam ſimulans, re vera vt prædam hoſti offerret. Multa millia virorum fœminarúmque excedẽtẽ oppido ſequebatur. omnibus miſerabilis turba præter eũ, cuius fidei commiſſa fuerat. Quippe quo maior proditoris merces foret, obiicere hoſti parabat gratiorem omni pecunia prædam, nobiles viros, prætorum Darij coniuges, liberóſque; præter hos vrbium Græcarum legatos, quos Darius, velut in arce tutiſſima, in proditoris reliquerat manibus, Gargabas Perſæ vocant, humeris onera portantes: illi quum frigos tolerare non poſſent, quippe & procella ſubitò niuem effuderat, & humus rigebat gelu, tum aſtrictas veſtes, quas cum pecunia portabant, auro & purpura inſignes induunt, nullo prohibere auſo, cùm fortuna regis etiã humillimis in ipſum licentiam faceret. Præbuere ergo Parmenioni nõ ſpernendi agminis ſpeciẽ: qui intentiore cura ſuos quaſi ad iuſtũ prælium paucis adhortatus, equis calcaria ſubdere

re iubet, & acri impetu in hoſtem inuehi. At illi, qui ſub oneribus erant omiſſis, per metum capeſſunt fugã. Armati quoque, qui eos perſequebantur, eodem metu arma iactare, ac nota diuerticula petere cœperũt. Præfectus quaſi & ipſe conterritus ſimulans, cuncta pauore compleuerat. Iacebant totis campis opes regiæ, illa pecunia ſtipendio ingenti militum præparata, ille cultus tot nobilium virorum, tot illuſtrium fœminarum, aurea vaſa, aurei fræni, tabernacula regali magnificentia ornata, vehicula quoque à ſuis deſtituta ingentis opulentiæ plena: facies etiam prædantibus triſtis, ſi qua res auaritiam moraretur. Quippe tot annorũ incredibili & fidem excendente fortuna cumulata, tunc alia ſtirpibus lacerata, alia in cœnum demerſa eruebãtur. Non ſufficiebant predantium manus prædæ: iamque etiam ad eos, qui primi fugerãt, ventũ erat. Fœminæ pleræque paruos trahentes liberos, ibant, inter quas tres fuere virgines, Occhi (qui ante Darium regnauerat) filiæ, olim quidem ex faſtigio paterno rerum mutatione detractæ, ſed tũ ſortem earũ crudelius aggrauãte fortuna in eodem grege vxor quoque eiuſdem Occhi fuit, Oxatriſque, frater hîc erat Darij filia & coniux. Artabazi, principis purpuratorum: & filius, cui Ilioneo fuit nomẽ. Pharnabazi quoque cui ſummum imperium maritimæ oræ rex dederat, vxor cum filio excepta eſt. Mentoris filiæ tres, ac nobiliſſimi ducis Memnonis cõiunx & filius: vixque vlla domus purpurati fuit tantæ cladis expers. Lacedęmonij quoque & Athenięſes erãt, ſocietatis fide violata, Perſas ſecuti, Ariſtogiton Dropides, & Leuertes, inter Athenienſes genere famáque lõgè clariſſimi: Lacedęmonij, Periſippus & Onomaſtorides cũ Omaio & Callicratide, ij quoque domi nobiles. Summa pecuniæ ſignatæ fuit talentorum duo millia & ſexaginta: facile argenti pondus quingenta æquabat. Præterea triginta millia hominum cum ſeptem millibus iumentorũ dorſo onera portantium capta ſunt. Cęterũ dij tantæ fortunæ proditorem ſepulturæ celeriter

debita

pœna perſecuti ſunt. Namque vnus è conſciis eius credo regis vicem etiam in illa ſorte reueritus, interfecti proditoris caput ad Darium tulit, opportunum ſolatium prodito. Quippe & vltus inimicum erat, & nondum in omnium animis memoriam maieſtati ſuæ exoleuiſſe cernebat.

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANdri Magni Regis Macedonum.

LIBER IIII.

DARIVS tanti modò exercitus rex, qui triumphantis magis quàm dimicātis more curru ſublimis inierat prælium, per loca quæ propè immenſis agminibus compleuerat, iam inania & ingenti ſolitudine vaſta fugiebat. Pauci regem ſequebantur, nam nec eodem omnes fugam intenderant, & deficientibus equis curſum eorū, quos rex ſubinde mutabat, æquare nō poterant. Vnchas deinde peruenit, vbi excepere eū Græcorū quatuor millia, cū quibus ad Euphratē cōtendit, id demū credens fore ipſis, quod celeritate præripere potuiſſet. At Alexander Parmenionem, per quem apud Damaſcū recepta erat præda iuſſum eā ipſam, & captiuos diligēti aſſeruare cuſtodia, Syriæ, quam Cœlen vocant præfecit. Nouū imperium Syrij nōdū belli cladibus ſatis domiti, aſpernabantur: ſed celeriter ſubacti, obedienter imperata fecerunt. Aradus quoque inſula

dedi

deditur regi. Maritimam tamen oram, & pleraque longius etiam à mari recedentia, rex eius inſulæ Strato poſſidebat: quo in fidem accepto, caſtra mouit ad vrbem Marathon. Ibi illi literæ à Dario redduntur, quibus, vt ſuperbè ſcriptis vehementer offenſus eſt, Præcipuè eum mouit, quòd Darius ſibi Regis titulum, nec eumdē Alexandri nomini adſcripſerat. Poſtulabat autem magis, quàm petebat, vt accepta pecunia quantamcũque tota Macedonia caperet, matrem ſibi ac cõiugem liberóſque reſtitueret, De regno, æquo ſi vellet, Marte contenderet. Si ſaniora conſilia tandem pati potuiſſet. contentus patrio cederet alieni imperij finibus: ſocius amicúſque eſſet in ea fidem & dare paratum, & accipere. Contrà Alexander in hunc maximè modum reſcripſit Rex Alexander Dario. Ille cuius nomen ſumpſiſti Darius, Græcos, qui oram Helleſponti tenent, coloniáſque Græcorum Ionas omni clade vaſtauit: cum magno deinde exercitu mare traiecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello: rurſus Rex Xerces gentis eiuſdem, ad oppugnandos nos cum immanium barbarorum copiis venit: qui nauali prælio victus, Mardonium tamen reliquit in Græcia, vt abſens quoque popularetur vrbes, agros vreret. Philippum verò parentem meũ quis ignorat ab his interfectum eſſe, quos ingentis pecuniæ ſpe ſollicitauerāt veſtri? impia enim bella ſuſcipitis, & cùm habeatis arma licitamini hoſtiũ capita: ſicut tu proximè talentis mille tanti exercitus Rex, percuſſorē in me emere voluiſti. Repello igitur bellũ, non infero. Et Diis quoque pro meliore ſtantibus cauſa magnam partem Aſiæ in ditionem redegi meam: teipſum acie vici: quem etſi nihil à me impetrare oportebat, quod petieras, vt pote qui me belli quidem in me iura ſeruaueris tamen, ſi veneris ſupplex, & Matrem, coniugem & liberos ſine pretio recepturũ te eſſe promitto. Et vincere, & cõſulere victis ſcio. Quòd ſi te nobis cõmittere times, dabimus fidem impune venturũ. De cætero, cũ mihi ſcribes memēto non ſolũ regi te, ſed etiã

tuo

tuo ſcribere. Ad hanc perferendam Therſippus miſſus: ipſe in Phœnicem deinde deſcendit, & oppidum Biblō traditum recepit. Inde ad Sidona ventum eſt, vrbē vetuſtate famáque conditorū inclytam. Regnabat in ea Strato Darij opibus adiutus: ſed quia deditionem magis popularium quàm ſua ſponte fecerat, regno viſus indignus, Epheſtioníque permiſſum, vt quem eo faſtigio Sidones digniſſimum arbitrarētur, conſtitueret regem. Erant Epheſtioni hoſpites, clari inter ſuos iuuenes qui facta ipſis poteſtate regnandi, negauerunt quenquā patrio more in id faſtigium recipi, niſi regia ſtirpe ortum. Admiratus Epheſtion magnitudinem animi, ſpernentis, quod alij per ignes ferrúmque peterēt: Vos quidē macti virtute, inquit, eſtote, qui primi intellexiſtis, quāto maius eſſet regnum faſtidire, quàm accipere. Cęterū date aliquem regiæ ſtirpis, qui meminerit, à vobis acceptum habere ſe regnum. At illi cùm multos imminere tantæ ſpei cernerent, ſingulis amicorum Alexandri ob nimiam regni cupiditatem adulantes, ſtatuunt, neminem eſſe potiorem quàm Abdolominum quendam lōga quidem cognatione ſtirpi regiæ annexū, ſed ob inopiam ſuburbanum hortū exigua colentem ſtipe, cauſa ei paupertatis, ſicut pleriſque, probitas erat intentúſque operi diurno, ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat non exaudiebat. Subito deinde de quibus antè dictū eſt: cū regiæ veſtis inſignibus hortū intrant, quem fortè ſteriles herbas eligens Abdolominus repurgabat. Tunc Rege eo ſalutato: alter ex his, Habitus, inquit, hic quem cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt: ablue corpus illuuie æterniſque ſordibus ſqualidum cape Regis animum, & in eam fortunam, qua dignus es, iſtam continentiam profer, & cùm in regali ſolo reſidebis, vitæ neciſque omniū ciuiū dominus, caue obliuiſcaris huius ſtatus in quo accipis regnum: imò herculè propter quem. Sōnio ſimilis res Abdolomino videbatur. Interdum, ſatíſne ſani eſſent qui tā proteruè ſibi illuderent percū-

ctabatur.

ctabatur. Sed vt cunctanti ſqualor ablutus, & iniecta veſtis purpura auróque diſtincta, & fides à iurantibus facta ſeriò iam Rex iiſdem comitantibus in regiam peruenit. Fama (vt ſolet) ſtrenuè totas vrbes diſcurrit. Aliorum ſtudium, aliorum indignatio eminebat. Ditiſſimus quiſque humilitatem inopiamque eius apud amicos Alexandri criminabatur. Admitti eum Rex protinus iuſſit, diúque contemplatus, Corporis, inquit, habitus famæ generis non repugnat: ſed libet ſcire, inopiam qua patientia tuleris. Tum ille, Vtinam, inquit eodem animo regnũ pati poſſim. Hæ manus ſuffecere deſiderio meo: nihil habenti, nihil defuit. Magnæ indolis ſpecimen ex hoc ſermone Abdolomini cepit. Itaque non Stratonis modò regiam ſupellectilem attribui ei iuſſit, ſed pleraque etiam ex Perſica præda: regionem quoque vrbi appoſitam ditioni eius adiecit. Interea Amyntas, quem ad Perſas ab Alexandro transfugiſſe diximus, cum quatuor millibus Græcorum ipſum ex acie perſecutis, fuga Tripolim peruenit. Inde in naues militibus impoſitis, Cyprum tranſmiſit: & cùm in illo ſtatu rerum id quemque quod occupaſſet, habiturum arbitraretur, velut certo iure poſſeſſum, Ægyptum petere decreuit, vtrique regi hoſtis, & ſemper ex ancipiti mutatione temporum pendens: hortatúſque milites ad ſpem tantæ rei, docet, Sabacem Prætorem Aegypti cecidiſſe in acie: Perſarum præſidium & ſine duce eſſe & inualidum. Aegyptios ſemper Prætoribus eorum infenſos pro ſociis ipſos, non pro hoſtibus æſtimaturos: Omnia experiri neceſſitas cogebat. Quippe cum primas ſpes fortuna deſtituit, futura præſentibus videntur eſſe potiora. Igitur conclamant, Duceret quò videretur. Atque ille vtendum animis, dum ſpe calerent ratus, ad Peluſij oſtium penetrat, ſimulans à Dario ſe eſſe præmiſſum. Potitus ergo Peluſij Memphin copias promouit: ad cuius famam Aegyptij vana gens, & nouandis quàm gerendis aptior rebus, ex ſuis quiſque vicis vrbibúſque ad hoc ipſum concurrunt ad delenda præ-

ſidia Parſarum: qui territi tamen ſpem obtinendi Ægyptum non amiſerunt. Sed eos Amyntas prælia ſuperatos in vrbem compellit, caſtriſque poſitis, victores ad populandos agros eduxit, ac velut in medio poſitis omnibus, hoſtium more cuncta agebantur. Itaque Mazeces quanquam infelici prælio ſuorum animos territos eſſe cognouerat, tamen palantes, & victoriæ fiducia incautos oſtentans, perpulit ne dubitarẽt ex vrbe erumpere, & res amiſſas recuperare. Id conſilium non ratione prudẽtius, quàm euentu felicius fuit. Ad vnũ omnes cum ipſo duce occiſi ſunt. Has pœnas Amyntas vtrique Regi dedit, nihilo magis ei, ad quem trãsfugerat, fidus, quàm illi, quem deſeruerat. Darij Prætores, qui prælio apud Iſſon ſuperfuerant, cum omni manu, quæ fugientes ſecuta erat, aſſumpta etiam Cappadocum & Paphlagonum iuuentute, Lydiam recuperare tentabant. Antigonus prætor Alexandri Lydiæ præerat qui quanquam pleróſque militum ex præſidiis ad Regem dimiſerat, tamen Barbaris ſpretis, in aciem ſuos eduxit. Eadem illic quoque fortuna partium fuit tribus præliis alia, atque alia regione commiſſis, Perſæ funduntur. Eodem tẽpore claſſis Macedonum ex Græcia accita, Ariſtomenem, qui ad Helleſponti oram recuperandam à Dario erat miſſus, captis eius aut demerſis nauibus ſuperat. A Mileſiis deinde Pharnabazus præfectus Perſicæ claſſis pecunia exacta, & præſidio in vrbem Chium introducto, centum nauibus Andrum & inde Syphnũ petiit, is quoque inſulas præſidiis occupat, pecunia mulctat. Magnitudo belli, quod ab opulentiſſimis Europæ Aſiæque regibus in ſpem totius orbis occupandi gerebatur, Græciæ quoque & Cretæ arma commouerat. Agis Lacedæmoniorum Rex octo millibus Græcorum, qui ex Cilicia profugi domos repetierant, contractis, bellum Antipatro Macedoniæ Præfecto moliebatur. Cretenſes has aut illas partes ſecuti, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præſidiis occupabãtur. Sed leuiora inter illos fuere diſcrimina, vnũ certamen, ex quo cætera pendebant, intuente

intuĕte fortuna. Iã tota Syria, iam Phœnice quoque excepta Tyro, Macedonũ erant, habebatque Rex caſtra in continenti, à quo vrbem anguſtum fretum dirimit. Tyrus & claritate & magnitudine ante omnes vrbes Syriç Phœnicéſque memorabilis, facilius ſocietatem Alexandri acceptura videbatur quàm imperium. Coronã igitur auream legati donum afferebant, commeatúſque large & hoſpitaliter ex oppido adduxerant. Ille dona, vt ab amicis accipi iuſſit, benigneque Legatos allocutus, Herculi (quem præcipuè Tyrij colerent) ſacrificare velle ſe dixit: Macedonum Reges credere, ab illo Deo ipſos genus ducere: ſe verò vt id faceret, etiã oraculo monitum. Legati reſpondent, eſſe templum Herculis extra vrbem, in ea ſede quam Palætyron ipſi vocant: ibi Regem Deo ſacrum ritè facturum. Non tenuit iram Alexander, cuius alioquin potens non erat. Itaque, Vos quidem, inquit fiducia loci, quòd inſulam incolitis, pedeſtrem hunc exercitum ſpernitis: ſed breui oſtendam, in continenti vos eſſe. Proinde ſciatis licet, aut intraturum me vrbem, aut oppugnaturum. Cum hoc reſponſo dimiſſos, monere amici cœperunt, vt Regem quem Syria, quem Phœnice recepiſſet, ipſi quoque intrare paterentur. At illi loco ſatis fiſi, obſidionem ferre decreuerunt. Nãque vrbem à continenti quatuor ſtadiorum fretum diuidit, Africo maximè obiectum crebros ex alto fluctus in litus euoluens: nec accipiendo operi, quo Macedones continenti inſulam iũgere parabant, quicquam magis quàm ille ventus obſtabat. Quippe vix leni & tranquillo mari moles agi poſſunt. Africus verò prima quæq; congeſta pulſu illiſa mari ſubruit: nec vlla tam firma moles eſt, quam non excidant vndæ per nexus operum manantes, & vbi acrior flatus exiſtit, ſummi operis faſtigio ſuperfuſa. Præter hãc difficultatem haud minor alia erat muros, turreſq; vrbis præaltum mare ambiebat. Non tormenta, niſi è nauibus procul excuſſa, emitti: nõ ſcalę mœnibus applicari poterãt: præceps in ſalum murus pedeſtre interceperat iter

Naues nec habebat Rex, & ſi admouiſſet, pendentes & inſtabiles miſſilibus arceri poterant. Inter quæ haud parua dictu res Tyriorum fiduciam accendit. Carthaginenſium Legati ad celebrandum anniuerſarium ſacrum more patrio tunc venerant. Quippe Carthaginē Tyrij condiderant: ſemper parentum loco culti. Hortari ergo Pœni cœperunt vt obſidionem forti animo paterentur: breui Carthagine auxilia ventura. Namque ea tempeſtate magna ex parte Punicis claſſibus maria obſidebantur. Igitur bello decreto, per muros turréſq; tormenta diſponunt: arma iunioribus diuidunt: opificéſque, quorum copia vrbs abundabat, in officinas diſtribuunt: omnia belli apparatu ſtrepūt: ferreæ quoque manus (harpagonas vocant) quas operibus hoſtium iniicerent, coruiſque, & alia tuendis vrbibus excogitata, præparabantur. Sed cum fornacibus ferrum, quod excudi oportebat, impoſitum eſſet, admotiſque folliibus ignem flatu accenderent, ſanguinis riui ſub ipſis flammis extitiſſe dicuntur: idque omnem in Macedonum metum verterunt Tyrij. Apud Macedonas quoque, cùm forte panem quidam militum frangeret, manantis ſanguinis guttas notauerunt: territóque Rege, Ariſtander peritiſſimus vatum reſpondit, ſi extrinſecus cruor fluxiſſet, Macedonibus triſte futurum: contrà, cùm ab interiore parte manauerit, vrbi, quam obſidere deſtinaſſent, exitium portendere. Alexander cùm & claſſem procul haberet, & longam obſidionem magno ſibi impedimento ad cætera videret fore, caduceatores qui ad pacem eos compellerent, miſit, quos Tyrij contra ius gentium occiſos præcipitauerunt in altum. Atque ille ſuorum tam indigna nece commotus, vrbem obſidere ſtatuit. Sed antè iacienda moles erat, quæ vrbem continenti committeret. Ingens ergo animos militum deſperatio inceſſit, cernentium profundum mare, quod vix diuina ope poſſet impleri. Quæ ſaxa tam vaſta, quas tam proceras arbores poſſe reperiri? exhauriendas eſſe regiones, vt illud ſpatium aggeraretur, & exæſtuare

ſemper

Digitized by Google

ſemper fretum, quóque arctius volutetur inter inſulam & continentem, hoc acrius furere. At ille haudquaquam rudis tractandi militares animos, ſpeciem ſibi Herculis in ſomno oblatam eſſe, pronunciat, dexteram porrigentis: illo duce, illo aperiente, in vrbem intrare ſe viſum. Inter hæc caduceatores interfectos gentium iura violata referebat, Vnam eſſe vrbem, quæ curſum victoris morari auſa eſſet. Ducibus deinde negotium datur, vt ſuos quiſque caſtiget: ſatiſque omnibus ſtimulatis, opus orſus eſt. Magna vis ſaxorum ad manum erat Tyro vetere præbente: materies ex Libano monte ratibus & curribus faciēdis vehebatur. Iámque à fundo maris in altitudinem montis opus excreuerat, nondum tamen aquæ faſtigium æquabat: & quo longius moles agebatur à litore, hoc magis quicquid ingerebatur, præaltum abſorbebat mare: cùm Tyrij paruis nauigiis admotis, per ludibrium exprobrabant, illos armis inclytos, dorſo, ſicut iumenta, onera geſtare: interrogabant etiam num maior Neptuno eſſet Alexander? Hæc ipſa inſectatio alacritatem militum accendit. Iámque paululum moles aquam eminebat, & ſimul, aggeris latitudo creſcebat, vrbíque admouebatur, tum Tyrij magnitudine molis, cuius incrementum eos ante fefellerat, conſpecta, leuibus nauigiis nondum commiſſum opus circuire cœperunt: miſſilibus eos quoque, qui pro opere ſtabant, inceſſere. Multis ergo impunè vulneratis, cùm & remouere, & appellere ſcaphas in expedito eſſet, ad curam ſemetipſos tuendi ab opere conuerterant. Igitur ex iumentis coria veláque iuſſit obtendi, vt extra teli iactum eſſent, duáſque turres ex capite molis erexit, è quibus in ſubeuntes, ſcaphas tela ingeri poſſent. Contra Tyrij nauigia procul à conſpectu hoſtium litori appellunt, expoſitiſque militibus, eos, qui ſaxa geſtabant, obtruncant. In Libano quoque Arabum agreſtes, incompoſitos, Macedonas aggreſſi, triginta ferè interficiunt, paucioribus captis. Ea res Alexandrum diuidere copias coëgit: Et ne ſegniter

aſſidere vni vrbi videretur, operi Perdiccam Craterónque præfecit, ipſe cum expedita manu Arabiam petiit. Inter hæc Tyrij nauem magnitudine exim'a, ſaxis arenáque à puppi oneratam, ita vt multum prora emineret, bitumine ac ſulphure illitam, remis concitauerunt: & cum magnam vim venti vela quoque concepiſſent, celeriter ad molem ſucceſſit. Tunc, prora eius accenſa, remiges deſiliere in ſcaphas, quæ ad hoc ipſum præparatæ ſequebantur. Nauis autem igne concepto, latius fundere incendium cœpit: quod priuſquam poſſet occurri, turres & cætera opera in capite molis poſita comprehendit. At qui deſilierant in parua nauigia, faces, & quicquid alendo igni aptum erat, in eadem opera ingerunt. Iámque non modo Macedonum turres, ſed etiam ſumma tabulata conceperant ignem, cùm ij, qui in turribus erant, partim haurirentur incendio, partim armis omiſſis, in mare ſemetipſi immitterent. At Tyrij, qui capere eos quàm interficere mallent, natantium manus ſtipitus ſaxíſque lacerabant, donec debilitati impunè nauigiis excipi poſſent: nec incendio ſolum opera conſumpta, ſed fortè eodem die vehemẽtior ventus totum ex profundo mare illiſit in molem, crebríſque fluctibus compages operis verberatæ ſe laxauere, ſaxáque interfluens vnda medium opus rapit. Proruptis igitur lapidum cumulis, quibus iniecta terra ſuſtinebatur præceps in profundum ruit, tantæque molis vix vlla veſtigia inuenit Arabia rediens Alexander. Hic (quod in aduerſis rebus ſolet fieri) alius in alium culpam referebat, quum omnes verius de ſæuitia maris queri poſsẽt Rex noui operis molem orſus, in aduerſum ventum non latere, ſed recta fronte direxit, quòd cætera opera velut ſub ipſo latentia tuebatur. Latitudinem quoque aggeri adiecit, vt turres in medio erectæ procul teli iactu abeſſent. Totas autem arbores cum ingentibus ramis in altum iaciebant: deinde ſaxis onerabant: rurſúsque cumulo eorum alias arbores iniiciebant. Tum humus aggerebatur: ſuper quæ alia ſtrue ſaxorum

rum arborúmque cumulata, velut quodam nexu continens opus iunxerant. Nec Tyrij quicquid ad impediendam molem excogitari poterat, ſegniter exequebantur. Præcipuum auxilium erat, qui procul hoſtium conſpectu ſubibant aquam, occultoque lapſu ad molem vſque penetrabant falcibus palmites arborum eminentium ad ſe trahentes, quæ vbi ſecutæ erant, pleraque ſecum in profundum dabant: tum leuatos onere ſtipites truncoſque arborum haud ægrè moliebantur. Deinde totum opus, quod ſtipitibus fuerat innixum, fundamento lapſo ſequebatur. Ægro animi Alexandro, & vtrum perſeueraret, an abiret, ſatis incerto, Claſſis Cypro aduenit: eodémque tempore Cleander cum Græcis militibus in Aſiam nuper aductus, centum & octoginta nauium claſſem in duo diuidit cornua. Læuum Pythagoras rex Cypriorum cum Cratero tuebatur. Alexandrum in dextro quinqueremis regia vehebat. Nec Tyrij, quanquam claſſem habebant, auſi nauale inire certamen, triremes omnes ante ipſa mœnia oppoſuerunt, quibus rex inuectus, ipſas demerſit. Poſtera die claſſe ad mœnia admota, vndique tormentis, & maximè arietum pulſu muros quatit: quos Tyrij, raptim obſtructis ſaxis, refecerunt: interiorem quoque murum vt ſi prior fefelliſſet, illo ſe tuerentur, vndique orſi. Sed vndique vis mali vrgebat. Moles intra teli iactum erat: claſſis mœnia circuibat: terreſtri ſimul naualique clade obruebantur. Quippe binas quadriremes Macedones ita inter ſe iunxerant, vt proræ cohærerent, puppes interuallo, quantum capere poterant, diſtarent. Hoc puppium interuallum, antennis aſſeribúſque validis deligatis, ſupérque eos pontibus ſtratis qui militem ſuſtinerent, impleuerant. Sic inſtructas quadriremes ad vrbem agebant. Inde miſſilia in propugnantes ingerebantur tutò, quia proris miles tegebatur. Media nox erat, cùm claſſem (ſicuti, dictum eſt) paratam circuire vrbem iubet: iámque naues

vrbi vndique admouebantur, & Tyrij deſperatione torpebant, cùm ſubitò ſpiſſæ nubes intendere ſe cœlo, & quicquid lucis internitebat, effuſa caligine extinctum eſt. Tum inhorreſcens mare paulatim leuari, deinde acriori vento concitatum fluctus ciere, & inter ſe nauigia collidere: iámque ſcindi cœperant vincula, quibus connexæ quadriremes erant, ruetéque tabulata, & cum ingenti fragore in profundum ſecum milites trahere. Neque enim conſerta nauigia vlla ope in turbido regi poterant Miles miniſteria nautarum, remiges militis officia turbabant, & quod in huiuſmodi caſu accidit, periti ignaris parebant. Quippe gubernatores alias imperare ſoliti, tum metu mortis iuſſa exequebantur. Tandem remis pertinacius euerberatum mare, veluti eripientibus nauigia claſſicis ceſſit, appulsáque ſunt littori lacerata pleraque. Iiſdem diebus fortè Carthaginenſium Legati triginta ſuperueniunt, magis obſeſſis ſolatium, quàm auxilium. Quippe domeſtico bello Pœnos impediri, nec de imperio, ſed pro ſalute dimicare nuntiabant. Syracuſani tunc Africam vrebant, & haud procul Carthaginis muris locauerant caſtra. Non tamen defecere animis Tyrij, quanquam ab ingenti ſpe deſtituti erant: ſed coniuges liberóſque deuehendos Carthaginem tradiderunt, fortius, quicquid accideret, laturi, ſi chariſſimam ſui partem extra communis periculi ſortem habuiſſent. Cúmque vnus è ciuibus concione indicaſſet, oblatam eſſe per ſomnum ſibi ſpeciem Apollinis, quem eximia religione colerent, vrbem deſerentis, molémque à Macedonibus iactam in ſalo in ſilueſtrem ſaltum eſſe mutatam, quanquam autor leuis erat, tamen ad deteriora credēda proni metu, aurea catena deuinxere ſimulacrum, aræque Herculis, cuius numini vrbem dicauerant, inſeruere vinculum, quaſi illo deo Apollinem retenturi. Syracuſis id ſimulacrum deuexerant Pœni: & in maiore locauerant patria, multiſque aliis ſpoliis vrbium à ſemet captarum non Carthaginem magis, quàm Tyrum ornauerant.

Sacrum

Sacrum quoque, quod quidem diis minimè cordi eſſe crediderim, multis ſeculis intermiſſum repetendi autores quidam erant, vt ingenuus puer Saturno immolaretur, quod ſacrilegium verius, quàm ſacrum, Carthaginenſes à conditoribus traditum, vſque ad excidium vrbis ſuæ feciſſe dicuntur: ac, niſi ſeniores obſtitiſſent, quorum conſilio cuncta agebantur, humanitatem dira ſuperſtitio viciſſet. Cæterùm efficacior omni arte imminens neceſſitas, non vſitata modò præſidia ſed quædam etiam noua adinuenit. Namque ad implicanda nauigia, quæ muros ſubibant, validis aſſeribus coruos & ferreas manus cum vncis ac falcibus illigauerant, vt cùm tormento aſſeres promouiſſent, ſubitò laxatis funibus iniicerent. Vnci quoque & falces ex iiſdem aſſeribus dependentes, aut propugnatores, aut ipſa nauigia lacerabant. Clypeos verò æneos multo igne torrebant, quos repletos feruida harena, cœnóque decocto, è muris ſubito deuoluebant: nec vlla peſtis magis timebatur. Quippe vbi loricam corpúſque feruens arena penetrauerat, nec vlla vi excuti poterat, & quicquid attigerat, perurebat: iacientéſque arma, laceratis omnibus queis protegi poterant, vulneribus inulti patebant: corui verò & ferreæ manus tormentis emiſſæ, pleróſque rapiebant. Hic res fatigatus, ſtatuerat, ſoluta obſidione, Ægyptum petere. Quippe cùm Aſiam ingenti celeritate percurriſſet, circa muros vnius vrbis hærebat, tot maximarum rerum opportunitate dimiſſa. Cæterùm tam diſcedere irritum, quàm morari pudebat. Famam quoque, qua plura quàm armis euerterat ratus leuiorem fore, ſi Tyrum quaſi teſtem ſe poſſe vinci, reliquiſſet. Igitur ne quid inexpertum emitteret, plures naues admoueri iubet, delectóſque militum imponi. Et fortè belua inuſitatæ magnitudinis ſuper ipſos fluctus dorſo eminens ad molem quam Macedones iecerant, ingens corpus applicuit, diuerberatiſque fluctibus alleuans ſemet, vtrinque conſpecta eſt, Deinde à capite molis rurſus alto ſe immerſit, ac modò ſuper

eminens magna ſui parte, modò ſuperfuſis fluctibus condita, haud procul munimentis vrbis emerſit. Vtriúſque lætus fuit beluæ aſpectus, Macedones, iter iaciendo operi monſtraſſe eam augurabantur: Tyrij, Neptunum occupati maris vindicem arripuiſſe beluam, ac molem breui profectò ruituram, lætique omine eo ad epulas dilapſi, onerauere ſe vino, quo graues, orto ſole nauigia conſcendunt redimita coronis floribúſque: adeò victoriæ non omen modò, ſed etiam gratulationem præceperant. Fortè rex claſſem in diuerſam partem agi iuſſerat, triginta minoribus nauigiis relictis in litore: è quibus Tyrij duobus captis, cætera ingenti terruerant metu, donec ſuorum clamore audito, Alexander litori claſſem à quo fremitus acciderat, admouit. Prima è Macedonũ nauibus quinqueremis velocitate inter cæteras eminens occurrit: quam vt conſpexere Tyrij, duæ è diuerſo in latera eius inuectæ ſunt, in quarum alterã quinqueremis eadem concitata, & ipſa roſtro iacta eſt, & illam inuicem tenuit. Iámque ea quæ non cohærebat, libero impetu euecta, in aliud quinqueremis latus inuehebatur, cum opportunitate mira triremis è claſſe Alexandri in eam ipſam quę quinqueremi imminebat, tanta vi impulſa eſt vt Tyrius gubernator in mare excuteretur è puppi. Plures deinde Macedonum naues ſuperueniunt, & rex quoque aderat, cùm Tyrij inhibentes remis ægrè euellunt nauem quæ hærebat, portúmque omnia ſimul nauigia repetunt. Confeſtim rex inſecutus, portum quidem intrare nõ potuit, cùm procul è muris miſſilibus ſubmoueretur, naues autẽ omnes ferè aut demerſit, aut cepit. Biduo deinde ad quietem dato militibus, iuſſiſque & claſſem & machinas pariter admouere, vt vtrinque territis inſtaret, ipſe in altiſſimam turrim aſcendit ingenti animo, periculo maiore. Quippe regio inſigni & armis fulgentibus conſpicuus vnius præcipuè telis petebatur, & digna prorſus ſpectaculo edidit. Multos è muris propugnatores haſtâ transfixit; quoſdam etiam comminùs gladio clypeóque

impulſos

impulſos præcipitauit. Quippè turris, ex qua dimicabat, muris hoſtium propemodum cohærebat. Iámque crebris arietibus ſaxorum compage laxata munimenta defecerunt, & claſſis intrauerat portum, & quidam Macedonum in turres hoſtium deſertas euaſerant, cùm Tyrij tot ſimul malis victi, alij ſupplices in templa confugiunt, alij foribus ædium obſeratis, occupant liberum mortis arbitrium, nonnulli ruunt in hoſtem, haud inultè tamen perituri. Magna pars ſumma tectorum obtinebat, ſaxa & quicquid manibus ſors dederat, ingerentes ſubeuntibus. Alexander exceptis qui in templa confugerant, omnes interfici ignémque tectis iniici iubet. His per præcones pronunciatis nemo tamen armatus opem à diis petere ſuſtinuit. Pueri virgineſque templa compleuerant: viri in veſtibulo ſuarum quiſque ædium ſtabant, parata ſæuientibus turba. Multis tamen ſaluti fuere Sidonij qui intra Macedonum præſidia erant. Hi vrbem quidem inter victores intrauerant, ſed cognationis cum Tyriis memores, (quippe vtranque vrbem Agenorem condidiſſe credebant,) multos Tyriorum etiam protegentes ad ſua perduxere nauigia, quibus occultati, Sidona deuecti sũt. Quindecim millia hoc furto ſubducta ſæuitiæ ſunt. Quantúmque sãguinis fuſum ſit, vel ex hoc exiſtimari poteſt, quòd intra munimenta vrbis ſex millia armatorum trucidata ſunt. Triſte deinde ſpectaculum victoribus ira præbuit regis duo millia, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus affixi, per ingens litoris ſpatium pependerunt. Carthaginienſium Legatis pepercit, addita denuntiatione belli, quod rerum præſentium neceſſitas moraretur. Tyrus ſeptimo menſe, quàm oppugnari cœpta erat, capta eſt, vrbs & vetuſtate originis, & crebra fortunæ varietate ad memoriam poſteritatis inſignis, condita ab Agenore. Diu mare non vicino modò, ſed quocunque claſſes eius adierunt, ditionis ſuæ fecit: & ſi famæ libet credere, hæc gens literas prima aut docuit, aut didicit. Coloniæ certò eius penè orbe toto

diff-

diffuſæ ſunt: Carthago in Africa: in Bœotia Thebæ: Gades ad Oceanum. Credo libero commeantes mari, ſæpiúſque adeundo cæteris incognitas terras, elegiſſe ſedes iuuentuti, qua tunc abundabant: ſeu quia crebris motibus terræ (nam hoc quoque traditur) cultores eius fatigati, noua & externa domicilia armis ſibimet quærere cogebantur. Multis ergo caſibus defuncta, & poſt excidium renata, nunc tamen longa pace cuncta refouente, ſub tutela Romanæ manſuetudinis acquieſcit. Iidem fermè diebus Darij literæ allatæ ſunt, tandem vt regi ſcriptæ petebat, vti filiam ſuam (Saptinæ erat nomen) nuptiis Alexander ſibi adiungeret. Dotem ferè omnem regionem inter Helleſpontum & Alyn amnem ſitam inde orientem ſpectantibus terris contentum. Si fortè dubitaret, quod offerretur, accipere, numquam diu eodem veſtigio ſtare fortunam, ſempérque homines, quantamcunque felicitatem habeant, inuidiam tamen ſentire maiorem. Vereri ne, auium modo, quas naturalis leuitas ageret ad ſidera, inani ac puerili mentis affectu ſe efferret. Nihil difficilius eſſe, quàm in illa ætate tantam capere fortunam: multas ſe adhuc reliquias habere, nec ſemper in anguſtiis poſſe deprehendi. Tranſeundum eſſe Alexandro Euphratem, Tygrínque, & Araxem, & Hydaſpem, magna munimenta regni ſui. Veniendum in campos, vbi paucitate ſuorum erubeſcẽdum ſit. In Mediam Hyrcaniam, Bactra & Indos Oceani accolas, quando aditurum? vel Sogdianos & Arachoſios nomine tantum notos, cæteráſque gentes ad Caucaſum & Tanaïm pertinentes. Seneſcendum fore tantum terrarum vel ſine prœlio obeunti. Se verò ad ipſum vocare deſineret: namque illius exitio ſe eſſe venturum. Alexander his, qui litteras attulerant, reſpondit, Darium ſibi aliena promittere quod totum amiſerat, velle partiri. Doti ſibi dari Lydiam, Ioniam, Æolidem, Helleſponti oram, victoriæ ſuæ præmia: leges autem à victoribus dici, accipi à victis. In vtroque ſtatu ambo eſſent, ſi ſolus, ignoraret? Quam primum

mum Marte decerneret. Seſe quoque cùm tranſiſſet mare, non Ciliciam, aut Lydiam ignorare: quippe tanti belli exiguam hanc eſſe mercedem, ſed Perſepolim caput regni eius, Bactra deinde, Echatana, vltimáque orientis oram imperio ſuo deſtinaſſe: quocunque ille fugere potuiſſet, ipſum ſequi poſſe: deſineret terrere fluminibus, quem ſciret maria tranſiſſe. Reges quidem inuicem hæc ſcripſerant. Sed Rhodij vrbem ſuam portúſque debebant Alexandro. Ille Ciliciam Socrati tradiderat, Philota regioni circa Tyrum iuſſo præſidere, Syriam, quæ Cœle appellatur, Andromacho Parmenio tradiderat. Ab illo quod ſupererat iter facturus Rex, Epheſtione Phœnicis oram claſſe præteruehi iuſſo, ad vrbem Gazam cum omnibus copiis venit. Iiſdem ferè diebus ſolemne erat ludicrum Iſthmiorum, quod conuentu totius Græciæ celebratur. In eo concilio, vt ſunt Græcorum temporalia ingenia, decernunt, vt duodecim legarentur ad regem, qui ob res pro ſalute Græciæ ac libertate geſtas, coronam auream, donum victoriæ, ferrent. Iidem paulò antè incertæ famæ captauerant auram, vt quocunque pendentes animus tuliſſet, fortunam ſequerentur. Cæterùm non ipſe modò rex obibat vrbes, imperij iugum adhuc recuſantes, ſed prætores quoque ipſius egregij duces pleraque inuaſerant. Calas Paphlagoniam, Antigonus Lycaoniam: Balacrus Idarne prætore Darij ſuperato Miletû cepit. Amphoterus & Egilochus centum ſexaginta nauium claſſe inſulas inter Achaïam atque Aſiam in ditionem Alexandri redegerunt, Tenedon quoque, hoſtium receptaculum, incolis vltrò vocantibus, ſtatuerant & Chion occupare. Sed Pharnabazus Darij prætor, comprehenſis qui res ad Macedonas trahebant, rurſus Apollonidi & Athenagoræ ſuarum partium viris, vrbem cum modico præſidio militum tradit. Præfecti Alexandri in obſidione vrbis perſeuerabant, non tam ſuis viribus, quàm ipſorum, qui obſidebantur, voluntate: nec fefellit opinio. Namque inter Apollonidem & duces militum.

orta ſeditio, irrumpendi in vrbem occaſionem dedit. Cumque porta effracta cohors Macedonum intraſſet, oppidani olim conſilio proditionis agitato, aggregant ſe Amphotero & Egilocho, Perſarúmque præſidio cæſo, Pharnabazus cum Apollonide & Athenagora vincti traduntur: duodecim triremes cum ſuo milite, ac remige: præter eas triginta naues, & piratici lembi, Græcorúmque tria millia à Perſis mercede conducta. His in ſupplementum copiarum ſuarum diſtributis, piratíſque ſupplicio affectis, captiuos remiges adiecere claſſi ſuæ. Forte Ariſtonicus Metymnæ tyrannus cum piraticis nauibus, ignarus omnium quæ ad Chium acta erãt, prima vigilia ad portus clauſtra ſucceſſit: interrogatúſque à cuſtodibus, quis eſſet, Ariſtonicum ad Pharnabazum venire reſpondit. Illi Pharnabazum quidem iam quieſcere, & non poſſe tum adiri, cæterùm patere ſocio atque hoſpiti portum, & poſtero die Pharnabazi, copiam fore affirmant. Nec dubitauit Ariſtonicus primus intrare. Secuti ſunt ducem piratici lembi, ac dum applicant nauigia crepidini portus, obiicitur à vigilibus clauſtrum, & qui proximi excubabant, ab eiſdem excitantur, nulloque ex his auſo repugnare, omnibus catenæ iniectæ ſunt. Amphotero deinde Egilochoque traduntur. Hinc Macedones tranſire Mitylenem, quam Chares Athenienſis nuper occupatam duorum millium Perſarum præſidio tenebat: Sed cùm obſidionem tolerare non poſſet, vrbe tradita pactus vt incolumi abire liceret, Imbrum petit: deditis Macedones pepercerunt. Darius deſperata pace quam per literas, legatóſque impetrari poſſe crediderat, ad reparandas vires, bellúmque impigrè renouandum intendit animum. Duces ergo copiarum Babyloniam conuenire Beſſum quoque Bactrianorum ducem perquã maximo poſſet exercitu coacto, deſcendere ad ſe iubet. Sunt autem Bactriani inter illas gentes promptiſſimi, horridis ingeniis, multúmque à Perſarum luxu abhorrentibus, ſiti haud procul à Scytharum belli coſiſſima gente, & rapto

viuere.

Digitized by Google

viuere aſſueta, ſemperque in armis errant. Sed Beſſus, ſuſpecta perfidia, haud ſanè æquo animo in ſecundo ſe continens gradu, regem terrebat. Nam quum regnum affectaret, proditio, qua ſola id aſſequi poterat, timebatur. Cæterùm Alexander, quam regionẽ Darius petiiſſet, omni cura veſtigans, tamen explorare non poterat: more quodam Perſarum, arcana regum mira celatium fide. Non metus, non ſpes elicit vocem, qua prodantur occulta, vetus diſciplina, regum ſilentium vitæ periculo ſanxerat. Lingua grauius caſtigatur, quàm vllum probrum: nec magnam rem ſuſtineri poſſe credunt ab eo, cui tacere graue ſit, quod homini facillimum voluerit eſſe natura. Ob hanc cauſam Alexander omnium, quæ apud hoſtem gererentur, ignarus, vrbem Gazam obſidebat. Præerat ei Betis eximiæ in regem ſuum fidei; modicóque præſidio muros ingentis operis tuebatur. Alexander, æſtimato locorum ſitu, agi cuniculos iuſſit, facili ac leui humo acceptante occultum opus: quippe multam arenam vicinum mare euomit: nec ſaxa cotéſque quæ interpellent ſpecus, obſtabãt Igitur ab ea parte, quam oppidani conſpicere non poſſent, opus orſus, vt à ſenſu eius auerteret, turres muris admoueri iubet. Sed eadem humus admouendis turribus inutilis, deſidente ſabulo, agilitatem rotarum morabatur, & tabulata turrium perfringebat: multíque vulnerabãtur impunè, cùm idem recipiendis, qui admouendis turribus, labor eos fatigaret. Ergo receptui ſigno dato, poſtero die muros corona circundari iuſſit: ortóque ſole, priuſquam admoueret exercitum, opem Deum expoſcens, ſacrum patrio more faciebat. Fortè prætervolans coruus, glebam, quã vnguibus ferebat ſubitò dimiſit, quæ, cùm regis capiti incidiſſet, reſoluta defluxit. Ipſa autem auis in proxima turre concedit. Illita erat turris bitumine ac ſulphure, in qua alis hærentibus, fruſtra ſe alleuare conata, à circunſtantibus capitur, Digna es viſa, de qua vates conſulerentur: & erat non intactus ea ſuperſtitione mentis. Ergo Ariſtander, cui

maxime

maxima, fides habebatur: vrbis quidem excidium augurio illo portendi, cæterùm periculum eſſe, inquit, ne rex vulnus acciperet. Itaque monuit, ne quid eo die inciperet. Ille quamquam vnam vrbem ſibi, quò minus ſecurus Ægyptum intraret, obſtare ægrè ferebat, tamen paruit vati, ſignúmque receptui dedit. Hinc animus creuit obſeſſis, egreſſique porta, recedentibus inferunt ſigna, cunctationem hoſtium fore ſuam occaſionem rati. Sed acrius quàm conſtantius prælium inierunt. Quippe vt Macedonum ſigna circum agi videre, repente ſiſtunt gradum. Iámque ad regem præliantium clamor peruenerat, cùm denuntiati periculi haud ſanè memor, loricam tamen, quam raro induebat, amicis orantibus ſumpſit, & ad prima ſigna peruenit. Quo conſpecto, Arabs quidam Darij miles maius fortuna ſua facinus auſus, clypeo gladium tegens, quaſi transfuga genibus regis aduoluitur. Ille aſſurgere ſupplicem, recipíque inter ſuos iuſſit. At gladio barbarus ſtrenuè in dexteram tranſlato, ceruicem appetit regis. qui exigua corporis declinatione euitato ictu, in vanum manum barbari lapſam amputat gladio: denuntiato in illum diem vt arbitrabatur periculo, ipſe defunctus: Sed (vt opinor) ineuitabile eſt fatum. Quippe dum inter primores promptius dimicat: ſagitta ictus eſt, quam per loricam adactam ſtantem in humero, medicus eius Philippus euellit. Plurimus deinde ſanguis manare cœpit. Omnibus territis, quia nunquam tam altè penetraſſe telum, lorica obſtante, cognouerant, ipſe ne oris quidem colore mutato, ſupprimi ſanguinem & vulnus obligari iuſſit. Diu ante ipſa ſigna vel diſſimulato, vel victo dolore perſtiterat, cùm ſuppreſſus paulò antè ſanguis medicamento, quo retentus erat, manare latius cœpit, & vulnus, quòd recens adhuc dolorē non mouerat, frigente ſanguine intumuit. Linqui deinde animo, & ſubmitti genu cœpit, quem proximi exceptum in caſtra receperunt. Et Betis interfectum ratus, vrbem, ouans victoria, repetit. At Alexāder nondum percurato

vulnere

vulnere, aggerem,quo mœnium altitudinem æquaret, extruxit,& pluribus cuniculis muros ſubrui iuſſit. Oppidani ad priſtinum faſtigium mœnium nouum extruxere munimentum, ſed ne id quidem turres aggeri impoſitas æquare poterat, Itaque interiora quoque vrbis infeſta telis erant. Vltima peſtis vrbis fuit cuniculo ſubrutus murus per cuius ruinas hoſtis intrauit.Ducebat ipſe rex anteſignanos: & dum incautius ſubit,ſaxo crus eius affigitur. Innixus tamen telo, nondum prioris vulneris obducta cicatrice, inter primores dimicat,ita quoque accenſus, quòd duo in obſidione eius vrbis acceperat vulnera. Betim, egregia edita pugna,multíſque vulneribus cõfectũ, deſeruerãt ſui,nec tamen ſegnius prælium capeſſebat,lubricis armis ſuo pariter atque hoſtium ſanguine,Sed cùm vndique telis eſt circunductus, inſolenti gaudio iuuenis elatus,aliàs virtutem etiã in hoſte miratus,tũc inquit, Non vt voluiſti morieris,Beti,ſed quicquid tormentorũ in captiuum inueniri poteſt, paſſurũ eſſe te cogita. Ille non interrito modo,ſed contumaci quoque vultu intuens regem,nullam ad minas eius reddidit vocem: Tum Alexãder,Videtíſne obſtinatum ad tacendũ? inquit,nũ genu poſuit:num ſupplicem vocem miſit?Vincam tamen ſilentium,& ſi nihil aliud, certè gemitu interpellabo.Iram deinde vertit in rabiem, iam tum peregrinos ritus noua ſubeũte fortuna.Per talos enim ſpirantis lora traiecta ſunt,religatúmque ad currũ traxere circa vrbem equi,gloriante rege,Achillem,à quo genus duceret ipſe imitatum ſe eſſe pœna in hoſtem capienda. Cecidere Perſarum Arabúmque circa decem millia:nec Macedonibus incruenta victoria fuit. Obſidio certè non tam claritate vrbis nobilitata eſt, quàm geminato periculo regis qui Ægyptum adire feſtinans, Amyntam cum decem triremibus ad inquiſitionem nouorum militum in Macedoniam miſit. Nãque præliis etiam ſecundis atterebantur copiæ, deuictarúmque gentiũ militi,minor quàm domeſtico fides

E

habebatur, Ægyptij olim Perſarum opibus infenſi, quippe auarè & ſuperbè imperitatum ſibi eſſe credebant, ad ſpem aduentus eius erexerant animos, vt pote qui Amyntham quoque transfugam & cum precario imperio venientem læti recepiſſent. Igitur ingens multitudo Peluſium, qua intraturus rex videbatur, conuenerat. Atque ille ſeptimo die, poſteaquam à Gaza copias mouerat, in regionem Ægypti, quam caſtra nunc Alexandri vocant peruenit. Deinde pedeſtribus copiis Peluſium petere iuſſis, ipſe cum expedita delectorum manu Nilo amne vectus eſt: nec ſuſtinuere aduentum eius Perſæ, defectione quoque perterriti. Iámque haud procul Memphi erat, in cuius præſidio Aſtaces prætor Darij relictus, amne ſuperato, octingenta talenta Alexādro, omnémque ſuppellectilem regiam tradidit: A Memphi eodem flumine vectus, ad interiora Ægypti penetrat: compoſitiſque rebus, ita vt nihil ex patrio Ægyptiorum more mutaret, adire Iouis Hammonis oraculum ſtatuit. Iter expeditis quoque & paucis, vix tolerabile ingrediendum erat: terra cælóque aquarum penuria eſt: ſteriles arenæ iacent: quas vbi vapor Solis accendit, feruido ſolo exurente veſtigia, intolerabilis æſtus exiſtit: luctandúmque eſt non tantum cū ardore & ſiccitate regionis, ſed etiam cum tenaciſſimo ſabulo, quod præaltum & veſtigio ſedens ægrè moliuntur pedes. Hæc Ægyptij verò maiora iactabant. Sed ingens cupido animum ſtimulabat adeundi Iouem, quem generis ſui autorem, haud contentus mortali faſtigio, aut credebat eſſe, aut credi volebat. Ergo cū iis, quos ducere ſecum ſtatuerat, ſecundo amne deſcendit ad Mareotim paludem. Eò legati Cyrenenſium dona attulere, pacem, & vt adiret Vrbes ſuas petentes. Ille donis acceptis, amicitiaque coniuncta deſtinata exequi pergit. Ac primo quidem & ſequenti die tolerabilis labor viſus, nondum tam vaſtis nudiſque ſolitudinibus aditis, iam tamen ſterili & emoriente terra. Sed vt aperuere ſecāpi alto obrupti ſabulo, haud ſecus

quam

quàm profundum æquor ingreſſi, terram oculis requirebant. Nulla arbor, nullum culti ſoli occurrebat veſtigium. Aqua etiam defecerat, quam vtribus cameli deuexerant, & in arido ſolo ac feruido ſabulo nulla erat. Ad hæc ſol omnia incenderat, ſiccáque & aduſta erãt omnia cùm repente, ſiue illud deorum munus, ſiue caſus fuit, obductæ cœlo nubes condidere ſolem, ingens æſtu fatigatis, etiãſi aqua deficeret, auxiliũ. Enimverò vt largum quoque imbrẽ excuſſerunt procellæ, pro ſe quiſque excipere eum quidã ob ſitim impotentes ſui, ore quoque hianti captare cœperunt. Quatriduũ per vaſtas ſolitudines abſumptũ eſt. Iámque haud procul oraculi ſede aberant, cùm complures corui agmini occurrunt, modico volatu prima ſigna antecedentes, & modò humi reſidebant, cùm lentius agmen incederet, modò ſe pennis leuabant, antecedentium itérque monſtrantium ritũ. Tandẽ ad ſedem Deo conſecratam ventum eſt. Incredibile dictu, inter vaſtas ſolitudines, ita vndique ambientibus ramis, vix in denſam vmbram cadente ſole, contecta eſt: multíque fontes dulcibus aquis paſſim manantibus alũt ſyluas Cæli quoque mira temperies, verno tempori maximè ſimilis omnes anni partes pari ſalubritate percurrit. Accolæ ſedis ſunt àb Oriente proximi Æthiopum, in meridiẽ verſi Arabes ſpectant, Throglodytis cognomẽ eſt: Horum regio vſque ad rubrum mare excurrit. At quà vergit ad occidentem, Alij Æthiopes colunt quos Symnos vocant: à Septentrione Naſamones ſunt gens Syrtica, nauigiorum ſpoliis quæſtuoſa. Quippe obſident litora, & æſtu deſtituta nauigia notis ſibi vadis occupant: Incolę nemoris quos Hammonios vocãt, diſperſis tuguriis habitant: medium nemus pro arce habent triplici muro circundatum. Prima munitio tyrannorum veterem regiam clauſit. In proxima coniuges eorum cum liberis & pellicibus habitant. Hic quoque Dei oraculũ eſt: vltima munimẽta ſatellitũ armigerorúmque ſedes erãt. Eſt etiã aliud Hammonis nemus, in medio habe-

fontem aquam ſolis vocant. Sub lucis ortum tepida manat: medio die, cùm vehementiſſimus eſt calor, frigida eadem fluit: inclinato in veſperã, caleſcit: media nocte feruida exæſtuat, quóque propius nox vergit ad lucem, multum ex nocturno calore decreſcit, donec ſub ipſum diei ortum aſſueto tempore langueſcat. Id, quod pro Deo colitur, non eandem effigiem habebat quam vulgo diis artifices accommodauerunt. Vmbilico maximè ſimilis eſt habitus, ſmaragdo & gemmis coagmẽtatus. Hunc, cùm reſponsũ petitur, nauigio aurato geſtant ſacerdotes, cùm multis argenteis pateris ab vtroque nauigij latere pendentibus. Sequuntur matronę virginéſque, patrio more inconditum quoddã carmen canentes, quo propitiari Iouẽ credunt, vt certum edat oraculum. At tum quidem regem propius adeũtem, maximus natu è ſacerdotibus filium appellat, hoc nomen illi parentem Iouem reddere affirmans. Ille ſe verò ait & accipere & agnoſcere, humanæ ſortis oblitus conſuluit deinde, an totius orbis imperium fatis ſibi deſtinaret. Vates æquè in adulationem compoſitus terrarum omnium rectorem fore oſtendit. Poſt hæc inſtitit quærere, an omnes parẽtis ſui interfectores pœnas dediſſent. Sacerdos negat parentem eius vllius ſcelere poſſe violari: Philippi autem omnes interfectores luiſſe ſupplicia: adiecit inuictum fore, donec excederet ad deos. Sacrificio deinde facto, dona & ſacerdotibus & Deo data ſunt, permiſſúmque amicis, vt ipſi quoque conſulerẽt Iouem. Nihil amplius quæſiuerunt, quàm, an autor eſſet ſibi, colendi ſuum regem diuinis honoribus. Hoc quoque acceptũ fore Ioui, vates reſpondit vt ipſi victorẽ regem diuino honore colerẽt. Verè & ſalubriter æſtimanti fidem oraculi vana profecto reſponſa videri potuiſſent. Sed fortuna, quos vni ſibi credere coëgit, magna ex parte auidos gloriæ magis quàm capaces facit. Iouis igitur filiũ ſe non ſolùm appellari paſſus eſt, ſed etiam iuſſit rerúmque geſtarũ famã dũ augere vult tali appellatione corrupit. Et Ma-

cedon

Digitized by Google

cedones aſſueti quidem regio imperio, ſed maiore libertatis vmbra quam cæteræ gentes, immortalitatem affectantem contumacius quàm aut ipſis expediebat, aut regi, auerſati ſunt. Sed hæc ſuo quæque tempori reſeruentur: nunc cætera exequi pergam. Alexander ab Hammone rediens, vt ad Mareotim paludē haud procul inſula Pharo ſitam venit contemplatus loci naturā primū in ipſa inſula ſtatuerat vrbem nouam condere. Inde, vt apparuit, magnæ ſedis inſulam haud capacem elegit vrbi locum vbi nunc eſt Alexandria, appellationem trahens ex nomine autoris complexus quicquid loci eſt inter paludem & mare, octoginta ſtadiorum muris ambitum deſtinat, & qui ædificandæ vrbi præeſſent, relictis, Memphim petit. Cupido haud iniuſta quidem cæterùm intempeſtiua inceſſerat, non interiora modò Ægypti, ſed etiam Ætiopiam inuiſere. Memnonis Titoniſque celebrata regia, cognoſcendæ vetuſtatis auidum trahebat penè extra terminos ſolis. Sed imminens bellum, cuius multo maior ſupererat moles, otioſæ peregrinationis tempora exemerat. Itaque Ægypto præfecit Æſchylum Rhodium, & Peuceſtem Macedonem quatuor millibus militum in præſidiū regionis eius datis: clauſtra Nili fluminis Polemonem tueri iubet: xxx. ad hoc triremes datæ. Africæ deinde, quæ Ægypto iuncta eſt, præpoſitus Apollonius vectigalibus eiuſdem Africæ Ægyptique Cleomenes. Ex finitimis vrbibus commigrare Alexandriam iuſſis nouam vrbē magna multitudine impleuit. Fama eſt, cùm rex vrbis futuris muris polentam, vt Macedonum mos eſt, deſtinaſſet, auium greges aduolaſſe, & polentam eſſe paſtas. Cúmque id omen pro triſti à pleriſque eſſet acceptum reſpondiſſe vates, magnam illam vrbem aduenarum frequentiam culturā, multiſque eam terram alimenta præbiturā. Regem, cùm ſecundo amne deflueret aſſequi cupiens Hector Parmenionis filius, eximio ætatis flore, in paucis Alexandro charus, paruum nauigium cōſcendit, pluribus quàm capere poſſet impoſitis. Itaq;

merſa nauis omnes deſtituit. Hector diu flumini obluctatus cùm madens veſtis, & aſtricti crepidis pedes natare prohiberent, in ripam tamen ſemianimis euaſit, & vt primùm fatigatus ſpiritum laxauit, quem metus & periculum intenderant, nullo adiuuante, quippe in diuerſum euaſerant alij, exanimatus eſt. Rex amiſſi eius deſiderio vehementer afflictus eſt, repertúmque corpus magnifico extulit funere. Onerauit hunc dolorē nuntius mortis Andromachi quē præfecerat Syriæ: viuum Samaritæ cremauerant. Ad cuius interitum vindicandum, quanta maximè celeritate potuit, contendit, aduenientíque ſunt traditi tanti ſceleris autores. Andromacho deinde Mēnona ſubſtituit, affectis ſupplicio, qui prætorem interemerant: Tyrannos, inter eos Methymnæorum Ariſtonīcum, & Chryſolaū popularibus ſuis tradidit, quos illi è muris ob iniurias tortos necauerunt. Athenienſium deinde Rhodiorúmque & Chiorum Legatos audit. Athenienſes victoriam gratulabantur, & vt captiui Græcorum ſuis reſtituerentur, orabant Rhodij & Chij de præſidio quærebantur: omnes ea, quæ deſiderare viſi, impetrauerunt. Mitylenæis quoque ob egregiam in partes ſuas fidem, & pecuniā quam in bellum impenderant, obſides reddidit, & magnam regionem finibus eorum adiecit. Cypriorū quoque regibus, qui & à Dario defecerant ad ipſum, & oppugnanti Tyrum miſerant claſſem, pro merito honos habitus eſt. Amphoterus deinde claſſis præfectus ad liberandum Cretam miſſus (namque & Perſarum & piratarum armis pleraque eius inſulæ obſidebantur,) ante omnia mare à piraticis claſſibus vendicare iuſſus. Quippe ob noxium prædonibus erat in bellum vtroque rege conuerſo. His compoſitis, Herculi Tyrio ex auro craterā cum triginta pateris dicauit, imminēſque Dario iter ad Euphratem pronuntiari iuſſit. At Darius, cùm ab Ægypto diuertiſſe in Africam hoſtem comperiſſet, dubitauerat, vtrúmne circa Meſopotamiā ſubſiſteret, an interiora regni ſui peteret, haud dubiè potētior

autor

autor præſens futurus vltimis gentibus, impigrè bellū capeſcendis, quas ægrè per præfectos ſuos moliebatur. Sed vt idoneis autoribus fama vulgauit Alexandrum cum omnibus copiis, quamcunque ipſe adiſſet regionē petiturum haud ignarus quàm cum ſtrenuo res eſſet, omnia longinquarum gentium auxilia Babyloniam cōtrahi iuſſit. Bactriani, Scythæque, & Indi cōuenerāt. Nam & cæterarum gentium copiæ partibus ſimul affuerunt. Cæterū cùm dimidio fermè maior eſſet exercitus, quàm in Cilicia fuerat, multis arma deerant, quæ ſumma cura comparabantur. Equitibus equiſque tegumenta erant ex ferreis laminis, ſerie inter ſe connexis. Queis antea præter iacula nihil deerat, ſcuta gladiíque adiiciebantur. Equorum domādi greges peditibus diſtributi ſunt, vt maior priſtino eſſet equitatus: ingenſque, (vt crediderat,) terror hoſtiū ducentæ falcatæ quadrigæ, vnicum illarum gētium auxiliū, ſecutæ ſunt. Ex ſummo temone haſtæ præfixę ferro eminebant. Vtrinque à iugo ternos direxerant gladios, in radiis rotarū plura ſpicula eminebant in aduerſúmque. Aliæ deinde falces ſubmiſſæ rotarum orbibus hærebāt & aliæ in terram demiſſæ, quicquid obuium concitatis equis fuiſſet amputaturæ. Hoc modo inſtructo exercitu ac perarmato, Babylone copias mouit. A parte dextera erat Tigris nobilis fluuius, læuā tegebat Euphrates agmen Meſopotamiæ campos impleuerat. Tigri deinde ſuperato, cùm audiſſet haud procul abeſſe hoſtem Satropacem equitum præfectum cum mille delectis præmiſit, Mazæo prætori ſex millia data, quibus tranſitu amnis arceret. Eidem mandatum, vt regionem quàm Alexander eſſet aditurus, popularetur, atque vreret. Quippe credebat, inopia debellari poſſe nihil habentem, niſi quod rapiendo occupaſſet. Ipſi autem commeatus alij terra, alij Tigri amne ſubuehebantur. Iam peruenerat ad Arbellam vicum nobilē ſua clade facturus. Hic commeatū ſarcinarúmque maiore parte depoſita, Lycum amnē, ponte iunxit, & per dies

quinque,ſicut antè Euphratem,traiecit exercitũ.Inde octoginta ferè ſtadia progreſſus ad alterum amnem, Boumello nomen eſt,caſtra poſuit.Oportuna explicãdis copiis regio erat:equitabilis & vaſta planicies : ne ſtirpes quidem & breuia virgulta operiunt ſolũ libérque proſpectus oculorum,etiam quæ procul receſſere, permittitur. Itaque , ſi qua campi eminebant , iuſſit æquari, totúmque faſtigium extendi. Alexandro, qui numerum copiarum eius,quantum coniectari poterãt æſtimabant , vix fecerunt fidem tot millibus cæſis, maiores copias eſſe reparatas. Cæterũ omnis periculi, & maximè multitudinis contemptor,vndecimis caſtris peruenit ad Euphratem : quo pontibus iuncto,equites primos ire, phalangem ſequi iubet, Mazæo, qui ad inhibendum tranſitũ eius cùm ſex millibus equitum occurrerat,non auſo periculum ſui facere:Paucis deinde non ad quietẽ, ſed ad reparandos animos diebus datis militi,ſtrenuè hoſtem inſequi cœpit,metuens,ne interiora regni ſui peteret,ſequẽdúſque eſſet per loca omni ſolitudine atque inopia vaſta.Igitur quarto die prçter Arbellã penetrat ad Tigrim. Tota regio vltra amnem recẽti fumabat incendio:quippe Mazæus quæcũque adierat,haud ſecus quàm hoſtis vrebat primo,caligine quam fumus effuderat,obſcurante lucẽ inſidiarũ metu ſubſtitit.Deinde,vt ſpeculatores præmiſſi tuta omnia nuntiauerunt, paucos equitum ad tentandum vadum fluminis præmiſit.cuius altitudo primò ſumma equorum pectora , mox , vt in mediũ alueũ ventũ eſt, ceruices quoque æquabat : nec ſanè alius ad Orientis plagã tã violentus inuehitur,multorum torrentiũ non aquas ſolùm,ſed etiam ſaxa ſecũ trahens.Itaque à celeritate,qua defluit,Tigri nomen eſt inditum,quia Perſica lingua Tigrim ſagittam appellant. Igitur pedes, velut diuiſus in cornua, circũdato equitatu,leuatis ſuper capita armis haud ægrè ad ipſum alueũ penetrat. Primus inter pedites rex egreſſus in ripam,vadum militibus manu (quando vox exaudiri non poterat)oſtẽdit

dit: ſed gradum firmare vix poterant, cum modò ſaxa lubrica veſtigium fallerent, modò rapidior vnda ſubduceret. Præcipuus labor erat eorum, qui humeris onera portabant. Quippe cùm ſemetipſos regere non poſſent, in rapidos gurgites incommodo onere auferebãtur. Et dum ſua quiſque ſpolia conſequi ſtudet, maior inter ipſos, quàm cũ amne orta luctatio eſt, cumuliq; ſarcinarum paſſim fluitantes pleroſque pertulerant. Rex monere, vt ſatis haberent arma retinere, cætera ſe redditurum, ſed neque conſiliũ, neque imperiũ accipi poterat. Obſtrepebat hinc metus, præter hunc inuicẽ natantium mutuus clamor. Tandem quà leuiore tractu amnis aperit vadum, emerſere, nec quicquam præter paucas ſarcinas deſideratum eſt. Deleri potuit exercitus, ſi quis vincere auſus eſſet. Sed perpetua fortuna regis auertit inde hoſtem. Sic Granicum, tot millibus equitum peditúmque in vlteriore ſtantibus ripa, ſuperauit: ſic anguſtis in Cilicia callibus tantam multitudinem hoſtium audaciæ quoque, qua maximè viguit ratio minui poteſt: quia nunquam in diſcrimen venit, an temerè feciſſet: & Mazæus, qui ſi tranſeuntibus flumen ſuperueniſſet, haud dubiè oppreſſurus incompoſitos, in ripa demum & iam per armatos adequitare cœpit. Mille admodum equites præmiſerat, quorum paucitate Alexander explorata, deinde contempta, præfectum Pæonum equitũ Ariſtona laxatis habenis inuehi iuſſit. Inſignis eo die pugna equitum, & præcipuè Ariſtonis fuit. Præfectum equitatus Perſarum Satropacẽ directa in gutture haſta transfixit, fugientémque per medios hoſtes conſecutus, ex equo præcipitauit, & obluctanti caput gladio dempſit, quod relatum magna cũ laude ante Regis pedes poſuit. Biduo ibi Rex ſtatiua habuit: in proximum deinde iter pronunciari iuſſit. Sed prima ferè vigilia, luna deficiens primum nitorem ſui ſyderis condidit. Deinde ſanguinis colore ſuffuſo lumen omne fœdauit ſollicitiſque ſub ipſum tanti diſcriminis caſum ingens religio, & ex ea formido quædam incuſſa eſt,

Dijs inuitis in vltimas terras trahi ſe querebãtur. Iã nec flumina poſſe adiri, nec ſidera priſtinum præſtare fulgoré: vaſtas terras, deſerta omnia occurrere, in vnius iactationem tot millium ſanguinem impendi. Faſtidio eſſe patriam, abdicari Philippum patrem, cœlum vanis cogitationibus petere. Iam propè ſeditionem res erat, cum ad omnia interritus, duces principéſque militum frequentes adeſſe prætorio Ægyptióſque vates quos cœli ac ſiderum peritiſſimos credebat, quid ſentirent, expromere iubet. At illi, qui ſatis ſcirent cœlorum orbes implere deſtinatas vices, lunámque deficere, cùm aut terram ſubiret, aut ſole priuaretur, rationem quidem ipſis perceptam non edocent vulgus: cæterum affirmant, Solem Græcorum, Lunam eſſe Perſarũ: quotieſque illa deficiat, ruinam ſtragémque illis gẽtibus portendi: veteráque exempla percenſent Perſidis regum, quos aduerſis diis pugnaſſe, Lunæ oſtendiſſet defectio. Nulla res efficacius multitudinem regit quam ſuperſtitio: alioquin impotens, ſæua, mutabilis, vbi vana religione capta eſt, melius vatibus quàm ducibus ſuis paret. Igitur edita in vulgus Ægyptiorum reſponſa, rurſus ad ſpem & fiduciam erexere torpentes. Rex impetu animorum vtendum ratus, ſecunda vigilia caſtra mouit. Dextra Tigrim habebat: à læua montes, quos Gordyæos vocant. Hoc ingreſſo iter ſpeculatores, qui præmiſſi erant, ſub lucis ortum Darium aduentare nuntiauerunt. Inſtructo igitur milite, & compoſito agmine, antecedebat. Sed Perſarum exploratores erant mille fermè, qui ſpeciẽ agminis magni fecerant. Quippe vbi explorari vera non poſſunt, falſa per metũ augurantur. His cognitis, rex cum paucis ſuorum aſſecutus agmen refugientiũ ad ſuos, alios cecidit, alios cepit, equitéſque præmiſit ſimul ſpeculatũ, ſimul vt ignẽ quo Barbari cremauerant vicos, extinguerent. Quippe fugientes raptim tectis aceruiſque frumenti iniecerãt flammas, quæ cùm in ſummo hæſiſſent, ad inferiora nũdũ penetrauerant. Extincto igitur igne plurimum frumenti

menti repertum eſt. Copia aliarum quoque rerũ abundare cœperunt. Ea res ipſa militi ad perſequendum hoſtẽ animũ incendit. Quippe vrente & populãte eo terram, feſtinandum erat, ne incendio cuncta præriperet. In rationem ergo neceſſitas verſa. Quippe Mazæus, qui antea per otium vicos incenderat, iam fugere contentus, pleraque inuiolata hoſti reliquit. Alexander haud longius centum quinquaginta ſtadiis Darium abeſſe comperenat. Itaque, ad ſatietatem quoque copia commeatuum inſtructus, quatriduo in eodẽ loco ſubſtitit. Interceptæ deinde Darij literæ ſunt, quibus Græci milites ſolicitabantur, vt Regem interficerent, aut proderent: dubitauitq; an eas pro concione recitaret, ſatis confiſus Græcorum quoque erga ſe beneuolentiæ ac fidei. Sed Parmenio deterruit eſſe talibus promiſſis imbuendas aures militum, affirmans patere vel vnius inſidiis Regem: nihil nefas eſſe auaritiæ. Secutus conſilij autorem, caſtra mouit. Iter facienti, ſpado vnus ex captiuis, qui Darij vxorem comitabantur, deficere eam nuntiat, & vix ſpiritum ducere. Itineris continui labore animíque ægritudine fatigata, inter ſocrus & virginum filiarum manus collapſa erat, deinde & extincta. Idipſũ nuntians aliud ſuperuenit. Et Rex haud ſecus, quàm ſi parentis ſuæ mors nuntiata eſſet, crebros edidit gemitus lachrymiſque obortis, quales Darius profudiſſet, in tabernaculum, in quo mater erat Darij defuncto aſſidens corpori, venit. Hic verò renouatus eſt mœror, vt proſtratã humi vidit. Recenti malo priorũ quoque admonita receperat in gremium adultas virgines, magna quidem mutui doloris ſolatia, ſed quibus ipſa deberet eſſe ſolatio. In conſpectu erat nepos paruulus ob id ipſum miſerabilis, quòd nondũ ſentiebat calamitatẽ maxima ex parte ad ipſum redundantẽ: Crederes Alexandrũ inter ſuas neceſſitudines flere, & ſolatia nõ adhibere, ſed quærere. Cibo certè abſtinuit, omnẽque honorẽ funeri patrio Perſarũ more ſeruauit: dign⁹ hercule, qui nũc quoq; tantũ manſuetudinis & cõtinentiæ

fru-

Digitized by Google

fructum ferat. Semel omnino eam viderat, quo die capta eſt, nec vt ipſam, ſed vt Darij matrem videret, eximiámque pulchritudinem formæ eius non libidinis habuerat incitamentum, ſed gloriæ. E ſpadonibus, qui circa reginam erant, Tyriotes inter trepidationem lugentium elapſus per eam portam, quæ quia ab hoſte auerſa erat leuius cuſtodiebatur, ad Darij caſtra peruenit: exceptúſque à vigilibus, in tabernaculum Regis perducitur gemens, & veſte lacerata: quem vt conſpexit Darius, multiplicis doloris expectatione commotus, & quid potiſſimum timeret, incertus. Vultus tuus, inquit, neſcio quod ingens malum præfert: ſed caue miſeri hominis auribus parcas: didici enim eſſe infelix, & ſæpe calamitatis ſolatium eſt, noſſe ſortem ſuam. Nunquid quod ſuſpicor maximè, & loqui timeo, ludibria meorũ nuntiaturus es, mihi, & (vt credo) ipſi enim quoque grauiora ſupplicia? Ad hæc Tyriotes, Iſtud quidem procul abeſt, inquit. Quantuſcunque enim reginis honor ab iis, qui parent haberi poteſt, tuis à victore ſeruatus eſt: ſed vxor tua paulò antè exceſſit è vita. Tũ verò nõ gemitus modò ſed etiam eiulatus totis caſtris exaudiebãtur: nec dubitauit Darius, quin interfecta eſſet, quia nequiſſet contumeliam pati, exclamátque amens dolore: Quod ego tantum nefas commiſi Alexander? quem tuorum propinquorum necaui, vt hanc vicẽ ſæuitiæ meæ reddas? Odiſti me, non quidẽ prouocatus. Sed finge iuſtum intuliſſe te bellum, cum fœminis ergo agere debueras? Tyriotes affirmare per Deos patrios, nihil in eam grauius eſſe conſultũ. Ingemuiſſe etiam Alexandrum morti, & non parcius fleuiſſe quã ipſe lacrymaretur. Ob hæc ipſe amantis animus in ſollicitudinem ſuſpicionémque reuolutus eſt deſideriũ captiuæ profectò à conſuetudine ſtupri ortum eſſe cõiectans. Submotis igitur arbitris vno duntaxat Tyriote retento, iam non flens, ſed ſuſpirans: Vidéſne in te Tyriote locũ mendacio non eſſe? Tormẽta iam hic erunt: ſed ne expectaueris per Deos, ſi quid tibi tui Regis

reueren

reuerentiæ eſt,non, quod & ſcire expecto, & quærere pudet auſus eſt & dominus & iuuenis? Ille quæſtioni corpus offerre, deos teſtes inuocare, caſtè ſanctéque habitam eſſe reginam. Tandem, vt fides facta eſt, vera eſſe quæ affirmaret ſpado, capite velato diu fleuit, manantibúſque adhuc lacrymis, veſte ab ore reiecta, ad cœlũ manus tẽdẽs, Dij patrij inquit, primùm mihi ſtabilite regnũ: deinde, ſi de me iam trãſactum eſt, precor nequis Aſiæ Rex ſit, quàm iſte tã iuſtus hoſtis, tam miſericors victor. Itaque, quanquã pace fruſtra bis petita, omnia in bellum conſilia conuerterat: victus tamen continentia hoſtis, ad nouas pacis conditiones ferendas decem legatos cognatorum principes miſit, quos Alexander, conſilio aduocato, introduci iuſſit: è quibus maximus natu: Darium, inquit, vt pacem à te iam hoc tertiò peteret nulla vis ſubegit, ſed iuſtitia & continentia tua expreſſit. Matrem, coniugem, liberóſque eius, niſi quòd ſine illo ſunt, captos eſſe non ſenſit: pudicitiæ earum quæ ſuperſunt, curam haud ſecus quàm parens agens reginas appellas, ſpeciem priſtinæ fortunæ retinere pateris. Vultum tuum video, qualis Darij fuit cum dimitteremur ab eo: & ille tamen ſuam vxorem, tu hoſtis luges. Iam in acie ſtares, niſi cura te ſepulturæ eius moraretur. Et quid mirum eſt, ſi tam ab amico animo pacem petit? Quid opus eſt armis, inter quos odia ſublata ſunt? Antea imperio tuo finem deſtinabat Alym amnẽ, qui Lydiã terminat. Nunc quicquid inter Helleſpontũ & Euphratẽ, eſt, in dotem filiæ offert quã tibi tradit. Occhum filium, quem habes pacis & fidei obſidẽ retine. Matrẽ & duas virgines filias, redde, pro tribus corporibus triginta millia talentum auri, precatur accipias. Niſi moderationem animi tui haberem notam, non dicerem hoc eſſe tempus, quo pacem nõ dare ſolùm, ſed etiã occupare deberes. Reſpice quãtũ poſt te reliqueris, intuere quantũ petas. Periculoſũ eſt pręgraue imperiũ: difficile eſt continere, quod capere non poſſis. Vidéſne vt nauigia, quæ modũ excedunt,

regi nequeant? neſcio an Darius ideò tam multa amiſerit, quia nimiæ opes magnæ iacturæ locum faciunt. Facilius eſt quædam vincere, quàm tueri: quam hercule expeditius manus noſtræ rapiunt, quàm continent. Ipſa mors vxoris Darij te admonere poteſt, minus iam miſericordiæ tuæ licere, quàm licuit. Alexander, legatis excedere tabernaculo iuſſis, quid placeret, ad cõſiliũ refert. Diu nemo quid ſentiret, auſus eſt dicere, incerta Regis volũtate. Tandẽ Parmenio: Ante ſuaſiſſem, ait, vt captiuos apud Damaſcũ redimentibus redderes: ingẽs pecunia potuit redigi ex iis, qui multi vincti virorum fortium occupauerant manus. Et nunc magnopere cenſerem, vt vnam anum, & duas puellas itinerum agminumq; impedimenta, quinquaginta millibus talentis auri permutes. Optimum regnum occupari poſſe cõditione, non bello: nec quẽquam alium inter Iſtrum & Euphratem poſſediſſe tot terras, ingenti ſpatio interualloq; diſcretas. Macedoniam quoque reſpiceret potius, quàm Bactra & Indos intueretur. Ingrata oratio Regi fuit. Itaque, vt finem dicendi fecit: Et ego, inquit, pecuniam quàm gloriam mallem, ſi Parmenio eſſem. Nunc Alexander de paupertate ſecurus ſum, & me non mercatorem memini eſſe, ſed Regem. Nihil quidem habeo vænale: ſed fortunam meam vtique non vendo. Captiuos ſi placet reddi, honeſtius dono dabim9, quàm pretio remittemus. Introductis deinde legatis, ad hunc modum reſpondit: Nuntiate Dario, gratiarũ actionem apud hoſtem ſuperuacaneam eſſe, & me, quæ fecerim clementer & liberaliter, non amicitiæ eius tribuiſſe, ſed naturæ meæ: nec aduerſus calamitates, ſed aduerſus vires hoſtium contendere. Bellum cum captiuis & fœminis gerere non ſoleo. Armatus ſit oportet, quem oderim. Quòd ſi ſaltem pacem bona fide peteret, deliberarem forſitan an darem. Verùm enimuero cùm modò milites meos literis ad proditionem, modò amicos ad perniciem meam pecunia ſollicitet, ad internecionem mihi perſequendus eſt, non vt iuſtus hoſtis, ſed vt percuſſor veneficus. Conditiones verò pacis quas fertis, ſi

accepero, victorem me faciunt. Quæ poſt Euphratem ſunt, liberaliter donat. Vbi igitur me aſſamini, nempe obliti eſtis, nam vltra Euphratem ſum. Summum ergo dotis, quam promittit terminum caſtra mea tranſeunt. Hinc me depellite, vt ſciam veſtrum eſſe quod ceditis. Eadem liberalitate dat mihi filiam ſuam, nempe quam ſcit alicui ſeruorum ſuorum nupturam. Multùm verò mihi præſtat, ſi me Mazæo generum præponit. Ite, nuntiate Regi veſtro, & quæ amiſit, & quæ adhuc habet præmia eſſe belli. Hoc regente vtriuſque terminos regni, id quéque habiturum, quod proximæ lucis aſſignatura fortuna eſt, & me in Aſiam non veniſſe, vt ab aliis acciperem, ſed vt aliis darem. Si ſecundus, & non par mihi vellet haberi, facerem forſitan quæ petit. Cæterùm nec mundus duobus ſolibus poteſt regi, nec duos ſumma regna ſaluo ſtatu terrarũ poſſunt habere. Proinde aut deditionem hodie, aut in craſtinum bellum paret, nec aliam ſibi, quàm expertus eſt, polliceatur fortunam. Legati reſpondent: Cùm bellum in animo ſit, facere eum ſimpliciter, quòd ſpe pacis non fruſtraretur: ipſos petere, quàm primum dimittantur ad Regem, eum quoque bellum parare debere. Dimiſſi nuntiant adeſſe certamen. Ille quidem confeſtim Mazæum cum tribus millibus equitum ad itinera, quæ hoſtis petiturus erat, occupanda præmiſit. Alexander, corpori vxoris eius iuſtis perſolutis, omniquè grauiore comitatu intra eadem munimenta, cum modico præſidio relicto, ad hoſtem contendit. Duo cornua diuiſa erant peditum, in vtrumque latus equite circundato: impedimenta ſequebantur agmen præmiſſum. Deinde concitis equitibus Menidam iubet explorare, vbi Darius eſſet. At ille, cùm Mazæus haud procul conſediſſet, non auſus vltrà procedere, nihil aliud quàm fremitum hominum hinnitúmque equorum exaudiſſe nuntiat. Mazæus quoq; cõſpectis procul exploratoribus, in caſtra ſe recipit, aduectus hoſtiũ nuntius. Igitur Darius, qui in patentibus campis decernere optabat, armari militem iubet, aciémque diſponit. In læuo cornui

Bactriani ibant equites mille admodum. Dahæ verò totidem:& Arachoſij Suſiíque quatuor millia explebãt. Hos centum falcati currus ſequebãtur. Proximus quadrigis erat Beſſus cum octo millibus equitum Bactrianis. Maſſagetæ duobus millibus agmen eius claudebant. Pedites his plurium gentium non mixtas, ſed ſuæ quiſque nationis iunxerant copias. Perſas deinde cum Mardis, Sogdianíſque, Ariobarzanes & Oriobates ducebant: illi partibus copiarum, ſummæ Orſines præerat, à ſeptem Perſis oriundus, ad Cyrum quoque nobiliſſimũ Regem originem ſui referẽs. Hos aliæ gentes, ne ſociis quidem ſatis notæ ſequebantur. Poſt quas, quinquaginta quadrigas Cradates magno Caſpianorum agmine antecedebat. Indi cæteriq; rubri maris accolæ, nomina verius quàm auxilia, poſt currus erant. Claudebatur hoc agmen aliis falcatis curribus quinquaginta, queis peregrinum militem adiunxerat. Hunc Armenij, quos minores vocant, Armenios Babylonij, vtroſque Bellitę, & qui montes Coſſæorum incolunt, ſequebantur. Poſt hos Gortuæ, gentes quidem Euboicæ, Medos quondam ſecuti, ſed iam degeneres, & patrij moris ignari. Applicuerat his Phrygas & Gataonas. Partheuiorum deinde gens, incolẽtium terras quas nunc Parthi Scythia profecti tenent, claudebant agmẽ. Hæc ſiniſtri cornu acies fuit. Dextrum tenebat natio maioris Armeniæ, Caduſiique & Cappadoces, & Syri & Medi. His quoque falcati currus erant quinquaginta. Summa totius exercitus equites XLV. millia. Pedeſtris acies CC. millia expleuerat. Hoc modo inſtructi, decem ſtadia procedunt, iuſſique ſubſiſtere, armati hoſtem expectabant. Alexandri exercitum pauor cuius cauſa nõ ſuberat inuaſit. Quippe lymphati trepidare cœperunt, omnium pectora occulto metu percurrente. Cœli fulgor tempore æſtiuo ardenti ſimilis internitens, ignis præbuit ſpeciẽ, flammáſque ex Darij caſtris ſplendere velut illatas temere præſidiis credebãt. Quòd ſi perculſis Mazæus, qui præſidebat itineri, ſuperueniſſet ingẽs clades

accipi

accipi potuit. Ille ſegnis in eo quem occupauerat, tumulo ſedit, contentus non laceſſi. Alexander cognito pauore exercitus, ſignum vt conſiſterent, dari, ipſos arma deponere, ac leuare corpora iubet, admonens, nullam ſubiti cauſam eſſe timoris: hoſtem procul ſtare. Tandem compotes ſui pariter arma & animos recepere, nec quicquam ex præſentibus tutius viſum eſt, quã eodem loco caſtra munire. Poſtero die Mazæus, qui cum delectis equitum in edito colle, ex quo Macedonum proſpiciebantur caſtra, conſederat, ſiue metu, ſiue quia ſpeculari modò iuſſus erat, ad Darium rediit, Macedones eum ipſum collẽ, quem deſeruerat, occupauerunt. Nam & tutior planitie erat, & inde acies hoſtium, quæ in campo explicabatur, conſpici poterat. Sed caligo, quam circa humidi effuderant montes, vniuerſam quidem rei faciem non abſtulit, cæterum agminũ diſcrimina atque ordinem prohibuit perſpici. Multitudo inundauerat campos, fremitúſque tot millium etiam procul ſtantium aures impleuerat. Fluctuare animo Rex, & modò ſuum, modò Parmenionis conſilium ſera æſtimatione perpendere. Quippe eò ventum erat vnde recipi exercitus, niſi victor, ſine clade non poſſet. Mouebat etiam eum multitudo hoſtium, reſpectu paucitatis ſuæ gentis. Sed interdum reputabat, quantas res cum hac gente geſſiſſet, quantóſque populos fudiſſet. Itaque cùm ſpes metum vinceret, periculoſius bellum differre ratus, ne deſperatio ſuis creſceret: diſſimulato eo, mercenarium equitem & Pæonas præcedere iubet. Ipſe phalangem (ſicut ante dictum eſt) in duo cornua extenderat. Vtrumque cornu equites tegebãt. Iámque nitidior lux, diſcuſſa caligine, aciem hoſtium oſtenderat: & Macedones ſiue alacritate, ſiue tędio expectationis, ingentem pugnantium more edidere clamorem: redditus & à Perſis, nemora valléſque circũiectas terribili ſono impleuerat. Nec iam contineri Macedones poterant, quin curſu quoque ad hoſtem contenderent. Melius adhuc ratus in eodem tumulo caſtra munire,

Digitized by Google

vallum iaci iuſſit ſtrenuéque opere perfecto, in tabernaculum, ex quo tota acies hoſtiū conſpiciebatur, ſucceſſit. Tū verò vniuerſa futuri diſcriminis facies in oculis erat. Armis inſignibus equi virique ſplendebant, & omnia intentiore cura præparari. Apud hoſtem ſolicitudo Prætorum agmina ſua interequitātium oſtendebatur, ac pleraque inania ſicut fremitus hominum, equorum hinnitus, armorum internitentium fulgor, ſolicitam expectatione mentem turbauerant. Igitur, ſiue dubius animi ſiue vt ſuos experiretur, conſilium adhibet, quid optimum factu eſſet exquirens. Parmenio, peritiſſimus inter Duces artium belli furto, non prælio opus eſſe cēſebat. Intempeſta nocte opprimi poſſe hoſtes, diſcordes moribus, linguis, ad hæc ſomno & improuiſo periculo territos. Quando in nocturna trepidatione coituros? at interdiu primùm terribiles occurſuras facies Scytharum, Bactrianorúmque. Hirta illis ora, & intonſas comas eſſe, præterea eximiam vaſtorum magnitudinem corporum. Vanis & inanibus militem magis quàm iuſtis formidinis cauſis moueri. Deinde tantam multitudinem circunfundi paucioribus poſſe. Non in Ciliciæ anguſtiis & inuiis callibus, ſed in aperta & lata planicie dimicandum fore. Omnes fermè Parmenioni aſſentiebant. Polypercon haud dubiè in eo conſilio poſitam victoriam arbitrabatur, quem intuens rex (námque Parmenionem nuper acrius quàm vellet increpitum, rurſus caſtigare non ſuſtinebat) Latrunculorum, inquit, & furum iſta ſolertia eſt quā præcipitis mihi. Quippe illorum votum vnicum eſt, fallere. Meæ verò gloriæ ſemper aut abſentiam Darij, aut anguſtias locorum, aut furtum noctis obſtare non patiar: palàm luce aggredi certum eſt. Malo me fortunæ pœniteat, quàm victoriæ pudeat. Ad hæc illud quoque accedit. Vigilias agere Barbaros, & in armis ſtare, vt ne decipi quidem poſſint, compertum habeo. Itaque ad prælium vos parate. Sic incitatos, ad corpora curanda dimiſit. Darius illud quod Parmenio ſuaſerat, hoſtem

faétū.

facturum eſſe cõiectans,frenatos equos ſtare,magnámque exercitus partem in armis eſſe, ac vigilias intentiore cura ſeruari iuſſerat.Ergo ignibus tota eius caſtra fulgebant.Ipſe cum ducibus propinquiſque agmina in armis ſtantium circuibat,Solem & Martem,ſacrúmque & æternũ inuocans ignem vt illis dignam vetere gloria maiorúmque monumentis fortitudinẽ inſpirarent: & profectò, ſi qua diuinæ opis auguria humana mente concipi poſſent,deos ſtare ſecum.Illos nuper Macedonum animis ſubitam incuſſiſſe formidinẽ, adhuc lymphatos ferri,agique arma iacientes. Expetere præſides Perſarũ imperij deos debitas à vecordibus pœnas, nec ipſum ducẽ ſaniorem eſſe. Quippe ritu ferarũ prædam modò,quam expeteret,intuentẽ,in perniciẽ quæ ante prædam poſita eſſet,incurrere. Similis apud Macedones quoque ſollicitudo erat.Noctémq; velut in eam certamine edicto, metu egerunt. Alexãder non aliàs magis territus,ad vota & preces Ariſtandrũ vocari iubet. Ille in cãdida veſte verbenas manu præferẽs capite velato, præibat preces regis,à Ioue,Mineruáq; victoriã petẽtis. Tũc quidẽ ſacrificio ritè perpetrato,reliquũ noctis acquieturus,in tabernaculũ rediit. Sed nec ſomnũ capere,nec quietẽ pati poterat:modò è iugo mõtis aciem in dexterũ Perſarũ cornu demittere agitabat,modo rectà frõte,cõcurrere hoſti,interdũ hæſitare,an potius in læuũ torqueret agmen:tandem grauatũ animi anxietate corpus altior ſomnus oppreſſit: Iamq; luce orta duces ad accipienda imperia conuenerant,inſolito circa prætorium ſilentio attoniti: Quippe aliàs arceſſere ipſos, & interdum morantes caſtigare aſſueuerat: tunc ne vltimo quidem rerum diſcrimine excitatum eſſe mirabantur, & non ſomno quieſcere, ſed pauore marcere credebant. Non tamen quiſquam è cuſtodibus corporis intrare tabernaculum audebat, & iam tempus inſtabat: nec miles iniuſſu ducis aut arma capere poterat, aut in ordines ire. Diu Parmenio cunctatus,cibum vt caperent,ipſe pronuntiat. Iamq; exire

neceſſe erat. Tunc demum inerat tabernaculum, ſæpiúſque nomine compellatum, cùm voce non poſſet tactu excitauit, Multa lux, inquit, eſt. Inſtructam aciem hoſtis admouit: tuus miles adhuc inermis expectat imperium. Vbi eſt vigor ille animi tui: nempe excitare vigiles ſoles. Ad hæc Alexander. Credíſne me prius ſomnum capere potuiſſe, quàm exonerarem animum ſollicitudine, quæ quietem morabatur? ſignúmque pugnæ tuba dari iuſſit: & cùm in eadem admiratione Parmenio perſeueraret, quòd ſecurus ſomnum cepiſſet Minimè, inquit, mirum eſt. Ego enim, cum Darius terras vreret, vicos excideret, alimenta corrumperet, potens mei nō eram. Nunc verò quid metuam, quum acie decernere paret? Herculè votum meum impleuit: ſed huius quoque conſilij ratio poſtea reddetur. Vos ite ad copias, quibus quiſque præeſt: ego iam adero, & quid fieri velim, exponam. Raròadmodum admonitu amicorum, cùm metus diſcriminis aderat, vti ſolebat: tunc quoque munimento corporis ſumpto, proceſſit ad milites. Haud aliàs tam alacrem viderant regem, & vultu eius interrito certam ſpem victoriæ augurabantur. Atque ille, prorupto vallo exire copias iubet, aciémque diſponit. In dextro cornu locati ſunt equites, quos agmina appellant. Præerat his Clytus, cui iunxit Philotæ turmas: cæteróſque præfectos equitum lateri eius applicuit. Vltima Meleagri ala ſtabat, quam phalanx ſequebatur. Poſt phalangem Argyraſpides erant. His Nicanor Parmenionis filius præerat, in ſubſidiis cum manu ſua Cœnos. Poſt eum Horereſtes Lynceſtáque. Poſt illos Polypercon, dux peregrini militis. Huius agminis Amyntas princeps erat. Philagus Balacros regebat in ſocietatē nuper aſcitos. Hæc dexteri cornu facies erat. In læuo Craterus Peloponenſium equites habebat, Achæorúmque, & Locrenſium, & Maleanenſium turmis ſibi adiunctis. Hos Theſſali equites claudebant, Philippo duce. Peditum acies equitatu regebatur: frons læui cornu hęc erat. Sed ne circuiri poſſet à multitudine, vlti

ne, vltimum agmen valida manu cinxerat. Cornua quoque ſubſidiis firmauit,non recta fronte,ſed à latere poſitis: vt ſi hoſtis circumuenire aciē tentaſſet,parata pugnæ forent.Hic Agriani erant,quibus Attalus præerat,adiunctis ſagittariis Cretenſibus. Vltimos ordines auertit à fronte. vt totam aciem orbe muniret. Illyrici hîc erant,adiuncto milite mercede conducto. Thracas quoque ſimul obiecerat leuiter armatos,adeóque aciē verſatilem poſuit,vt qui vltimi ſtabant, ne circuirentur,verti tamen & in frontem circumagi poſſent. Itaque non prima,quàm latera,non latera,munitiora fuere,quàm terga.His ita ordinatis, præcipit, vt ſi falcatos currus cum fremitu Barbari emitterent,ipſi laxatis ordinibus impetum occurrentium ſilentio exciperent, haud dubius,ſine noxa tranſcurſuros ſi nemo ſe opponeret,Sin autem ſine fremitu immiſiſſent, eos ipſi clamore terrerent,pauidóſque equos telis vtrinque ſuffoderent.Qui cornibus præerant,extendere ea iuſſit, ita vt nec circumuenirentur,ſi arctius ſtarent, nec tamen mediam aciem exinanirent. Impedimenta cum captiuis, inter quos mater liberíque Darij cuſtodiebātur, haud procul ab acie in edito colle conſtituit, modico præſidio relicto.Læuum cornu, ſicut aliàs, Parmenioni tuendum datum, ipſe in dextro ſtabat. Nondum ad teli iactū peruenerant,cùm Bion quidam transfuga,quanto maximo curſu potuerat, ad regem peruenit, nuntians murices ferreos in terram defodiſſe Darium, quà hoſtem equites emiſſurum eſſe credebat, notatúmque certo ſigno locum,vt fraus euitari à ſuis poſſet. Aſſeruari transfuga iuſſo,duces conuocat,expoſitóque quod nunciatum erat, monet vt regionem monſtratam declinent,equitúmque periculum edoceant.Cęterum,hoc tantus exercitus exaudire non poterat, vſum aurium intercipiente fremitu duorum agminum: ſed in cōſpectu omnium,duces,& proximum quemque inter equitans alloquebatur. Emenſis tot terras in ſpem victoriæ, de qua dimicandum foret, hoc vnum ſuper eſſe

diſcrimen. Granicum hic amnem, Ciliciæque montes, & Syriam Ægyptúmq; præeuntibus raptas ingẽtia ſpei gloriæq; incitamẽta referebat: reprehẽſos ex fuga Perſas pugnaturos, quia fugere nõ poſſent: tertiũ diem iam metu exangues, armis ſuis oneratos, in eodem veſtigio hærere: nullum deſperationis illorum maius indicium eſſe, quàm quòd vrbes, quòd agros ſuos vrerent: quicquid nõ corrupiſſent, hoſtium eſſe cõfeſſi. Nomina verò vana gentiũ ignotarum ne extimeſcerent: neq; enim ad belli diſcrimen pertinere, qui ab his Scythæ, quíve Caduſij appellentur ob id ipſum, quòd ignoti eſſent, ignobiles eſſe; nunquam ignorari viros fortes: at imbelles ex latebris ſuis erutos, nihil præter nomina afferre. Macedones virtute aſſecutos, ne quis toto orbe locus eſſet, qui tales viros ignoraret: intuerentur Barbarorum inconditum agmen. Alium nihil præter iaculum habere: alium funda ſaxa librare: paucis iuſta arma eſſe. Itaq; illinc plures ſtare, hinc plures dimicaturos nec poſtulare ſe vt fortiter capeſſerent prælium, niſi ipſe cæteris fortitudinis fuiſſet exemplum, ſe ante prima ſigna dimicaturum ſpondere. Pro ſe, quot cicatrices, totidem corporis decora, ſcire ipſos vnum penè ſe prædæ communis exortem: in illis colendis ornandíſque vſurpare victoriæ præmia. Hæc ſe fortibus viris dicere. Si qui diſſimiles eorum eſſent, illa fuiſſe dicturum: perueniſſe eò, vnde fugere non poſſent: tot terrarum ſpatia emenſis, tot amnibus montibúſque poſt tergum obiectis, iter in patriam & penates manu eſſe faciendum. Sic duces, ſic proximi militum inſtructi ſunt. Darius in læuo cornu erat, magno agmine ſuorum delectis equitum peditúmque ſtipatus: contempſeratque paucitatem hoſtis, vanam aciem eſſe extentis cornibus ratus. Ceterùm ſicut curru eminebat, dextera læuáque ad circunſtantium agmina oculos manuſque circunferens. Terrarum, inquit, quas Oceanus hinc alluit, illinc claudit Helleſpontus, paulò antè Domini, iam non de gloria, ſed de ſalute, & quod ſaluti

præpo

Digitized by Google

præpoſitis de libertate pugnandum eſt. Hic dies imperium, quo nullum amplius vidit ætas, aut conſtituet aut finiet. Apud Granicum minima virium parte cum hoſte certauimus. In Cilicia victos Syria poterat excipere. Magna munimenta regni Tygris atque Euphrates erant. Ventum eſt eo, vnde pulſis ne fugæ quidem locus eſt. Omnia tam diutino bello exhauſta poſt tergum ſunt. Non incolas ſuos vrbes, non cultores habent terræ. Coniuges quoque & liberi ſequuntur hanc aciem, parata hoſtibus præda, niſi pro chariſſimis pignoribus corpora opponimus. Quod mearum fuit partium, exercitum, quem penè immenſa planicies vix caperet, comparaui equos, arma diſtribui: commeatus ne tantæ multitudini deeſſent, prouidi: locum, in quo acies explicari poſſet, elegi. Cætera in veſtra poteſtate ſunt. Audete modò vincere, famãque infirmiſſimum aduerſus fortes viros telum, comtémnite. Temeritas eſt, quã adhuc pro virtute timuiſtis: quæ vbi primum impetum effudit: velut quædam animalia amiſſo aculeo, torpet. Hi verò campi deprehendêre paucitatem, quam Ciliciæ montes abſconderant. Videtis ordines raros, cornua extenta, mediam aciem vanam, & exhauſtam. Nam vltimi, quos locauit aduerſos, terga iam præbent. Obteri mehercule equorum vngulis poſſunt, etiam ſi nil præter falcatos currus emiſero: & bello vicerimus: ſi vincimus prælio. Nam ne illis quidem ad fugam locus eſt. Hinc Euphrates, illinc Tigris prohibet incluſos: & quę antea pro illis erant, in cõtrarium cõuerſa ſunt. Noſtrum mobile & expeditum agmen eſt, illud præda graue. Implicatos ergo ſpoliis noſtris trucidabimus: eadẽque res & cauſa victoriæ erit, & fructus. Quod ſi quẽ è vobis nomen gẽtis mouet, cogitet Macedonũ illinc arma eſſe, non corpora. Multum enim ſanguinis inuicem hauſimus, & ſemper grauior in paucitate iactura eſt. Nam Alexãder, quãtulcũque ignauis & timidis videri põt, vnũ animal eſt, & ſi quid mihi creditis, temerariũ, & vecors, adhuc noſtro pauore; quã ſua virtute felici-

Digitized by Google

Nihil autem poteſt eſſe diuturnum, cui non ſubeſt ratio. Licet fecilitas aſpirare videatur, tamen ad vltimum temeritati non ſufficit. Præterea breues & mutabiles vices rerum ſunt, & fortuna nunquam ſimpliciter indulget. Eorſitan ita dij fata ordinauerunt, vt Perſarum imperium, quod ſecundo curſu per CCXXX. annos ad ſummum faſtigium euexerant, magno motu concuterent magis, quàm affligerent admoneréntque nos fragilitatis humanæ, cuius nimia in proſperis rebus obliuio eſt. Modò Græcis vltrò bellum inferebamus: nũc in ſedibus noſtris propulſamus illatum. Iactamur inuicem varietate fortunæ. Videlicet imperium quod mutuo affectamus, vna gens non capit. Cæterum, etiam ſi ſpes non ſubeſſet, neceſſitas tamen ſtimulare deberet. Ad extrema peruentum eſt. Matrem meam, duas filias, Occhum in ſpem huius imperij genitum, illos principes, illam ſobolem regiæ ſtirpis, duces veſtros regum inſtar, vinctos habet: niſi quod in vobis eſt, ipſe ego maiore parte captiuus ſum. Eripite viſcera mea ex vinculis: reſtituite mihi pignora, pro quibus ipſe mori non recuſo. Parentem, liberos (nam coniugem in illo carcere amiſi) credite nunc omnes tendere ad vos manus, implorare patrios deos, opem veſtram, miſericordiam, fidem expoſcere, vt ſeruitute, vt cõpedibus, vt precario victu ipſos liberetis. An creditis æquo animo iis ſeruire, quorum reges eſſe faſtidiunt? Video admoueri hoſtium aciem: ſedquo propius diſcrimen accedo, hoc minus his, quæ dixi, poſſum eſſe contentus. Precor vos per deos patrios æternúmque ignem, qui præfertur altaribus, fulgorémque Solis intra fines regni mei orientis, per æternam memoriam Cyri, qui ademptum Medis Lydiſque imperium primus in Perſidem intulit, vindicate ab vltimo dedecore nomen gentémque Perſarum. Ite alacres, & ſpe pleni, vt quam gloriam accepiſtis à maioribus veſtris, poſteris relinquatis. In dextris veſtris iam libertatem, opem, ſpem futuri temporis geritis. Effugit mortem, quiſquis contempſerit: timidiſſimum

ſimum quemque conſequitur. Ipſe non patrio more, ſolum, ſed etiam vt conſpici poſſim, curru vehor: nec recuſo, quo minus imitemini me, ſiue fortitudinis exemplum, ſiue ignauiæ fuero. Interim Alexander (vt eſt demonſtratum à tranſfuga) cùm inſidiarum locum circuiret, & Dario, qui læuum cornu tuebatur, occurreret, agmen obliquum incedere iubet, Darius quoque eodem ſuum obuertit, Beſſo admonito, vt Maſſagetas equites in læuum Alexandri cornu inuehi iuberet. Ipſe ante ſe falcatos currus habebat, quos ſigno dato vniuerſos in hoſtē effudit. Ruebāt laxatis habenis aurigæ, quo plures nondum ſatis prouiſo impetu obtererent. Alios ergo haſtæ multum ſupra temones eminentes, alios ab vtroque latere demiſſæ falces lacerauere Nec ſenſim Macedones cedebant: ſed effuſa fuga turbauerant ordines. Mazæus quoque perculſis metum incuſſit, mille equitibus ad diripienda hoſtis impedimenta circumuehi iuſſis, ratus captiuos quoque qui ſimul aſſeruabātur, rupturos vincula, cùm ſuos appropinquantes vidiſſent. Non fefellerat Parmenionem, qui in læuo cornu erat. Propere igitur Polydamanta mittit ad regem, qui & periculum oſtenderet, & quid fieri iuberet, conſuleret. Ille audito Polydamante, Abi, nuncia inquit, Parmenioni, ſi acie vicerimus, non noſtra ſolùm nos recuperaturos, ſed omnia quæ hoſtium ſunt occupaturos. Proinde non eſt quòd quicquam virium ſubducat ex acie: ſed, vt me & Philippo patre dignum eſt, contempto ſarcinarum damno fortiter dimicet. Interim barbari impedimenta turbauerant, cæſiſque pleriſque cuſtodum, captiui, vinculis ruptis, quicquid obuium erat, quo armari poſſent, rapiunt, & aggregati ſuorum equitibus, Macedonas accipi circumuentos malo inuadunt: lætique: circa Syſigambin viciſſe Darium, ingēti cæde proſtratos hoſtes, ad vltimum etiam impedimentis exutos eſſe nunciant: Quippe eamdem fortunam vbique eſſe credebant, & victores Perſas ad prædam diſcurriſſe Syſigambis, hortantibus captiuis, vt

animum à mærore alleuaret, in eodem, quo antea fuit, perſeuerauit. Non vox vlla excidit ei, non oris color vultúſue mutatus eſt: ſedit immobilis, credo precoce gaudio verita fortunam irritare, adeò, vt quid mallet, intuentibus eam fuerit incertum. Inter hæc Amyntas præfectus equitum Alexandri cum paucis turmis opem impedimentis laturus aduenerat incertum, ſuóne conſilio, an regis imperio: ſed non ſuſtinuit Caduſiorum Scytharúmque impetũ, Quippe vix tentato certamine refugit ad regẽ amiſſorum impedimentorũ teſtis magis quàm vindex. Iam conſiliũ Alexandri dolor vicerat, & ne cura recuperandi ſua militem à prælio auerteret, non immerito verebatur. Itaque Aretem ducem haſtatorum, quos Sariſſophoros vocabant, auerſus Scythas mittit. Inter hæc currus, qui circa prima ſigna turbauerant aciem, in Phalangem inuecti erant. Macedones confirmatis animis in medium agmen accipiunt. Vallo ſimilis acies erat, iunxerant haſtas, & ab vtroque latere temerè incurrentiũ ilia ſuffodiebant: circuire deinde currus, & propugnatores præcipitare cœperunt. Ingens ruina equorum aurigarúmque aciem compleuerat. His territos regere non poterant: equi crebra iactatione ceruicum non iugum modo excuſſerant, ſed etiam currus euerterant: vulnerati interfectos trahebãt, nec cõſiſtere territi nec progredi debiles poterant. Paucæ tamen euaſere quadrigæ in vltimam aciem, iis quibus inciderant, miſerabili morte conſumptis. Quippe amputata virorum membra humi iacebant, quia calidis adhuc vulneribus aderat dolor, trunci quoque & debiles arma non omittebant, donec multo ſanguine effuſo exanimati procumberent. Interim Aretes, Scytharum, qui impedimenta diripiebant, duce occiſo grauius territis inſtabat. Superuenere deinde miſſi à Dario Bactriani pugnæque vertere fortunam. Multi ergo Macedonum primo impetu obtriti ſunt, plures ad Alexandrum refugerunt. Tum Perſæ clamore ſublato, qualem victores ſolent edere, ferociter in hoſtem quaſi vbique

profliga

profligatum incurrunt. Alexander territos caſtigare adhortari, prælium (quod iam elanguerat) ſolus accendere, confirmatiſque tandem animis ire in hoſtem iubet. Rarior acies erat in dextro cornu Perſarum. Namque inde Bactriani deceſſerant ad opprimenda impedimenta. Itaque Alexander laxatos ordines inuadit, & multa cæde hoſtium inuehitur. At qui in læuo cornu erant Perſæ ſpe poſſe includi eum, agmen ſuum à tergo dimicantis opponunt: ingénſque periculum in medio hærens adeſſet, ni equites Agriani calcaribus ſubditis offuſos regi Barbaros adorti eſſent auerſóſque cædendo, in ſe conuerti coëgiſſent. Turbata erat vtraque acies. Alexander à fronte & à tergo hoſtem habebat. Qui auerſo ei inſtabant, ab Agrianis militibus premebantur: & Bactriani, impedimentis hoſtium direptis reuerſi, ordines ſuos recuperare non poterant. Plura ſimul abrupta à cæteris agmina, vbicunque alium alij ſors miſcue[illegible]. Duo reges iunctis propè agminibus prælium accendebant. [illegible] Perſæ cadebant: par ferè vtrinque numerus vulnerabatur. Cu[illegible] Darius, Alexander equo vehebatur. Vtrumque regem delecti tuebantur, ſui immemores. Quippe amiſſo rege nec volebant ſalui eſſe, nec poterant. Ante oculos ſui quiſque regis, mortem occumbere ducebat egregrium. Maximum tamen periculum adibat, qui maximè tuebatur. Quippe ſibi quiſque cæſi regis expetebat decus. Cæterum ſiue ludibrium oculorum, ſiue vera ſpecies fuit, qui circa regem Alexandrum erant, vidiſſe ſe crediderunt paululum ſuper caput regis placidè volantem aquilam, nec ſonitu armorum nec gemitu morientiū territam: diúque circa equum Alexandri pendenti magis, quàm volanti ſimilis apparuit. Certè vates Ariſtander alba veſte indutus, & dextera præferens lauream, militibus in pugnam intentis auem monſtrauit, haud dubiū victoriæ auſpiciū. Ingens ergo alacritas ac fiducia paulò ante territos accendit ad pugnā, vtiq; poſtea quàm auriga Darij, qui ante ipsū ſedés equos regebat,

haſta

haſta tranſfixus eſt. Nec aut Perſæ aut Macedones dubitauere, quin ipſe rex eſſet occiſus. Lugubri ergo vlulatu, & incondito clamore, gemitúque totã ferè aciem adhuc æquo Marte pugnantium turbauere. Cognati Darij & armigeri læuúmque tuentes cornu, in fugam effuſum deſtituerant currum, quem à dextera parte ſtipati in medium agmen receperunt. Dicitur acinace ſtricto Darius dubitaſſe an fugæ dedecus honeſta morte vitaret. Sed eminens curru, nondum omnem ſuorum aciem prælio excedentem deſtituere erubeſcebat: dúmque inter ſpem & deſperationem hæſitat, ſenſim Perſæ credebant, & laxauerant ordines. Alexander mutato equo, quippe plures fatigauerat, reſiſtentium aduerſa ora fodiebat, fugientium terga. Iámque non pugna, ſed cædes erat, cùm Darius quoque currum ſuum in fugam vertit. Hærebat in tergis fugientium victor, & proſpectum oculorum nubes pulueris, quæ ad cælum ferebatur, abſtulerat. Ergo haud ſecus quã [illegible] errabant, ad ſonit[illegible] vocis, vt ſignum, ſubinde co[illegible]. Exaudiebantur tantùm ſtrepitus habenarum, quibus equi currum trahentes identidem verberabantur. Hæc ſola fugientis veſtigia excepta ſunt. At in læuo Macedonum cornu, quod Parmenio (ſicut antè dictum eſt) tuebatur, lõgè alia fortuna vtriuſque partis res gerebatur. Mazæus cum omni ſuorum equitatu vehemẽter inuectus, vrgebat Macedonum alas. Iámque abundans multitudine, aciem circumuehi cœperat, cũ Parmenio equites nunciare iubet Alexandro, in quo diſcrimine ipſi eſſent, niſi maturè ſubueniretur, non poſſe ſiſti fugam. Iam multum viæ proceſſerat rex imminens fugientium tergis, cùm à Parmenione triſtis nuncius venit: refrænare equos iuſſit qui vehebantur, agménq; conſtitit: frendente Alexandro, eripi ſibi victoriam è manibus, & Darium felicius fugere, quàm ſequi ſe. Interim ad Mazæum ſuperati regis fama peruenerat. Itaque, quanquam validior erat, fortuna tamen partium territus, perculſis languidius inſtabat. Parmenio ignorabat

rebat quidem cauſam ſua ſponte pugnæ remiſſæ, ſed occaſione vincendi ſtrenuè eſt vſus. Theſſalos equites ad ſe vocari iubet: Ecquid inquit, videtis iſtos, qui ferociter modò inſtabant, pedem referre, ſubito pauore perterritos? Nimirum, quoque nobis regis noſtri fortuna vincit. Omnia Perſarum cæde ſtrata ſunt, quid ceſſatis? anne fugientibus quidem pares eſtis? Vera dicere videbatur, & ſpes languentes quoque erexerat: ſubditis calcaribus proruêre in hoſtem: & illi iam non ſenſim, ſed citato gradu recedebant: nec quicquam fugæ, niſi quòd nondum terga verterant, deerat. Parmenio tamẽ ignarus, quænam in dextero cornu fortuna regis eſſet, repreſſit ſuos, Mazæus dato fugæ ſpatio, non recto itinere, ſed maiore & ob id tutiore circuitu. Tigrim ſuperat, & Babyloniam cum reliquiis deuicti exercitus intrat. Darius, paucis fugæ comitibus, ad Lycum amnem contenderat, quo traiecto dubitauit an ſolueret pontẽ. Quippe hoſtem iam affore nuntiabatur. Sed tot millia ſuorum quæ nondum ad amnem peruenerant ponte reciſo prædam hoſtis fore videbat. Abeuntem cùm intactum ſineret pontem, dixiſſe conſtat: Malle ſe inſequentibus iter dare, quàm auferre fugientibus. Ipſe ingens ſpatium fuga emenſus, media ferè nocte Arbellam peruenit. Quis tot ludibria fortunæ, ducum agminúmque cædem multiplicem, deuictorum fugam, clades nũc ſingulorum, nunc vniuerſorũ, aut animo aſſequi queat, aut oratione complecti? Propemodum ſeculi res in illum vnum diem fortuna cumulauit. Alij quà breuiſſimum iter patebat, alij diuerſos ſaltus & ignotos ſequentibus calles, petebant. Eques pedéſque confuſi ſine duce: armatis inermes integris debiles implicabantur. Deinde miſericordia in metum verſa qui ſequi non poterant inter mutuos gemitus deſerebantur. Sitis præcipuè fatigatos & ſaucios exurebat, paſſimq; omnibus viis proſtrauerant corpora, præterfluentem aquam hianti ore captantes, quam cùm diu auidi turbidã hauſiſſent, tẽdebantur præcordia ex tẽplo premente limo:

reſolutiſque & torpentibus membris, cùm ſuperueniſſet hoſtis, nouis vulneribus excitabantur. Quidam, occupatis proximis riuis, diuerterant longius, vt quicquid occulti humoris vſquam manaret, exciperent. Nec vlla adeò auia & ſicca lacuna erat, quæ veſtigantium ſitim falleret. E proximis verò itineri vicis ſenum vlulatus fœminarúmque exaudiebantur, Barbaro ritu Darium adhuc regem clamantium. Alexander (vt ſupra dictum eſt) inhibito ſuorum curſu, ad Lycum amnem peruenerat, vbi ingens multitudo fugientium onerauerat pontem, & plerique, cùm hoſtis vrgeret, in flumen ſe præcipitauerant, grauéſque armis, & prælio ac fuga defatigati, gurgitibus hauriebantur. Iámque non pons modò fugientes, ſed ne amnis quidem capiebat, agmina ſua improuidæ fugæ ſubinde cumulantes. Quippe vbi intrauit animos pauor, id ſolum metuūt, quod primum formidare cœperunt. Alexander, inſtantibus ſuis ne impunè abeūtem hoſtem inde, permitteret ſequi, hebetia tela eſſe, & manus fatigatas, tantóque curſu corpora exhauſta, & præceps in noctem diei tempus cauſatus eſt: re vera de læuo cornu, quod adhuc in acie ſtare credebat, ſollicitus, reuerti ad ferendam opem ſuis ſtatuit. Iámque ſigna conuerterat, cùm equites à Parmenione miſſi illius quoque partis victoriam nuntiāt. Sed nullum eo die maius periculum fuit, quàm dum copias reducit in caſtra. Pauci eum & incompoſiti ſequebantur ouantes victoria. Quippe omnes hoſtes aut in fugam effuſos, aut in acie credebant cecidiſſe, cum repente apparuit ex aduerſo agmen equitum, qui primo inhibuere curſum, deinde Macedonum paucitate conſpecta turmas in obuios concitauerunt. Ante ſigna rex ibat diſſimulato magis periculo quàm ſpreto. Nec defuit ei perpetua in dubiis rebus felicitas. Namque præfectum equitatus auidum certaminis, & ob id ipſū incautius in ſe ruentem, haſta transfixit. Quo ex equo lapſo, proximum ac deinde plures eodem telo confodit. Inuaſere turbatos amici quoque; nec Perſæ inulti

cadebant

cadebant. Quippe non vniuerſæ acies, quàm hæ tumultuariæ manus vehementius iniere certamen. Tandem barbari, cùm obſcura luce fuga tutior videretur eſſe quàm pugna, diuerſis agminibus abiere. Rex extraordinario periculo defunctus, incolumes ſuos reduxit ad caſtra. Cecidere Perſarum, quorum numerum victores finire potuerunt millia quadraginta. Macedonum minus quàm c c c. deſiderati ſunt. Cæterùm hanc victoriam rex maiore ex parte virtuti, quàm fortunæ ſuæ debuit: animo, non (vt antea) loco vicit. Nam & aciē peritiſſimè inſtruxit, & promptiſſimè ipſe pugnauit, & magno conſilio iacturam ſarcinarum impedimentorúmque contempſit, cùm in ipſa acie ſummum rei videret eſſe diſcrimen: dubióque adhuc pugnæ euentu pro victore ſe geſſit: perculſos deinde hoſtes fudit: fugientes, quod in illo ardore animi vix credi poteſt, prudentius quàm auidius perſecutus eſt. Nam ſi parte exercitus adhuc in acie ſtante, inſtare cedentibus perſeueraſſet, aut ſua culpa victus eſſet, aut aliena virtute viciſſet. Iam ſi multitudinem equitum occurrentium extimuiſſet victor, aut fœdè fugiendum, aut miſerabiliter cadendum fuit. Nec duces quidem copiarum ſua laude fraudandi ſunt. Quippe vulnera, quæ quiſque excipit indicia virtutis ſunt. Epheſtionis brachium haſta ictum eſt. Perdiccas ac Cœnos & Menidas ſagittis propè occiſi. Et ſi verè æſtimare Macedonas, qui tunc erant, volumus, fatebimur, & regem talibus miniſtris, & illos tanto rege fuiſſe digniſſimos.

QVIN.

Digitized by Google

QVINTI CVRTII, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONUM.

LIBER V.

QVAE interim ductu imperióque Alexandri vel in Græcia, vel in Illyricis ac Thracia geſta ſunt, ſi quæque ſuis temporibus reddere voluero, interrumpendæ ſunt res Aſiæ: quas vtique ad fugam mortémque Darij vniuerſas in conſpectu dari, & ſicut inter ſe cohęrẽt tempore, ita opere ipſo cõiungi, haud paulò aptius videri poteſt. Igitur antè, quæ prẹlio apud Arbellam coniuncta ſunt, ordiar dicere. Darius media ferè nocte Arbellam peruenit, eodémque magnæ partis amicorum eius ac militum fugam fortuna cõpulerat: quibus conuocatis, exponit, haud dubitare ſe, quin Alexander celeberrimas vrbes agróſque omni copia rerum abundantes petiturus eſſet. Prædam opimam paratámque ipſum & milites eius ſpectare. Id ſuis rebus talis in ſtatu ſaluti fore. Quippe ſe deſerta cum expedita manu petiturum. Vltima regni adhuc intacta eſſe: inde bello vires haud ægrè reparaturum. Occuparet ſanè gazam auidiſſima gens, & ex longa fame ſatiaret ſe auro, mox futura prædæ ſibi Didiciſſe, vſu, precioſam ſupellectilem, pellicéſq;, & ſpadonum agmina, nihil aliud fuiſſe, quàm onera & impedimenta: eadem trahentem Alexandrum, quibus antea viciſſet, inferiorem fore. Plena omnibus deſperationis videbatur oratio. Quippe Babyloniam vrbem opulentiſſimam dedi cernẽtibus, iam Suſã, iam cætera ornamenta regni cauſámque belli victorem

ctorem occupaturum. At ille docere pergit, non ſpecioſa dictu, ſed vſu neceſſaria in rebus aduerſis ſequenda eſſe. Ferro geri bella, non auro, viris, non vrbium tectis: omnia ſequi armatos. Sic maiores ſuos perculſos in principio rerum, celeriter priſtinam recuperaſſe fortunam. Igitur, ſiue confirmatis eorum animis, ſiue imperium magis quàm conſilium ſequentibus, Mediæ fines ingreſſus eſt. Paulò poſt Alexandro traditur Arbella regia ſuppellectili Dariique gaza repleta. Quatuor millia talentum fuere: præterea pretioſæ veſtes, totius (vt ſuprà dictum eſt) exercitus opibus in illam ſedem congeſtis. Ingruentibus deinde morbis, quos odor cadauerum totis iacentium campis vulgauerat, maturius caſtra mouit. Euntibus à parte leua, Arabia odorum fertilitate nobilis regio, campeſtre iter eſt. Inter Tigrim & Euphratem iacentia, tam vberi & pingui ſolo ſunt, vt à paſtu repelli pecora dicantur, ne ſatietas perimat. Cauſa fertilitatis eſt humor, qui ex vtroque amne manat, toto ferè ſolo per venas aquarum ſub terra reſudante. Ipſi amnes ex Armeniæ montibus profluunt, & magno deinde aquarum diuortio iter quod cœpere percurrunt. Duo millia & quingenta ſtadia emenſi ſunt qui ampliſſimum interuallum circa Armeniæ montes notauerunt. Iidē cùm Mediæ & Gordianorum terras ſecare cœperunt, paulatim in arctius coëunt, & quo longius manant, hoc anguſtius inter ſe ſpatium terræ relinquunt. Vicini maximè ſunt his campis, quos incolæ Meſopotamiam vocant. Mediam namque ab vtroque latere concludunt. Eadem per Babyloniorum fines in rubrum mare prorumpunt. Alexander quartis caſtris ad Memnium vrbem peruenit. Cauerna ibi eſt, ex qua fons ingentem vim bituminis effundit, adeò vt ſatis conſtet, Babylonios muros ingentis operis huius fontis bitumine interlitos eſſe. Cæterùm Babyloniam procedenti Alexandro Mazæus, qui ex acie in vrbem eam confugerat, cùm adultis liberis ſupplex occurrit.

vrbem ſéque dedens. Gratus aduentus eius fuit regi: quippe magni operis futura erat obſidio tam munitæ vrbis. Ad hæc vir illuſtris, & manu promptus, famáque etiam proximo prælio celebris, & cæteros ad deditionem ſui incitaturus exemplo videbatur. Igitur hunc quidem benignè cùm eius liberis excepit. Cæterùm quadrato agmine, quod ipſe ducebat, velut in aciem irent, ingredi ſuos iubet. Magna pars Babyloniorum cõſtiterat in muris, auida cognoſcendi nouum regem. Plures obuiam egreſſi ſunt, inter quos Bagiſtanes arcis & regiæ pecuniæ cuſtos, ne ſtudio à Mazæo vinceretur, totum iter floribus coroníſque conſtrauerat, argenteis altaribus ab vtroque latere diſpoſitis, quæ non thure modò, ſed omnibus odoribus cumulauerat. Eum dona ſequebãtur, greges pecorum equorúmque, leones quoque & pardales caueis præferebantur. Magi deinde ſuo more patrium carmen canẽtes poſt Chaldæi, Babyloniorumque non vates modò, ſed etiam artifices cum fidibus ſui generis ibant. Laudes ij regum canere ſoliti, Chaldæi ſyderum motus & ſtatas temporum vices oſtendere. Equites deinde Babylonij, ſuo atque equorum cultu ad luxuriam magis quàm ad magnificentiam exacto vltimi ibant. Rex armatis ſtipatus, oppidanorum turbam poſt vltimos pedites ire iuſſit. Ipſe cum curru vrbem, ac deinde regiam intrauit. Poſtero die ſupellectilem Darij, & omnem pecuniam recognouit. Cæterùm ipſius vrbis pulchritudo ac venuſtas, non regis modò, ſed etiam omnium oculos in ſemet haud immerito conuertit. Semiramis eam condiderat, vel (vt plerique crediderere) Belus, cuius regia oſtenditur. Murus extructus laterculo coctili, bitumine interlitus, ſpatium triginta & duorum pedum latitudinem amplectitur. Quadrigæ inter ſe occurrentes ſine periculo commeare dicuntur. Altitudo muri centum cubitorum eminet ſpatio: turres denis pedibus, quàm murus, altiores ſunt. Totius ambitus C C C L X V I I I. ſtadia complectitur. Singulorum

lorum ſtadiorum ſtructuram ſingulis diebus perfectam eſſe memoriæ proditum eſt. Ædificia non ſunt admota muris, ſed ferè ſpatium vnius iugeri abſunt. Ac ne totam quidem vrbem tectis occupauerunt. Per. x c. ſtadia habitatur: nec omnia contigua ſunt, credo, quia tutius viſum eſt, pluribus locis ſpargi. Cætera ſerunt, coluntque, vt ſi extrema vis ingruat, obſeſſis alimenta ex ipſius vrbis ſolo ſubminiſtrent. Euphrates interfluit, magnæque molis crepidinibus coërcetur. Sed omnium operum magnitudinem circũueniunt cauernæ ingentes, in altitudinem preſſæ ad accipiendum impetum fluminis: quod vbi appoſitæ crepidinis faſtigium exceſſit, vrbis tecta corriperet, niſi eſſent ſpecus lacuſque qui exciperent. Cocili latercũlo ſtructi ſunt: totum opus bitumine aſtringitur. Pons lapideus flumini impoſitus iungit vrbem. Hic quoque inter mirabilia Orientis opera numeratus eſt. Quippe Euphrates altum limum vehit, quo penitus ad fundamenta iaciẽda egeſto, vix ſubfulciendo operi firmum reperiunt ſolum. Arenæ autem ſubinde cumulatæ, & ſaxis, quibus pons ſuſtinetur, annexæ, morantur amnem: qui retentus, acrius, quàm ſi libero curſu mearet, illuditur. Arcem quoque ambitu xx ſtadia complexam habẽt: xxx. pedes in terram turrium fundamenta demiſſa ſunt: ad LXXX. ſummum munimenti faſtigium peruenit. Super arce vulgatum Græcorum fabulis miraculum, penſiles horti ſunt, ſummam murorum altitudinem æquantes, multarumque arborum vmbra & proceritate amœni. Saxeæ pilæ, quæ totum onus ſuſtinent, extructæ ſunt. Super pilas lapide quadrato ſolum ſtratum eſt, patiens terræ, quam altam iniiciunt, & humoris, quo rigant terras: adeóque validas arbores ſuſtinent moles, vt ſtipites earum octo cubitorum ſpatium craſſitudine æquent, in quinquaginta pedum altitudinem emineant, & frugiferæ ſint, vt ſi terra ſua alerentur. Et, cùm vetuſtas non opera ſolùm manu facta, ſed etiam ipſam naturam paulatim excedẽdo per-

imat: hæc moles, quæ tot arborum radicibus premitur, tantique nemoris pondere onerata eſt, inuiolata durat. Quippe xx lati parietes ſuſtinent, vndecim pedum interuallo diſtantes, vt procul viſentibus ſyluæ montibus ſuis imminere videantur. Syriæ regem Babyloniæ regnantem hoc opus eſſe molitum, memoriæ proditum eſt, amorę coniugis victum, quæ deſiderio nemorum ſyluarumque, in campeſtribus locis virũ compulit amœnitatem naturæ genere huius operis imitari. Diutius in hac vrbe quàm vſquam conſtitit rex, nec vllus locus diſciplinæ militari magis nocuit. Nihil vrbis eius corruptius moribus, nec ad irritandas illiciendáſque immodicas voluptates inſtructius. Liberos cõiugéſque cum hoſpitibus ſtupro coire, modò pretium flagitij detur, parentes maritíque patiuntur. Conuiuales ludi tota Perſide regibus purpuratiſque cordi ſunt. Babylonij maximè in vinum, & quæ ebrietatem ſequuntur, effuſi ſunt. Fœminarum conuiuia ineuntium in principio modeſtus eſt habitus: deinde ſumma quęque amicula exuunt, paulatimque pudorem prophanant ad vltimum (honos auribus habitus ſit) ima corporum velamenta proiiciunt, nec meretricum hoc dedecus eſt, ſed matronarum virorúmque, apud quos comitas habetur vulgati corporis vilitas. Inter hæc flagitia exercitus ille domitor Aſiæ per xxxiv. dies ſaginatus, ad ea quæ ſequebantur diſcrimina haud dubiè debilior futurus fuit, ſi hoſtem habuiſſet. Cæterùm, quo minus damnum ſentirent, identidem incremento nouabantur. Namque Amyntas Andromenis ab Antipatro Macedonum peditum ſex millia adduxit, quingẽtos præterea eiuſdem generis equites: cum his ſexcentos Thracas, adiunctis peditibus ſuæ gentis iii. millibus & quingentis, & ex Peloponneſo mercenarius miles ad iv. millia aduenerant cum ccclxxx. equitibus. Idem Amyntas adduxerat quinquaginta principum Macedoniæ liberos adultos, ad cuſtodiam corporis. Quippe inter epulas hi ſunt miniſtri, iidémque

que equos ineunti prælium admouent, venantemque comitantur, & vigiliarum vices ante cubiculi fores ſeruant, magnorumque præfectorum & ducum hæc incrementa ſunt, & rudimenta. Igitur arci Babyloniæ Rex Agathone præſidere iuſſo, cùm ſeptingentis Macedonum trecentiſque mercede conductis, prætores, qui regioni Babyloniæ & ciuitati præeſſent, Menetam & Apollodorum reliquit. His duo millia peditum dat cùm mille talentis. Vtrique præceptum, vt in ſupplementum milites legerent. Mazæum transfugam Satrapia Babyloniæ donat. Bagiſtanem, qui arcem tradiderat, ſe ſequi iuſſit. Armenia Mithreni Sardium proditori data eſt. Ex pecunia deinde Babyloniæ Macedonibus equitibus ſexceni denarij tributi peregrinus eques quingenos accepit: duceni pedeſtrium ſtipendium menſum eſt. His ita compoſitis, in regionem, quæ Atrapene vocatur, peruenit. Fertilis terra, copia rerum & omni commeatu abundans. Itaque diutiùs ibi ſubſtitit, ac ne deſides otio demitterent animos iudices dedit, præmiáque propoſuit de virtute militari certantibus. Octo, qui fortiſſimi iudicati eſſent, ſingulis militum millibus præfuturi erant: Chiliarchas vocabant. Tum primum in hunc numerum copiis diſtributis, namque antea quinquagenariæ cohortes erant, nec fortitudinis præmia geſſerant. Ingens militum turba conuenerat, egregio interfutura certamini, teſtis eadẽ cuiuſque factorum, & de iudicibus latura ſententiam: quippe veróne an falſo honos cuiq; haberetur, ignorari non poterat. Primus omnium virtutis cauſa donatus eſt. Adarchias ſenior, qui omiſſum apud Alicarnaſſon à iunioribus prælium vnus maximè accenderat. Proximus ei Antigonus viſus eſt: tertium locum Philotas Angeus obtinuit: quartus Amyntæ datus eſt. Poſt hos Antigonus, & ab eo Lynceſtes Amyntas fuit: ſeptimum locum Theodotus, vltimum obtinuit Hellanicus. In diſciplina quoque militaris rei pleráque, à maioribus ſumpta, vtiliter mutauit. Nam cùm antè equites in

Digitized by Google

ſuam quiſque gentem deſcriberētur ſeorſum à cæteris exempto nationum diſcrimine, præfectos non vtique ſuarum gentium, ſed electos attribuit. Tuba cùm caſtra mouere vellet, ſignū dabat, cuius ſonus plerunque tumultuantium fremitu exoriente haud ſatis exaudiebatur. Ergo perticam, quæ vndique conſpici poſſet, ſupra prætorium ſtatuit, ex qua ſignum eminebat pariter omnibus conſpicuum obſeruabatur: ignis noctu, fumus interdiu. Iámque Suſam adituro Abulites regionis eius præfectus, ſiue Darij iuſſu, vt Alexandrum præda retineret, ſiue ſponte, filium obuiam miſit, traditurum ſe vrbem promittens. Benignè iuuenem excepit rex, & eo duce ad Hydaſpin amnem peruenit delicatam (vt fama eſt) vehentem aquam. Hic abulites cum donis regalis opulentiæ occurrit. Dromades cameli inter dona erant, velocitatis eximiæ: duodecim elephanti, à Dario ex India acciti, non iam terror (vt ſperauerāt) Macedonum, ſed auxilium, opes victi ad victorē transferente fortuna. Vt verò vrbem intrauit, incredibilem ex theſauris ſummam pecuniæ egeſſit. Quinquaginta millia talentum non argenti ſignati forma, ſed rudi pondere. Multi reges tantas opes longa ætate cumulauerant, liberis poſteriſque vt arbitrabantur, quas vna hora in externi manus regis intulit. Cōſedit deinde in regia ſella, multò excelſiore quàm pro habitu corporis. Itaque pedes cùm imum gradum non contingerent, vnus ex regiis pueris menſam ſubdidit pedibus, & cùm ſpadonem, qui Darij fuerat ingemiſcentem conſpexiſſet Rex, cauſam mœſtitiæ requiſiuit. Ille indicat, Darium veſci in ea ſolitum, ſéque ſacram eius menſam ad ludibrium recidentem, ſine lacrymis conſpicere non poſſe. Subiit ergo regem verecundia violandi hoſpitales deos, iámque ſubduci iubebat, cùm Philotas: Minimè verò hæc feceris Rex, ſed omen quoque accipe, menſam ex qua libauit hoſtis epulas, tuis pedibus eſſe ſubiectam Rex, Perſidis fines aditurus. Suſam vrbem Archelao, & præſidium I I I. millium

tradi

tradidit. Xenophilo arcis cura mandata eſt: Macedonum ætate graues præſidere arcis cuſtodiæ iuſſit. Theſaurorum Callicrati tutela permiſſa Satrapia regionis, Suſiæ reſtituta Abuliti. Matrem quoque Darij & liberos in eadem vrbe deponit. Ac fortè Macedonicas veſtes, multámque purpuram dono ex Macedonia ſibi miſſam, cum iis qui eam confecerant, tradi Syſigambi iuſſit. Omni námque honore eam, & filij quoque pietate proſequebatur. Admoneri iuſſit, vt ſi cordi quoque veſtis eſſet, conficere eam neptes ſuas aſſuefaceret, donóque doceret dare. Ad hanc vocem lacrymæ obortæ, prodidere animum aſpernantis id munus. Quippe non aliud magis in contumeliam, Perſarum fœminæ accipiunt, quàm admouere lanæ manus. Nunciant qui dona tulerant, triſtem eſſe Syſigambin: dignaſque res excuſatione & conſolatione viſas. Ipſe ergo peruenit ad eam, & Mater, inquit, hanc veſtem, qua indutus ſum, ſororum non ſolùm donum, ſed etiam opus vides. Noſtri decepere merores. Caue, obſecro, in contumeliam accipias ignorationem meam. Quæ tui moris eſſe cognoui (vt ſpero) abundè ſeruata ſunt. Scio apud vos filium in conſpectu matris nefas eſſe conſidere, niſi cùm illa permiſit. Quotieſcunque ad te veni, donec vt conſiderem annueres, reſtiti. Procumbens venerari me ſæpe voluiſti, inhibui. Dulciſſimæ matri Olympiadi nomen debitum, tibi reddo. Mitigato animo eius, rex quartis caſtris peruenit ad fluuium, Paſitigrim incolæ vocant: oritur in montibus Vxiorum, & per quinquaginta ſtadia, ſylueſtribus ripis, præceps inter ſaxa deuoluitur. Accipiunt deinde eum campi, quos clementiore alueo præterit, iam nauium patiens. Sexcenta ſtadia ſunt mollioris ſoli, per quod leni tractu aquarum Perſico mari ſe inſinuat. Alexander, amne ſuperato, cum nouem millibus peditum, & Agrianis atque Græcorum mercenariis, tribus millibus additis Thracum, in regionem Vxiorum peruenit. Finitima Suſis eſt, in primam Perſidem excurrit, ar-

ctum inter ſe & Suſianos aditum relinquens. Madates erat huius regionis præfectus, haud ſanè temporum mutatorum homo. Quippe vltima pro fide experiri decreuerat. Sed periti locorum Alexandrum docuere, occultum iter eſſe per calles & aduerſum ab vrbe. Si paucos miſiſſet leuiter armatos, ſuper capita hoſtium euaſuros. Cùm conſilium placuiſſet, iidem itinerum fuerunt duces. Mille quingenti mercede conducti, & Agriani ferè mille Tauroni præfecto dati, ac poſt ſolis occaſum iter ingredi iuſſi. Ipſe tertia vigilia caſtris motis, circa lucis ortum ſuperauerat anguſtias: cæſáque materia cratibus & pluteis faciendis, vt qui turres admouerent, extra teli iactum eſſent, vrbem obſidere cœpit. Prærupta erant omnia, ſaxis & cautibus impedita. Multis ergo vulneribus depulſi, vt quibus non cum hoſte ſolùm, ſed etiam cum loco dimicandum eſſet, ſubibant tamen, quia Rex inter primos conſtiterat, interrogans tot vrbium victores, an erubeſcerent hærere in obſidione caſtelli exigui & ignobilis ſimul admouens iam inter hæc eminus petebatur, & milites qui, vt inde diſcederet, pellere nequiuerant, teſtudine obiecta tuebantur. Tandem Tauron ſuper arcem vrbis ſe cum ſuo agmine oſtendit, ad cuius conſpectum & animi hoſtium labare, & Macedones acrius prœlium inire cœperunt. Anceps oppidanos malum vrgebat, nec ſiſti vis hoſtium poterat. Paucis ad moriendum, pluribus ad fugam animus fuit. Magna pars in arcem conceſſit. Inde xxx. oratoribus miſſis ad deprecādum, triſte reſponſum à Rege redditur, non eſſe veniæ locum. Itaque ſuppliciorum metu perculſi, ad Syſigambim Darij matrem occulto itinere ignotóque hoſtibus mittunt qui peterent, vt ipſa Regem mitigaret, haud ignari, parentis eam loco diligi colique. Et Madathes ſororis filiam ſecum matrimonio iunxerat, Darium propinqua cognatione contingens. Diu Syſigambis ſupplicum precibus repugnauit, innuens, deprecationem pro illis non conuenire fortunæ, in qua eſſet: adiecitque

fecítque, metuere ſeſe, ne victoris indulgentiam fatigaret. Sæpius cogitare captiuam eſſe ſe, quàm Reginã fuiſſe. Ad vltimum victa, literis Alexandrum ita deprecata eſt, vt ipſam excuſaret quòd deprecaretur: petere ſe vt illis quoque: ſi minus, ſibi ignoſceret, pro neceſſario ac propinquo ſuo, iam non hoſte, ſed ſupplice tantum vitam precari. Moderationem clementiámque regis, quæ tunc fuit, vel vna hæc res poſſit oſtendere: non Madathi modò ignouit, ſed omnes & deditos & captiuos libertate, atque immunitate donauit, vrbem reliquit inuictam: agros ſine tributo colere permiſit. A victore Dario plura mater non impetraſſet. Vxiorum deinde gentem ſubactam, Suſianorum ſatrapiæ contribuit, diuiſiſque cùm Parmenione copiis, illum campeſtri itinere procedere iubet, ipſe cum expedito agmine iugum montium cepit, quorum perpetuum dorſum in Perſidem excurrit. Omni hac regione vaſtata, tertio die Perſidem, quinto anguſtias (quas illi Suſidas pylas vocant) intrat. Ariobarzanes has, cum quindecim millibus peditum occupauerat: rupes abſciſſas, & vndique præruptas, in quarum cacuminibus extra teli iactum Barbari ſtabant de induſtria quieti, & pauentibus ſimiles, donec in arctiſſimas fauces penetraret agmen. Quod vbi contemptu ſui gerere vident, tum verò ingentis magnitudinis ſaxa per montium prona deuoluunt, quæ incuſſa ſæpius ſubiacentibus petris maiore vi incidebant: nec ſingulos modò, ſed agmina proterebant: fundis quoque excuſſi lapides, & ſagittæ ingerebantur vndique. Nec id miſerrimum fortibus viris erat, ſed quod inulti quidem ferarum ritu velut in fouea deprehenſi cæderentur. Ira igitur in rabiem verſa, eminentia ſaxa complexi, vt ad hoſtem perueniant, alius alium leuantes conabantur aſcendere, ea ipſa multorum ſimul manibus correpta & conuulſa in eos, qui commouerant, recidebant. Nec ſtare ergo, nec niti, nec teſtudine quidem protegi poterant, cùm tantæ molis onera præ-

pellerent Barbari. Regem non dolor modò, ſed etiam pudor temerè in illas anguſtias coniecti exercitus augebat. Inuictus ante eam diem fuerat nihil fruſtra auſus: impunè Ciliciæ fauces intrauerat: mari quoque nouum iter in Pamphyliam aperuerat: tunc hæſitabat deprehenſa felicitas, nec aliud remedium erat, quam reuerti quà venerat. Itaque ſigno receptui dato, denſatis agminibus, ſecutiſque ſuper capita conſertis, retrò euadere ex anguſtiis iubet. x x x. fuere ſtadia quæ remenſi ſunt. Tum caſtris vndique aperto loco poſitis, non conſultare modò quid agendum eſſet, ſed vates quoque adhibere cœpit ſuperſtitione anxius. Sed quid tunc prædicare Ariſtander, cui tum plurimum credebatur ex vatibus poterat? Itaque damnatis intempeſtiuis ſacrificiis, peritos locorum conuocari iubet. Medium iter oſtendebant, tutum, apertúmque: ſed Rex dimittere milites inſepultos erubeſcebat, ita tradito more, vt vix vllum militiæ tam ſolemne eſſet munus, quàm humandi ſuos. Captiuos ergo, quos nuper exceperat, vocari iubet; inter quos erat quidam Græcæ Perſicæque linguæ peritus, qui fruſtra eum in Perſidem montium dorſo exercitum ducere affirmat: ſylueſtres eſſe calles vix ſingulis peruios: omnia contegi frondibus, implexóſque arborum ramos ſyluas committere. Námque Perſis ab altero latere perpetuis montium iugis clauditur, quód in longitudinem mille ſexcenta ſtadia, in latitudinem c l x. percurrit. Hoc dorſum à Caucaſo monte ad rubrum mare pertinet, quáque deficit mons aliud munimentum fretum obiectum eſt. Planicies deinde ſub radicibus montium ſpatioſa procumbit fertilis terra, multiſque vicis atque vrbibus frequens. Araxes amnis per hos campos multorum aquas torrentium euoluit in Medum. Inde Medus ad mare & ad meridiem verſus, minor amnis eo, quem recipit, euehitur gignendæque herbæ non alius eſt aptior, quicquid alluit floribus veſtiens. Platani quoque & populi contegunt ripas, ita vt procul viſæ

viſentibus continua videantur montibus nemora riparum. Quippe obrumbatus annis profeſſo in ſolum alueo dilabitur, imminéntque colles, ipſi quoque frond bus læti, radices eorum humore ſubeunte. Regio non alia tota Aſia ſalubrior habetur; Temperatum cœlum: Hinc perpetuum iugum opacum & vmbroſum, quod æſtus leuat: illinc mare adiunctum, quod modico tempore terras fouet. His captiuus expoſitis interrogatus à Rege, auditúne an oculis comperta haberet quæ diceret: paſtorem ſe fuiſſe, & omnes eos calles percurriſſe reſpondit: Bis captum; ſemel a Perſis in Lycia: iterum ab ipſo. Subit animum memoria Regis oraculo editæ ſortis: Quippe conſulenti reſponſum erat, ducem in Perſidem ferentis viæ Lycium ciuē fore. Igitur promiſſis quanta & præſens neceſſitas exigebat, & ipſius fortuna capiebat oneratum, armari iubet Macedonum more, & quod bene verteret, monſtraret iter: quamuis arduum & præceps, euaſurum ſe eſſe cum paucis: niſi fortè crederet, quò ipſe pecoris cauſſa iſſet, Alexandrum pro gloria & perpetua laude ire non poſſe. Etiam atque etiam docere captiuus, quàm difficile iter eſſet, maximè armatis. Tum Rex, Prædam me, inquit, accipe, neminem eorum qui ſequuntur, recuſaturum ire quà duces. Cratero igitur ad cuſtodiam caſtrorum relicto cum peditibus queis aſſueuerat, & iis copiis quas Meleager ducebat, & ſagittariis equitibus mille, præcipit vt caſtrorum ſpecie manente, plures de induſtria ignes fieri imperet, quò magis Barbari crederent ipſum Regem in caſtris eſſe. Cæterùm ſi fortè Ariobarzanes cognouiſſet, per callium anfractus eum intrare, & ad occupandum iter ſuum partem copiarum tentaſſet opponere, Craterus in eum illato terrore, retineret ad propius periculum conuerſum agmen. Sin autem ipſe hoſtem fefelliſſet, & ſaltum occupaſſet cùm crep dantium Barbarorum tumultum exaudiſſet perſequentium Regem, idipſum iter, quo pridie pulſi fuerant, ne dubitaret ingredi.

Quippe

quippe vacuũ fore hoſtibus in ſemet auerſis. Ipſe tertia vigilia ſilenti agmine, ac ne tubæ quidem dato ſigno, pergit ad demonſtratum iter callium. Tridui alimenta portare militem iuſſerat leuiter armatum. Sed præter inuias rupes, ac prærupta ſaxa veſtigium ſubinde fallentia, nix cumulata vento ingredientes fatigabat. Quippe velut in foueas delati hauriebantur, & cùm à commilitonibus leuarentur, trahebant magis adiuuantes quàm ſequebantur. Nox quoque, ignota regio, ac dux incertum an ſatis fidus, multiplicabant metum. Si cuſtodes non fefelliſſent, quaſi feras beſtias ipſos poſſe deprehendi. Ex vnius captiui vel fide, vel animo, pendere & Regis ſalutem & ſuam. Tandem venere in iugum: à dextra iter ad ipſum Ariobarzanem erat. Hic Philotam, & Cœnon, cum Amynta & Polyperconte expeditam habentes manum præmiſit, monitos vt quia eques pediti erat mixtus, & quàm pinguiſſimum eſſet ſolum, & pabuli fertile, ſenſim procederent. Duces erant itineris de captiuis dati. Ipſe cum armigeris & ala, quam Agema appellant, ardua ſemita, ſed longius à ſtationibus hoſtium remota, multa cum vexatione proceſſit. Medius erat dies, & fatigatis neceſſaria quies: quippe tantundem itineris ſupererat, quantum emenſi erant, ſed minus præcipitis, atque ardui. Ita refectis cibo ſomnóque militibus, ſecunda vigilia ſurgit, & cętera quidem haud ægrè præteriit. Cæterùm quà ſe iugum montium paulatim ad planiora dimittit, ingens vorago concurſu cauata torrentium, iter ruperat. Ad hæc arborum rami alius alio implicati, & coëuntes vt perpetuam obiecerant ſepem. Deſperatio igitur ingens, adeò vt vix lacrymis abſtinerent, inceſſerat: præcipuè obſcuritas terrori erat. Nam etiam ſi qua ſidera internitebant, continenti fronde tectæ arbores conſpicere prohibebant. Ne aurium quidem vſus ſupererat, ſyluas quatiente vento, qui concutientibus ſe ramis, maiorem quàm pro flatu ſonum reddebat. Tandem expectata lux omnia quæ terribiliora

nox

nox fecerat, minuit: circumiri breui ſpatio poterat eluuies, & ſibi quiſque dux itineris cœperat fieri. Euadunt ergo in editum verticem, ex quo hoſtium ſtatione conſpecta, ſtrenuè armati à tergo ſe oſtendunt, nihil tale metuentibus, quorum pauci qui congredi auſi erãt, cæſi ſunt. Itaque hinc morientiũ gemitus, hinc ad ſuos recurrẽtiũ miſerabilis facies, integros quoque anteaquã diſcrimẽ experirẽtur, in fugam auertit. Premitur deinde in caſtra, queis Craterus præerat, illato, ad occupãdas anguſtias, in quibus pridie hæſitarat, miles educitur. Simul Philotas cũ Polypercõte Amyntáque & Cœno diuerſum iter ingredi iuſſus, aliũ terrorẽ intulit Barbaris. Ergo vndique Macedonum armis fulgentibus, ancipiti malo oppreſſi, memorabile tamen prælium edunt: vt opinor, ignauiam quoque neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt. Nudi complectebantur armatos, & ingenti corporum mole ſecum ad terram detrahentes, ipſorum telis pleroſque fodiebant, Ariobarzanes tamen quadraginta fermè equitibus, & quinque millibus peditum ſtipatus, per mediam aciem Macedonum cum multo ſuorum atque hoſtium ſanguine erupit, Perſepolim vrbem, caput regionis, occupare feſtinans. Sed à cuſtodibus vrbis excluſus, conſecutis ſtrenuè hoſtibus, cum omnibus fugæ comitibus renouato prælio cæcidit. Craterus quoque raptim agmine acto ſuperuenit. Rex eodem loco, quo hoſtium copias fuderat, caſtra communiuit. Quanquam enim vndique fugati hoſtes victoriam conceſſerant, tamen prææltæ præcipitéſque foſſæ pluribus locis obiectæ abruperant iter, ſenſimque & cautè progrediendum erat iam non hoſtium, ſed locorum fraude ſuſpecta. Procedenti ei literæ redduntur à Tyridate cuſtode regiæ pecuniæ, indicantes, eos, qui in vrbe eſſent, audito eius aduentu, diripere velle theſauros properaret occupare theſauros demiſſos: expeditum iter eſſe, quanquam Araxes amnis interfluat. Nullam virtutem Regis, iſtius magis quàm celeritatem lau-

dauerim. relictis enim pedeſtribus copiis, tota nocte cum equitibus itineris tanto ſpatio fatigatis, ad Araxem prima luce peruenit. Vici erant in propinquo, quibus direptis ac dirutis, pontem ex materia eorum ſubditis ſaxis ſtrenuè induxit. Iámque haud procul vrbe erant, cùm miſerabile agmen, inter pauca fortunæ exempla memorandum, Regi occurrit. Captiui erant Græci ad quatuor millia ferè, quos Perſæ vario ſuppliciorum modo affecerant. Alios pedibus, quoſdam manibus auribúſque amputatis, inuſtíſque Barbararum literarum notis, in longum ſui ludibrium reſeruauerant, & cùm ſe quoque alienæ ditionis eſſe cernerent, volentes Regi occurrere non prohibuerant. Inuſitata ſimulacra, non homines videbãtur, nec quicquam in illis præter vocem poterat agnoſci. Plures igitur lacrymas commouere, quàm profuderant ipſi. Quippe in tam multiplici variáque fortuna ſingulorum intuentibus ſimiles quidem, ſed tamen diſpares pœnas, quis maximè miſerabilis eſſet, liquere non poterat. Vt verò Iouem illi, tandem Græciæ vltorem aperuiſſe oculos conclamauere, omnes pari ſupplicio affecti ſibi videbantur. Rex abſterſis, quas profuderat, lacrymis, bonum habere animum iubet, viſuros vrbes ſuas coniugéſque: & caſtra inde duo ab vrbe ſtadia communit. Græci excefferant vallo deliberaturi quid potiſſimum à rege peterent, cúmque aliis ſedes in Aſia rogare, aliis reuerti domos placeret. Euctemon Cymæus ita locutus ad eos fertur: Nos qui modò ad opem petendam ex tenebris & carcere procedere erubuimus, vt nunc noſtra ſimplicitas eſt, ſupplicia, quorum nos pudeat magis, an pœniteat, incertũ eſt, oſtentare Græciæ velut lætum ſpectaculum cupimus? At ij optimè miſerias ferunt, qui abſcondunt, nec vlla eſt tam familiaris infelicibus patria quàm ſolitudo, & ſtatus prioris obliuio. Nam qui multùm in ſuorum miſericordia ponunt, ignorant quàm celeriter lacrymæ inareſcant. Nemo fideliter diligit, quem faſtidit. Nam

& cala

& calamitas querula eſt, & ſuperba felicitas. Ita ſuam quiſque fortunam in conſilio habet, cùm de aliena deliberat, & niſi mutuò eſſemus miſeri, olim alius alij potuiſſemus eſſe faſtidio. Quid mirum eſt fortunatos ſemper parem quærere? Obſecro vos, olim vita defuncti quæramus locum in quo hæc ſemeſa membra obruamus, vbi horribiles cicatrices celet exilium. Ingrati prorſus coniugibus, quas iuuenes duximus, reuertemur. Liberi in flore & ætatis & rerum agnoſcent, & fratres, ergaſtuli detrimenta? & quota pars noſtri tot obire terras poteſt? Procul Europa in vltima Orientis relegati ſenes: debiles, maiore membrorum parte mutilati, tolerabimus ſcilicet quæ armatos & victores fatigauerunt? Coniuges demum, quas captis ſors, & neceſſitas, vnicum ſolatium applicuit, paruóſque liberos, trahimus nobiſcum an relinquimus? Cum his venientes nemo agnoſcere volet. Relinquemus ergo extemplò præſentium pignora, quum incertum ſit an viſuri ſimus ea quæ petimus? Inter hos latendũ eſt, qui nos miſeros noſſe cœperunt. Hæc Euctemon. Contra Theætus Athenienſis orſus eſt dicere: Neminem pium habitu corporis ſuos æſtimaturum, vtique ſæuitia hoſtis, non natura, calamitoſos. Dignum eſſe omni malo, qui erubeſceret fortunam. Triſtem enim de mortalitate ferre ſententiam, & deſperare miſericordiam, quia ipſe alteri denegaturus ſit: Deos (quod ipſi nunquam auſi optare forent) offerre patriam, coniuges, liberos, & quicquid homines vel vita æſtimant, vel morte redimunt. Quin illi ex hoc carcere erumperent. Alium domi eſſe cœli hauſtum, alium lucis aſpectum mores, ſacra, linguæ commerciũ etiam à barbaris expeti, quæ ingentia ipſi omiſſuri ſint ſua ſponte, non ob aliud tam calamitoſi quàm quod illis carere coacti eſſent. Se certè rediturum ad penates, & in patriam, tantóque beneficio Regis vſurum. Si quos contubernij, liberorúmque, quos ſeruitus coëgiſſet agnoſcere, amor detineret, haberent: relinquerent

rent, quibus nil patria charius eſt. Pauci huius ſententiæ fuere: cæteros conſuetudo natura potentior vicit. Conſenſerunt, petendum eſſe à rege, vt aliquam ipſis attribueret ſedem. Centum ad hoc electi ſunt, quos Alexander ratus, quod ipſe præſtare cogitabat, petituros, iumenta, inquit, aſſignari, quæ vos veherent, & ſingulis veſtrum mille denariûm dari iuſſi. Cùm redieritis in Græciam, præſtabo, ne qui ſtatum ſuum, ſi hæc calamitas abſit, veſtro credat eſſe meliorem. Illi obortis lacrymis terram intuebantur, nec aut erigere vultus, aut loqui audebant. Tandem rege triſtitiæ cauſam exigente, Euctemon ſimilia iis, quæ in conſilio dixerat, reſpondit. Atque ille non ſolùm fortunæ eorum, ſed etiam pœnitentiæ miſertus, terna millia denariûm ſingulis dari iuſſit. Denæ veſtes adiectæ ſunt, & armenta cum pecoribus ac frumento data, vt coli ſerique attributus iis ager poſſet. Poſtero die conuocatos duces copiarum docet, nullam infeſtiorem vrbem Græcis eſſe, quàm regiam veterum Perſidis regum. Hinc illa immenſa agmina infuſa: hinc Darium prius, deinde Xerxem Europæ impium intuliſſe bellum. Excidio illius parentandum eſſe maioribus. Iámque barbari, deſerto oppido, quà quemque metus agebat, diffugerant, cùm Rex phalangem nil cunctatus inducit. Multas vrbes refertas opulentia regia partim expugnarat, partim in fidem acceperat: ſed vrbis huius diuitiæ vicere præterita: in hanc totius Perſidis opes congeſſerant Barbari: aurum argentúmque cumulatum erat: veſtis ingens modus: ſuppellex non ad vſum modò, ſed ad oſtentationem luxus comparata. Itaque inter ipſos victores ferro dimicabatur. Pro hoſte erat, qui pretioſiorem occupauerat prædam. Et cùm omnia, quæ reperiebantur, capere non poſſent, nam res non occupabantur, ſed æſtimabantur. Lacerabant regias veſtes, ad ſe quiſque partem trahentes, dolabris pretioſæ artis vaſa cædebant: nihil neque intactum erat, nec integrum ferebatur. Abrupta ſimulacrorum

crorum membra, vt quiſque auellerat, trahebat: neque auaritia ſolùm, ſed etiam crudelitas in capta vrbe graſſata eſt. Auro argentóque onuſti, vilia captiuorum corpora trucidabant, paſſimque obuij cædebantur, quos antea pretium ſui miſerabiles fecerat. Multi ergo hoſtium manu voluntaria mortem occupauerunt, pretioſiſſimas veſtium induti, è muris ſemetipſos cum coniugibus ac liberis in præceps iactantes. Quidam ignes, quod paulò poſt facturus hoſtis videbatur, ſubiecerant ædibus, vt cum ſuis viui cremarentur. Tandem ſuis rex corporibus, & cultu fœminarum abſtinere iuſſit. Ingens pecuniæ captiuæ modus traditur, propè vt fidem excedat. Cæterum aut de aliis quoque dubitamus, aut credimus in huius vrbis gaza fuiſſe centum & viginti millia talenta, ad quæ vehenda (namque ad vſus belli ſecum portare decreuerat) iumenta & camelos à Suſis & Babylone contrahi iuſſit. Acceſſere ad hanc pecuniæ ſummam captis Perſagadis ſex millia talentorum. Cyrius Perſagadum vrbem condiderat, quàm Alexandro præfectus eius Gobares tradidit. Rex arcem Perſepolis III. millibus Macedonum præſidio relictis, Nicartidem tueri iubet. Tyridati quoque, qui gazam tradiderat, ſeruatus eſt honos, quem apud Darium habuerat, magnáque exercitus parte & impedimentis ibi relictis, Parmenionem Craterúmque præfecit. Ipſe cum mille equitibus, peditúmque expedita manu interiorem Perſidis regionem ſub ipſum Vergiliarum ſydus petiit, multiſque imbribus & prope intolerabili tempeſtate vexatus, procedere tamen, quò intenderat, perſeuerauit. Ventum erat ad iter perpetuis obſitum niuibus, quas frigoris vis gelu adſtrinxerat, locorum ſqualor & ſolitudines inuiæ fatigatum militem terrebant, humanarum rerum terminos ſe videre credentem. Omnia vaſta, atque ſine vllo humani cultus veſtigio attoniti intuebantur: & antequam lux quoque & cælum ipſos deficerent, reuerti iubebant. Rex caſtigare territos ſuper-

ſedit. Cæterum ipſe equo deſtiiit, pedéſque per niuem & concretam glaciem ingredi cœpit. Erubuerunt non ſequi primùm amici, deinde copiarum duces, ad vltimum milites: primúſque rex dolabra glaciem perfringens, iter ſibi fecit exemplum regis cæteri imitati ſunt. Tandem propemodum inuias ſyluas emenſi, humani cultus rara veſtigia, & paſſim errantes pecorum greges repererc. Et incolæ, qui ſparſis tuguriis habitabant, cum ſe callibus inuiis ſeptos eſſe credidiſſent, vt conſpexere hoſtium agmen, interfectis qui fugientes ſequi non poterant, deuios montes & obſitos niuibus, petiuerunt. Inde per colloquia captiuorum paulatim feritate mitigata, tradidere ſe regi, nec in deditos grauius conſultum. Vaſtatis deinde agris Perſidis, vicíſque compluribus redactis in poteſtatem, ventum eſt in Mardorum gentem bellicoſiſſimam, & multum à cæteris Perſis cultu vitæ abhorrentem. Specus in montibus fodiunt, in quos ſe ac coniuges & liberos condunt: pecorum aut ferarum carne veſcuntur. Ne fœminis quidem pro naturæ habitu molliora ingenia ſunt. Comæ prominent hirtæ: veſtis ſuper genua eſt: funda vinciunt frontem: hoc & ornamentum capitis, & telum eſt: ſed hanc quoque gentem idem fortunæ impetus domuit. Itaque trigeſimo die poſteaquam à Perſepoli profectus erat, eodem rediit. Dona deinde amicis cæteríſque pro cuiuſque merito dedit. Propemodum omnia, quæ in ea vrbe ceperat, diſtributa. Cæterùm ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes reges anteceſſit, illam in ſubeundis periculis conſtantiam, in rebus moliendis efficiendiſque velocitatem, in deditis fidem, in captiuis clementiam, in voluptatibus permiſſis quoque & vſitatis temperantiam, haud tolerabili vini cupiditate fœdauit. Hoſte & æmulo regni reparante tum maximè bellum, nuper ſubactis quos vicerat, nouúmque imperium aſpernantibus de die inibat conuiuia, quibus fœminæ intererant non quidem quas violare nefas eſſet, quippe pel-

licęs

lices licentius quàm decebat cum armato viuere aſ-ſuetæ. Ex his vna Thais & ipſa temulenta, maximam apud omnes nationes Græcorum initurum gratiam affirmat, ſi regiam Perſarum iuſſiſſet incendi, expectare hoc eos, quorum vrbes barbari deleſſent. Ebrio ſcorto de tanta referente ſententiam, vnus & alter, & ipſi mero onerati aſſentiunt. Rex quoque fuit auidior, quàm patientior. Quin igitur vlciſcimur Græciam, & vrbi faces ſubdimus? Omnes incaluerant mero. Itaque ſurgunt temulenti ad incendendam vrbem, cui armati pepercerant. Primus rex ignem regiæ iniecit: tum conuiuæ, & miniſtri, pellicéſque. Multa cedro ædificata erat regia, quæ celeriter igne concepto latè fudit incendium. Quod vbi exercitus, qui haud procul ab vrbe tendebat, conſpexit, fortuitum ratus, ad opem ferendam concurrit. Sed vt ad veſtibulum regiæ ventum eſt, vident regem ipſum adhuc aggerentem faces. Omiſſa igitur, quam portauerant, aqua, igni aridam materiam in incendium iacere cœperunt. Hunc exitum habuit regia totius Orientis, vnde tot gentes ante iura petebant: patria tot regum, vnicus quondam Græciæ terror, molita decem millium nauium claſſem, & exercitus quibus Europa inundata eſt, contabulato mari molibus, perfoſſiſque montibus, in quorum ſpecus fretum immiſſum eſt. At ne longa quidem ætate, quæ excidium eius ſecuta eſt, reſurrexit. Alias vrbes habuere Macedonum reges, quas nunc habent Parthi. Huius veſtigium non inueniretur, niſi Araxes amnis oſtenderet haud procul mœnibus fluxerat; Inde vrbem fuiſſe xx. ſtadiis diſtantem credunt magis quàm ſciunt accolæ. Pudebat Macedones, tam claram vrbem à comeſſabundo rege deletam eſſe. Itaque res in ſerium verſa eſt, & imperauerunt ſibi vt crederent, illo potiſſimum modo fuiſſe delendam. Ipſum, vt primum grauatam ebrietate mentem quies reddidit, pœnituiſſe conſtat, & dixiſſe, Maiores pœnas Perſas Græcis daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio regiáque Xer-

xis reſpicere coacti eſſent. Poſtero die Lycio, itineris, quo Perſidem intrauerat, duci, xxx. talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ tranſiit, vbi ſupplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: vtriſque Plato Atheníenſis præerat. His copiis auctus, Darium perſequi ſtatuit. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc nunc tenent Parthi, eáque æſtiua agentibus ſedes eſt. Adire deinde Bactra decreuerat, ſed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur, conſilium iterque mutauit. Aberat ab eo Alexander ſtadia M. D. ſed iam nullum interuallum aduerſus celeritatem eius ſatis longum videbatur. Itaque prælio magis quàm fugæ ſe præparabant. Triginta millia peditum ſequebantur, in quibus Græcorum erant quatuor millia fide erga regem ad vltimum inuicta. Funditorum quoque & ſagittariorum manus quatuor millia expleuerat. Præter hos tria millia & c c c. equites erant, maximè Bactrianorum. His Beſſus præerat, Bactrianæ vrbis regioniſque præfectus. Cum hoc agmine Darius paululum declinauit via militari, iuſſit præcedere lixis impedimentorum cuſtodibus. Conſilio deinde aduocato: Si me cum ignauis, inquit, & pluris qualemcunque vitam morte honeſta æſtimantibus, fortuna iunxiſſet, tacerem potius, quàm fruſtra verba conſumerem: ſed maiore quàm vellem documento & virtutem veſtram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo vt dignus talibus amicis ſim, quam dubitare an veſtri ſimiles adhuc ſitis. Tot ex millibus, quæ ſub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem perſecuti eſtis. Fides veſtra & conſtantia vt regem me eſſe credam facit. Proditores & transfugæ in vrbibus meis regnant, non herculè qui tanto honore digni habeantur, ſed vt præmiis eorum veſtri ſollicitentur animi. Meam tamen fortunam, quàm victoris, maluiſtis ſequi digniſſimi quibus, ſi ego non poſſim, dij pro me gratiam referant: & me herculè referent. Nulla

erit

erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiãſi conſilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitaſſem, veſtra tamen virtute fretus, obuiam iſſem hoſti. Quouſque enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externum & aduenam regem, quum liceat experto belli fortunam, aut reparare quæ amiſi, aut honeſta morte defungi? niſi forte ſatius eſt expectare victoris arbitrium, & Mazæi & Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis vnius, vt iam malit ille me gloriæ ſuæ, quàm iræ obſequi: Nec dij ſiuerint, vt ſi hoc decus mei capitis aut demere mihi quiſquam, aut condonare poſſit. Nec hoc imperium viuus amittam, idémque erit regni mei, qui & ſpiritus finis. Si hic animus, ſi hæc lex nulli non parta libertas eſt: nemo è vobis faſtidium Macedonum, nemo vultum ſuperbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut vltionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm verſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum. Nec immerito mitiores vices eius expecto. Sed ſi iuſſa ac pia bella dij auerſantur, fortibus tamen viris licebit honeſtè mori. Per ergo vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit, per tot nauium claſſes in Græciam miſſas, per tot trophæa regum oro & obteſtor, vt nobilitate veſtra, gentíſque dignos ſpiritus capiatis, vt eadem conſtantia animorum, qua præterita toleraſtis, experiamini quicquid deinde ſors tulerit. Me certè in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicente Dario, præſentis periculi ſpecies omnium ſimul corda animóſque horrore perſtrinxerat. nec aut conſilium ſuppetebat, aut vox, cum Artabazus vetuſtiſſimus amicorum, quem hoſpitem fuiſſe Philippi ſæpe diximus. Nos verò, inquit, pretioſiſſimam veſtem induti, armiſque, quanto maximo cultu poſſumus, adornati regem in aciem ſequemur ea quidem

xis reſpicere coacti eſſent. Poſtero die Lycio, itineris, quo Perſidem intrauerat, duci, xxx. talenta dono dedit. Hinc in regionem Mediæ tranſiit, vbi ſupplementum nouorum militum è Cilicia occurrit. Peditum erant quinque millia, equites mille: vtriſque Plato Athenienſis præerat. His copiis auctus, Darium perſequi ſtatuit. Ille iam Ecbatana peruenerat, caput Mediæ. Vrbem hanc nunc tenent Parthi, eáque æſtiua agentibus ſedes eſt. Adire deinde Bactra decreuerat, ſed veritus ne celeritate Alexandri occuparetur, conſilium iterque mutauit. Aberat ab eo Alexander ſtadia M. D. ſed iam nullum interuallum aduerſus celeritatem eius ſatis longum videbatur. Itaque prælio magis quàm fugæ ſe præparabant. Triginta millia peditum ſequebantur, in quibus Græcorum erant quatuor millia fide erga regem ad vltimum inuicta. Funditorum quoque & ſagittariorum manus quatuor millia expleuerat. Præter hos tria millia & c c c. equites erant, maximè Bactrianorum. His Beſſus præerat, Bactrianæ vrbis regioniſque præfectus. Cum hoc agmine Darius paululum declinauit via militari, iuſſit præcedere lixis impedimentorum cuſtodibus. Conſilio deinde aduocato: Si me cum ignauis, inquit, & pluris qualemcunque vitam morte honeſta æſtimantibus, fortuna iunxiſſet, tacerem potius, quàm fruſtra verba conſumerem: ſed maiore quàm vellem documento & virtutem veſtram & fidem expertus, magis etiam conniti debeo vt dignus talibus amicis ſim, quam dubitare an veſtri ſimiles adhuc ſitis. Tot ex millibus, quæ ſub imperio fuerunt meo, bis me victum, bis fugientem perſecuti eſtis. Fides veſtra & conſtantia vt regem me eſſe credam facit. Proditores & transfugæ in vrbibus meis regnant, non herculè qui tanto honore digni habeantur, ſed vt præmiis eorum veſtri ſollicitentur animi. Meam tamen fortunam, quàm victoris, maluiſtis ſequi digniſſimi quibus, ſi ego non poſſim, dij pro me gratiam referant: & me herculè referent. Nulla

erit

erit tam ſurda poſteritas, nulla tam ingrata fama, quæ non in cœlum vos debitis laudibus ferat. Itaque, etiāſi conſilium fugæ, à qua multum abhorret animus, agitaſſem, veſtra tamen virtute fretus, obuiam iſſem hoſti. Quoaſque enim in regno exulabo, & per fines imperij mei fugiam externum & aduenam regem, quum liceat experto belli fortunam, aut reparare quæ amiſi, aut honeſta morte defungi? niſi fortè ſatius eſt expectare victoris arbitrium, & Mazæi & Mithrenis exemplo precarium accipere regnum nationis vnius, vt iam malit ille me gloriæ ſuæ, quàm iræ obſequi: Nec dij ſiuerint, vt ſi hoc decus mei capitis aut demere mihi quiſquam, aut condonare poſſit. Nec hoc imperium viuus amittam, idémque erit regni mei, qui & ſpiritus finis. Si hic animus, ſi hæc lex nulli non parta libertas eſt: nemo è vobis faſtidium Macedonum, nemo vultum ſuperbum ferre cogetur. Sua cuique dextera aut vltionem tot malorum pariet, aut finem. Equidem quàm verſabilis fortuna ſit, documentum ipſe ſum. Nec immerito mitiores vices eius expecto. Sed ſi iuſta ac pia bella dij auerſantur, fortibus tamen viris licebit honeſtè mori. Per ergo vos decora maiorum, qui totius Orientis regna cum memorabili laude tenuerunt, per illos viros, quibus ſtipendium Macedonia quondam tulit, per tot nauium claſſes in Græciam miſſas, per tot trophæa regum oro & obteſtor, vt nobilitate veſtra, gentiſque dignos ſpiritus capiatis, vt eadem conſtantia animorum, qua præterita toleraſtis, experiamini quicquid deinde ſors tulerit. Me certè in perpetuum aut victoria egregia nobilitabit, aut pugna. Hæc dicente Dario, præſentis periculi species omnium ſimul corda animóſque horrore perſtrinxerat. nec aut conſilium ſuppetebat, aut vox, cum Artabazus vetuſtiſſimus amicorum, quem hoſpitem fuiſſe Philippi ſæpe diximus. Nos verò, inquit, pretioſiſſimam veſtem induti, armiſque, quanto maximo cultu poſſumus, adornati regem in aciem ſequemur ea quidem

dem mente, vt victoriam ſperemus, mortem non recuſemus. Aſſenſu excepere cæteri hanc vocem. Sed Nabarzanes qui in eodem conſilio erat, cum beſſo inauditi antea facinoris ſocietate inita, regem ſuum per milites quibus ambo præerant, comprehendere, & vincire decreuerant ea mente, vt ſi Alexander ipſos inſecutus foret, tradito rege viuo inirent gratiam victoris magni profecto cepiſſe Darium æſtimaturi: ſin autem eum effugere potuiſſent, interfecto Dario, regnum ſibi occuparent, bellumque renouarent. Hoc parricidium cum diu volutaſſent, Nabarzanes aditum nefariæ ſpei præparans: Scio me, inquit, ſententiam eſſe dicturum, prima ſpecie haud quaquam auribus tuis gratam. Sed medici quoque grauiores morbos aſperis remediis curant, & gubernator, vbi naufragium timet, iactura, quicquid ſeruari poteſt, redimit. Ego tamen non vt damnum quidem facias ſuadeo, ſed vt te ac regnum tuum ſalubri ratione conſerues. Diis aduerſis bellum inimus & pertinax fortuna Perſas vrgere non deſinit. Nouis initiis & hominibus opus eſt, imperium & auſpicium alij trade interim, qui tamdiu rex appelletur donec Aſia decedat hoſtis, victor deinde regnum tibi reddat. Hoc autem breui futurum ratio promittit. Bactra intacta ſunt: Indi & Sacæ in tua poteſtate: tot populi, tot exercitus, tot equitum peditúmque millia ad renouandum bellum vires paratas habent, vt maior belli moles ſuperſit, quàm exhauſta ſit. Quid ruimus belluarum ritu in perniciem non neceſſariam Fortium virorum eſt, magis mortem contemnere, quàm odiſſe vitam, Sæpe tædio laboris ad vtilitatem ſui compelluntur ignaui: at virtus nihil inexpertum omittit. Itaque vltimum omnium mors eſt, ad quam non pigrè ire ſatis eſt. Proinde ſi Bactra, quod tutiſſimum receptaculum eſt, petimus, præfectum regionis eius Beſſum regem temporis gratia ſtatuamus. Compoſitis rebus, iuſto regi tibi ſiduciarium reſtituet imperium. Haud mirum eſt, Darium non nunc temperaſſe

peraſſe animo, quamquam tam impiæ voci quantum nefas ſubeſſet, latebat. Itaque Peſſimum, inquit, mancipium, reperiſti optatum tibi tempus, quo parricidium aperires: ſtrictóque acinace interfecturus videbatur, ni propere Beſſus, Bactrianique triſtium ſpecie, cæterum ſi perſeueraret, vincturi, circunſtetiſſent. Nabarzanes interim elapſus, mox & Beſſus ſecutus, copias quibus præerant, à cætero exercitu ſecedere iubent, ſecretum inituri conſilium. Artabazus conuenientem præſenti fortunæ ſententiam orſus, mitigare Darium temporum identidem admonens: cœpit. Ferret æquo animo qualiumcunque, ſuorum tamen, vel ſtultitiam, vel errorem. Inſtare Alexandrum, grauem, etiam ſi omnes præſto eſſent. Quid futurum, ſi perſecuti fugam ipſius alienentur à rege? Ea re paruit Artabazo, & quanquam mouere caſtra ſtatuerat, turbatis tamen omnium animis, eodem in loco ſubſtitit. Sed attonitus mœſtitia ſimul & deſperatione, tabernaculo ſe incluſit. Ergo in caſtris, quæ nullius regebantur imperio, varij animorum motus erant, nec in commune tot antea conſulebantur. Dux Græcorum militum Patron arma capere ſuos iubet, paratóſque eſſe ad exequendum imperium. Perſæ ſeceſſerant. Beſſus cum Bactrianis erat, tentabátque Perſas adducere, Bactra, & intactæ regionis opulentiam, ſimulque quæ manentibus inſtarent pericula, oſtentans. Perſarum omnium eadem ferè fuit vox, nefas eſſe deſeri regem. Inter hæc Artabazus omnibus imperatoriis fungebatur officiis. Ille Perſarum tabernacula circuire, hortari, monere nunc ſingulos, nunc vniuerſos non antè deſtitit, quàm ſatis conſtaret imperata facturos. Idem ægrè à Dario impetrauit, vt cibum caperet, animúmque rebus aduerteret. At Beſſus & Nabarzanes, olim agitatum ſcelus exequi ſtatuunt, regni cupiditate accenſi. Dario autem incolumi tantas opes ſperare non poterant. Quippe in illis gentibus regum eximia maieſtas eſt. Ad nomen quoque barbari conueniunt,

& priſtinæ veneratio fortunæ, ſequitur aduerſum. Inflabat impios animos regio cui præerant, armis, viriſque & ſpatio locorum nulli earum gentium ſecunda. Tertiam partem Aſiæ tenet multitudo iuniorum exercitus, quos amiſerat Darius, æquabat. Itaque non illum modò, ſed etiam Alexandrum ſpernebant, inde vires imperij repetituri, ſi regionis potiri contigiſſet. Diu omnibus cogitatis, placuit, per milites Bactrianos ad omne obſequium deſtinatos regem comprehendere, mittique nuntium ad Alexandrū, qui indicaret viuum aſſeruari eum. Si is, quod timebant, proditionem aſpernatus eſſet, occiſuri Darium, & Bactra, cum ſuarum gentium manu, petituri. Cæterùm propalàm comprehendi Darius non poterat, tot Perſarum millibus laturis opem regi. Græcorum quoque fides timebatur. Itaque, quod non poterant vi, fraude aſſequi tentant. Pœnitentiam ſeceſſionis ſimulare decreuerāt, & excuſare apud Regem conſternationem ſuam. Interim qui Perſas ſollicitarent mittuntur. Hinc ſpe, hinc metu militares animos verſant: ruinæ rerum ſubdere illos capita, in perniciem trahi, cum Bactra pateant exceptura eos donis & opulentiā, quantam animis concipere non poſſint. Hæc agitantibus Artabazus ſuperuenit ſiue regis iuſſu, ſiue ſua ſponte, affirmans, mitigatum eſſe Darium, & eumdem illis amicitiæ gradum patere apud Regem. Illi lacrymantes nūc purgare ſe, nunc Artabazum orare, vt cauſam ipſorum tueretur, precéſque perferret. Sic peracta nocte, ſub lucis ortum Nabarzanes cum Bactrianis militibus in veſtibulo prætorij aderat, titulum ſolennis officij occulto ſceleri præferens Darius ſigno ad eumdem dato, currum priſtino more conſcendit. Nabarzanes cæterique parricidæ procumbentes humi, quem paulo poſt in vinculis habituri erant ſuſtinuere venerari, lacrymas etiam pœnitentiæ indices profuderunt, adeò humanis ingeniis parata ſimulatio eſt. Preces deinde ſuppliciter admotæ, Darium natura ſimplicem & mitem,

Digitized by Google

tem, non credere modò quæ affirmabant, ſed etiam fieri coëgerunt. Ac ne tum quidem cogitati ſceleris penituit, cum intuerentur qualem & regem & virum fallerent. Ille quidem ſecurus periculi quod inſtabat, Alexandri manus, quas ſolas timebat, effugere properabat. Patron autem Græcorum dux, præcepit ſuis, vt arma, quæ in ſarcinis antea ferebantur, induerent, ad omne imperium ſuum parati & intenti. Ipſe currum regis ſequebatur, occaſioni imminens alloquendi eum: quippe Beſſi facinus præſenſerat. Sed Beſſus ipſum metuens, cuſtos verius quàm comes, à curru non recedebat, Diu ergo Patron cunctatus, ac ſæpius ſermone reuocatus, inter fidem timorémque hæſitans, regem intuebatur: qui vt tandem aduertit oculos, Eubacem ſpadonem inter proximos currum ſequentem percunctari iubet, nunquid ipſe velit dicere? Patron ſe verò, ſed remotis arbitris, loqui velle cum eo, reſpondit: iuſſúſque propius accedere ſine interprete (nam haud rudis Græcæ linguæ Darius erat) Rex, inquit, ex quinquaginta millibus Græcorum ſuper ſumus pauci, omnis fortunæ tuæ comites, & in hoc tuo ſtatu idem, qui florente te fuimus, quaſcunque ſedes elegeris, pro patria & domeſticis rebus petituri. Secundæ aduerſæque res tuæ copulauere nos tecum. Per hanc fidem inuictam oro & obteſtor, in noſtris caſtris tibi tabernaculum ſtatue, nos corporis tui cuſtodes eſſe patiaris. Amiſimus Græciam: nulla Bactra ſunt nobis: ſpes omnis in te, vtinam & in cæteris eſſet. Plura dici non attinet. Cuſtodiam corporis tui externus & alienigena non depoſcerem, ſi crederem alium poſſe præſtare. Beſſus, quanquam erat Græci ſermonis ignarus, tamen ſtimulante conſcientia indicium profectò Patronem detuliſſe credebat: & interpretis Græci relato ſermone, exempta dubitatio eſt. Darius autem quantum ex vultu concipi poterat, haud ſanè territus, percunctari Patrona cauſam conſilij, quod afferret, cœpit. Ille non vltrà differendum ratus, Beſſus, inquit, & Na-

barzanes inſidiantur tibi in vltimo diſcrimine & fortunæ tuæ & vitæ. Hic dies aut parricidis, aut tibi futurus vltimus. Et Patron quidem egregiam conſeruati regis gloriam tulerat. Eludant licet quibus forte ac temere humana negotia volui agique perſuaſum eſt, equidem æterna conſtitutione crediderim, nexúque cauſarum latentium, & multò antè deſtinatarum, ſuum quemque ordinem immutabili lege percurrere. Darius certè reſpondit. Quanquam ſibi Græcorum militum fides nota ſit, nunquam tamen à popularibus ſuis receſſurum. Difficilius ſibi eſſe damnare, quam decipi. Quicquid ſors tuliſſet, inter ſuos perpeti malle, quam transfugam fieri. Serò ſe perire ſi ſaluum eſſe ſui milites nollent. Patron, deſperata ſalute regis, ad eos quibus præerat rediit, omnia pro fide experiri paratus. At beſſus occidendi protinùs regis impetum conceperat. Sed veritus, ne gratiam Alexandri, ni viuum eum tradidiſſet, inire non poſſet, dilato in proximam noctem ſceleris conſilio, agere gratias incipit, quòd perfidi hominis inſidias, iam Alexandri opes ſpectantis, prudenter cautéque vitaſſet. Donum eum hoſti laturum fuiſſe regis caput. Nec mirari, hominem mercede conductum omnia habere venalia ſine pignore, ſine lare: terrarum orbis exulem ancipitem hoſtem, ad nutum licentium circumferri. Purganti deinde ſe, deóſque patrios teſtes fidei ſuæ inuocanti, Darius vultu aſſentiebatur, haud dubius quin vera deferrentur à Græcis, ſed eò rerum ventum erat, vt tam periculoſum eſſet non credere ſuis quàm decipi. x x x. millia erant, quorum inclinata in ſcelus leuitas timebatur: quatuor millia Patron habebat, quibus ſi crediniſſet ſalutem ſuam, damnata popularium fide, parricidio excuſationem videbat offerri. Itaque præoptabat immeritò, quàm iure violari. Beſſo tamen inſidiarũ conſilium purganti reſpondit: Alexandri ſibi non minùs iuſtitiam quàm virtutem eſſe perſpectam. Falli eos qui proditionis præmium ab eo expectent. Violatæ fidei
neminem

neminem acriorem ſore vindicem vltorémque. Iamque nox appetebat, cum Perſæ more ſolito armis poſitis ad neceſſeria ex proximo vico ferenda diſcurrũt. At Bactriani (vt imperatum à Beſſo erat) armati ſtabant. Inter hæc Darius Artabazum acciri iubet, expoſitiſque quæ Patron detulerat, haud dubitare Artabazus, quin tranſeundum eſſet in caſtra Græcorum, Perſas quoque periculo vulgato ſecuturos. Deſtinatus ſorti ſuæ, & iam nullius ſalubris conſilij patiens, vnicam in illa fortuna opem Artabazum vltimum illum viſurus amplectitur, perfuſuſque mutuis lacrymis inhærentem ſibi auelli iubet. Capite deinde velato, ne inter gemitus digredientem velut à rogo intueretur, in humum pronum corpus abiecit. Tum verò cuſtodiæ eius aſſueti, quos regis ſalutem vel periculo vitæ tueri oportebat, dilapſi ſunt, armatis, quos iam aduentare credebant haud rati ſe futuros pares. Ingens ergo in tabernaculo ſolitudo erat, paucis ſpadonibus) quia quo diſcederent non habebant circunſtãtibus regem. At ille, remotis arbitris, diu aliud atque aliud conſiliũ animo volutabat. Iamque ſolitudine, quam paulò antè pro ſolatio petiuerat, peroſus, Bubacem vocari iubet, quem intuens, Ite, inquit, conſulite vobis ad vltimum regi veſtro (vt decebat) fide exhibita. Ego hic legem fati mei expecto. Forſitan mireris quòd vitam non finiam: alieno ſcelere quàm meo mori malo. Poſt hanc vocem ſpado gemitu non modo tabernaculum, ſed etiam caſtra compleuit. Irrupere deinde alij, laceratiſque veſtibus lugubri & barbaro vlulatu regem deplorare cœperunt. Perſæ ad illos clamore perlato, attoniti metu, nec arma capere, ne in Bactrianos inciderent, nec quieſcere audebãt, ne impiè deſerere regem viderentur. Varius ac diſſonus clamor ſine duce ac ſine imperio totis caſtris referebatur. Beſſo & Nabarzani nuntiauerant ſui, regem à ſemetipſo interremptũ eſſe, planctus eos deceperat. Itaque citatis equis aduolant, ſequentibus quos ad miniſterium ſceleris delegeranṭ

gerant

gerant, & cùm tabernaculum intraſſent, quia regem viuere ſpadones indicabant, comprehendi vincirique iuſſerunt. Rex paulò antè vectus curru & deorum à ſuis honoribus cultus, nulla externa ope admota, captiuus ſeruorum ſuorum in ſordidum vehiculum, pellibus vndique contectum impo itur. Pecunia regis & ſupplex quaſi iure belli diripitur, onuſtique præda per ſcelus vltimum parta fugam intendunt. Artabazus, cum iis qui imperio parebant, Græciſque militibus, Parthienem petebat, omnia tutiora parricidarum contuitu ratus. Perſæ promiſſi Beſſis onerati, maximè quia nemo alius erat quem ſequerentur, coniunxere ſe Bactrianis, agmen eorum tertio aſſecuti die. Ne tamen honos regi non haberetur, aureis compedibus Darium vinciunt, noua ludibria ſubinde excogitante fortuna. Et ne fortè cultu regio poſſet agnoſci, ſordidis pellibus vehiculum intexerant. Ignoti iumenta agebant: ne percunctantibus in agmine monſtrari poſſet, cuſtodes procul ſequebantur. Alexander audito Darium mouiſſe Ecbatanis, omiſſo itinere quod patebat, in Mediam fugientem inſequi pergit ſtrenuè. Tabas oppidum eſt in Paretacene vltima, quò vbi peruenit, ibi transfugæ nuntiant, præcipitem fuga Bactra petere Darium. Certiora deinde cognoſcit ex Bagiſtane Babylonio. Non equidem vinctum regem, ſed in periculo eſſe aut mortis, aut vinculorum affirmabat. Rex, ducibus conuocatis, Maximum, inquit, opus, ſed labor breuiſſimus ſupereſt. Darius haud procul deſtitutus à ſuis, aut vinctus, aut oppreſſus eſt. In illo corpore poſita eſt victoria noſtra, & tanta res celeritatis eſt præmium. Omnes pariter conclamant, paratos ipſos ſequi nec labori nec periculo parcere. Igitur agmen raptim curſus magis quàm itineris modo ducit, ne nocturna quidem quiete diurnam laborem relaxante. Itaque quingenta ſtadia proceſſit, peruentumque erat in vicum, in quo Darium Beſſus comprehenderat. Ibi Melon Darij interpres excipitur. Corpore æger non

potuerat

potuerat agmen ſequi, & deprehenſus celeritate regis, transfugam ſe eſſe ſimulabat. Ex hoc acta cognoſcit: ſed fatigatis neceſſaria quies erat. Itaque delectis equitum ſex millibus, trecentos, quos Dimichas appellant, adiungit. Dorſo hi grauiora arma portabant, cæterum equis vehebantur: cùm res & locus poſceret pedeſtris acies erat. Hæc agentem Alexandrum adeũt Orſillos & Mithracenes, qui Beſſi parricidium exoſi transfugerant, nuntiabant quæ ſtadia quingẽta abeſſe Perſas: ipſos breuius iter monſtraturos. Gratus regi aduentus transfugarum fuit. Itaque prima veſpera, ducibus iiſdem: cum expedita equitum manu monſtratam viam ingreditur, phalange, quantum feſtinare poſſet, ſequi iuſſa. Ipſe quadrato agmine incedens, ita curſum regebat, vt primi coniungi vltimis poſſent. ccc. ſtadia proceſſerant, cùm occurrit Broculus Mazæi filius, Syriæ quondam prætor. Is quoque transfuga, nuntiabat Beſſum haud amplius quàm cc. ſtadia abeſſe: exercitum, vtpote qui nihil præcauerat, incompoſitum inordinatúmque procedere. Hyrcaniam videri petituros: ſi feſtinaret ſequi, palantibus ſuperuenturum: Darium adhuc viuere. Strenuo alioquin, cupiditatem conſequendi transfuga iniecerat. Itaque calcaribus ſubditis, effuſo curſu eunt. Iamque fremitus hoſtium iter ingredientium exaudiebatur, ſed proſpectum ademerat pulueris nubes. Pauliſper ergo inhibuit curſum, donec conſideret puluis. Iamque conſpecti à barbaris erant, & abeuntium agmen conſpexerant, nequaquam futuri pares, ſi Beſſo tantum animi fuiſſet ad prœlium, quantum ad parricidium fuerat. Namque & numero præſtabant barbari, & robore. Ad hoc, refecti cum fatigatis certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri & fama, maximum in bello vtique momentum, pauidos in fugam conuertit. Beſſus & cæteri facinoris eius participes vehiculum Darij aſſecuti, cœperunt hortari eum, vt conſcenderet equum, & ſe hoſti fuga eriperet. Ille deos vltores adeſſe teſtatur,

&

& Alexandri fidem implorans, negat ſe parricidas velle comitari. Cùm verò ira quoque accenſi, tela iniiciunt in regem, multiſque confoſſum vulneribus relinquunt. Iumenta quoque, ne longius proſequi poſſent, conuulnerantur duobus ſeruis, qui regem comitabantur, occiſis. Hoc edito facinore vt veſtigia fugæ ſpargerent, Nabarzanes Hyrcaniam, Beſſus Bactra paucis equitum comitantibus petebant. Barbari ducibus deſtituti qua queſque aut ſpes ducebat, aut pauor, diſſipabantur. Quingenti tantum equites congregauerant ſe, incerti adhuc, melius reſiſterene eſſet, an fugere. Alexander, hoſtium trepidatione comperta, Nicanorem cum equitum parte ad inhibendam fugã præmittit. Ipſe cum cæteris ſequitur. Tria ferme millia reſiſtentium occiſa ſunt: reliquum agmen more pecudum intactum agebatur, iubente rege vt cædibus abſtineretur. Nemo captiuorum erat, qui monſtrare Darij vehiculum poſſet. Singuli, vt quemque prehenderant, ſcrutabantur: nec tamen vllum veſtigium fugæ regis extabat. Feſtinantem Alexandrum vix tria millia equitum perſecuta ſunt. At in eos, qui lentius ſequebantur, incidebant, vniuerſa fugientium agmina. Vix credibile dictu plures captiui, quam qui caperent, erant, adeò omnem ſenſum territis fortuna penitus excuſſerant, vt nec hoſtium paucitatem, nec multitudinem ſuam ſatis cernerent. Interim iumenta, quæ Darium vehebant, nullo regente deceſſerant militari via, & errore delata per quatuor ſtadia, in quadam valle conſtiterant, æſtu ſimulque vulneribus fatigata. Haud procul erat fons, ad quem monſtratum, à peritis Polyſtratus macedo ſiti maceratus acceſſit. Ac dum galea hauſtam aquam ſorbet, tela iumentorum deficientium corporibus infixa conſpexit: miratúſque confoſſa potius, quàm abacta eſſe, ſemiuiui hominis corpus cùm propius acceſſiſſet, in ſordido vehiculo pellibus contecto, ſitum reperit: atque Darium, multis quidem vulneribus confoſſum, adhuc tamen ſpirantem,

eſſe cognouit. Qui applicito captiuo, cùm ciuem ex voce cognouiſſet, id ſaltem præſentis fortunæ ſolatium ſe habere dixit, quòd apud intellecturum locututus eſſet, nec incaſſum poſtremas voces emiſſurus, hæcq; Alexandro perferri iubet: Se nullis in eum meritorem officiis, maximorum autem illi debitorem mori. Agere tamen ei maximas gratias pro beneficiis, in matrem, coniugem, liberóſque ſuos impenſis, iis enim vitam, & priſtini ſtatus reuerentiam dignitatémque conceſſam: ſibi autem à cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederat, illa omnia erepta eſſe. Precari ſe, vt illi victori, terrarum omnium imperium contingat. Vltionem ſceleris erga ſe perpetrati, non ſolùm ſua ſed exempli, omniúmque regum cauſſa, non negligere, illi cùm decorum, tum vtile futurum. Iamque deficiens aquam popoſcit, quam allatam poſtquam bibit, Polyſtrato, qui eam tulerat. Quiſquis es mortaliũ omnium, inquit, hoc mihi extremum vniuerſæ calamitatis genus accidit, vt pro tanto in me beneficio dignas tibi grates referre nequeam, at referat Alexander: Alexandro verò dij, pro eius ſumma in meos humanitate ac clementia. Cui hoc, fidei regiæ vnicum dextræ pignus, pro me dabis. Hæc dicétem, accepta Polyſtrati manu, vita deſtituit. Quibus Alexandro nuntiatis, ad corpus demortui perueniens, tam indignam illo faſtigio mortem lacrymis perſecutus eſt, Demptáque ſibi chlamyde corpus illius contexit, atque regio ornatum cultu, ad matrem Syſigambim, patrio regióque more ſepeliendum, atque regiis maiorum ſuorum tumulis inferendum miſit.

Hic prima pars 6. lib. intercidit, qua cauſæ belli inter Lacedæmonios & Macedonas; & apparatus vtriuſque gentis referebantur.

QVINTI

QVINTI CVRTII, DE REBVS GESTIS ALEXANdri Magni Regis Macedonum.

LIBER VI.

RVGNAE diſcrimem immiſit, obtruncatiſque qui promptius reſiſtebant, magnam partem hoſtium propulit. Cœperant fugere victores, donec auidius ſequentes in planum deduxere, Multi cadebant: ſed vt primum locus, in quo ſtare poſſent, fuit, æquis viribus dimicatum eſt. Inter omnes tamen Lacedæmonios rex eminebat, non armorum modò & corporis ſpecie, ſed etiam magnitudine animi, quo vno vinci non potuit. Vndique nunc cominus nunc eminus petebatur, diuque arma circunferens, alia tela clypeo excipiebat, corpore alia vitabat, donec haſta femora perfoſſa, plurimo ſanguine effuſo, deſtituere pugnantem. Ergo clypeo ſuo exceptum armigeri raptim in caſtra referebant, iactationem vulnerum haud facilè tolerãtem. Nec tamen omiſere Lacedæmonij pugnam: & vt primum ſibi quàm hoſti æquiorem locum capere potuerunt, denſatis ordinibus effuſi, fluentem in ſe aciem excepere. Non aliud diſcrimen vehementius fuiſſe, memoriæ proditum eſt. Duarum nobiliſſimarum bello gentium exercitus pari Marte pugnabant. Lacedæmonij vetera, Macedones præſentia decora intuebantur. Illi pro libertate, hi pro dominatione pugnabant. Lacedæmoniis dux. Macedonibus locus deerat. Diei quoque vnius tam multiplex caſus modò ſpem, modo

metum vtriúſque partis augebat, velut de induſtria inter fortiſſimos viros certamen æquante fortuna. Cæterùm anguſtiæ loci, in quo hæſerat pugna, non patiebantur totis congredi viribus. Spectabant ergo plures, quàm inierant prælium: & qui extra teli iactum erant, clamore inuicem ſuos accendebant. Tandem Laconum acies langueſcere, lubrica arma ſudore vix ſuſtinens, pedem deinde referre cœpit, vt vrgente hoſte apertius fugeret. Inſequebatur diſſipatos victor, & emenſus curſu omne ſpatium quod acies Laconum obtinuerat, ipſum Agim perſequebatur. Ille, vt fugam ſuorum, & proximos hoſtium aſpexit, deponi ſe iuſſit: expertúſque membra, an impetum animi ſequi poſſent: poſteaquam deficere ſe ſenſit, poplitibus ſemet excepit: galeáque ſtrenuè ſumpta, clypeo protegens corpus, haſtam dextra vibrabat, vltro vocans hoſtem, ſi quis iacenti ſpolia demere auderet. Nec quiſquam fuit; qui ſuſtineret cominus congredi. Procul miſſilibus appetebatur, ea ipſa in hoſtem retorquens, donec lancea nudo pectori infixa eſt, qua ex vulnere euulſa, inclinatum ac deficiens caput clypeo pauliſper excepit. Deinde liquente ſpiritu pariter ac ſanguine moribundus in turma procubuit. Cecidere Lacedæmoniorum quinque millia, & CCCLX. Ex Macedonibus haud amplius CCC. Cæterùm vix quiſquam, niſi ſaucius, reuertit in caſtra. Hæc victoria non Spartam modò, ſociόſque eius, ſed etiam omnes, qui fortunam belli ſpectauerant, fregit. Nec fallebat Antipatrum, diſſentire ab animis gratulantium, vultus: ſed bellum finire cupienti, opus erat decipi: & quamquam fortuna rerum placebat, inuidiam tamen, quia maiores res erant, quàm quas præfecti modus caperet, metuebat. Quippe Alexander hoſtes vinci voluerat: Antipatrum viciſſe ne tacitus quidem indignabatur, ſuæ demptum gloriæ exiſtimans, quicquid ceſſiſſet alienæ. Itaque Antipater, qui probè noſſet ſpiritum eius, non eſt auſus ipſe, agere arbitrum vi-

Digitized by Google

ctoriæ: ſed concilium Græcorum, quod fieri placeret, conſuluit: à quo Lacedæmonij nihil aliud, quàm vt oratores mittere ad Regem liceret, precari veniam defectionis, præter autores, impetrauerunt. Megalopolitani, quorũ vrbs erat obſeſſa, ad defectionis eius mulctam Achæis & Ætolis viginti talenta dare iuſſi ſunt. Hic fuit exitus belli, quod repentè ortum prius tamen finitum eſt, quàm Darium Alexander apud Arbellam ſuperaret: Sed vt primùm inſtantibus curis laxatus eſt animus militarium rerum quàm quietis otijque patientior, excepere eum voluptates, & quem arma Perſarum non fregerant, vitia vicerunt. Intempeſtiua conuiuia, & perpotandi peruigilandíque inſana dulcedo ludíque, & greges pellicum: omnia in extremum lapſa ſunt morem: quem æmulatus quaſi potiorẽ ſuo, ita popularium animos oculóſque pariter offendit, vt pleriſque amicorum pro hoſte haberetur. Tenaces quippe diſciplinæ ſuæ, ſolitóſque parco ac parabili victu ad impſenda naturæ deſideria defungi, in peregrina & euictarum gentium mala impulerat. Hinc ſæpius comparatæ in caput eius inſidiæ, receſſio militũ, & liberior inter mutuas querelas dolor: Ipſius deinde nunc ira, nũc ſuſpiciones, quas excitabat incõſultus pauor cæteraq; his ſimilia, quæ deinde dicentur. Igitur cùm intempeſtiuis conuiuiis dies noctéſque pariter conſumeret, ſatietatem epularũ ludis interpellabat non contentus muſica artificum, quos è Græcia excitauerat: turbæ quippe fœminarum captiuæ iubebantur ſuo ritu canere inconditum & abhorrens peregrinis auribus carmen. Inter quas vnam Rex ipſe conſpexit: mœſtiorem quàm cæteras, & producentibus eas verecundè reluctantem. Excellens erat forma, & formam pudor honeſtabat, deiectis in terram oculis, & quantũ licebat, ore velato ſuſpicionem præbuit regi, nobiliorem eſſe quàm vt inter conuiuales ludos deberet oſtendi. Ergo interrogata quænam eſſet, neptem ſe Ochi, qui nuper regnaſſet in Perſis, filio eius genitam
eſſe

eſſe reſpondit, vxorem Hiſtapſis fuiſſe. Propinquus hic Darij fuerat, magni & ipſe exercitus prætor. Adhuc in animo regis tenues reliquiæ priſtini moris hærebant. Itaque fortunam regia ſtirpe genitæ, & tam celebre nomen neptem Ochi reueritus, non dimitti modò captiuam, ſed etiam reſtitui ei ſuas opes iuſſit: viri ũ quoque requiri, vt reperto coniugem redderet. Poſtero autem die præcepit Epheſtioni, vt omnes captiuos in regiam iuberet adduci, vbi ſingulorum nobilitate ſpectata, ſecreuit à vulgo, quorum eminebat genus. Decẽ hi fuerunt, inter quos repertus eſt Oxatres Darij frater, non illius fortuna, quàm indole animi ſui clarior. Viginti ſex millia talentorum è proxima præda redacta erant, à queis duodecim millia in congiarium militum abſumpta ſunt. Par huic pecuniæ ſumma cuſtodum fraude ſubtracta eſt. Oxidates erat nobilis Perſes, qui à Dario capitali ſupplicio deſtinatus, cohibebatur in vinculis. Huic liberato Satrapeam Media attribuit, fratrémque Darij recipit in cohortem amicorum omni vetuſtæ claritatis honore ſeruato. Hinc Parthenię peruentum eſt, tunc ignobilem gentẽ, nunc caput omnium qui poſt Euphratem & Tigrim amnes ſiti rubro mari terminantur. Scythæ regionẽ campeſtrem ac fertilem occupauerunt, graues adhuc incolæ. Sedes habent & in Europa, & in Aſia. Qui ſuper Boſphorum mare colunt, atribuntur Aſiæ. At qui in Europa ſunt, à læuo Thraciæ latere ad Boriſthenem, atque inde ad Tanaim alium amnem recta plaga attinent. Tanais Europam & Aſiam medius interfluit: nec dubitatur, quin Scythæ, qui parthos condidere, non à boſphoro, ſed ex regione Europę penetrauerint. Vrbs erat ea tempeſtate clara Hecatompylos, condita à Græcis. Ibi ſtatiua rex habuit, commeatibus vndique aduectis. Itaque rumor otioſi militis viritim ſine authore percrebuit, regem contentum rebus quas geſſiſſet, Macedoniam protinus redire ſtatuiſſe. Diſcurrunt lymphatis ſimiles in tabernacula, & iti-

neri ſarcinas aptant : ſigno crederes, vt vaſa colligerent. Totis caſtris tumultus, hinc contubernales ſuos requirentium, hinc onerantium plauſtra. Perfertur ad Regem. Fecerant fidem rumori temere vulgato Græci milites, redire iuſſi domos, quorum equitibus ſingulis denariorum ſena millia dono dederat. Ipſis quoque finem militiæ adeſſe credebant. Haud ſecus, quàm par erat, territus Alexander, qui Indos atque vltima Orientis peragrare ſtatuiſſet, præfectos copiarum in prætorium contrahit, obortiſque lacrymis, ex medio gloriæ ſpatio reuocari ſe, victi magis quàm victoris fortunam in patriam relaturum, cōqueſtus eſt. Nec ſibi ignauiam militum obſtare, ſed eorum inuidiam, qui fortiſſimis viris ſubitum patriæ deſiderium admouiſſent, paulò pòſt in eadem cum maiore laude famáque redituris. Tū verò pro ſe quiſque operā ſuam offerre difficillima quæque poſcere, polliceri militum quoque obſequiū, ſi animos eorum leni & apta oratione permulcere voluiſſet. Nunquam infractos & abiectos receſſiſſe, quoties ipſius alacritatem & tanti animi ſpiritus haurire potuiſſent. Ita eſſe facturū ſe reſpōdit: illi modò vulgi aures præparent ſibi, ſatiſque omnibus quæ in rem videbantur eſſe, compoſitis, vocari ad concionem exercitum iuſſit, apud quem talem orationem habuit: Magnitudinem rerum quas geſſimus milites, intuentibus vobis, minimè mirum eſt, & deſideriū quietis, & ſatietatem gloriæ occurrere, vt omittam Illyricos, Triballos, Bœotiam, Thraciam, Spartam, Achæos, Peloponneſum, quorum alia ductu meo, alia imperio auſpicióque perdomui: ecce orſi bellum ad Helleſpontum, Ionas, Æolidem ſeruitio Barbariæ impotentis exemimus. Cariam, Lydiam, Cappadociam, Phrygiam, Paphlagoniam, Pamphyliām, Piſides, Ciliciam, Syriam, Phœnicem, Armeniam, Perſidem, Medos, Parthienem habemus in poteſtate. Plures prouincias complexus ſum, quàm alij vrbes ceperunt : & neſcio an enumeranti mihi quaſdam ipſarum multitudo ſubduxerit.

Itaque

Itaque, ſi crederem ſatis certam eſſe poſſeſſionem terrarum quas tanta velocitate domuimus, ego verò milites ad penates meos ad parentem ſororeſque & ceteros ciues vel renitentibus vobis erumperem, vt ibi potiſſimum parta vobiſcum laude & gloria fruerer, vbi nos vberrima victoriæ præmia expectant liberorum coniugum, parentum lætitia, pax, quies, rerum per virtutem partarum ſecura poſſeſſio. Sed in nouo, & (ſi verum fateri volumus) precario, adhuc iugum eius rigida ceruice ſubeuntibus barbaris, tempore, milites opus eſt, dũ mitioribus ingeniis imbuũtur, & efferatos mollior conſuetudo permulcet. Fruges quoque maturitatem ſtatuto tempore expectant: adeò etiam illa ſenſus omnis expertia, tamen ſua lege miteſcunt. Quid creditis tot gentes alterius imperio ac nomine aſſuetas, non ſacris, non moribus, non commercio linguæ vobiſcum cohærentes, eodem prælio domitas eſſe, quo victæ ſunt? veſtris armis cõtinentur, ne ſuis moribus: ſed qui præſentes metuunt, in abſentia hoſtes erũt. Cùm feris beſtiis res eſt, quas captas & incluſas quia ipſarum natura non poteſt, longior dies mitigat. Et adhuc ſic age, tanquam omnia ſubacta ſint armis, quæ fuerunt in ditione Darij. Hyrcaniam Nabarzanes occupauit, Bactra non poſſidet ſolùm parricida Beſſus, ſed etiam minatur. Sogdiani, Dahæ, Maſſagetæ, Sacæ, Indi ſui iuris ſunt. Omnes hi ſimul ſi terga noſtra viderint, ſequentur. Illi enim eiuſdem nationis ſunt, nos alienigenæ, & externi. Suis autem quique parent placidius, etiam cùm is præeſt, qui magis timeri poteſt. Proinde aut quæ cepimus, omittenda ſunt aut quæ non habemus, occupanda. Sicut in corporibus ægis, milites, nihil qupd nociturnum eſt medici relinquũt: ſic nos, quicquid obſtat imperio recidamus. Parua ſæpè ſcintilla contempta, magnũ excitauit incẽdiũ. Nil tuto in hoſte deſpicitur. Quẽ ſpreueris, valentiorẽ negligentia facies. Ne Darius quidem hæreditarium Perſarum accepit imperium, ſed in ſedem Cyri

beneficio Bagoæ caſtrati hominis admiſſus, ne vos magno labore credatis Beſſum vacuum regnum occupaturum. Nos verò peccauimus milites, ſi Darium ob hoc vicimus, vt ſeruo eius traderemus imperium: qui vltimum auſus ſcelus, Regem ſuum etiam externæ opis egentem, certè cui nos victores pepercissemus, quaſi captiuum in vinculis habuit, ad vltimum, ne à nobis conſeruari poſſet, occidit. Hunc vos regnare patiemini? quem equidem cruc fixum videre feſtino, omnibus Regibus gentibúſque fidei, quam violauit, meritas pœnas ſoluentem. At herculè ſi mox eundem Græcorum vrbes aut Helleſpontum vaſtare nuntiatum erit vobis, dolore afficiemini, Beſſum præmia veſtræ occupaſſe victoriæ? Tunc ad repetendas res feſtinabitis, tunc arma capietis. Quando autem præſtat territum adhuc, & vix mentis ſuæ compotem opprimere? Quatridui nobis iter ſupereſt, qui tot proculcauimus niues, tot amnes ſuperauimus, tot montium iuga tranſcurrimus. Non mare illud, quod exæſtuans iter fluctibus occupat, euntes nos moratur: non Ciliciæ fauces, & anguſtiæ includunt: plena omnia & prona ſunt: in ipſo limine victoriæ ſtamus. Pauci nobis fugitiui & domini ſui interfectores ſuperſunt. Egregium meherculè opus, & inter præmia gloriæ veſtræ numerandum poſteritati famæque tradetis, Darij quoque hoſtis finito poſt mortem eius odio, parricidas eſſe vos vltos, neminem impium effugiſſe manus veſtras. Hoc perpetrato, quantò creditis Perſas obſequentiores fore, cùm intellexerint, vos pia bella ſuſcipere: & Beſſi ſceleri, non nomini ſuo iraſci? Summa alacritate militum, iubentium quocumque vellet duceret, oratio excepta eſt: nec Rex moratus impetum, tertióque per Parthienem die ad fines Hyrcaniæ penetrat. Cratero relicto cum iis copiis, quibus præerat, & ex manu quam Amyntas ducebat additis ſex millibus equitum, & totidem ſagittariis, vt ab incurſione Barbarorum Parthieniem tueretur, Erigyum impedimenta, mo

ta, modico præſidio dato, campeſtri itinere ducere iubet. Ipſe cum phalange & equitatu c l. ſtadia emenſus, caſtra in valle qua Hyrcaniam adeunt, communit. Nemus præaltis denſiſque arboribus vmbroſum eſt, pingue vallis ſolum rigantibus aquis, quæ ex petris eminentibus manant: Ex ipſis radicibus montium Zioberis amnis effunditur, qui tria ferè ſtadia in longitudinem vniuerſus fluit: deinde ſaxo, quod alueolum interpellat, repercuſſus, duo itinera velut diſpenſatis aquis aperit: inde torrens, & ſaxorum per quæ incurrit, aſperitate violentior terram præceps ſubit: per c c c. ſtadia conditus labitur, rurſúſque velut ex alio fonte conceptus editur, & nouum alueum oſtendit, priore ſui parte ſpatioſior. Quippe in latitudinem x i i i. ſtadiorum diffunditur, rurſuſque anguſtioribus coërcitus ripis iter cogit: tandem in alterum amnem cadit, cui Rhidago nomen eſt. Incolæ affirmabant, quicunque dimiſſi eſſent in cauernam, quæ propior eſt fonti, rurſus per aliud os amnis in apertum exiſtere. Itaque Alexander duos tauros quà ſubeunt aquæ terram, præcipitari iubet, quorum corpora vbi rurſus erumpit, expulſa videre qui miſſi erant vt exciperent. Quartum iam diem eodem loco quietem militi dederat, cùm litteras Nabarzanis, qui Darium cum Beſſo interceperat, accipit, quarum ſententia hæc erat: Se Dario non fuiſſe inimicum, imò etiam quæ crediſſet vtilia, ipſi ſuaſiſſe & quia fidele conſilium Regi dediſſet, propè occiſum ab eo. Agitaſſe Darium, cuſtodiam corporis ſui contra ius fáſque peregrino militi tradere, damnata popularium fide, quam per ducentos & triginta annos inuiolatam Regibus ſuis præſtitiſſent. Se in præcipiti & lubrico ſtantem, conſilium à præſenti neceſſitate reperiſſe. Darium quoque cùm occidiſſet Bagoam, hac excuſatione ſatisfeciſſe popularibus, quòd inſidiantem ſibi interemiſſet. Nihil eſſe miſeris mortalibus ſpiritu charius. Amore eius ad

vltima eſſe propulſum: ſed ea magis eſſe ſecutum quæ coëgiſſet neceſſitas, quàm quæ optaſſet. In communi calamitate ſuam quemque habere fortunam. Si venire ſe iuberet, ſine metu eſſe venturum. Non timere, ne fidem datam tantus Rex violaret. Deos à Deo falli non ſolere. Cæterùm ſi cui fidem daret, videretur indignus, multa exilia patere fugienti. Patriam eſſe vbicunque vir fortis ſedem elegerit. Nec dubitauit Alexander fidem, quo Perſæ modo accipiebant, dare, inuiolatum, ſi veniſſet, fore. Quadrato tamen agmine & cõpoſito ibat, ſpeculatores ſubinde præmittens, qui explorarẽt loca. Leuis armatura ducebat agmẽ phalanx eam ſequebatur, poſt pedites erãt impedimẽta. Et gens bellicoſa & natura ſitus difficilis aditu, curã Regi intenderat. Nãque perpetua vallis iacet vſque ad mare Caſpiũ patens. Duo terræ eius velut brachia excurrunt media, quæ fluxu modico ſinũ faciunt, lunæ maximè ſimilem, cùm eminent cornua, nondum totum orbem ſidere implẽte. Cærcetæ, Moſſini, & Chabes à læua ſunt: ab altera parte Leucoſyri, & Amazonũ campi: & illos quà vergunt ad Septentrionem, hos ad occaſum conuerſos proſpectat mare Caſpium, dulcius cæteris, quod ingentis magnitudinis ſerpentes alit. Piſces longè diuerſi ab aliis coloris. Quidam Caſpium, quidam Hyrcanum appellant. Alij ſunt qui Mæotida paludem in id cadere putent & argumentum afferunt, aquam quæ dulcior ſit quàm cætera maria, infuſo paludis humore miteſcere. A Septentrione ingens in littus mare incumbit, longéque agit fluctus, & magna parte exæſtuans ſtagnat. Idem alio cœli ſtatu recipit in ſe fretum eodéque impetu, quo effuſum eſt relabẽs, terram naturæ ſuæ reddit: & quidam credidere non Caſpium mare eſſe ſed ex India in Hyrcaniam cadere, cuius faſtigium (vt ſuprà dictum eſt perpetua valle ſubmititur. Hinc Rex viginti ſtadia proceſſit, ſemita propemodũ inuia, cui ſylua imminebat, torrentéſque & illuuies iter morabantur: nullo tamen hoſte

obuio

obuio penetrauit: tandémque ad vlteriora parentum eſt. Præter alios commeatus quorum tum copia regio abundat, pomorum quoque ingens modus naſcitur, & vberrimum gignendis vuis ſolùm eſt. Frequens arbor faciem quercus habet, cuius folia multo melle tinguntur: ſed niſi ſolis ortum incolæ occupauerint, vel modico tempore extinguitur: xxx. hinc ſtadia proceſſerat cùm Phrataphernes, ei occurrit, ſe, & eos, qui poſt Darij mortem profugerant, dedens, quibus benignè exceptis, ad oppidum Arnas peruenit. Hic ei Craterus & Erigyius occurrentes, præfectum Tapurorum gentis Phradatem adduxerunt. Hic quoque in fidem receptus, multis exemplo fuit experiendi clementiam Regis. Satrapem deinde Hyrcaniæ dedit Menapim: exul hic regnante Ocho ad Philippum peruenerat, Tapuerorum quoque gentem Phradati reddidit. Iámque Rex vltima Hyrcaniæ intrauerat, cum Artabazus, quem Dario fidiſſimum ſuprà diximus fuiſſe, cum propinquis Darij ac ſuis liberis, modicáque Græcorum militum manu occurrit. Dexteram venienti obtulit Rex. Quippe & hoſpes Philippi fuerat, cùm Ocho regnante exularet, & hoſpitij pignora in Regem ſuam ad vltimum fides conſeruata vincebat. Comiter igitur exceptus, Tu quidem, inquit, Rex perpetua felicitate floreas. Ergo cæteris lætus, hoc vno torqueor, quòd præcipiti ſenectute, diu frui tua bonitate non poſſum. Nonageſimum & quintum annum agebat. Nouem iuuenes eadem matre geniti patrem comitabantur. Hos Artabazus dextræ Regis admouit, precatus vt tandiu viuerent, donec vtiles Alexandro eſſent. Rex pedibus iter faciebat plerumque. Tunc admoueri ſibi & Artabazo equos iuſſit, ne ipſo ingrediente pedibus: ſenex equo vehi erubeſceret. Deinde vt caſtra ſunt poſita, Græcos, quos Artabazus adduxerat, conuocari iubet. At illi, niſi Lacedæmoniis fides daretur, reſpondent, ſe, quid agendũ ipſis foret, deliberaturos. Legati erant Lacedæmonio-

Digitized by Google

rum miſſi ad Darium, quo victo, applicauerant ſe Græcis mercede apud Perſas militantibus. Rex, omiſſis ſponſionũ fideique pignoribus, venire eos iuſſit, fortunam quam ipſe dediſſet, habituros. Diu cũctãtes pleriſque conſilia variantibus tandem vẽturos ſe pollicẽtur. At Democrates Athenienſis, qui maximè Macedonum opibus ſemper obſtiterat, venia deſperata, gladio ſe transfigit. Cæteri (ſicut conſtituerant) ditioni Alexandri ſeipſos permittunt. Decem millia & quingenti milites erant. Præter hos legati ad Darium miſſi xc. In ſupplementum diſtributus miles. Cæteri remiſſi domũ, præter Lacedæmonios, quos tradi in cuſtodiam iuſſit. Mardorũ erat gens confinis Hyrcaniæ, cultu vitæ aſpera & latrociniis aſſueta. Hæc ſola nec legatos miſerat, nec videbatur imperata factura. Itaque Rex indignatus, ſi vna gens poſſet efficere, ne inuictus eſſet, impedimẽtis cum præſidio relictis, inuicta manu comitante procedit. Noctu iter fecerat, & prima luce hoſtis in cõſpectu erat. Tumultus magis quàm præliũ fuit. Deturbati ex collibus, quos occupauerant Barbari profugiũt proximique vici ab incolis deſerti capiuntur. Interiora regionis eius haud ſanè adire ſine magna vexatione exercitus poterat. Iuga mõtium, prçaltç ſyluç rupéſq; inuiæ ſepiunt: ea, quæ plana ſunt, nouo munimẽti genere impedierant Barbari. Arbores denſæ ſunt ex induſtria conſitæ, quarum teneros adhuc ramos manu flectunt, quos intortos rurſus inſerunt terrç. Inde velut ex radice alia lætiores virent trunci. Hos, quà natura fert, adoleſcere non ſinunt. Quippe alium alij quaſi nexu cõſerunt: qui vbi multa frõde veſtiti ſunt operiũt terrã. Itaque occultus nexus ramorum, velut laquei, perpetuò ſçpè iter claudit. Vna ratio erat, cædẽdo aperire ſaltum. Sed hoc quoque magni operis. Crebri nanq; nodi nodauerant ſtipites, & in ſe implicati arborum rami ſuſpẽſis circulis ſimiles lẽto vimine fruſtrabãtur ictus. Incolç autem ritu ferarum virgulta ſubire ſoliti, tum quoque intrauerant ſaltum, occultiſque telis ho-

ſtem

ſtem laceſſebant. Ille venantium modo latibula ſcrutatus, pleroſque confodit: ad vltimum circuire ſaltum milites iubet, vt ſi qua pateret, irrumperent. Sed ignotis loci plerique oberrabant. Excepti ſunt quidam, inter quos equus Regis (Bucephalum vocabant) quem Alexander non eodem, quo cæteras pecudes, animo æſtimabat. Nam ille nec in dorſo inſidere ſuo patiebatur alium, & Regē, cùm vellet aſcendere, ſponte ſua genua ſubmittens excipiebat, credebatúrque ſentire quem veheret. Maiore ergo quàm decebat ira ſimul ac dolore ſtimulatus, equū veſtigari iubet, & per interpretem pronuntiari, ni reddidiſſent, neminē eſſe victurum. Hac denuntiatione territi, cum cæteris donis equum adducunt. Sed ne ſic quidem mitigatus, cædi ſyluas iubet, aggeſtáque humo è montibus planiciem ramis impeditam exaggerari. Iam aliquantulum altitudinis opus creuerat cùm Barbari deſperati regionem quam occupauerant poſſe retineri, gentem ſuā dedidere. Rex obſidibus acceptis, Phradati tradere eos iuſſit. Inde quinto die in ſtatiua reuertitur. Artabazum deinde, geminato honore quem Darius habuerat, ei remittit domum. Iámque ad vrbem Hyrcaniæ in qua regia Darij fuit, ventū erat. Ibi Nabarzanes, accepta fide, occurrit, dona ingētia ferens. Inter quæ Bagoas erat ſpecie ſingulari ſpado, atque in ipſo flore pueritiæ, cui & Darius fuerat aſſuetus, & Alexander mox aſſueuit: eiúſque maximè precibus motus Nabarzani ignouit. Erat (vt ſuprà dictum eſt) Hyrcaniæ finitima gens Amazonū circa Thermodoonta amnem Themiſcyræ incolentium cāpos. Reginam habebant Thaleſtrium, omnibus inter Caucaſum montem & Phaſim amnem imperitantem. Hæc cupidine viſendi regis accenſa finibus regni ſui exceſſit, & cùm haud procul abeſſet, præmiſit indicantes veniſſe reginam adeūdi eius cognoſcendiq; auidā. Protinus facta poteſtate veniēdi, cæteris iuſſis ſubſiſtere CCC. fœminarum comitatu proceſſit. Atque vt primùm Rex in conſpectu fuit equo ipſa deſiliuit, duas

lanceas

lanceas dextra præferens Veſtis non tota Amazonum corpori obducitur. Nam læua pars ad pectus eſt nuda: cætera deinde velantur: nec tamen ſinus veſtis, quem nodo colligunt, infra genua deſcendit Altera papilla intacta ſeruatur, qua muliebris ſexus liberos alant. Aduritur dextera vt arcus facilius intendant, & tela vibrent. Interrito vultu Regem Thaliſtris intuebatur, habitum eius haud quaquã rerum famæ parem oculis perluſtrans. Quippe hominibus barbaris in corporum maieſtate veneratio eſt, magnorúmque operum non alios capaces putant, quàm quos eximia ſpecie donare natura dignata eſt. Cæterùm interrogata num aliquid petere vellet, haud dubitauit fateri, cõmunicãdos cum Rege liberos ſe veniſſe, dignam ex qua ipſa regni generaret hæredes Fœminini ſexus ſe retenturã matrem redditurã patri. Alexander an cum ipſo militare vellet, interrogat. Et illa cauſata ſine cuſtode regnũ reliquiſſe, petere perſeuerabat, ne ſe irritã ſpei pateretur abire. Acrior ad venerem fœminæ cupido, quàm regis vt paucos dies ſubſiſteret, perpulit XIII. dies in obſequium deſiderij abſumpti ſunt. Tum illa regnum ſuum, Rex Parthienẽ, petiuerunt. Hic verò palàm cupiditates ſuas ſoluit, continentiámque & moderationẽ in altiſſima quáque fortuna eminentia bona, in ſuperbiam ac laſciuiã vertit. Patrios mores, diſciplinamque Macedonum regum temperatam, & ciuilem habitum, velut leuiora magnitudine ſua ducẽs, Perſicæ regiæ par Deorum potentiæ faſtigiũ æmulabatur. Iacere humi venerabundos pati cœpit, paulatímq; ſeruilibus miniſteriis tot victores gẽtiũ imbuere, & captiuis pares facere expetebat. Itaq; purpureũ diadema diſtinctũ albo, quale Darius habuerat, capiti circundedit, veſtemque Perſicã ſumpſit, ne omen quidem veritus, quòd à victoribus inſignibus in deuicti tranſiret habitum: Et ille ſe quidẽ Perſarum ſpolia geſtare dicebat. ſed cum illis quoq; mores induerat, ſuperbiámque habitus animi inſolentia, ſequebatur. Literas quoque, quas in Europam

mit-te

mitteret, veteris anuli gemma obſignabat: iis quas in Aſiam ſcriberet Darij anulus imprimebatur, vt appareret, vnum animum duorum non capere fortunam. Amicos verò & equites, cúmque his principes militũ, aſpernantes quidem, ſed recuſare non auſos, Perſicis ornauerat veſtibus. Pellices CCC. & LX totidem quot Darij fuerant, regiam implebant, quas ſpadonum greges, & ipſi muliebria pati aſſueti, ſequebantur. Hoc luxu & peregrinis infecti moribus veteres Philippi milites, rudis naturæ, voluptates, palàm auerſabantur, totíſque caſtris vnus omnium ſenſus ac ſermo erat, plus amiſſum victoria, quàm bello eſſe quæſitum. Tum maximè vinci ipſos, dedíque alienis moribus & externis. Tantæ moræ pretium, domos quaſi in captiuo habitu reuerſuros. Pudere iam ſui Regem, victis quàm victoribus ſimiliorem, ex Macedoniæ imperatore Darij Satrapen factum. Ille non ignarus & principes amicorum & exercitum grauiter offendi, gratiam liberalitate donísque recuperare tentabat. Sed (vt opinor) liberis pretium ſeruitutis ingratum eſt. Igitur, ne in ſeditionem res verteretur, otium interpellandum erat bello, cuius materia opportunè alebatur. Namque Beſſus veſte regia ſumpta, Artaxerxem appellari ſe iuſſerat, Scytháſq; & cæteros Tanais accolas contrahebat. Hæc Nabarzanes nuntiabat, quem receptum in fidem regioni, quam antea obtinuerat, præfecit. Et cùm graue ſpolijs apparatúq; luxuriæ vix agmen moueretur, ſuas primum, deinde totius exercitus ſarcinas, exceptis admodũ neceſſaris, conferri iuſſit in medium. Planities ſpatioſa erat in quam vehicula onuſta perduxerat. Expectantibus cunctis quid deinde eſſet imperaturus iumenta iuſſit abduci, ſuíſque primũ ſarcinis face ſubdita cæteras incendi præcipit. Flagrabant exurentibus dominis, quæ vt intacta ex vrbibus hoſtium raperent, ſæpe flammas reſtinxerant, nullo ſanguinis pretium audente deflere, cùm regias opes idem ignis exureret. Breuis deinde oratio mitiga-

nis

uit dolorem, habileſque militiæ & ad omnia parati, lætabantur ſarcinarum potius quàm diſciplinæ feciſſe iacturam. Igitur Bactrianam regionem petebant. Sed Nicanor Parmenionis filius ſubita morte correptus, magno deſiderio ſui affecerat cunctos. Rex ante omnes mæſtus, cupiebat quidem ſubſiſtere, funeri affuturus: ſed penuria commeatuum feſtinare cogebat. Itaque Philotas cum duobus millibus & ſexcentis relictus, vt iuſta fratri perſolueret: ipſe contendit ad Beſſum. Iter facienti, litteræ ei afferuntur à finitimis Satraparum, è quibus cognoſcit, Beſſum quidem hoſtili animo occurrere cum exercitu: cæterum Satibarzanem, quem Satrapem Ariorum ipſe præfeciſſet, defeciſſe ab eo. Itaque quanquã Beſſo imminebat, tamen ad Satibarzanem opprimendum præuerti optimũ ratus, leuem armaturam, & equeſtres copias educit, totáque nocte ſtrenuè facto itinere, improuiſus hoſti ſuperuenit. Cuius cognito aduentu, Satibarzanes cum duobus millibus equitum (nec enim plures ſubitò contrahi poterant) Bactra perfugit. Cæteri proximos occupauerunt montes. Prærupta erat rupes, quà ſpectat Occidentem: eadem quà vergit ad Orientem, leuiore ſubmiſſa faſtigio, multis arboribus obſita, perennem habet fontem, ex quo largæ aquæ manant. Circuitus eius triginta & duo ſtadia comprehendit. In vertice herbidus campus. In hoc multitudinem imbellem conſidere iubent. Ipſi quà rupes erat, arborum truncos & ſaxa obmoliuntur. Tredecim millia armata erant obſidione Cratero relicto, ipſe Satibarzanem ſequi feſtinat. Et quia longius eum abeſſe cognouerat, ad expugnandos eos, qui edita montium occupauerant, redit. Ac primò repurgari iubet quacunque ingredi poſſet. Deinde vt occurrebant inuiæ cautes, præruptæque rupes irritus labor videbatur obſtante natura. Ille, vt erat animi ſemper obluctantis difficultatibus, cùm & progredi arduum, & reuerti periculoſum eſſet, verſabat ſe ad omnes cogitationes

Digitized by Google

nes, aliud atque aliud (ita vt fieri ſolet vbi prima quæque damnamus) ſubiiciente animo. Hæſitanti quod ratio non potuit, fortuna conſilium ſubminiſtrauit. Vehemens Fauonius erat, & multam materiam ceciderat miles, aditum per ſaxa molitus. Hæc vapore torrida inaruerat. Ergo aggerari alias arbores iubet & igni dare alimenta. Celeritérque ſtipitibus cumulatis faſtigium montis æquatum eſt. Tunc vndique ignis iniectus cuncta comprehendit. Flammam in ora hoſtiũ ventus ferebat. Fumus ingens velut nube abſconderat cælũ. Sonabant incendio ſyluæ: atque ea quoq; quæ incenderat miles, cõcepto igne proxima quæque adurebant. Barbari ſuppliciorum vltimum, ſi quà intermitteret ignis, effugere tentabãt ſed quà flãma dederat locũ hoſtis obſtabat. Varia igitur cæde conſumpti ſunt. Alij in medios ignes: alij in petras præcipitauere ſe: quidam hoſtium manibus ſe obtulerunt, pauci ſemiuſtulati venere in poteſtatem. Hinc ad Craterum, qui Artacanam obſidebat, redit. Ille omnibus præparatis regis expectabat aduentum, captæ vrbis titulo (ſicut par erat) cedẽs, Igitur Alexãder turres admoueri iubet. Ipſóque aſpectu territi Barbari, è muris ſupinas manus tendentes, orare cœperunt, vt iram in Satibarzanem defectionis autorem reſeruaret: ſupplicibus ſemet dedentibus parceret. Rex, data venia non obſidionẽ modò ſoluit, ſed omnia ſua incolis reddidit. Ab hac vrbe digreſſo, ſupplementum nouorum militum occurrit. Zoilus quingentos equites ex Græcia adduxerat: tria millia Antipater ex Illyrico miſerat. Theſſali equites centum & triginta cum Philippo erant. Ex Lydia, 2. millia & ſexcẽti, peregrinus miles, aduenerãt, CCC equites gentis eiuſdem ſequebantur. Hac manu adiecta Drangas peruenit. Bellicoſa natio eſt. Satrapes erat Nabarzanes ſceleris in regem ſuum particeps Beſſo. Is ſuppliciorum, quæ meruerat metu, profugit in Indiam. iam nonũ diem ſtatiua erant, cùm externa vi non interritus modò Rex, ſed inuictus, inteſtino

faci

facinore petebatur. Dymnus modicæ apud regem autoritatis, & gratiæ, exoleti, cui Nicomacho erat nomē, amore flagrabat, obſequio vni ſibi dediti corporis victus. Is, quod ex vultu quoque perſpici poterat, ſimilis attonito remotis arbitris cum iuuene ſeceſſit in templum, arcana ſe & ſilenda afferre præfatus: ſuſpenſúmque expectatione, per mutuam charitatem, & pignora vtriuſque animi rogat, vt affirmet iureiurando, quæ commiſiſſet, ſilentio eſſe tecturum: Et ille ratus, nihil, quod etiam cum periurio detegendum foret, indicaturum, per præſentes deos iurat. Tum Dymnus aperit, in tertium diem inſidias regi comparatas, ſeque eius conſilij fortibus viris & illuſtribus eſſe participem. Quibus iuuenis auditis, ſe verò fidem in parricidio dediſſe abnuit conſtanter, nec vlla religione, vt ſcelus tegat, poſſe conſtringi. Dymnus & amore & metu amens, dextram exoleti complexus, & lacrymans, orare primum cœpit, vt particeps conſilij operiſque fieret. Si id ſuſtinere non poſſet, attamen ne proderet ſe cuius erga ipſum beneuolentiæ præter alia hoc quoque haberet fortiſſimum pignus, quòd caput ſuum permiſiſſet fidei adhuc inexpertæ. Ad vltimum aduerſari ſcelus perſeuerantē metu mortis terret. Ab illo capite coniuratos pulcherrimum facinus inchoaturos. Aliàs deinde effœminatum & muliebriter timidum, aliàs proditorem amatoris appellans, nūc ingentia promittens, interdúmque regnū quoque, verſabat animū tanto facinore procul abhorrentē. Strictum deinde gladium modò illius, modò ſuo admouens iugulo, ſupplex idem & infeſtus expreſſit, vt tandem non ſolùm ſilentium, ſed etiam polliceretur operam. Namque abundè conſtantis animi, & dignus qui pudicus eſſet, nihil ex priſtina volūtate mutauerat, ſed ſe captū Dymni amore ſimulabat nihil recuſare. Sciſcitari deinde pergit, cū quibus tantæ rei ſocietatem iniſſet. Plurimum referre, quales viri tam memorabili

morabili operi admoturi manus eſſent. Ille & amore & ſcelere malè ſanus, ſimul gratias agit, ſimul gratulatur quòd fortiſſimus iuuenum non dubitaſſet ſe iungere Demetrio corporis cuſtodi, Peculao, Nicanori. Adiicit his Aphobetũ, Loceum, Dioſemum, Archepolim, & Amyntã. Ab hoc ſermone dimiſſus Nicomachus ad fratrem (Ceballino erat nomen) quæ acceperat, defert. Placet ipſum ſubſiſtere in tabernaculo, ne, ſi regiam intraſſet, non aſſuetus adire regem, coniurati proditos ſe eſſe reſciſcerent. Ipſe Ceballinus ante veſtibulum regiæ (neque enim propius aditus ei patebat) conſiſtit, operiens aliquem ex prima cohorte amicorum: à quo introduceretur ad regem. Fortè, cæteris dimiſſis, vnus Philotas Parmenionis filius, incertum quam ob cauſam ſubſtiterat in regia. Huic Ceballinus ore confuſo, magnæ perturbationis notas præ ſe ferens, aperit quæ ex fratre compererat & ſine cunctatione nuntiari regi iubet. Philotas, laudato eo, protinus intrat ad Alexandrum, multóque inuicem de aliis rebus conſumpto ſermone, nil eorum quæ ex Ceballino cognouerat, nuntiat. Sub veſperam eum prodeuntem in veſtibulo regiæ excipit iuuenis, an mandatum executus foret, requirens. Ille, non vacaſſe ſermoni ſuo regem cauſatus, diſceſſit. Poſtero die Ceballinus venienti in regiam præſto eſt, intrantémque admonet pridie communicatæ cum ipſo rei: ille curæ ſibi eſſe, reſpondit: ac ne tum quidem regi, quæ audierat, aperit. Cœperat Ceballino eſſe ſuſpectus. Itaque non vltrà interpellandum ratus, nobili iuueni (Metron erat nomen ei) ſuper armamentarium poſito, quod ſcelus pararetur, indicat. Ille, Ceballino in armamentario abſcondito, protinus regi corpus fortè curanti, quid ei index detuliſſet oſtendit. Rex, ad comprehendendum Dymnum miſſis ſatellitibus, armamentarium intrat. Ibi Ceballinus gaudio elatus, Habeo te, inquit, incolumem ex impiorum manibus ereptum. Percontatus deinde Alexander, quæ noſcenda erant, ordine

cuncta cognoſcit. Rurſuſque inſtitit quærere, quotus dies eſſet, ex quo Nicomachus ad eum detuliſſet indicium. Atque illo fatente, iam tertium eſſe: exiſtimans, haud incorrupta fide tanto poſt deferre quæ audierat, vinciri eum iuſſit. Ille clamitare cœpit, eodem temporis momento quo audiſſet ad Philotam decurriſſe: ab eo percontaretur. Rex item quærens, an Philotam adiſſet, an inſtitiſſet ei, vt perueniret ad ſe, perſeuerante eo affirmare quæ dixerat, manus ad cælum tendens, manantibus lachrymis, hanc ſibi à chariſſimo quondam amicorum relatam gratiam querebatur. Inter hæc Dymnus, haud ignarus quam ob cauſam accerſeretur à rege, gladio, quo forte erat cinctus, grauiter ſe vulnerat: occurſúque ſatellitum inhibitus, perfertur in regiam. Quem intuens rex: Quod, inquit, in te Dymne tantum cogitaui nefas, vt tibi Macedonum regno dignior Philotas me quoque ipſo videretur? Illum iam defecerat vox. Itaque edito gemitu, vultúque à conſpectu Regis auerſo, ſubinde collapſus extinguitur. Rex, Philota venire in regiam iuſſo: Ceballinus inquit, vltimum ſupplicium meritus eſſet, ſi in caput meum præparatas inſidias biduo texiſſet. Huius criminis reum Philotam ſubſtituit, ad quem protinus indicium detuliſſe ſe affirmat. Quo propiore gradu amicitiæ me contingis, hoc maius eſt diſſimulationis tuæ facinus: & ego Ceballino magis quam Philotæ id conuenire fateor. Fauentem habes, judicem, ſi quod admitti non oportuit, ſaltem negari poteſt. Ad hæc Philotas haud ſanè trepidus, ſi animus vultu æſtimaretur, Ceballinum quidem ſcorti ſermonem ad ſe detuliſſe, ſed ipſum tam leui autori nihil crediſiſſe reſpondit, veritũ, ne iurgium inter amatorẽ & exoletum non ſine riſu aliorum detuliſſet. Cùm Dymnus interemerit ſeipſum, qualiacunque erant non fuiſſe reticenda complexuſque regem orare cœpit, vt præteritam vitam potius, quàm culpam, ſilentij ta-

men non facti vllius, intueretur. Haud facilè dixerim, crediderit ne ei rex, an altius iram ſuppreſſerit: dextram reconciliatæ gratiæ pignus obtulit, & contemptum magis quàm celatum indicium eſſe, videri ſibi dixit. Aduocato tamen conſilio amicorum, cui tum Philotas adhibitus non eſt, Nicomachum introduci iubet. Is eadem, quæ detulerat ad regem, ordine expoſuit. Erat Craterus regi charus in paucis & eo Philotæ ob æmulationem dignitatis aduerſus. Neque ignorabat, ſæpe Alexandri auribus nimia iactatione virtutis atque operæ grauem fuiſſe, & ob ea non quidem ſceleris, ſed contumaciæ tamen ſuſpectum. Non aliam premendi inimici occaſionem aptiorem futuram ratus, odio ſuo pietatis præferens ſpeciem: Vtinam, inquit, in principio quoque huius rei nobiſcũ deliberaſſes. Suaſiſſemus, ſi Philotæ velles ignoſcere, patérere potius ignorare eum quantum deberet tibi, quàm vſque ad mortis metum adductum cogeres potius de periculo ſuo, quàm de tuo beneficio cogitare. Ille enim ſemper inſidiari tibi poterit, tu non ſemper Philotæ poteris ignoſcere. Nec eſt quòd exiſtimes, eum, qui tantum facinus auſus eſt, veniâ poſſe mutari. Scit eos qui miſericordiam conſumpſerunt, amplius ſperare non poſſe. At ego, etiam ſi ipſe vel pœnitentiâ vel beneficio tuo victus quieſcere volet, patrem eius Parmenionem tanti ducem exercitus, & inueterata apud milites tuos autoritate haud multum intra magnitudinis tuæ faſtigium poſitum, ſcio non æque animo ſalutem filij ſui debiturum tibi. Quædam beneficia odimus. Meruiſſe mortem, confiteri pudet. Supereſt vt malit videri iniuriam accepiſſe, quàm vitam. Proinde ſcio tibi cum illis de ſalute eſſe pugnandum. Satis hoſtium ſupereſt, ad quos perſequendos ituri ſumus. Latus à domeſticis hoſtibus muni. Hos ſi ſubmoueas, nihil metuo ab externo. Hæc Craterus, nec cæteri dubitabant, quin coniurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, niſi autor aut particeps,

Quem enim pium & bonæ mentis, non amicum modò, ſed ex vltima plebe, auditis quæ ad eum delata erant, non protinus ad regem fuiſſe curſurum? nec Ceballini quidem exemplo, qui ex fratre comperta ipſi nuntiaſſet Parmenionis filium, præfectum equitatus, omnium arcanorum regis arbitrium, ſimulaſſe etiam non vacaſſe ſermoni ſuo regem, ne index alium internuntium quæreret? Nicomachum religione quoque deûm adſtrictum conſcientiam ſuam exonerare properaſſe: Philotam, conſumpto per ludum iocúmque penè toto die, grauatum eſſe pauca verba ad caput regis pertinentia tam longo & forſitan ſuperuacuo inſerere ſermoni? At enim, ſi non crediidiſſet talia deferentibus pueris, cur igitur extraxiſſet biduum, tanquam indicio haberet fidem? Dimittendum fuiſſe Ceballinum, ſi dilationem eius damnabat. In ſuo quemque periculo magnum animum habere: cùm de ſalute regis timeretur, credulos eſſe debere vana quoque deferenteis admittere. Omnes igitur quæſtionem de eo, vt participes ſceleris indicare cogeretur, habendam eſſe decernunt. Rex admonitos vt conſilium ſilentio premerent, dimittit. Pronuntiari deinde iter in poſterum diem iubet, ne qua noui initi conſilij daretur nota. Inuitatus eſt etiam Philotas ad vltimas ipſius epulas, & non cœnare modò, ſed etiam familiariter alloqui cùm eo, quem dãnauerat, ſuſtinuit. Secunda deinde vigilia luminibus extinctis, cum paucis in regiam coëunt Epheſtion, & Cœnus, & Craterus, & Erigyius. Hi ex amicis. Ex armigeris autem Perdiccas, & Leonatus. Per hos imperatum, vt qui iuxta prætorium excubabant, armati vigilarent. Iam ad omnes aditus, diſpoſiti milites: equites itinera quoque obſidere iuſſi, ne quis ad Parmenionem, qui tum Mediæ magniſque copiis præerat, occultus euaderet. Attarras autem cum trecentis armatis intrauerat regiam. Huic decem ſatellites traduntur, quorum ſingulos deni armigeri ſequebantur. I ad alios coniuratos cõprehendendos diſtributi

ſtributi

ſtributi ſunt. Attarras cum trecentis ad Philotam miſſus, clauſum aditum domus moliebatur quinquaginta iuuenum promptiſſimis ſtipatus. Nam cæteros cingere vndique domum iuſſerat, ne occulto aditu Philotas poſſet elabi. Illum, ſiue ſecuritate animi, ſiue fatigatione reſolutum, ſomnus oppreſſerat, quem, Attarraas torpentem adhuc occupat. Tandem ei ſopore diſcuſſo, cùm iniicerentur cathenæ: Vicit, inquit, bonitatem tuam, rex inimicorum acerbitas: nec plura locutum, capite velato in regiam abducunt. Poſtero die rex edixit, vt omnes armati coirent: ſex millia ferè militum venerant: præterea turba lixarum calonúmque impleuerant regiam. Philotam armigeri agmine ſuo tegebant, ne ante conſpici poſſet à vulgo, quàm rex allocutus milites eſſet. De capitalibus rebus reges vetuſto Macedonum modo inquirebant. Exercitus in pace erat vulgi, nihil poteſtas regum valebat, niſi prius valuiſſet autoritas. Igitur primum Dymni cadauer infertur, pleriſque, quid patraſſet, quóve caſu extinctus eſſet, ignaris. Rex deinde in concionem procedit, vultu præferens dolorem animi. amicorum quoque mœſtitia expectationem haud paruam ei fecerat. Diu Rex, demiſſo in terram vultu, attonito ſtupentique ſimilis ſtetit. Tandem recepto animo: Penè, inquit, milites, paucorum hominum ſcelere vobis ereptus ſum, Deûm prouidentia & miſericordia viuo: conſpectúſque veſter venerabilis cœgit, vt vehementius parricidis iraſcerer, quoniam ſpiritus, imò vitæ meæ vnus fructus eſt, tot fortiſſimis viris de me optimè meritis referre adhuc gratiam poſſe. Interrupit orationem militum gemitus, coortæque ſunt omnibus lacrymæ. Tum Rex inquit Quantò maiorem in animis veſtris motum excitabo, cùm tanti ſceleris autores oſtendero: quorum mentionem adhuc reformido, & tanquam ſalui eſſe poſſint, nominibus abſtineo? Sed vincenda eſt memoria priſtinæ charitatis, & coniuratio impiorum ciuium detegenda. Quomodo autem tantum nefas ſileam?

Parmenio illa ætate, tot meis, tot parentis mei meritis deuinctus, omnium nobis amicorum vetuſtiſſimus, ducem tanto ſceleri ſe præbuit. Miniſter eius Philotas Peucolaum & Demetrium, & hunc Dymnum cuius corpus aſpicitis, cæteróſque eius amentiæ comites in caput meum ſubornauit. Fremitus vndique indignantium, querentiúmque tota concione obſtrepebat, qualis ſolet eſſe multitudinis, & maximè militaris, vbi aut ſtudio agitur, aut ira. Nicomachus deinde, & Metron, & Ceballinus producti, quæ quiſque detulerat, exponunt. Nullius eorum iudicio Philotas in participes ſceleris deſtinabatur. Itaque indignatione preſſa, vox indicũ ſilentio excepta eſt. Tu rex: Qualis, inquit, ergò animo vobis videtur, qui huius rei delatum indicium, idipſum ſuppreſſit? quod non fuiſſe vanum Dymni exitus declarat. Incertam rem deferens, tormenta non timuit. Ceballinus ne momentum quidem temporis diſtulit exonerare ſe, vt eò vbi lauabat irrumperet. Philotas ſolus nihil timuit, nihil credidit. O magni animi virum: Iſte regis periculo cum moneretur, vultum non mutaret? Indicem tantæ rei ſollicitus non audiret? Subeſt nimirum ſilentio facinus, & auida ſpes regni præcipitem animum ad vltimum nefas impulit. Pater Mediæ præeſt. Ipſe apud multos copiarum duces meis præpotens viribus, maiora quàm capit, ſperat. Orbitas quoque mea quòd ſine liberis ſum, ſpernitur. Sed errat Philotas. In vobis parentes, liberos, conſanguineos habeo. Vobis ſaluis orbus eſſe non poſſum. Epiſtolam deinde Parmenionis interceptam, quam ad filios Nicanorem & Philotam ſcripſerat, recitat, haud ſanè indicium grauioris conſilij ferentem. Námque ſumma eius hæc erat. Primum veſtri curam agite: deinde veſtrorum. Sic enim, quæ deſtinauimus, faciemus. Adiecitque rex, Sic eſſe ſcriptam, vt ſiue ad filios perueniſſet à conſciis poſſet intelligi: ſiue intercepta eſſet, falleret ignaros. At enim Dymnus, cùm

Digitized by Google

cæteros participes ſceleris indicaret, Philotam non nominauit. Hoc quidem illius non innocentiæ indicium eſt, quòd ſic ab iis timetur etiam, à quibus & prodi poteſt, vt dum de ſe fateantur, illum tamen celent. Ceterum Philotã ipſius indicat vita. Hic Amyntæ, qui mihi conſobrinus fuit, & in Macedonia capiti meo impias comparauit inſidias, ſocium ſe & conſcium adiunxit. Hic Attalo, quo grauiorem inimicum non habui, ſororem ſuam in matrimonium dedit, Hic, cum ſcripſiſſem ei pro iure tam familiaris vſus atque amicitiæ, qualis ſors edita eſſet Iouis Hammonis oraculo, ſuſtinuit ſcribere mihi. Se quidem gratulari, quòd in numerum deorum receptus eſſem: cæterùm miſereri eorum, quibus viuendum eſſet, ſub eo qui modum hominis excederet. Hæc ſunt animi etiam pridem alienati à me, & inuidentis gloriæ meæ indicia: quæ equidem milites, quamdiu licuit, in animo meo preſſi. Videbar enim mihi partem viſcerũ meorum abrumpere, ſi in quos tam magna contuleram, viliores mihi facerem. Sed iam non verba puniendaſunt, linguæ temeritas peruenit ad gladios. Hos (ſi mihi creditis) Philotas in me acuit. Si ipſum dimiſero, quò me conferam, milites? cui caput meum credam? Equitatui, optimæ exercitus parti, principibus nobiliſſimæ iuuentutis vnum præfeci: ſalutem, ſpem, victoriam meam fidei eius tutelæque commiſi: patrem in idem faſtigium, in quo me ipſi poſuiſtis, promoui. Mediam, qua nulla opulentior regio eſt, tot ciuium ſociorúmque millia imperio eius ditionique ſubieci. Vnde præſidium petieram, periculum exiſtit. Quam feliciter in acie occidiſſem potius hoſtis præda, quàm ciuis victima. Nunc ſeruatus ex periculis, quæ ſola timui, in hæc incidi, quæ timere non debui. Soletis identidem à me milites petere, vt ſaluti meæ parcam. Ipſi mihi præſtare poteſtis, quod ſuadetis vt faciam. Ad veſtras manus, ad veſtra arma confugio: inuitis vobis ſaluus eſſe nolo, volentibus non poſſum, niſi vindicor. Tum

Digitized by Google

Philotam religatis poſt tergum manibus, obſoleto amiculo velatum iuſſit induci. Facile apparebat, motos eſſe tam miſerabili habitu, non inuidia paulò antè conſpecti. Ducem equitatus pridie viderant: ſciebant regis interfuiſſe conuiuio. Repente non reum quidem modò, ſed etiam damnatum, imò vinctum intuebantur. Subibat animos Parmenionis quoque tanti ducis, tam clari ciuis fortuna, qui modò duobus filiis Hectore & Nicanore orbatus, cum eo, quem reliquum calamitas fecerat, abſens diceret cauſam. Itaque Amyntas regis prætor, inclinatam ad miſericordiam concionem, rurſus aſpera in Philotam oratione commouit. Proditos eos eſſe barbaris: neminem ad coniugem ſuam, neminem in patriam, & ad parentes fuiſſe rediturum: velut truncum corpus, dempto capite, ſine ſpiritu, ſine nomine, in aliena terra ludibrium hoſtis futuros. Haudquaquam pro re ipſius Amyntæ oratio grata regi fuit, quòd coniugum, quòd patriæ admonitos, pigriores ad cætera munia exequenda feciſſet. Tunc Cœnus, quamquam Philotæ ſororem matrimonio ſecum coniunxerat, tamen acrius quàm quiſquam in Philotam inuectus eſt, parricidam eſſe regis, patriæ, exercitus clamitans, ſaxumque quod fortè ante pedes iacebat, arripuit, emiſſurus in eum, vt plerique credidere, tormentis ſubtrahere cupiens: ſed rex manum eius inhibuit: dicendæ prius cauſæ debere fieri poteſtatem, nec aliter iudicari paſſurum ſe affirmans. Tum dicere rurſus permiſſus Philotas, ſiue conſcientia ſceleris, ſeu periculi magnitudine amens & attonitus, non attollere oculos, non hiſcere audebat. Lacrymis deinde manantibus, linquẽte animo, in eum, à quo tenebatur, incubuit, abſterſiſque amiculo eius oculis, paulatim recipiens ſpiritum, ac vocem, dicturus videbatur. Iámque rex intuens eum: Macedones, inquit, de te iudicaturi ſunt: quæro, an patrio ſermone ſis apud eos vſurus? Tum Philotas: Præter Macedonas, inquit, plerique adſunt, quos facilius quæ dicam percepturos

cepturos arbitror, ſi eadem lingua fuero vſus, qua tu egiſti non ob aliud (credo) quàm vt tua oratio intelligi poſſet à pluribus. Tum Rex: Ecquid videtis odio etiam ſermonis patrij Philotam teneri? Solus quippe faſtidit eum dicere. Sed dicat ſanè vtcunque cordi eſt, dum memineritis, æquè illum à noſtro more atque ſermone abhorrere. Atque ita concione exceſſit. Tum Philotas, Verba, inquit, innocenti reperire facile eſt, modum verborum miſero tenere difficile. Itaque inter optimam conſcientiam, & iniquiſſimam fortunam, deſtitutus ignoro, quo modo & animo meo & tempori paream. Abeſt quidem optimus cauſæ meæ iudex, qui cur me ipſe audire noluerit. non me herculè excogito, quum illi vtique cognita cauſa, tam damnare me liceat quàm abſoluere: non cognita verè, liberari ab abſente non poſſum, qui à præſente damnatus ſum. Sed quanquam vincti hominis non ſuperuacua ſolùm, ſed etiam inuiſa defenſio eſt, quæ iudicem non docere videtur, ſed arguere: tamen vt cumque licet me dicere, memet ipſe non deſeram, nec committam vt damnatus etiam mea ſententia videar. Equidem cuius criminis reus ſim, non video. Inter coniuratos nemo me nominat. De me Nichomachus nihil dixit, Ceballinus plus quàm audierat, ſcire non potuit. Atqui caput coniurationis me fuiſſe credit rex. Potuit ergo Dymnus eum præterire, quem ſequebatur? præſertim quum quærenti ſocios vel falsò fuerim nominandus quo facilius, qui tentabatur, poſſit impelli: Non enim, detecto facinore, nomen meum præteriit, vt poſſet videri ſocio peperciſſe. Nicomachus quem taciturum arcana de ſemetipſo credebat, confeſſus, aliis nominatis, me vnum ſubtrahebat. Quæſo commilitones, ſi Ceballinus me non audiſſet, nihil me de coniuratis ſcire voluiſſet, num hodie dicerem cauſam, nullo me meminante? Dymnus ſanè & viuat adhuc, & velit mihi parcere: quid cæteri, qui de ſe confitebuntur: me videlicet ſubtrahet? Maligna

eſt calamitas: & verè noxius, quum ſuo ſupplicio crucietur, acquieſcit alieno. Tot ne conſcij in equuleum quidem impoſiti verum fatebuntur? Atque nemo parcit morituro, nec cuiquam moriturus, vt opinor. Ad verum crimen, & ad vnum reuertendum mihi eſt. Cur rem delatam ad te tacuiſti? cur tam ſecurus audiſti? Hoc qualecúnque eſt, confeſſo mihi, vbicunque es, Alexander remiſiſti: dexteram tuam amplexus reconciliati pignus animi, conuiuio quoque interfui. Si credidiſti mihi, abſolutus ſum: ſi pepercisti, dimiſſus. Vel iudicium tuum ſerua. Quid hac proxima nocte, qua digreſſus ſum à menſa tua feci? quod nouum facinus delatum ad te mutauit animum tuum? Graui ſopore acquieſcebam, cùm me malis indormientem meis inimici vinciendo excitarũt. Vnde & paricidæ & proditori tam alti quies ſomni? Scelerati conſcientia obſtrepente, quum dormire non poſſint, agitant eos furiæ, non cogitato modò, ſed & conſummato paricidio. At mihi ſecuritatem primùm innocentia mea, deinde dextera tua obtulerant. Non timui ne plus alienæ crudelitati apud te liceret, quàm clementiæ tuæ. Sed ne te mihi credidiſſe pœniteat, res ad me deferebatur à puero, qui non teſtem, non pignus indicij exhibere poterat, impleturus omnes metu, ſi cœpiſſet audiri. Amatoris & ſcorti iurgia interponi aures meas credidi, infelix, & fidem eius ſuſpectam habui, quòd non ipſe deferret, ſed fratrem potius ſubornaret. Timui ne negaret mandaſſe ſe Ceballino, & ego viderer multis amicorum regis fuiſſe periculi cauſa. Sic quoque cum læſerim neminem inueni qui mallet perire me, quàm incolumen eſſe. Quid inimicitiarum creditis accepturum fuiſſe, ſi inſõtes laceſſiſſem? At enim Dymnus ſe occidit. Nunc igitur facturum eum diuinare potui? Minimè. Ita quod ſolum indicio fidem fecit, id me, cùm à Ceballino interpellatus ſum, mouere non poterat. At herculè, ſi conſcius Dymno tanti ſceleris fuiſſem biduo illo proditos, eſſe nos, diſſimulare non debui

bui. Ceballinus ipſe tolli de medio nullo negotio potuit. Deinde, poſt delatum indicium, quo opperiturus eram? Cubiculum regis ſolus intraui ferro quidem cinctus. Cur diſtuli facinus? An ſine Dymno non ſum auſus: Ille igitur princeps coniurationis fuit. Sub illius vmbra Philotas latebam, qui regnum Macedonum affecto. Ecquis à vobis corruptus eſt donis? quem ducem, quem præfectum impenſius colui? Mihi quidem obiicitur, quòd ſocietatem patrij ſermonis aſperner quòd Macedonum mores faſtidiam. Sic ego imperio, quod dedignor, immineo. Iampridem natiuus ille ſermo commercio aliarum gentium exoleuit: tam victoribus, quàm victis peregrina lingua dicenda eſt. Non mehercule iſta me magis lædunt, quàm quod Amyntas Perdiccæ filius inſidiatus eſt regi, cum quo, quòd amicitia fuerit mihi, non recuſo defendere, ſi fratrem regis non oportuit diligi à nobis. Sin autem in illo fortunæ gradu poſitum etiam venerari neceſſe erat, vtrum quæſo quod non diuinaui, reus ſum? An impiorum amicis, inſontibus quoque moriendum eſt? Quod ſi æquum eſt, cur tam diu viuo? ſi iniuſtum, cur nunc demum occidor? At enim ſcripſi, Miſereri me eorum quibus viuendum eſſet ſub eo, qui ſe Iouis filium crederet. Fides amicitiæ, veri conſilij periculoſa libertas me decepiſtis: vos, quæ, ſentiebam ne reticerem, impuliſtis. Scripſiſſe me hoc fateor regi, non de rege, non enim faciebam inuidiam ſed pro eo timebam Dignior mihi Alexander videbatur, qui Iouis ſtirpem tacitus agnoſceret, quàm qui prædicatione iactaret. Sed quoniam oraculi fides certa eſt, ſit deus cauſæ meæ teſtis. Retinere me in vinculis, dum conſulitur Hammon in arcanum & occultum ſcelus Interim qui regem noſtrum dignatus eſt filium, neminem eorum, qui ſtirpi ſuæ inſidati ſunt, latere patietur. Si certiora oraculis creditis eſſe tormenta, ne hanc quidem exhibendæ veritatis fidem deprecor. Solent rei capitis adhibere vobis parentes. Duos fratres ego nuper

nuper amiſi: ſi patrem nec oſtendere poſſum, nec inuocare audeo, quum & ipſe tanti criminis reus ſit. Param eſt enim, tot modo liberorum parentem in vnico filio acquieſcentem, eo quoque orbari, ne ipſe in rogum meum imponatur. Ergo, cariſſime pater, & propter me morieris, & mecum. Ego tibi vitam adimo, ego ſenectutem tuam extingo. Quid enim me procreabas infelicem aduerſantibus diis? an vt hos ex me fructus perciperes, qui te manent? Neſcio, adoleſcentia mea miſerior ſit, an ſenectus tua. Ego in ipſo robore ætatis eripior: tibi carnifex ſpiritum adimet, quem, ſi fortuna expectare voluiſſet, natura poſcebat. Admonuit me patris mei mentio, quàm timide & cunctanter, quæ Ceballinus detulerat ad me, indicare debuerim. Parmenio enim cùm audiſſet venenum à Philippo medico regi parari, deterrere eum voluit epiſtola ſcripta, quò minus, medicamentum biberet, quod medicus dare conſtituerat. Num creditum eſt patri meo? Num vllam autoritatem eius literæ habuerunt? Ego ipſe quoties quæ audieram detuli, cum ludibrio credulitatis repulſus ſum? Sic & cùm indicamus, inuiſi, & cùm tacemus, ſuſpecti ſumus: quid facere nos oportet? Cúmque vnus è circunſtantium turba exclamaſſet, Benè meritis non inſidiari: Philotas, rectè, inquit, quiſquis ea dicis. Itaque ſi inſidiatus pœnam non deprecor, & finem facio dicendi quoniam vltima verba grauia ſunt viſa auribus veſtris Abducitur deinde ab iis qui cuſtodiebant eum. Erat inter duces manuſtrenuus Belon quidam, pacis, artium & ciuilis habitus rudis, vetus miles, ab humili ordine ad eum gradum, in quo tunc erat promotus, qui tacentibus cæteris, ſtolida audacia ferox, admonere eos cœpit, quoties quiſque diuerſoriis, quæ occupaſſent deturbatus eſſet, vt purgamenta ſeruorum Philoræ reciperentur eò, vnde cõmilitones expuliſſet: aure argentóque vehicula eius onuſta totis vicis ſtetiſſe: at ne in vicina quidem diuerſorij quemquam commilitonum receptum eſſe:

ſed

ſed per diſpoſitos, quos ad ſomnum habebat, omnes procul relegatos, ne fremitu vllo murmurantium inter ſe, ſilentio verius quàm ſomno excitaretur. Ludibrio ei fuiſſe ruſticos homines, Phrygáſque & Paphlagonas appellatos, qui non erubeſceret, Macedo natus, homines linguæ ſuæ per interpretem audire. Cur Hammonem conſuli vellet eundem Iouis arguiſſe mendacium, Alexandrum filium agnoſcentis, ſcilicet veritum, ne inuidioſum eſſet quod dij offerrent. Cum inſidiaretur capiti regis & amici, non conſuluiſſe eum Iouem: nunc ad oraculum mittere, dum pater eius ſollicitetur, qui præſit in Media: & pecunia, quæ eius cuſtodiæ commiſſa ſit, perditos homines ad ſocietatem ſceleris impellat. Ipſos miſſuros ad oraculum, non qui Iouem interrogent, quod ex rege cognouerint, ſed qui gratias agant, qui vota pro incolumitate regis optimi perſoluant. Tum verò vniuerſa concio accuſata eſt, & à corporis cuſtodibus initium factum, clamantibus, diſcerpendum eſſe paricidam manibus eorum. Id quidē Philotas, qui grauiora ſupplicia metueret, haud ſanè iniquo animo audiebat. Rex in concionem reuerſus, ſiue vt in cuſtodia quoque torqueret, ſiue vt diligētius cūcta cognoſceret, conſilium in poſterum diem diſtulit. Quāquam in veſperam inclinabat dies, tamen amicos conuocari iubet: & cæteris quidē placebat, Macedonum more obrui ſaxis. Epheſtion autem & Craterus & Cœnus tormentis veritatem exprimendam eſſe dixerunt: & illi quoque, qui aliud ſuaſerant, in horum ſententiam tranſeunt Concilio ergo dimiſſo, Epheſtium cum Cratero & Cœno ad quæſtionem de Philota habendam conſurgunt. Rex, Cratero accerſito, & ſermone habito, cuius ſumma non edita, eſt, in intimam diuerſorij partem ſeceſſit, & remotis arbitris, in multam noctem quæſtionis expectauit euentum. Tortores in conſpectu Philotæ omnia crudelitatis inſtrumenta proponunt, Et ille vltro, Quid ceſſatis, inquit

quit, regis inimicum interfectorem confitentem occidere? quid quæſtione opus eſt? Cogitaui, volui. Craterus exigere, vt quæ confiteretur in tormentis quoque diceret. Dum corripitur, dum obligantur oculi, dum veſtis exuitur, gentium iura, deos patrios nequicquam apud ſurdas aures inuocabat. Per vltimos deinde cruciatus, vtpote & damnatus, & inimicis in gratiam regis torquentibus laceratur. Ac primo quāquam hinc ignis, illinc verbera, iam non ad queſtionem, ſed ad pœnam ingerebantur, non vocem modò, ſed etiam gemitus habuit in poteſtate. Sed poſteaquàm intumeſcens corpus vlceribus, flagellorum ictus nudis oſſibus incuſſos ferre non poterat, ſi tormentis adhibituri modum eſſent, dicturum ſe quæ ſcire expeterent, pollicetur. Sed finem quæſtionni fore iurare eos per Alexandri ſalutem volebat, remouerique tortores. Ex vtroque imperato, Cratero inquit, Dic quid me velis dicere, Illo indignante ludificari eum, rurſúſque reuocante tortores, tempus petere cœpit, dum reciperet ſpiritum cuncta quæ ſciret indicaturus. Interim equites, nobiliſſimus quiſque & ij maximè, qui Parmenionem propinqua cognatione contingebant, poſteaquā Philotam torqueri fama vulgauerat, legem Macedonum veriti, quà cautum erat, vt propinqui eorum, qui regi inſidiati erant, cùm ipſis necarentur, alij ſe interficiunt, alij in deuios montes vaſtáſque ſolitudines fugiunt, ingenti per tota caſtra terrore diffuſo donec Rex, tumultu cognito, legem ſe ſupplicij, coniunctis ſontium remittere edixit. Philotas veróne an mendacio liberare ſe à cruciatu voluerit, anceps coniectura eſt, quoniam & vera confeſſis & falſa dicentibus, idem doloris finis oſtenditur. Cæterùm, Pater inquit, meus Egilocho quàm familiariter vſus ſit, non ignoratis. Illum dico Egilochum, qui in acie cecidit. Ille omnium malorū nobis cauſa fuit. Nam cùm primùm Iouis filiū ſe ſalutari iuſſit rex id indignè ferens, ille, Hunc igitur regem agnoſcimus, inquit, qui Philippum dedignatur

pacem

patrem? Actum eſt de nobis, ſi iſta perpeti poſſumus. Non homines ſolùm, ſed etiam deos deſpicit qui poſtulat Deus credi. Amiſimus Alexandrum, amiſimus regem, incidimus in ſuperbiã, nec diis, quibus ſe exæquat, non hominibus, quibus ſe eximit, tolerabilem. Noſtróne ſanguine Deum fecimus, qui nos faſtidiat? qui grauetur mortalium adire conſilium? Credite mihi, & nos, ſi viri ſumus, à diis adoptabimur. Quis proauum eius Alexandrum, quis deinde Archelaum, quis Perdicam occiſos vltus eſt? Hic quidem interfectoribus patris ignouit. Hæc Egilochus dixit ſuprà cœnam & poſtero die prima luce à patre accerſor. Triſtis erat & me mœſtum videbat. Audieramus enim quæ ſollicitudinem incuterent. Itaque vt experiremur verúmne vino grauatus effudiſſet illa, an altiore concepta conſilio accerſiri eum placuit ac venire: eodémque ſermone vltrò repetito, adiecit. Sed ſiue auderemus duces eſſe, proximas à nobis partes vindicaturum: ſiue deeſſet animus, conſilium ſilentio eſſe tecturum, Parmenioni, viuo adhuc Dario, intempeſtiua res videbatur. Non enim ſibi, ſed hoſti eſſe occiſuros Alexandrum: Dario verò ſublato, præmium regis occiſi Aſiam & totum Orientem interfectoribus eſſe ceſſurum: approbatóque conſilio in hæc fides data eſt, & accepta. Quod ad Dymnum pertinet, nihil ſcio: & hoc confeſſus, intelligo non prodeſſe mihi, quod prorſus ſceleris expers ſum. Illi, rurſus tormentis admotis, cũ ipſi quoque haſtis os oculóſque eius euerberarẽt, vt hoc quoque crimen confiteretur expreſſere. Exigentibus deinde vt ordinem cogitati ſceleris exponeret: quum diu Bactra retentura regem viderentur timuiſſe reſpondit, ne pater LXX, natus annos tanti exercitus dux, tantæ pecuniæ cuſtos, interim extingueretur, ipſíque ſpoliato tantis viribus occidendi regis cauſa non eſſet. Feſtinaſſe ergo ſe dum præmium haberet in manibus. Repræſentaſſe conſilium cuius patrem fuiſſe autorem ſi crederent, tormenta, quamquam tolerare non poſſet,

tamen

tamen non recuſare. Illi collocuti, ſatis quæſitum videri, ad regem reuertuntur: qui poſtero die, & quæ confeſſus erat, Philotas recitari & ipſum, quia ingredi non poterat, iuſſit afferri, omnia agnoſcente eodem, Demetrius, qui proximi ſceleris particeps eſſe arguebatur, producitur, multa affirmatione, animique pariter conſtantia & vultu abnuens quicquam ſibi in regem cogitatum eſſe. Tormenta etiam depoſcebat in ſemetipſum. Cùm Philotas circumlatis oculis, incideret in Calin quendam haud procul ſtantem, propiùs eum iuſſit accedere. Illo perturbato, & recuſante tranſire ad eum, Patieris, inquit, Demetrium mentiri, rurſúſque me excruciari? Calin vox ſanguíſque defecerunt, & Macedones Philotam inquinare innoxios velle ſuſpicabantur, quia nec à Nicomacho, nec ab ipſo Philota, cùm torqueretur, nominatus eſſet adoleſcens, qui vt præfectos regis circumſtantes ſe vidit, Demetrium & ſemetipſum id facinus cogitaſſe confeſſus eſt. Omnes ergo à Nicomacho nominatos, more patrio dato ſigno, ſaxis obruerunt. Magno non modò ſalutis, ſed etiam vitæ periculo liberatus erat Alexander: quippe Parmenio & Philotas principes amicorum niſi palàm ſontes, ſine indignatione totius exercitus non potuiſſent damnari. Itaque anceps quæſtio fuit. Dum inficiatus eſt facinus, crudeliter torqueri videbatur: poſt confeſſionem Philotas ne amicorum quidem miſericordiam meruit.

QVINT

Digitized by Google

QVINTI CVRTII, DE REBVS GESTIS ALEXANdri Magni Regis Macedonum.

LIBER VII.

PHilotam, ſicut recentibus ſceleris eius veſtigiis iure affectum ſupplicio cenſuerant milites, ita poſteaquam deſierat eſſe quem odiſſent inuidia in miſericordiam vertitur. Mouerat & claritas iuuenis, & patris eius ſenectus atque orbitas. Primus Aſiã regi aperuerat, omniũ periculorũ eius particeps: ſemper alterum in acie cornu defenderat, Philippo quoque ante omnes amicus, & ipſi Alexandro tam fidus, vt occidendi Attalum non alio miniſtro vti mallet. Horum cogitatio ſubibat exercitum, ſeditioſæque voces referebantur ad regem, queis ille haud ſanè motus, ſatiſque prudens otij vitia negotio diſcuti, edicit vt omnes in veſtibulo regiæ præſtò afforent, quos vbi frequentes adeſſe cognouit, in concionem proceſſit. Haud dubiè ex compoſito affari eos poſthulare cœpit, vt Lynceſtes Alexander, qui multò antè quàm Philotas regem voluiſſet occidere, exhiberetur. A duobus indicibus (ſicut ſuprà diximus) delatus tertium iam annum cuſtodiebatur in vinculis. Eundem in Philippi quoque cædem coniuraſſe cum Pauſania,

pro comperto fuit, ſed quia primus Alexandrum Regem ſalutauerat ſupplicio magis quàm crimini fuerat exemptus. Tum quoque Antipatri ſoceri eius preces iuſtam regis iram morabantur. Cæterùm recrudduit ſoporatus dolor. Quippe veteris periculi memoriam præſentis cura renouabat. Igitur Alexander ex cuſtodia educitur: iuſsúſque dicere, quanquam toto triennio meditatus erat, defenſionem, tamen hæſitans & trepidus, pauca ex iis que compoſuerat, protulit. Ad vltimum non memoria ſolùm, ſed etiam mens eum deſtituit. Nulli erat dubium, quin trepidatio conſcientiæ indicium eſſet, non memoriæ vitium. Itaque ex iis qui proximè adſtiterant, obluctantem adhuc obliuioni, lanceis confoderunt. Cuius corpore ſublato, rex introduci iuſſit Amyntam, & Simmiam. Polemon verò minimus ex fratribus cùm Philotam torqueri comperiſſet, profugerat. Omnium Philotæ amicorum hi chariſſimi fuerant, ad magna & honorata miniſteria illius maximè ſuffragatione producti, meminerátque Rex ſummo ſtudio ab eo conciliatos ſibi, nec dubitabat huius quoque vltimi conſilij fuiſſe participes. Igitur olim ſibi eſſe ſuſpectos matris ſuæ literis, quibus eſſet admonitus, vt ab his ſalutem ſuam tueretur. Cæterùm ſe inuitum deteriora credentem nũc manifeſtis indiciis victum, iuſſiſſe vinciri. Nam pridiè quàm detegeretur Philotæ ſcelus, quin in ſecretò cùm ipſo fuiſſent, non poſſe dubitari. Fratrem verò qui profugerit, cùm Philotas torqueretur, aperuiſſe fugæ cauſam. Nuper præter conſuetudinem, officij ſpecie, amoris longius cæteris, admonuiſſe ſemetipſos lateri ſub nulla probabili cauſa ſéque mirantem, quòd non vice ſua tali fungerentur officio, ex ipſa trepidatione eorum perterritum ſtrenuè ad armigeros qui proximè ſequebantur, receſſiſſe. Ad hoc accedere, quòd cùm Antiphanes ſcriba equitum, Amyntæ denuntiaſſet, pridiè quam Philotæ ſcelus deprehenſum eſſet, vt ex ſuis equis more ſolito daret iis

ret iis qui amiſiſſent ſuos, ſuperbè reſpondiſſe, Niſi incœpto deſiſteret breui ſciturum quis ipſe eſſet. Iam linguæ violentiam, temeritatémque verborum quæ in ſemetipſum iacularentur, nihil aliud eſſe, quàm ſceleſti animi indicem, ac teſtem: quæ ſi vera eſſent, idem meruiſſe eos, quod Philotam: ſi falſa, exigere ipſum vt refellant. Productus deinde Antiphanes, de equis non traditis, & adiectis etiam ſuperbè minis indicat. Amyntas, facta dicendi poteſtate. Nihil, inquit intereſt regis: peto, dum dico, vinculis liberer. Rex ſolui vtrumque iubet deſiderantíque Amyntæ vt habitus quoque redderetur, armigeri lanceam dari iuſſit, quam, vt læua cōprehendit, euitato eo loco, in quo Alexandri corpus paulò antè iacuerat: Qualiſcunque, inquit, exitus nos manet, Rex confitemur, proſperum tibi debituros, triſtiorem fortunæ imputaturos. Sine præiudicio dicimus cauſam, liberis corporibus animíſque: habitum etiam in quo te comitari ſolemus, reddidiſti. Cauſam non poſſumus, fortunam timere deſinemus. Te quæſo permittas mihi primùm id defendere, quod à te vltimum obiectum eſt. Nos, Rex, ſermonis aduerſus maieſtatem tuam habiti, nullius ſumus conſcij nobis. Dicerem iam pridem viciſſe te inuidiam, niſi periculum eſſet, ne alia malignè dicta crederes blanda oratione purgari. Cæterùm, etiam ſi militis tui vel in agmine deficientis & fatigati, vel in acie periclitantis, vel in tabernaculo ægri & vulnera curantis, aliqua vox aſperior eſſet accepta merueramus fortibus factis, vt malles eā tempori noſtro imputare, quàm animo. Cùm quid accidit triſtius, omnes rei ſunt. Corporibus noſtris, quæ vtique non odimus, infeſtas admouemus manus. Parentes liberis ſi occurrant, & ingrati & inuiſi ſunt. Contrà cùm donis honoramur, cum præmiis onuſti reuertimur, quis ferre nos poteſt? quis illam animorum alacritatem continere? militantium nec indignatio, nec lætitia moderata eſt. Ad omnes affectus impetu rapimur vituperamus, laudamus, miſeremur, iraſci-

Digitized by Google

mur, vtcunque præſens mouit affectio modò Indiam adire,& Occeanum libet, modò coniugum & liberorũ patriæque memoria occurrit.Sed has cogitationes,has inter ſe colloquentiũ voces, ſignũ tuba datum finit.In ſuos ordines quiſque currimus, & quicquid irarum in tabernaculo conceptum eſt,in hoſtium effunditur capita. Vtinam Philotas quoque intra verba peccaſſet. Proinde ad id reuertar,propter quod rei ſumus. Amicitiam, quæ nobis cùm Philota fuit,adeò non eo inficias,vt expetiſſe quoque nos, magnoſque ex ea fructus percepiſſe confitear.An verò Parmenionis, quem tibi proximum eſſe voluiſti fili mi, omnes penè amicos ſuos dignatione vincentem, cultum à nobis eſſe miraris?Tu herculè(ſi verum audire vis)Rex,huius nobis periculi cauſa es. Quis enim alius effecit,vt ad Philotam decurrerent, qui placere vellent tibi? Ab illo traditi,ad hunc gradum amicitiæ tuæ aſcendimus.Is apud te fuit, cuius gratiam expetere, & iram timere poſſemus. An non propemodum in tua verba, tui omnes te præeunte iurauimus,eoſdem nos inimicos amicoſque habituros eſſe,quos tu haberes.Hoc ſacramento pietatis obſtricti auerſaremur ſcilicet quem tum omnibus præferebas. Igitur ſi hoc crimen eſt, tu paucos innocentes habes, imò herculè neminem. Omnes enim Philotæ amici eſſe voluerunt, ſed totidem quod volebãt eſſe non poterant.Ita ſi à conſciis amicos non diuidis, nec ab amicis quidem ſeparabis illos, qui idẽ eſſe voluerunt. Quod igitur conſcientiæ affertur indiciũ? vt opinor,quia pridie familiariter & ſine arbitris locutus eſt nobiſcum.At ego purgare non poſſem, ſi pridiè quicquam ex vetere vita ac more mutaſſem. Nunc verò, ſi vt omnibus diebus illo quoque qui ſuſpectus eſt, fecimus, conſuetudo diluet crimen. Sed equos Antiphani non dedimus.Et pridiè,quàm Philotas detectus eſt, hæc mihi cùm Antiphane res erat,qui ſi nos ſuſpectos facere vult, quòd illo die equos non dedimus,ſemetipſum quòd eos deſiderauerit, purgare non

re non poterit. Anceps enim crimen eſt inter retinentem & exigentem, niſi quòd melior eſt cauſa ſuum nō tradentis, quàm poſcentis alienum. Cæterùm, Rex, equos decem habuit: e queis Antiphanes octo iam diſtribuerat iis, qui amiſerant ſuos. Omnino duos ipſe habebam, quos cùm vellet abducere homo ſuperbiſſimus, certè iniquiſſimus, niſi pedes militare vellem, retinere cogebar. Nec inſicias eo liberi hominis animo locutum eſſe me cum ignauiſſimo, & hoc vnum militiæ vſurpante, vt alienos equos pugnaturis diſtribuat. Huc enim malorum ventum eſt, vt verba mea eodem tempore & Alexandro excuſem. & Antiphani. At herculè mater de nobis inimicis tuis ſcripſit. Vtinam prudētius eſſet ſollicitari pro filio, & non inanes quoque ſpecies anxio animo figuraret. Quare enim non adſcribit metus ſui cauſam? Denique non oſtendit autorem quo facto dictóve noſtro mota, tam trepidas tibi literas ſcripſit. O miſeram conditionem meam, cui forſitan non periculoſius eſt tacere, quam dicere! Sed vtcūque ceſſura res eſt, malo tibi defenſionem meam diſplicere, quàm cauſam. Agnoſces autem quæ dicturus ſum. Quippe meminiſti cùm me ad perducendos ex Macedonia milites mitteres, dixiſſe te multos integros iuuenes in domo tuæ matris abſcondi. Præcepiſti igitur mihi, ne quem præter te intuerer, ſed detrectantes militiam perducerem ad te, quod equidem feci, & liberius, quàm expediebat mihi executus ſum imperium tuum. Gorgiam & Hecatæum, & Gorgotam, quorum bona opera vteris inde perduxi. Quid igitur iniquius eſt, quàm me, qui ſi tibi non paruiſſem, iure daturus fui pœnas, nunc perire quia parui? Neque enim vlla alia matri tuæ perſequendi nos cauſa eſt, quàm quòd vtilitatem tuam muliebri præpoſuimus gratiæ. Sex millia Macedonum peditum, & ſexcentos equites adduxi, quorum pars ſecutura me non erat, ſi militiam detrectantibus indulgere voluiſſem. Sequitur ergo, vt quia illa propter hanc cauſam iraſci-

tur nobis, tu mitiges matrem, qui iræ eius non obtuliſti. Dum hæc Amyntas agit, fortè ſuperuenerunt qui fratrem eius Polemonem, de quo antè dictum eſt, fugientem conſecuti, vinctum reducebant. Infeſta cõcio vix inhiberi potuit, quin protinus ſuo more ſaxa in eum iaceret. Atque ille ſanè interritus: Nihil inquit, pro me deprecor, modò ne fratrum innocentiæ fuga imputetur mea. Hæc ſi defendi non poteſt, meum crimen ſit. Horum ob id ipſum melior eſt cauſa, quòd ego, qui profugi, ſuſpectus ſum. Hæc elocuto vniuerſa concio aſſenſa eſt. Lacrymæ deinde omnibus manare cœperunt, adeò in contrarium repentè mutatis, vt ſolum prodeſſet, quod maximè læſerat Iuuenis erat primo ætatis flore pubeſcens, quem inter equites tormentis Philotæ conturbatos alienus terror abſtulerat. Deſertum enim à comitibus, & hæſitantē inter reuertendi fugiendíque conſilium, qui ſecuti erant occupauerunt. Is tum flere cœpit, & os ſuum conuerberare, mœſtus non ſuam vicem, ſed propter ipſum periclitantium fratrum, mouerátque iam Regem, non concionem modò: ſed vnus erat implacabilis frater, qui terribili vultu intuens eum, Tum, ait, demens lacrymare debueras, cùm equo calcaria ſubderes, fratrum deſertor, & deſertorum comes Miſer, quò, & vnde fugiebas? Effeciſti vt reus capitis, accuſatoris vterer verbis. Ille peccaſſe ſe, ſed grauius in fratres quàm in ſemetipſum fatebatur. Tum verò neque lacrymis, neque acclamationibus quibus ſtudia ſua multitudo profitetur, temperauerũt. Vna vox erat patris emiſſa conſenſu, vt inſontibus & fortibus viris parceret. Amici quoque data miſericordiæ occaſione, conſurgunt, flentéſque Regem deprecantur. Ille ſilentio facto, Et ipſe inquit, Amyntam mea ſententia, fratréſque eius abſoluo. Vos autem iuuenes malo beneficij mei obliuiſci, quam periculi veſtri meminiſſe. Eadem fide redite in gratiam mecum, qua ipſe vobiſcum reuertor. Niſi quæ delatæ eſſent, excuſſiſſem, valdè diſſimulatio mea ſuſpecta eſſe potuiſſet. Sed ſatius eſt purgatos eſſe

quàm ſuſpectos. Cogitate, neminem abſolui poſſe, niſi qui dixerit cauſam. Tu Amynta, ignoſce fratri tuo. Erit hoc ſemper etiam mihi reconciliati animi tui pignus. Concione deinde dimiſſa, Polydamanta vocari iubet. Longè accepriſſimus Parmenioni erat, proximus lateri in acie ſtare ſolitus. Et quanquam conſcientia fretus, in regiam venerat, tamen vt iuſſus eſt fratres ſuos exhibere, admodum iuuenes, & regi ignotos ob ætatem, fiducia in ſolicitudinem verſa, trepidare cœpit, ſæpius quæ nocere poſſent, quàm quibus illuderetur, reputans. Iam armigeri quibus imperatum erat produxerant eos, cùm exanguem metu Polydamanta propius accedere iubet: ſubmotíſque omnibus, Scelere, inquit, Parmenionis omnes pariter appetiti ſumus, maximè ego, ac tu, quos amicitiæ ſpecie fefellit ad quem perſequendum puniendúmque (vide quantum fidei tuæ credam) te miniſtro vti ſtatui, obſides, dum hoc peragis, erunt fratres tui. Proficiſcere in Mediam, & ad præfectos meos literas ſcriptas manu mea perfer. Velocitate opus eſt, qua celeritatem famæ antecedas. Noctu peruenire illuc te volo: poſtero die quæ ſcripta erunt, exequi. Ad Parmenionem quoque epiſtolas feres. vnam à me, alteram Philotæ nomine ſcriptam. Signum annuli eius in mea poteſtate eſt Sic pater credens à filio impreſſum cùm te viderit, nihil metuet. Polydamas tanto liberatus metu, impenſius etiam quàm exigebatur, promittit operam. Collaudatúſque & præmiis oneratus depoſita veſte quam habebat, Arabica induitur. Duo Arabes, quorum interim coniuges, ac liberi, vinculum fidei, obſides apud Regem erant, dati comites. Per deſerta etiam ob ſiccitatem loca, camelis, vndecima die quò deſtinauerat, peruenit. Et priuſquàm ipſius nuntiaretur aduentus, rurſus Polydamas veſtem Macedonicam ſumit, & in Tabernaculum Cleandri (Prætor hic regius erat) quarta vigilia peruenit. Redditis deinde literis conſti-

Digitized by Google

uerunt prima luce ad Parmenionem coire. Namque cæteris quoque literas Regis attulerat. Iam ad eum venturi erant, cùm Parmenioni Polydamanta veniſſe nuntiauerunt: qui dum lætatur aduentu amici, ſimúlque noſcendi quæ Rex ageret auidus (quippè longo interuallo nullam ab eo epiſtolam acceperat) Polydamanta requiri iubet. Diuerſoria regionis illius magnos receſſus habent amœnóſque nemoribus manu conſitis. Ea præcipué Regum Satraparúmque voluptas erat. Spatiabatur in nemore Parmenion, medius inter duces, quibus erat imperatum litteris Regis, vt eum occiderent. Agendæ autem rei conſtituerant tempus, cùm Parmenion à Polydamante literas traditas legere cœpiſſet. Polydamas procul veniens, vt à Parmenione conſpectus eſt, vultu lætitiæ præferente ſpeciem, ad complectendum eum cucurrit. Mutuáque gratulatione functi Polydamas epiſtolam à Rege ſcriptam ei tradidit: Parmenion vinculum epiſtolæ ſoluens, quidnam Rex ageret, requirebat. Ille ex ipſis literis cogniturum eſſe, reſpondit. Quibus Parmenion lectis, Rex, inquit, expeditionem parat in Arachoſios. Strenuum hominem, & nunquam ceſſantem. Sed tempus ſaluti ſuæ, tanta iam parta gloria, parcere. Alteram deinde epiſtolam Philotæ nomine ſcriptam lætus, quod ex vultu notari poterat, legebat. Tum latus eius gladio haurit Cleander, deinde iugulum ferit. Cæteri exanimem quoque confodiunt. Et armigeri qui ad aditum nemoris adſtiterant, cognita cæde, cuius cauſa ignorabatur, in caſtra perueniunt, & tumultuoſo nuntio milites concitant. Illi armati ad nemus, in quo perpetrata cædes erat, coëunt, & ni Polydamas, cæterique eiuſdem noxæ participes dedantur, murum circundatum nemori euerſuros denuntiant, omniúmque ſanguine Duci parentaturos. Cleander primores eorum intromitti iubet, literáſque Regis ſcriptas ad milites recitat, quibus inſidiæ Parmenionis in Regem, precéſque vt ipſum vindi-

vindi

vindicarent, continebantur. Igitur cognita Regis voluntate, non quidem indignatio, ſed tamen ſeditio cõpreſſa eſt. Dilapſis pluribus, pauci remanſerunt, qui ſaltem vt corpus ipſius ſepelire permitterent, precabantur. Diu id negatum eſt Cleandri metu, ne offenderet Regem. Pertinacius deinde precantibus, materiam conſternationis ſubtrahendam ratus, capite deciſo truncum humare permiſit. Ad Regem caput miſſum eſt. Hic exitus fuit Parmenionis militiæ domíque clari viri. Multa ſine Rege proſperè, Rex ſine illo nihil magnæ rei geſſerat. Feliciſſimo regi, & omnia ad fortunæ ſuæ exigenti modum, ſatisfecit LXX. natus annos. Iuuenis, ducis & ſæpe etiam gregarij militis munere expleuit, acer conſilio, manu ſtrenuus, charus principibus, vulgo militum acceptior. Hæc impulerint illum ad regni cupiditatem, an tantum ſuſpectum fecerint, ambigi poteſt, quia Philotas vltimis cruciatibus victus veráne dixerit, quæ facta probari non poterant, an falſis tormentorum petierit finem, te quoque recẽti, cùm magis poſſet liquere, dubitatum eſt. Alexander, quos mortem Parmenionis conqueſtos eſſe compererat, ſeparandos à cætero exercitu ratus, in vnam cohortem ſecreuit, ducémque his Leonidam dedit, & ipſum Parmenionì quondam intima familiaritate coniunctum. Ferè iidem erant, quos alioqui Rex habuerat inuiſos. Nam cùm experiri vellet militum animos, admonuit, qui literas in Macedoniam ad ſuos ſcripſiſſet, iis, quos ipſe mittebat, perlaturus cùm fide, traderet, ſimpliciter ad neceſſarios ſuos quiſque ſcripſerat, quæ ſentiebat. Aliis grauis erat, pleriſque non ingrata militia. Ita & agentium gratias, & quærentium literæ exceptæ ſunt. Et qui fortè tædium laboris per literas erant queſti, hanc ſeorſum cohortem à cæteris tendere ignominiæ cauſa iubet, fortitudine vſurus in bello, libertatem linguæ ab auribus credulis remoturus, & conſilium temerarium forſitan, quippe fortiſſimi iuuenes contumeliis irritati

erant, ſicut omnia alia, felicitas Regis excipit. Nihil illis ad bella promptius fuit. Incitabat virtutẽ & ignominiæ demendæ cupido, & quia fortiora facta in paucis latere non poterant. His ita compoſitis, Alexander Arianorum Satrape conſtituto, iter pronuntiari iubet in Ariaſpos, quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant, ex quo frigore victúſque penuria Cyri exercitum affectum, tectis & commeatibus iuuerant. Quintus dies erat, vt in eam regionem peruenerat, cognoſcit Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat, cùm equitum manu irrupiſſe rurſus in Aricos. Itaque Caranum & Erigyum cùm Artabazo & Andronico, & ſex millibus Græcorum peditum D C. equites ſequebantur. Ipſe L X. diebus gentem Euergetarum ordinauit, magna pecunia ob egregiam in Cyrũ fidem donata. Relicto deinde, qui præeſſet iis, Amenide (ſcriba is Darij fuerat,) Arachoſios, quorum regio ad Ponticum mare pertinet, ſubegit. Ibi exercitum qui ſub Parmenione fuerat, occupauit. Sex millia Macedonum erant, & C C. nobiles, & quinque millia Græcorum cũ equitibus ducentis, haud dubiè robur omnium viriũ regis. Arachoſiis datus Memnon prætor, quatuor millibus peditum, & ſexcentis equitibus in præſidium relictis Ipſe rex nationem ne finitimis quidem ſatis notam, quippe nullo commercio volentem mutuos vſus, cum exercitu intrauit. Paropaniſadæ appellantur, agreſte hominum genus, & inter barbaros maximè inconditum. Locorum aſperitas hominũ quoque ingenia durauerat. Gelidiſſimum Septentrionis axem ex magna parte ſpectant. Bactrianis ad Occidentem coniuncti ſunt. Meridiana regio ad mare Indicum vergit. Tuguria latere primo ſtruunt. Et quia ſterilis eſt terra materiæ, vdo etiam montis dorſo, vſque ad ſummũ ædificiorum faſtigium eodem laterculo vtuntur. Cæterùm ſtructura latior ab imo paulatim incremento operis in arctius cogitur: ad vltimum in carinæ maximè modum coit. Ibi foramine relicto, ſupernè

lumen

lumen accipiunt ad medium. Vites & arbores, ſi quæ in tanto terræ rigore durare potuerunt, obruunt. Penitus hyeme defoſſæ latent. Cùm niue diſcuſſa aperiri humus cœpit, cœlo ſolique redduntur. Cæterũ adeò altæ niues premunt terram, gelu & perpetuo penè rigore conſtrictæ, vt ne auium quidem feræve vllius veſtigium extet. Obſcura cæli verius vmbra, quam lux, nocti ſimilis premit terram, vix vt quæ propè ſunt, cõſpici poſſint. In hac tamen omnis humani cultus ſolitudine deſtitutus exercitus, quicquid malorum tolerari poteſt, pertulit, inopiam, frigus, laſſitudinem, deſperationem. Multos exanimauit rigor inſolitus niuis, & multorum aduſſit pedes, plurimorum oculis præcipuè perniciabilis fuit. Fatigati quippe in ipſo gelu deficientia corpora ſternebant, quæ cùm moueri deſiſſent, vis frigoris ita adſtringebat, vt rurſus ad ſurgendum conniti non poſſent. A commilitonibus excitabantur torpentes. Neque aliud remedium erat, quàm vt ingredi cogerentur. Tum demum vitali calore moto mẽbris aliquis redibat vigor. Si qui tuguria barbarorum adire potuerunt, celeriter refecti ſunt. Sed tanta caligo erat, vt ædificia nulla alia res quàm fumus oſtenderet. Illi nunquam antè in terris ſuis aduena viſo, cum armatos repente conſpicerent, exanimati metu, quicquid in tuguriis erat, afferebant, vt corporibus ipſorum parceretur orantes. Rex agmen circuibat pedes, iacentes quoſdam erigens, & alios, cum ægrè ſequerentur, adminiculo corporis ſui excipiens. Nunc ad prima ſigna, nunc in medium, nunc in vltimo agmine itineris multiplicato labore aderat. Tandem ad cultiora peruentum loca eſt, commeatúque largo recreatus exercitus, ſimul & qui conſequi non poterant in illa caſtra venerunt. Inde agmen proceſſit ad Caucaſum montem, cuius dorſum Aſiam perpetuo iugo diuidit, hinc ſimul mare quod Ciliciam ſubit: illinc Caſpium fretum, & amnem Araxem, aliáque regionis Scythiæ deſerta ſpectans,

Taurus

Digitized by Google

Taurus ſecūdæ magnitudinis mons committitur Caucaſo. A Cappadocia ſe attollens, Ciliciam præterit, Armeniæque montibus iungitur. Sic inter ſe tot iuga velut ſerie cohærentia, perpetuum habent dorſum: ex quo Aſiæ omnia ferè flumina, alia in Rubrum, alia in Caſpium mare, alia in Hyrcanium, & Ponticum decidunt. Septemdecim dierum ſpatio Caucaſum ſuperauit exercitus. Rupes in eo decem in circuitu ſtadia complectitur, quatuor in altitudinem excedit, in qua vinctum Promethea fuiſſe antiquitas tradit. Condendæ in radicibus montis vrbi ſedes electa eſt. Septem millibus ſeniorum Macedonum & præterea militibus quorum opera vti deſiſſet, permiſſum in nouā vrbem conſidere. Hanc quoque Alexandriam incolæ appellarunt. At Beſſus Alexandri celeritate perterritus, diis patriis ſacrificio ritè facto, ſicut illis gentibus mos eſt, cum amicis ducibúſque copiarum inter epulas de bello conſultabat. Graues mero, ſuas vires extollere, hoſtium nunc temeritatem, nunc paucitatem ſpernere incipiunt. Præcipuè Beſſus ferox verbis, & parto per ſcelus regno ſuperbus, ac vix potens mentis, dicere orditur, Socordia Darij creuiſſe hoſtium famam. Occurriſſe enim in Ciliciæ anguſtiſſimis faucibus, cùm retrocedendo poſſet perducere incautos in loca naturæ ſitu inuia, tot fluminibus obiectis, tot montium latebris, inter quas deprehenſus hoſtis, ne fugæ quidem, nedum reſiſtendi, occaſionem fuerit habiturus. Sibi placere in Sogdianos recedere. Oxum amnem velut murum obiecturum hoſti, dum ex finitimis gentibus valida auxilia concurrerent. Venturos autem Choraſmios, & Dahas, Sacáſque, & Indos, & vltra Tanaim amnem colentes Scythas; quorum neminem adeò humilem eſſe, vt humeri eius non poſſent Macedonis militis verticem æquare. Conclamant temulenti, vnam hanc ſententiam ſalubrem, eſſe, & Beſſus circumferri merum largius iubet, debellaturus ſuper menſam Alexandrū. Erat in eo conuiuio Cobares natione Medus, ſed magicæ

gicæ artis (ſi modò ars eſt,nõ vaniſſimi cuiuſque ludibrium)magis profeſſione,quàm ſcientia celeber, alioqui moderatus, & probus. Is cùm præfatus eſſet, ſcire ſe vtilius parere dicto,quàm afferre conſiliũ, quum illos,qui pareant. Idem quod cæteros maneat: qui verò ſuadeant, proprium ſibi periculum: Poculum ei quod habebat in manu,tradidit:quo accepto Cobares, Natura,inquit, mortalium hoc quoque nomine praua & ſiniſtra dici poteſt,quòd in ſuo quiſque negotio hebetior eſt, quàm in alieno. Turbida profectò ſunt conſilia eorum,qui ſibi ſuadent.Obſtat,aliis cupiditas nonnunquam naturalis eorum quæ cogitaueris amor. Nam in te ſuperbia non cadit: Expertus es vnumquemque quod ipſe repererit, aut ſolum, aut optimum ducere. Magnum onus ſuſtines capite, regium inſigne.Hoc aut moderatè perferendum eſt, aut, quod abominor,in te ruet. Conſilio, non imperio opus eſt. Adiicit deinde, quod apud Bactrianos vulgò vſurpabant, Canem timidũ vehementius latrare quàm mordere. Altiſſima quæque flumina minimo ſono labi, quæ inſerui,vt qualiſcunque inter barbaros potuit eſſe prudentia traderetur. In his audientibus ſuſpenſam dederat expectationẽ ſui. Tum conſiliũ aperit, vtilius Beſſo,quàm gratius.In veſtibulo,inquit, regiæ tuæ velociſſimus conſtat Rex.Antè ille agmen,quàm tu menſam iſtã mouebis. Nunc ab Tanai exercitũ acceſſes, & armis flumina oppones: ſcilicet quà tu fugiturus es, hoſtis ſequi non poteſt. Iter vtrique commune eſt: victori tutius. Licet ſtrenuum metum putes eſſe, velocior tamen ſpes eſt. Quin validioris occupas gratiã, dediſque te? vtcumque ceſſerit meliorem fortunã deditus quàm hoſtis habiturus es. Alienũ habes regnum, quo facilius eo careas. Incipies forſitan iuſtus eſſe Rex, cum ipſe fecerit, qui tibi & dare poteſt regnum, & eripere. Conſilium habes fidele,quod diutius exequi ſuperuacuũ eſt.Nobilis equus vmbra quoque virgæ regitur,ignauus ne calcari quidẽ concitari poteſt. Beſſus

& ingenio

ingenio & multo mero ferox, adeò exarſit, vt vix ab amicis, quo minus occideret eum (nam ſtrinxerat quoque acinacem) contineretur. Certè è conuiuio proſiluit haud quaquam potens mentis. Cobares inter tumultum elapſus, ad Alexandrum transfugit. Octo millia Bactrianorum habebat armata Beſſus, quæ quandiu propter cœli intemperiem Indiam potius Macedonas petituros crediderant, obedienter imperata fecerunt. Poſteaquam aduentare Alexandrum compertum eſt, in ſuos quiſque vicos dilapſi, Beſſum liquerũt. Ille cum clientum manu, qui non mutauerant fidem, Oxo amne ſuperato, exuſtiſque nauigiis quibus trãſierat, ne iiſdem hoſtis vteretur, nouas copias in Sogdianis contrahebat. Alexander Caucaſum quidem (vt ſuprà dictum eſt) tranſierat: ſed inopia frumenti propè ad famen ventum erat. Succo ex ſeſama expreſſo, haud ſecus quàm oleo artus perungebant. Sed huius ſucci ducenis quadragenis denariis amphoræ ſingulæ, mellis denariis trecenis nonagenis, trecenis vini æſtimabantur: tritici nihil, aut admodum exiguum, reperiebatur. Siros vocabant barbari: quos ita ſolerter abſcondunt, vt, niſi qui defoderunt, inuenire non poſſint. In iis conditæ fruges erãt in quarum penuria milites fluuiatili, piſce & herbis ſuſtinebantur. Iamque hæc ipſa alimenta defecerant, cùm iumenta, quibus onera portabant, cædere iuſſi ſunt. Horum carne, dum in Bactrianos peruentum, traxere vitam. Bactrianæ terræ multiplex & varia natura eſt. Alibi multa arbor & vitis, largos mitéſque fructus alit. Solum pingue crebri fontes rigant. Quæ mitiora ſunt, frumento conſeruntur. Cætera armentorum pabulo cedunt. Magnam deinde partem eiuſdem terræ ſteriles arenæ tenent. Squalida ſiccitate regio, non hominem, non frugem alit. Cùm verò venti à Pontico mari ſpirant, quicquid ſabuli in campis iacet, conuerrunt, quod vbi cumulatum eſt, magnorum collium procul ſpecies eſt, omniáque priſtini itineris veſtigia intereunt. Itáque

que qui tranſeunt campos, nauigantium modo noctu ſidera obſeruant, ad quorum curſum iter dirigunt: & propemodum clarior eſt noctis vmbra, quàm lux. Ergo interdiu inuia eſt regio: quia nec veſtigium quod ſequantur, inueniunt, & nitor ſiderum caligine abſconditur. Cæterùm ſi quos ille ventus, qui à mari exoritur, deprehendit, arena obruit. Sed quà mitior terra eſt, ingens hominum equorúmque multitudo gignitur. Iraque Bactriani equites triginta millia expleuerant. Ipſa Bactra regionis eius caput, ſita ſunt ſub monte Parapamiſo. Bactrius amnis præterit mœnia. Is vrbi & regioni dedit nomen. Hic regi ſtatiua habenti nuntiatur ex Græcia, Peloponenſium Laconúmque defectio. Nondum enim victi erant, cùm proficiſcerentur tumultus eius principi nuntiati, & alius præſens terror affertur, Scythas, qui vltra Taniam amnem colunt, aduentare Beſſo ferentes opem. Eodem tempore, quæ in gente Ariorum Beranus, & Erigyius geſſerant, perferuntur. Commiſſum erat prælium inter Macedones Arióſque. Trãsfuga Satibarzanes barbaris præerat, qui cùm pugnam ſegnem vtrinque æquis viribus ſtare vidiſſet, in primos ordines adequitauit, demptáque galea, inhibitis qui tela iaciebant, ſi quis viritim dimicare vellet prouocauit ad pugnam, nudum ſe caput in certamine habiturum. Non tulit ferociam barbari dux illius exercitus, grauis quidem ætate, ſed & animi & corporis robore nulli iuuenum poſt ferendus. Is galea dempta caniciem oſtentans: Venit, inquit, dies, quo aut victoria, aut morte honeſtiſſima, quales amicos & milites Alexander habeat, oſtendam: nec plura eloquutus, equum in hoſtem agit. Crederes imperatum, vt acies vtraque tela cohiberent. Protinus certè receſſerunt, dato libero ſpatio, intenti in euentũ no deorum modò, ſed etiam ſuæ ſortis: quippe alienum diſcrimen ſecuturi. Prior barbarus emiſit haſtam: quam Erigyius modica capitis declinatione vitauit.

At ipſe

At ipſe infeſtam ſariſſam, equo calcaribus concito in medio barbari gutture ita fixit, vt per ceruicem eminieret. Præcipitatus ex equo barbarus, adhuc tamen repugnabat. Sed ille extractam ex vulnere haſtam rurſus in os dirigit. Satibarzanes haſtam manu complexus, quo maturius interiret, ictum hoſtis adiuuit: & barbari duce amiſſo, quem magis neceſſitate quàm ſpontè ſecuti erãt, tunc haud immemores meritorũ Alexandri arma Erigyio tradũt. Rex his quidẽ lætus, de Spartanis haud quaquã ſecurus, magno tamen animo defectionem eorum tulit, dicens: Non antè auſos conſilia nudare, quàm ipſum ad fines Indiæ perueniſſe cognouiſſent. Ipſe Beſſum perſequens, copias mouit: cui Erigyius, ſpolia barbarica cen optimũ belli decus præferens, occurrit. Igitur Bactrianorum regione Artabazo tradita, ſarcinas & impedimenta ibi cum præſidio reliquit. Ipſe cum expedito agmine loca deſerta Suſitanorum intrat, nocturno itinere exercitum ducens. Aquarum (vt antè dictum eſt) penuria, prius deſperatione, quàm deſiderio bibendi, ſitim accendit. Per quadraginta ſtadia ne modicus quidẽ humor exiſtit. Arenas vapor æſtiui ſolis accendit, quæ vbi flagrare cœperunt, haud ſecus, quàm continenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde immodico terræ feruore excitata, lucem tegit: camporúmque non alia, quàm vaſti & profundi æquoris ſpecies eſt. Nocturnum iter tolerabile videbatur, quia rore & matutino frigore corpora leuabantur. Cæterùm cum ipſa luce æſtus oritur, omnémque naturalem abſorbet humorem ſiccitas: ora viſceráque penitus vruntur. Itaque primũ animi, deinde corpora deficere cœperunt. Pigebat & conſiſtere, & progredi. Pauci à peritis regionis admoniti præpararant aquam. Hæc paulisper repreſſit ſitim. Deinde, creſcente æſtu; rurſum deſiderium humoris accenſum eſt. Ergo quicquid vini oleíque erat, hominibus ingerebatur: tantáque dulcedo bibendi fuit, vt in poſterum ſitis non timeretur.

Graues

Graues deinde auidè hauſto humore, non ſuſtinere arma, non ingredi poterant: feliciores videbantur, quos aqua defecerat, cùm ipſi ſine modo infuſam vomitu cogerentur egerere. Anxium regem tantis modis, circumfuſi amici, vt meminiſſet ſui, orabant, animi ſui magnitudinem vnicum remedium deficientis exercitus eſſe, cùm ex iis, qui præceſſerant ad capiendum locum caſtris, duo occurrunt, vtribus aquam geſtantes, vt filiis ſuis, quos in eodem agmine eſſe & ægrè pati ſitim non ignorabant, occurrerent: qui cùm in regem incidiſſent, alter ex iis, vtre reſoluto, vas, quod ſimul ferebat, implet, porrigens regi, ille accipit percontatus, quibus aquam portarent, filiis ferre cognoſcit. Tum poculo pleno (ſicut oblatum eſt) reddito: Nec ſolus, inquit, bibere ſuſtineo, nec tam exiguum diuidere omnibus poſſum. Vos currite, & liberis veſtris, quod propter illos attuliſtis, date. Tandem ad flumen Oxum ipſe peruenit prima ferè veſpera. Sed exercitus magna pars non poterat ſequi. in edito monte ignes iubet fieri, vt ij, qui ægrè ſequebantur, haud procul caſtris ſe abeſſe cognoſcerent. Eos autem, qui primi agminis erant, maturè cibo ac potione firmatos, implere alios vtres, alios vaſa, quibuſcumque aqua poſſet portari, iuſſit, ac ſuis opem ferre. Sed qui intemperantius hauſerant, intercluſo ſpiritu extincti ſunt, multóque maior horum numerus fuit, quàm vllo amiſerat prœlio. At ille thoracem adhuc indutus, nec aut cibo refectus aut potu, quà veniebat exercitus, conſtitit. Nec antè ad curandum corpus receſſit, quàm prætererant qui agmen ſequebantur: totámque eam noctem cum magno animi motu perpetuis vigiliis egit. Nec poſtero die lætior erat: quia nec nauigia habebat, circum amnem nudo ſolo, & materiæ maximè ſterili. Conſilium igitur, quod vnum neceſſitas ſubiecerat, iniit. Vtres quàmplurimos ſtramentis refertos diuidit. His incubantes transnauere amnem, quíque primi tranſierant, in ſtatione erant, dum traiicerent cæ-

teri. Hoc modo ſexto demum die in vlteriore ripa totum exercitum expoſuit. Iamque ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi, cum ea, quæ in Suſianis erant, cognoſcit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo. Sed nullis meritis perfidia mitigari poteſt, quæ tamen iam minus in eo inuiſa eſſe poterat, quia nihil vlli nefas tunc in Beſſum interfectorem regis ſui videbatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur, vindicta Darij. Sed fortunam, non ſcelus, oderant Beſſi. Nam vt Alexandrum flumen Oxum ſuperaſſe cognouit, Dataphernem & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatem rei aſciſcit. Illi promptius adeunt, quàm rogabantur: aſſumptiſque octo fortiſſimis iuuenibus, talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Beſſum, & remotis arbitris, comperiſſe ait ſe, inſidiari ei Dataphernem & Catenem, vt viuum Alexandro traderent, agitantes à ſemet occupatos eſſe, & vinctos teneri. Beſſus tanto merito (vt credebat) obligatus, partim gratias agit, partim auidus expetendi ſupplicij, adduci eos iubet. Illi manibus ſua ſponte religatis, à participibus conſilij trahebantur: quos Beſſus truci vultu intuens, conſurgit, manibus non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſa, circunſiſtunt eum, & fruſtrà repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni inſigni, laceratáque veſte quam ſpoliis occiſi regis induerat. Ille deos ſui ſceleris vltores adeſſe confeſſus, adiecit: Non Dario iniquos fuiſſe, quem ſic vlciſcerentur: ſed Alexandro propitios, cuius victoriam ſemper etiam hoſtis adiuuaſſet. Multitudo an vindicatura in Beſsũ fuerit, incertum eſt, niſi illi, qui vinxerant, iuſſu Alexandri feciſſe ipſos ementiti dubios adhuc animos terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc rex, quibus matura erat miſſio relictis non gentis ferè equiti bina talenta dedit, pediti terna denariũm millia: monitóſque vt liberos generarent, remiſit domum. Cæteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua

belli

belli, operam nauaturos pollicebantur. Tum Beſſus perducitur. Peruentum erat in paruulum oppidum: Branchidæ eius incolæ erant. Mileto quondam iuſſu Xerxis, cùm è Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant: qui templum, quòd Didyma appellatur, in gratiam Xerxis violauerant. Mores patrij nondum exoleuerant: ſed iam bilingues erant, paulatim à domeſtico, externóque ſermone degeneres. Magno igitur gaudio excipiunt regem, vrbem ſeque dedentes. Ille Mileſios, qui apud ipſum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem. Proditiõis ergo ſiue iniuriæ, ſiue originis memeniſſe mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde ſententiis, ſeipſum conſideraturum quid optimum factu eſſet, oſtendit. Poſtero die occurrentes Branchidas ſecum procedere iubet, cúmque ad vrbem ventum eſſet, ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circumire iuſſa, & dato ſigno diridere vrbem proditorum receptaculum, ipſóſque ad vnum cædere. Illi inermes paſſim trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut ſupplicum velamentis precibúſque inhiberi crudelitas poteſt. Tandem vt deiicerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod vrbis veſtigium extaret. Nec mora lucos quoque ſacros non cædunt modò, ſed etiam extirpant, vt vaſta ſolitudo, & ſterilis humus, excuſſis etiam radicibus, linqueretur: quæ ſi in ipſos proditionis autores excogitata eſſent, iuſta vltio eſſe, non crudelitas videretur, nunc culpam maiorum poſteri luêre, qui ne viderant quidem Miletum, adeò Xerxi non poterant prodere. Inde proceſſit ad Tanaim amnem. Quò productus eſt Beſſus, non vinctus modò, ſed etiam omni velamento corporis ſpoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inſerta catena, tam Barbaris quàm Macedonibus gratum ſpectaculum. Tum Spitamenes: Ad te, inquit, Darium, reges meos vltus, interfectorem domini ſui adduxi, eo modo ca-

ptum, cuius ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius: exiſtat ab inferis, qui illo ſupplicio indignus fuit, & hoc ſolatio dignus eſt. Alexander, multum collaudato Spitamene, conuerſus ad Beſſum: Cuius, inquit, feræ rabies occupauit animum tuum, cùm regem de te optimè meritum prius vincire, deinde occidere ſuſtinuiſti? Sed huius parricidij mercedem falſo regis nomine perſoluiſti. Ibi ille facinus purgare non auſus, regis titulum ſe vſurpare dixit, vt gentem ſuam tradere ipſi poſſit: qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum occupaturum. Et Alexāder Oxatrem fratrem Darij, quem inter corporis cuſtodes habebat, propius iuſſit accedere, tradíque Beſſum ei: vt cruci affixum, mutilatis auribus naribúſque ſagittis configerent Barbari, aſſeruarentque corpus, vt ne aues quidem contingerent. Oxatres cætera ſibi curæ fore pollicetur. Aues nō ab alio, quàm à Catone poſſe prohiberi adiicit, eximiam eius artem cupiens oſtendere. Namque adeò certo ictu deſtinata feriebat, vt aues quoque exciperet. Nam & ſi forſitan ſagittandi tam celebri vſu minus admirabilis videri ars hæc poſſit, tamen ingens viſentibus miraculum, magnóque honori Catoni fuit. Dona deinde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt. Cæterùm ſupplicium eius diſtulit, vt eo loco, in quo Darium ipſe occiderat, necaretur. Interea Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreſſi, à barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur. Pluréſque capti ſunt, quàm occiſi. Barbari autem captiuos præ ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt xx. millia latronum erant. Fundis ſagittíſque pugnam inuadunt, quos dum obſidet rex, inter promptiſſimos dimicans, ſagitta ictus eſt, quæ in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem mœſti & attoniti Macedones in caſtra referebant. Sed nec Barbaros fefellit ſubductus ex acie rex. Quippe ex edito monte cuncta proſpexerant. Itaque poſtero die miſere legatos ad regem, quos ille protinus

Digitized by Google

protinus iuſſit admitti, ſolutíſque faſciis magnitudinem vulneris diſſimulans, crus Barbaris oſtendit. Illi iuſſi conſidere affirmant, non Macedonas, quàm ipſos fuiſſe triſtiores, cognito vulnere ipſius, cuius ſi autorem repetiſſent: dedituros fuiſſe. Cùm diis enim pugnare ſacrilegos tantùm. Cæterùm ſe gentem in fidem dedere, ſuperatos virtute illius Rex fide data, & captiuis receptis, gentem in deditionem accepit. Caſtris inde motis, lectica militari ferebatur, quam pro ſe quiſque eques pedéſque ſubire certabant. Equites, cum quibus rex prælia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe cenſebant. Pedites contrà, quum ſaucios commilitones ipſi geſtare aſſueuiſſent, eripi ſibi proprium officium tum potiſſimum cùm rex geſtandus eſſet, querebantur. Rex in tanto vtriuſque partis certamine, & ſibi difficilem, & præteritis grauem electionem futuram ratus, inuicem ſubire eos iuſſit. Hinc quarto die ad vrbem Maracanda peruentum eſt. LXX. ſtadia murus vrbis amplectitur: arx nullo cingitur muro. Præſidio vrbi relicto, proximos vicos depopulatur, atque vrit. Legati deinde Albiorum & Scytharum ſuperueniunt, liberi ex quo deceſſerat Cyrus, tum imperata facturi. Iuſtiſſimos barbarorum conſtabat. Armis abſtinebant, niſi laceſſiti. Libertatis modico, & æquali vſu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benignè alloqutus, ad hos Schythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam miſit ex amicis, qui denuntiaret his ne Tanaim amnem regionis iniuſſu regis tranſirent. Eidem mandatum, vt contemplaretur locorum ſitum, & illos quoque Scytas, qui ſuper Boſphoro incolunt, viſeret. Condendæ vrbis ſedem ſuper Tanais ripam eligeret, clauſtrum etiam perdomitorum quos deinde adire decreuerat. Sed cõſiliũ diſtulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum autoritatem cæteri ſequebantur, Alexander Spitamenem &

Catenem, à quibus ei traditus erat Beſſus haud dubius, quin eorum opera redigi poſſent in poteſtatem, coërcendo eos, qui mouerant res, iuſſit accerſiri. At illi defectionis, ad quam coërcendam euocabantur, autores, vulgauerant fama, Bactrianos equites à rege omnes vt occiderentur accerſiri: idque imperatum ipſis, non ſuſtinuiſſe tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent. Non magis Alexandri ſæuitiam, quàm Beſſi parricidium ferre potuiſſe. Itaque ſua ſpōte iam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obſidere Cyropolim iubet. Ipſe aliam vrbem regionis eiuſdem corona capit, ſignoque, vt puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam ceſſere victoris. Vrbs diruta eſt, vt cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obſidionem, non vt honeſtiorem modò, ſed etiam vt tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex quinquaginta equites præmiſit, qui clementiam ipſius in deditos, ſimúlque exorabilem animum in deuictos oſtenderent. Illi nec de fide nec de potentia regis ipſos dubitare reſpondent, equitéſque tendere extra munimenta vrbis iubent. Hoſpitaliter deinde exceptos, grauéſque epulis, & ſomno, intempeſta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud ſecus quàm par erat motus, vrbem corona circundedit, munitiorem quam vt primo impetu capi poſſet. Itaque Meleagrum & Perdiccam in obſidionem iungit, Cyropolim (vt antè dictum eſt) obſidentes. Statuerat autem parcere vrbi conditæ à Cyro. Quippe non alium gentium illarum magis admiratus eſt, quàm hunc regem, Semiramim, in queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longè emicuiſſe credebat. Cæterùm pertinacia oppidanorum iram eius accendit. Itaque captam vrbem diripere iuſſit delectos Macedones, haud iniuria infeſtos, & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia vrbs fortius obſidionem tulit

Quippe

Quippe & militum promptiſſimi cecidere, & rex ipſe ad vltimum periculum venit. Nãque ceruix eius ſaxo ita icta eſt, vt oculi caligine offuſa collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certè velut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduerſus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vlnere acrius obſidioni inſtitit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo ſuffoſa mœnia ingens nudauere ſpatium, per quod irrupit, victórque vrbem dirui iuſſit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & octingentis equitibus ad vrbem Maracanda miſit. Spitamenes transfuga præſidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluſerat ſe, haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus: ſequi tamen videbantur, quia prohibere non potuerant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum ſoli occupauerant caſtris, muro circundedit LX. ſtadiorum vrbis murus fuit. Hanc quoque vrbem Alexandriam appellari iuſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, vt decimo ſeptimo die quàm munimenta excitata erant, tecta quoque vrbis abſoluerentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, vt ſuum quiſque munus (nam diuiſum erat) primus oſtenderet. Incolæ nouæ vrbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit: quorum poſteri nunc quoque non apud eos tam longa ætate, propter memoriam Alexandri, exoleuerunt. Rex Scytharum, cuius tum vltra Tanaim imperium erat, ratus eam vrbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam eſſe ceruicibus, fratrem Caraſim nomine cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, procúlque amne ad ſubmouendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Schythis, quos Europæos vocant, diuidit. Idem Aſiam & Europam finis interfluit. Cæterùm Scytarum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſe vertit, Sarmatarúmque (vt quidam credidere) non finitima, ſed pars eſt, recta deinde re-

Digitized by Google

gionem aliam vltra Iſtrum iacentem colit. Vltima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtringit, habitant quæ Septentrioni proxima ſunt. Profundæ inde ſyluæ, vaſtæque ſolitudines excipiunt, Rurſus, quæ ad Tanaim & Bactra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non prouiſum bellum Alexander geſturus, cùm in conſpectu eius obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipuè voce deficiens, quam & modicus cibus & ceruicis extenuabat dolor, amicos in conſilium aduocari iubet. Terrebat eum non hoſtis, ſed iniquitas temporis: Bactriani defecerant, Scythæ etiam laceſſebant. Ipſe non inſiſtere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari ſuos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoque incuſans, querebatur ſe iacere ſegnem, cuius velocitatem nemo antea valuiſſet effugere. Vix ſuos credere, non ſimulari valetudinem. Itaque qui poſt Darium victum ariolos & vates conſulere deſierat rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentium ludibria reuolutus, Ariſtandrum, cui credulitatem ſuam addixerat, explorare euentum rerum ſacrificiis iubet. Mos erat Aruſpicibus, exta ſine rege ſpectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc rex, dum fibris pecudum exploraratur euentus latentium rerum, propius ipſum conſidere amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Epheſtion, Craterus, & Erigyus erant cum cuſtodibus in tabernaculum admiſſi. Diſcrimen inquit, me occupauit, meliore hoſtiũ quàm meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello, quod rarò permittit tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus ſtamus, & quantum in nobis animi ſit alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna ſi omiſerimus. Scythas vltro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, reuertemur. Si verò Tanaim tranſierimus, & vbique inuictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus, quis dubitabit patere Europam victori-

bus,

bus? Fallitur qui gloriæ terminos noſtræ metitur ſpatio, quod trâſituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quem ſi traiicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum Aſiam ſubigimus, in alio quodammodo orbe, trophæa ſtatuere, & quæ tam lógo interuallo natura videtur diremiſſe, vna victoria ſubito committere? At herculè ſi paululum ceſſauerimus, in tergis noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus, qui flumina tranare poſſumus? Multa in noſmetipſos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem, victos quoque docet. Vtribus amnem traiiciendi, exemplum fecimus nuper. Hoc vt Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea, vnus gentis huius adhuc exercitus venit, cæteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilij mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones vti animo meo dubito, quia ex quo hoc vulnus accepi non equo vectus ſum, non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Satis virium eſt ad toleranda iſta, aut ſi iam adeſt vitæ meæ finis in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc voce ſubdeficiens vix proximis exaudientibus dixerat, cùm omnes à tam præcipiti conſilio. Regem deterrere cœperunt. Erigyius maximè, qui haud ſanè autoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem, cuius potens non erat rex, incutere tentauit, dicendo deos quoque obſtare cõſilio, magnúmque periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranti Erigyo tabernaculum Regis, Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans. Hæc ex vate cõperta Erigyius nuntiabat, quo inhibito, Alexander non ira ſolùm, ſed etiam pudore confuſus, quòd ſuperſtitio, quam celauerat, detegebatur, Ariſtandrum vocari iubet, qui, vt venit intuens eum: Non rex, inquit, ſed priuatus ſum. Sacrificium vt faceres mandaui: quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me profeſſus es? Erigyius arcana mea & ſecreta te prodente,

Digitized by Google

cognouit, quem certum meherculè habeo extorum interpretem metu ſuo. Tibi autem ſæpius quàm poteſt, denuntio, ipſe mihi indices, quid ex extis cognoueris, ne poſſis inficiari dixiſſe quæ dixeris. Ille exanguis attonitóque ſimilis ſtabat, per metum etiam voce ſuppreſſa, tandémque eodem metu ſtimulante, ne regis expectationem moraretur: Magni, inquit, laboris, non irriti, diſcrimen inſtare prædixi. Nec mea ars magis quàm beneuolentia me perturbat. Infirmitatem valetudinis tuæ video: & quantum in te vno ſit, ſcio. Vereor ne non præſenti fortunæ tuæ ſufficere poſſis. Rex iuſſum confidere felicitati ſuæ remiſit. Sibi enim ad alia gloriam concedere deos. Conſultanti deinde cum iiſdem, quonam modo flumen tranſiret, ſuperuenit Ariſtander, non alias lætiora exta vidiſſe ſe affirmans, vtique prioribus longè diuerſa: tum ſolicitudinis cauſas apperuiſſe, nunc prorſus egregiè litatum eſſe. Cæterùm quæ ſubinde nuntiata ſunt regi, continuæ felicitati rerum eius impoſuerant labem. Menedemum (vt ſuprà dictum eſt) miſerat ad obſidendum Spitamenem, Bactrianæ defectionis autorem. Qui cõperto hoſtis aduentu, ne muris vrbis includeretur, ſimul fretus excipi poſſe quem venturum ſciebat, conſedit occultus Syluestre iter, aptum inſidiis tegendis erat. Ibi Dahas condidit. Equi binos armatos vehunt, quorum inuicem ſinguli repente deſilientes equeſtris pugnæ ordinem turbant. Equorum velocitati par eſt hominum pernicitas. Hos Spitamenes ſaltum circumire iuſſos, pariter & à lateribus, & à fronte, & à tergo hoſti ſe oſtendit. Menedemus vndique incluſus, ne numero quidem par, diu tamen reſtitit, clamitans, Nihil aliud ſupereſſe locorum fraude deceptis, quam honeſtæ mortis ſolatium ex hoſtium cæde. Ipſum præualens equus vehebat, quo ſæpius in cuneos Barbarorum effuſis habenis euectus, magna ſtrage eos fuderat. Sed cùm vnum omnes peterent, multis vulneribus exanguis, Hipſidem quemdam ex amicis hortatus eſt,

vt in

vt in equum ſuum aſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpúſque ex equo defluxit in terram. Hipſides poterat quidem effugere, ſed amiſſo amico mori ſtatuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo, in medios hoſtes ſe immiſit & memorabili edita pugna, obrutus telis eſt. Quod vbi videre qui cædi ſupererant, tumulum paulò quàm cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem, ſubacturus obſedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, morte denuntiata iis qui ex prælio venerant, ſi acta vulgaſſent. Cæterùm cùm animo diſparem vultum diutius ferre non poſſet, in tabernaculum ſuper ripam fluminis de induſtria locatum ſeceſſit. Ibi ſine arbitris ſingula animi conſulta penſando, noctem vigiliis extraxit, ſæpe pellibus tabernaculi alleuatis, vt conſpiceret hoſtium ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo eſſet. Iamque lux apparebat, cùm thoracem indutus procedit ad milites, tum primum poſt vulnus proximè acceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis, vt facile periculi, quod horrebant, cogitationem præſentia eius excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, conſalutant eum, & quod antè recuſauerant bellum feroces depoſcunt. Ille ſe ratibus equitem phalangémque tranſportaturum eſſe pronuntiat: ſuper vtres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res deſiderauit, nec rex dicere per valetudinem potuit. Cæterùm tanta alacritate militum, rates iunctæ ſunt, vt in triduum ad duodecim millia effectæ ſint. Iamque ad tranſeundum omnia aptauerant, cùm legati Scytharum viginti, more gentis per caſtra equis vecti, nuntiare iubent regi, velle ipſos ad eũ mãdata perferre. Admiſſi in tabernaculũ, iuſſique cõſidere, in vultu regis defixerant oculos, credo quia magnitudine corporis euimũ æſtimãtib. modicus animus haud quaquam famæ par videbatur. Scythis

autem

teri. Hoc modo ſexto demum die in vlteriore ripa totum exercitum expoſuit. Iamque ad perſequendum Beſſum ſtatuerat progredi, cum ea, quæ in Suſianis erant, cognoſcit. Spitamenes erat inter omnes amicos præcipuo honore cultus à Beſſo. Sed nullis meritis perfidia mitigari poteſt, quæ tamen iam minus in eo inuiſa eſſe poterat, quia nihil vlli nefas tunc in Beſſum interfectorem regis ſui videbatur. Titulus facinoris ſpecioſus præferebatur, vindicta Darij. Sed fortunam, non ſcelus, oderant Beſſi. Nam vt Alexandrum flumen Oxum ſuperaſſe cognouit, Dataphernem & Catenem, quibus à Beſſo maxima fides habebatur, in ſocietatem rei aſciſcit. Illi promptius adeunt, quàm rogabantur: aſſumptiſque octo fortiſſimis iuuenibus, talem dolum intendunt. Spitamenes pergit ad Beſſum, & remotis arbitris, comperiſſe ait ſe, inſidiari ei Dataphernem & Catenem, vt viuum Alexandro traderent, agitantes à ſemet occupatos eſſe, & vinctos teneri. Beſſus tanto merito (vt credebat) obligatus, partim gratias agit, partim auidus experendi ſupplicij, adduci eos iubet. Illi manibus ſua ſponte religatis, à participibus conſilij trahebantur: quos Beſſus truci vultu intuens, conſurgit, manibus non temperaturus. At illi ſimulatione omiſſa, circunſiſtunt eum, & fruſtrà repugnantem vinciunt, direpto ex capite regni inſigni, laceratáque veſte quam ſpoliis occiſi regis induerat. Ille deos ſui ſceleris vltores adeſſe confeſſus, adiecit: Non Dario iniquos fuiſſe, quem ſic vlciſcerentur: ſed Alexandro propitios, cuius victoriam ſemper etiam hoſtis adiuuaſſet. Multitudo an vindicatura in Beſsũ fuerit, incertum eſt, niſi illi, qui vinxerant, iuſſu Alexandri feciſſe ipſos ementiti dubios adhuc animos terruiſſent. In equum impoſitum Alexandro tradituri ducunt. Inter hæc rex, quibus matura erat miſſio relictis non gentis ferè equiti bina talenta dedit, pediti terna denariũm millia: monitóſque vt liberos generarent, remiſit demum. Cæteris gratiæ actæ, quòd ad reliqua belli

belli, operam nauaturos pollicebantur. Tum Beſſus perducitur. Peruentum erat in paruulum oppidum: Branchidæ eius incolæ erant. Mileto quondam iuſſu Xerxis, cùm è Græcia rediret, tranſierant, & in ea ſede conſtiterant: qui templum, quòd Didyma appellatur, in gratiam Xerxis violauerant. Mores patrij nondum exoleuerant: ſed iam bilingues erant, paulatim à domeſtico, externóque ſermone degeneres. Magno igitur gaudio excipiunt regem, vrbem ſeque dedentes. Ille Mileſios, qui apud ipſum militarent, conuocari iubet. Vetus odium miles gerebat in Branchidarum gentem. Proditiõis ergo ſiuæ iniuriæ, ſiue originis meminiſſe mallent, liberum de Branchidis permittit arbitrium. Variantibus deinde ſententiis, ſeipſum conſideraturum quid optimum factu eſſet, oſtendit. Poſtero die occurrentes Branchidas ſecum procedere iubet, cúmque ad vrbem ventum eſſet, ipſe cum expedita manu portam intrat. Phalanx mœnia oppidi circumire iuſſa, & dato ſigno diridere vrbem proditorum receptaculum, ipſóſque ad vnum cædere. Illi inermes paſſim trucidantur, nec aut commercio linguæ, aut ſupplicum velamentis precibúſque inhiberi crudelitas poteſt. Tandem vt deiicerent, fundamenta murorum ab imo moliuntur, ne quod vrbis veſtigium extaret. Nec mora lucos quoque ſacros non cædunt modò, ſed etiam extirpant, vt vaſta ſolitudo, & ſterilis humus, excuſſis etiam radicibus, linqueretur: quæ ſi in ipſos proditionis autores excogitata eſſent, iuſta vltio eſſe, non crudelitas videretur, nunc culpam maiorum poſteri luère, qui ne viderant quidem Miletum, adeò Xerxi non poterant prodere. Inde proceſſit ad Tanaim amnem. Quò productus eſt Beſſus, non vinctus modò, ſed etiam omni velamento corporis ſpoliatus. Spitamenes eum tenebat collo inſerta catena, tam Barbaris quàm Macedonibus gratum ſpectaculum. Tum Spitamenes: Ad te, inquit, Darium, reges meos vltus, interfectorem domini ſui adduxi, eomodo ca-

ptum, cuius ipſe fecit exemplum. Aperiat ad hoc ſpectaculum oculos Darius: exiſtat ab inferis, qui illò ſupplicio indignus fuit, & hoc ſolatio dignus eſt. Alexander, multum collàudato Spitamene, conuerſus ad Beſſum: Cuius, inquit, feræ rabies occupauit animum tuum, cùm regem de te optimè meritum prius vincire, deinde occidere ſuſtinuiſti? Sed huius parricidij mercedem falſo regis nomine perſoluiſti. Ibi ille facinus purgare non auſus, regis titulum ſe vſurpare dixit, vt gentem ſuam tradere ipſi poſſit: qui ſi ceſſaſſet, alium fuiſſe regnum occupaturum. Et Alexãder Oxatrem fratrem Darij, quem inter corporis cuſtodes habebat, propius iuſſit accodere, tradíque Beſſum ei: vt cruci affixum, mutilatis auribus naribúſque ſagittis configerent Barbari, aſſeruarentque corpus, vt ne aues quidem contingerent. Oxatres cætera ſibi curæ fore pollicetur. Aues nõ ab alio, quàm à Catone poſſe prohiberi adiicit, eximiam eius artem cupiens oſtendere. Namque adeò certo ictu deſtinata feriebat, vt aues quoque exciperet. Nam & ſi forſitan ſagittandi tam celebri vſu minus admirabilis videri ars hæc poſſit, tamen ingens viſentibus miraculum. magnóque honori Catoni fuit. Dona deinde omnibus, qui Beſſum adduxerant, data ſunt. Cæterùm ſupplicium eius diſtulit, vt eo loco, in quo Darium ipſe occiderat, necaretur. Interea Macedones ad petendum pabulum incompoſito agmine egreſſi, à barbaris, qui de proximis montibus decurrerunt, opprimuntur. Pluréſque capti ſunt, quàm occiſi. Barbari autem captiuos præ ſe agentes, rurſus in montem receſſerunt xx. millia latronum erant. Fundis ſagittiſque pugnam inuadunt, quos dum obſidet rex, inter promptiſſimos dimicans, ſagitta ictus eſt, quæ in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illum quidem mœſti & attoniti Macedones in caſtra referebant. Sed nec Barbaros fefellit ſubductus ex acie rex. Quippe ex edito monte cuncta proſpexerant. Itaque poſtero die miſere legatos ad regem, quos ille protinus

protinus iuſſit admitti, ſolutiſque faſciis magnitudinem vulneris diſſimulans, crus Barbaris oſtendit. Illi iuſſi conſidere affirmant, non Macedonas, quàm ipſos fuiſſe triſtiores, cognito vulnere ipſius, cuius ſi autorem repetiſſent: dedituros fuiſſe. Cùm diis enim pugnare ſacrilegos tantùm. Cæterùm ſe gentem in fidem dedere, ſuperatos virtute illius Rex fide data, & captiuis receptis, gentem in deditionem accepit. Caſtris inde motis, lectica militari ferebatur, quam pro ſe quiſque eques pedéſque ſubire certabant. Equites, cum quibus rex prælia inire ſolitus erat, ſui muneris id eſſe cenſebant. Pedites contrà, quum ſaucios commilitones ipſi geſtare aſſueuiſſent, eripi ſibi proprium officium tum potiſſimum cùm rex geſtandus eſſet, querebantur. Rex in tanto vtriuſque partis certamine, & ſibi difficilem, & præteritis grauem electionem futuram ratus, inuicem ſubire eos iuſſit. Hinc quarto die ad vrbem Maracanda peruentum eſt LXX. ſtadia murus vrbis amplectitur: arx nullo cingitur muro. Præſidio vrbi relicto, proximos vicos depopulatur, atque vrit. Legati deinde Albiorum & Scytharum ſuperueniunt, liberi ex quo deceſſerat Cyrus, tum imperata facturi. Iuſtiſſimos barbarorum conſtabat. Armis abſtinebant, niſi laceſſiti. Libertatis modico, & æquali vſu, principibus humiliores pares fecerunt. Hos benignè alloquutus, ad hos Schythas, qui Europam incolunt, Penidam quendam miſit ex amicis, qui denuntiaret his ne Tanaim amnem regionis iniuſſu regis tranſirent. Eidem mandatum, vt contemplaretur locorum ſitum, & illos quoque Scytas, qui ſuper Boſphoro incolunt, viſeret. Condendæ vrbis ſedem ſuper Tanais ripam eligeret, clauſtrum etiam perdomitorum quos deinde adire decreuerat. Sed cõſiliũ diſtulit Sogdianorum nuntiata defectio, quæ Bactrianos quoque traxit. Septem millia equitum erant, quorum autoritatem cæteri ſequebantur, Alexander Spitamenem &

Catenem, à quibus ei traditus erat Beſſus haud dubius, quin eorum opera redigi poſſent in poteſtatem, coërcendo eos, qui mouerant res, iuſſit accerſiri. At illi defectionis, ad quam coërcendam euocabantur, autores, vulgauerant fama, Bactrianos equites à rege omnes vt occiderentur accerſiri: idque imperatum ipſis, non ſuſtinuiſſe tamen exequi, ne inexpiabile in populares facinus admitterent. Non magis Alexandri ſæuitiam, quàm Beſſi parricidium ferre potuiſſe. Itaque ſua ſpõte jiam motos, metu pœnæ haud difficulter concitauerunt ad arma. Alexander transfugarum defectione comperta, Craterum obſidere Cyropolim iubet. Ipſe aliam vrbem regionis eiuſdem corona capit, ſignoque, vt puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam ceſſere victoris. Vrbs diruta eſt, vt cæteri cladis exemplo continerentur. Memaceni, valida gens, obſidionem, non vt honeſtiorem modò, ſed etiam vt tutiorem ferre decreuerant. Ad quorum pertinaciam mitigandam Rex quinquaginta equites præmiſit, qui clementiam ipſius in deditos, ſimúlque exorabilem animum in deuictos oſtenderent. Illi nec de fide nec de potentia regis ipſos dubitare reſpondent, equitéſque tendere extra munimenta vrbis iubent. Hoſpitaliter deinde exceptos, grauéſque epulis, & ſomno, intempeſta nocte adorti interfecerunt. Alexander haud ſecus quàm par erat motus, vrbem corona circundedit, munitiorem quam vt primo impetu capi poſſet. Itaque Meleagrum & Perdiccam in obſidionem iungit, Cyropolim (vt antè dictum eſt) obſidentes. Statuerat autem parcere vrbi conditæ à Cyro. Quippe non alium gentium illarum magis admiratus eſt, quàm hunc regem, Semiramim, in queis & magnitudinem animi, & claritatem rerum longè emicuiſſe credebat. Cæterùm pertinacia oppidanorum iram eius accendit. Itaque captam vrbem diripere iuſſit delectos Macedones, haud iniuria infeſtos, & ad Meleagrum & Perdiccam redit. Sed non alia vrbs fortius obſidionem tulit

Quippe

Quippe & militum promptiſſimi cecidere, & rex ipſe ad vltimum periculum venit. Nãque ceruix eius ſaxo ita icta eſt, vt oculi caligine offuſa collaberetur, ne mentis quidem compos. Exercitus certè velut erepto eo ingemuit. Sed inuictus aduerſus ea, quæ cæteros terrent, nondum percurato vlnere acrius obſidioni inſtitit, naturalem celeritatem ira concitante. Cuniculo ergo ſuffoſa mœnia ingens nudauere ſpatium, per quod irrupit, victórque vrbem dirui iuſſit. Hinc Menedemum cum tribus millibus peditum, & octingentis equitibus ad vrbem Maracanda miſit. Spitamenes transfuga præſidio Macedonum inde deiecto, muris vrbis eius incluſerat ſe, haud oppidanis conſilium defectionis approbantibus: ſequi tamen videbantur, quia prohibere non potuerant. Interim Alexander ad Tanaim amnem redit, & quantum ſoli occupauerant caſtris, muro circundedit LX. ſtadiorum vrbis murus fuit. Hanc quoque vrbem Alexandriam appellari iuſſit. Opus tanta celeritate perfectum eſt, vt decimo ſeptimo die quàm munimenta excitata erant, tecta quoque vrbis abſoluerentur. Ingens militum certamen inter ipſos fuerat, vt ſuum quiſque munus (nam diuiſum erat) primus oſtenderet. Incolæ nouæ vrbi dati captiui, quos reddito pretio dominis liberauit: quorum poſteri nunc quoque non apud eos tam longa ætate, propter memoriam Alexandri, exoluerunt. Rex Scytharum, cuius tum vltra Tanaim imperium erat, ratus eam vrbem, quam in ripa amnis Macedones condiderant, ſuis impoſitam eſſe ceruicibus, fratrem Charaſim nomine cum magna equitum manu miſit ad diruendam eam, procúlque amne ad ſubmouendas Macedonum copias. Bactrianos Tanais ab Schythis, quos Europæos vocant, diuidit. Idem Aſiam & Europam finis interfluit. Cæterùm Scytarum gens haud procul Thracia ſita, ab Oriente ad Septentrionem ſe vertit, Sarmatarúmque (vt quidam credidere) non finitima, ſed pars eſt, recta deinde re-

gionem aliam vltra Iſtrum iacentem colit. Vltima Aſiæ, quæ Bactra ſunt, ſtringit, habitant quæ Septentrioni proxima ſunt. Profundæ inde ſyluæ, vaſtæque ſolitudines excipiunt, Rurſus, quæ ad Tanaim & Bactra ſpectant, humano cultu haud diſparia ſunt. Primus cum hac gente non prouiſum bellum Alexander geſturus, cùm in conſpectu eius obequitaret hoſtis, adhuc æger ex vulnere, præcipuè voce deficiens, quam & modicus cibus & ceruicis extenuabat dolor, amicos in conſilium aduocari iubet. Terrebat eum non hoſtis, ſed iniquitas temporis: Bactriani defecerant, Scythæ etiam laceſſebant. Ipſe non inſiſtere in terra, non equo vehi, non docere, non hortari ſuos poterat. Ancipiti periculo implicitus, deos quoque incuſans, querebatur ſe iacere ſegnem, cuius velocitatem nemo antea valuiſſet effugere. Vix ſuos credere, non ſimulari valetudinem. Itaque qui poſt Darium victum ariolos & vates conſulere deſierat rurſus ad ſuperſtitionem humanarum gentium ludibria reuolutus, Ariſtandrum, cui credulitatem ſuam addixerat, explorare euentum rerum ſacrificiis iubet. Mos erat Aruſpicibus, exta ſine rege ſpectare, & quæ portenderentur, referre. Inter hæc rex, dum fibris pecudum exploratur euentus latentium rerum, propius ipſum conſidere amicos iubet, ne contentione vocis cicatricem infirmam adhuc rumperet. Epheſtion, Craterus, & Erigyus erant cum cuſtodibus in tabernaculum admiſſi. Diſcrimen inquit, me occupauit, meliore hoſtiũ quàm meo tempore. Sed neceſſitas ante rationem eſt, maximè in bello, quod rarò permittit tempora eligere. Defecere Bactriani, in quorum ceruicibus ſtamus, & quantum in nobis animi ſit alieno Marte experiuntur. Haud dubia fortuna ſi omiſerimus. Scythas vltro arma inferentes, contempti ad illos, qui defecerunt, reuertemur. Si verò Tanaim tranſierimus, & vbique inuictos eſſe nos Scytharum pernicie ac ſanguine oſtenderimus, quis dubitabit patere Europam victoribus,

bus? Fallitur qui gloriæ terminos noſtræ metitur ſpatio, quod trãſituri ſumus. Vnus amnis interfluit: quem ſi traiicimus, in Europam arma proferimus. Et quanti æſtimandum eſt, dum Aſiam ſubigimus, in alio quodammodo orbe trophæa ſtatuere, & quæ tam lõgo interuallo natura videtur diremiſſe, vna victoria ſubito committere? At herculè ſi paululum ceſſauerimus, in tergis noſtris Scythæ hærebunt. An ſoli ſumus, qui flumina tranare poſſumus? Multa in noſmetipſos recident, quibus adhuc vicimus. Fortuna belli artem, victos quoque docet. Vtribus amnem traiiciendi, exemplum fecimus nuper. Hoc vt Scythæ imitari neſciant, Bactriani docebunt. Præterea, vnus gentis huius adhuc exercitus venit, cæteri expectantur. Ita bellum vitando alemus, & quod inferre poſſemus, accipere cogemur. Manifeſta eſt conſilij mei ratio. Sed an permiſſuri ſint Macedones vti animo meo dubito, quia ex quo hoc vulnus accepi non equo vectus ſum, non pedibus ingreſſus. Sed ſi me ſequi vultis, valeo, amici. Satis virium eſt ad toleranda iſta, aut ſi iam adeſt vitæ meæ finis in quo tandem opere melius extinguar? Hæc quaſſa adhuc voce ſubdeficiens vix proximis exaudientibus dixerat, cùm omnes à tam præcipiti conſilio. Regem deterrere cœperunt. Erigyius maximè, qui haud ſanè autoritate proficiens apud obſtinatum animum, ſuperſtitionem, cuius potens non erat rex, incutere tentauit, dicendo deos quoque obſtare cõſilio, magnúmque periculum, ſi flumen tranſiſſet, oſtendi. Intranti Erigyo tabernaculum Regis, Ariſtander occurrerat, triſtia exta fuiſſe ſignificans. Hæc ex vate cõperta Erigyius nuntiabat, quo inhibito, Alexander non ira ſolùm, ſed etiam pudore confuſus, quòd ſuperſtitio, quam celauerat, detegebatur, Ariſtandrum vocari iubes, qui, vt venit intuens eum: Non rex, inquit, ſed priuatus ſum. Sacrificium vt faceres mandaui: quid eo portenderetur, cur apud alium quàm apud me profeſſus es? Erigyius arcana mea & ſecreta te prodente,

Digitized by Google

vt in equum ſuum aſcenderet, & ſe fuga eriperet. Hæc agentem anima defecit, corpúſque ex equo defluxit in terram. Hipſides poterat quidem effugere, ſed amiſſo amico mori ſtatuit. Vna erat cura, ne inultus occideret. Itaque ſubditis calcaribus equo, in medios hoſtes ſe immiſit & memorabili edita pugna, obrutus telis eſt. Quod vbi videre qui cædi ſupererant, tumulum paulò quàm cætera editiorem capiunt, quos Spitamenes fame in deditionem, ſubacturus obſedit. Cecidere eo prælio peditum duo millia, trecenti equites. Quam cladem Alexander ſolerti conſilio texit, morte denuntiata iis qui ex prælio venerant, ſi acta vulgaſſent. Cæterùm cùm animo diſparem vultum diutius ferre non poſſet, in tabernaculum ſuper ripam fluminis de induſtria locatum ſeceſſit. Ibi ſine arbitris ſingula animi conſulta penſando, noctem vigiliis extraxit, ſæpe pellibus tabernaculi alleuatis, vt conſpiceret hoſtium ignes, è quibus coniectare poterat, quanta hominum multitudo eſſet. Iamque lux apparebat, cùm thoracem indutus procedit ad milites, tum primum poſt vulnus proximè acceptum. Tanta erat apud eos veneratio regis, vt facile periculi, quod horrebant, cogitationem præſentia eius excuteret. Læti ergo, & manantibus præ gaudio lacrymis, conſalutant eum, & quod antè recuſauerant bellum feroces depoſcunt. Ille ſe ratibus equitem phalangémque tranſportaturum eſſe pronuntiat: ſuper vtres iubet nare leuius armatos. Plura nec dici res deſiderauit, nec rex dicere per valetudinem potuit. Cæterùm tanta alacritate militum, rates iunctæ ſunt, vt in triduum ad duodecim millia effectæ ſint. Iamque ad tranſeundum omnia aptauerant, cùm legati Scytharum viginti, more gentis per caſtra equis vecti, nuntiare iubent regi, velle ipſos ad eũ mãdata perferre. Admiſſi in tabernaculũ, iuſſique cõſidere, in vultu regis defixerant oculos, credo quia magnitudine corporis euimũ æſtimãtib. modicus animus haud quaquam famæ par videbatur. Scythis

autem

autem non, vt cæteris Barbaris, rudis & inconditus ſenſus eſt. Quidam eorum ſapientiam capere dicũtur, quantãcunque gens capit, ſemper armata. Sicque locutos eſſe apud Regem memoriæ proditum eſt, abhorrentia forſitan moribus noſtris, & tempora & ingenia cultiora ſortitis: ſed vt poſſit oratio eorum ſperni, tamen fides noſtra non debet. Quæ vtcunque ſunt tradita, incorrupta perferemus. Igitur vnum ex his, maximum natu, ita locutum accepimus, Si dij habitũ corporis tui, auiditati animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet. Altera manu Orientem, altera Occidentem contingeres. Et hoc aſſecutus, ſcire velles, vbi tanti numinis fulgor conderetur. Sic quoque concupiſcis, quæ non capis. Ab Europa petis Aſiam, ex Aſia tranſis in Europam. Deinde, ſi humanum genus omne ſuperaueris, cum ſyluis & niuibus, & fluminibus feríſque beſtiis geſturus es bellum. Quid tu? ignoras arbores magnas diu creſcere, vna hora extirpari? Stultus eſt, qui fructus earum ſpectat, altitudinem non metitur. Vide, ne dum ad cacumen peruenire contendis, cum ipſis ramis, quos comprehenderis, decidas. Leo quoque aliquando minimarum auium pabulum fit: & ferrum rubigo conſumit. Nihil tam firmum eſt, cui periculum non ſit, etiam ab inualido. Quid nobis tecum eſt? nunquam terram tuam attigimus. Qui ſis, vnde venias, licétne ignorare in vaſtis ſyluis viuentibus? Nec ſeruire vlli poſſumus, nec imperare deſideramus. Dona à nobis data ſunt, ne Scytharum gentem ignores, iugum boum, aratrum, & ſagitta, & patera. His vtimur, & cum amicis & aduerſus inimicos. Fruges amicis damus boum labore quæſitas, Patera cum his vinum diis libamus: inimicos ſagitta eminus, haſta cominus petimus. Sic Scythiæ regem & poſtea Perſarum Medorúmque ſuperauimus, patuítque nobis iter vſque in Ægyptum. At tu, qui te gloriaris ad latrones perſequendos venire, omnium gentium, quas adiſti, latro es. Lydiam

cepiſti,

cepiſti, Syriam occupaſti, Perſidem tenes, Bactrianos habes in poteſtate, Indos petiſti. Iam etiam ad pecora noſtra auaras & inſtabiles manus porrigis. Quid tibi diuitiis opus eſt, quæ te eſurire cogunt? Primus omnium ſatietate paraſti famem, vt quo plura haberes, acrius quæ non habes cuperes. Non ſuccurrit tibi, quandiu circum Bactra hæreas? Dum illos ſubigis, Sogdiani bellare cœperunt. Bellum tibi ex victoria naſcitur. Nam vt maior fortiórque ſis, quàm quiſquam, tamen alienigenam dominum nemo pati vult. Tranſi modò Tanaim: ſcies quàm latè pateat: nunquam tamen conſequeris Scythas. Paupertas noſtra velocior erit, quàm exercitus tuus, qui prædam tot nationum vehit. Rurſus cùm procul abeſſe nos credes, videbis in tuis caſtris. Eadem velocitate & fugimus, & ſequimur. Scytharum ſolitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deſerta & humano cultu vacua, magis quàm vrbes & opulentos agros ſequimur. Proinde fortunã tuam preſſis manibus tene. Lubrica eſt, nec inuita teneri poteſt. Salubre conſilium ſequens, quod præſens tempus oſtendit melius, impone felicitati tuæ frænos: facilius illam reges. Noſtri ſine pedibus dicunt eſſe Fortunam, quæ manus & pinnas tantum habet. Cùm manum porrigit, pinnas quoque comprehendere non ſinit. Denique, ſi Deus es, tribuere mortalibus beneficia debes, non ſua eripere. Sin autem homo es. id quod es, ſemper eſſe te cogita. Stultum eſt eorum meminiſſe, propter quæ tui obliuiſceris. Quibus bellum non intuleris, bonis amicis poteris vti. Nam & firmiſſima eſt inter pares amicitia: & videntur pares, qui non fecerunt inter ſe periculum virium. Quos viceris, amicos tibi eſſe caue credas. Inter dominum & ſeruum nulla amicitia eſt. Etiam in pace, belli iura tamen ſeruantur. Iurando, gratiam Scythas ſancire ne credideris Colendo fidem iurant. Græcorum iſta cautio eſt, qui facta conſignant, & deos inuocant. Nos religionem in ipſa fide nouimus. Qui non reuertentur

homines,

homines, fallunt deos. Nec tibi amico opus eſt, de cuius beneuolentia dubites. Cæterùm nos & Aſiæ & Europæ cuſtodes habes. Bactra, niſi diuidat Tanais, contingimus. Vltra Tanaim vſque ad Thraciam colimus. Thraciæ Macedoniam coniunctam eſſe fama eſt. Vtrique imperio tuo finitimos hoſtes, an amicos velis eſſe, conſidera. Hæc Barbari. Contrà rex, fortuna ſua, & conſiliis eorum, ſe vſurum eſſe reſpondet. Nam & fortunam, cui confidat, & conſilium ſuadentium ne quid temere & audacter faciat, ſecuturum: Dimiſſiſque legatis, in præparatas rates exercitum impoſuit. In proris clypeatos locauerat, iuſſos in genua ſubſidere, quo tutiores eſſent aduerſus ictus ſagittarum. Poſt hos, qui tormenta intenderant, ſtabant, & ab vtroque latere, & à fronte circundari armatis. Reliqui qui poſt tormenta conſtiterant, remigem lorica indutum ſcutorum teſtudine armati protegebant. Idem ordo in illis quoque ratibus, quæ equitem vehebant, ſeruatus eſt. Maior pars à puppe nantes equos loris trahebat. At illos, quos vtres ſtramento repleti vehebant, obiectæ rates turbantur. Ipſe rex cum delectis primus ratem ſoluit, & in ripam dirigi iuſſit. Cui Scythæ admotos ordines equitum in primo ripæ margine opponunt, vt ne applicari quidem terræ rates poſſent. Cæterùm præter hanc ſpeciem ripis præſidentis exercitus, ingens nauigantes terror inuaſerat. Namque curſum gubernatores, cum obliquo flumine impellerentur, regere non poterant: vacillantéſque milites, & ne excuterentur ſolliciti, nautarum miniſteria turbauerant. Nec tela quidem conati nixu vibrare poterant, cùm prior ſtandi ſine periculo, quàm hoſtem inceſſendi cura eſſet. Tormenta ſaluti fuerunt, quibus in confertos ac temerè ſe efferentes haud fruſtra excuſſa ſunt tela. Barbari quoque ingentem vim ſagittarum infudere ratibus, vixq; e fuit vllum ſcutum, quod non pluribus ſimul ſpiculis perforaretur. Iámque terræ rates applicabantur, cùm acies clypeata conſurgit, & hoſtes

certo ictu, vt pote libero niſa, mittit è ratibus. Et vt territos recipientéſque ſe equos videre, alacres mutua adhortatione in terram deſiliere, turbatis acriter pedem inferre cœperunt. Equitum deinde turmæ quæ frænatos habebant equos perfregere Barbarorum aciem. Interim cæteri agmine dimicantium tecto, aptauere ſe pugnæ. Ipſe Rex, quod vigoris ægro adhuc corpore deerat, animi firmitate ſupplebat. Vox adhortantis non poterat audiri, nondum benè obducta cicatrice ceruicis, ſed dimicantem cuncti videbant. Itaque ipſi quidem ducum fungebantur officio, aliúſque alium adhortari in hoſtem ſalutis immemores fuere cœperunt. Tum verò non ora, non arma, non clamorem hoſtium Barbari tolerare potuerunt, omnéſque effuſis habenis (namque equeſtris acies erat) capeſſunt fugam: quos Rex, quamquam vexationem inualidi corporis pati non poterat, per LXXX. tamen ſtadia inſequi perſeuerauit. Iamque linquente animo, ſuis præcepit, vt donec lucis aliquid ſupereſſet, fugientium tergis inhærerent. Ipſe exhauſtis etiam animi viribus, in caſtra ſe recepit, reliquum ſubſtitit. Tranſierant iam Liberi patris terminos, quorum monumenta, lapides erant crebris interuallis diſpoſiti, arboréſque proceræ, quarum ſtipites hedera contexerat. Sed Macedonas ira longius prouexit. Quippe media ferè nocte in caſtra redierunt multis interfectis, pluribus captis. Equóſque MDCCC. abegere. Ceciderunt autem Macedonum equites LX. pedites centum ferè, mille ſaucij fuerunt. Hæc expeditio deficiente magna ex parte Aſiam fama tam opportunæ victoriæ domuit. Inuictos Scythas eſſe crediderant: quibus fractis, nullam gentem Macedonum armis parem fore confitebantur. Itaque Sacæ miſere legatos, qui pollicerentur gentem mandata facturam. Mouerat eos regis nō virtus magis, quàm clementia in deuictos Scythas, quippe captiuos omnes ſine pretio remiſerat, vt fidem faceret, ſibi cum ferociſſimis gentium de fortitudine,

non de ira fuiſſe certamen. Benignè igitur exceptis Sacarum legatis, comitem Excipinum dedit, admodum iuuenem, ætatis flore conciliatum ſibi, qui cùm ſpecie corporis æquaret Epheſtionem lepore, haud ſanè illi par erat. Ipſe Cratero cum maiore parte exercitus modicis itineribus ſequi iuſſo, ad Maracanda vrbem peruenit, ex qua Spitamenes, cognito eius aduentu, Bactra perfugerat. Itaque quatriduo rex longum itineris ſpatium emenſus peruenerat in eum locum, in quo, Menedemo duce, duo millia peditum & trecentos equites amiſerat. Horum oſſa tumulo contegi iuſſit, & inferias more patrio dedit. Iam Craterus cum phalange ſubſequi iuſſus, ad Regem peruenerat. Itaque vt omnes, qui defecerant, pariter belli clade premerentur, copias diuidit, vríque agros, & interfici puberes iuſſit. Sogdiana regio maiori ex parte deſerta eſt, LXXX. ferè ſtadia in latitudinem vaſtæ ſolitudines tenent. Ingens ſpatium rectæ regionis eſt, per quam amnis (Polytimetum vocant incolæ) fertur torrens. Eum ripæ in tenuem alueum cogunt: deinde cauerna accipit & ſub terram rapit. Curſus abſconditi indicium eſt aquæ meãtis ſonus, cùm ipſum ſolum, ſub quo tantus amnis fluit, ne modico quidem reſudet humore. Ex captiuis Sogdianorum ad Regem triginta nobiliſſimi, corporum robore eximio, perducti erant: qui vt per interpretem cognouerunt, iuſſu regis ipſos ad ſupplicium trahi, carmen lætantium more canere, tripudiiſque, & laſciuiori corporis motu gaudiũ quoddam animi oſtentare cœperunt. Admiratus Rex, tanta magnitudine animi oppetere mortem, euocari eos iuſſit, cùm ſupplicium ante oculos haberent, requirens. Illi, ſi ab alio occiderentur, triſtes morituros fuiſſe reſpondent, nunc à tanto Rege, victore omnium gentium maioribus ſuis redditos, honeſtam mortem, quam fortes viri voto quoque expeterẽt, carminibus ſui moris lætitiáque celebrare. Tum Rex admiratus magnitudinem animi: Quæro itaque, inquit, an viuere velitis, non inimici

inimici mihi, cuius beneficio victuri eſtis. Illi nunquam ſe inimicos ei, ſed bello laceſſitos hoſtes fuiſſe reſpondent. Si quis ipſos beneficio, quàm iniuria experiri maluiſſet, certaturos fuiſſe, ne vincerentur officio. Interrogatique, quo pignore fidem obligaturi eſſent: Vitam, quam acciperent, pignori futuram eſſe dixerunt: reddituros quando repetiſſet. Nec promiſſum fefellerunt. Nam qui remiſſi domos ierant fide continuere populares: quatuor inter cuſtodes corporis retenti, nulli Macedonum in Regem charitate ceſſerunt. In Sogdianis Peucolao cum tribus millibus peditum, (neque enim maiori præſidio indigebat) relicto, Bactra peruenit. Inde Beſſum Ecbatana duci iuſſit, interfecto Dario pœnas capite perſoluturum. Iiſdem ferè diebus Ptolemæus & Menidas peditum tria millia, & equites mille adduxerant mercede militaturos. Alexander quoque ex Lycia cum pari numero peditum & quingentis equitibus venit totidem è Syria Aſclepiodorum ſequebantur. Antipater Græcorum octo millia, in queis quingenti equites erant, miſerat. Itaque exercitu aucto, ad ea quæ defectione turbata erant componenda proceſſit, interfectiſque conſternationis auctoribus, quarto die ad flumen Oxum peruentum eſt. Hic quia limum vehit, turbidus ſemper, & inſalubris eſt potu. Itaque puteos miles cœperat fodere, nec tamen humo altè egeſta exiſtebat humor, cùm in ipſo tabernaculo Regis conſpectus eſt fons, quem quia tarde notauerant, ſubitò extitiſſe finxerunt. Rexque ipſe credi voluit, donum Dei id fuiſſe. Superatis deinde amnibus Ocho, & Oxo, ad vrbem Marginiam peruenit. Circa eam ſex oppidis condendis electa ſedes eſt. Duo ad Meridiem verſa, quatuor ſpectantia Orientem, modicis inter ſe ſpatiis diſtabant, ne procul repetendum eſſet auxilium mutuum. Hæc omnia ſita ſunt in editis collibus, tum velut fræni domitarum gentium nunc originis ſuæ oblita, ſeruiunt quibus imperauerunt. Et cætera quidem

pacauerat Rex. Vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimentis antè congeſtis, quæ tantæ multitudini vel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem triginta eminet ſtadia, circuitu centum & quinquaginta complectitur, vndique abſciſſa & abrupta, ſemita peranguſta aditur. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecum, cuius os, arctum & obſcurum eſt: paulatim deinde vlteriora panduntur: vltima etiam altos receſſus habent. Fontes per totum ferè ſpecum manant, è quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate ſpectata, ſtatuerat inde abire. Cupido deinde incellit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quàm fortunam experiretur obſidionis, Cophen (Attabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderent vt dederent rupem. Arimazes loco fretus, ſuperbè multa reſpondit. Ad vltimum, an Alexander volare poſſit, interrogat. Quæ nuntiata Regeſi accendere animum, vt adhibitis cum quibus cõſultare ſolitus erat, indicaret inſolentiam Barbari illudentis ipſos, quia pennas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, vt crederet Macedonas etiam volare. Trecentos, inquit, perniciſſimos iuuenes ex ſuis quiſque copiis perducite ad me, qui per calles & penè inuias rupes domi pecora agere conſueuerint. Illi præſtantes & leuitate corporum, & ardore animorum ſtrenuè adducunt: quos intuens Rex: Vobiſcum, inquit, ô iuuenes, & mei æquales, vrbium inuictarum ante munimenta ſuperaui: montium iuga perenni niue obruta emenſus ſum, anguſtias Ciliciæ intraui: Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documenta vobis dedi, & veſtra habeo. Petra quam videtis, vnum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ ſunt niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Inuenietis viam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferenteis ad cacumen. Nihil tam altè natura conſtituit, quo virtus non poſſit

eniti

eniti. Experiendo, quæ cæteri deſperauerunt, Aſiam habemus in poteſtate. Euadite in cacumen : quòd cum ceperitis, candidis velis ſignum mihi dabitis, ego copiis admotis, hoſtem in no- à vobis conuertam. Præmium erit ei, qui primus occupauerit verticem, talenta decem. Vno minus accipiet, qui proximus ei venerit : eademque ad decem homines ſeruabitur portio Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quàm voluntatem. His animis regem audierunt, vt iam cepiſſe verticem viderétur: dimiſſíque ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, validóſque funes parabant, Rex circumuectos petram qua minimè aſper ac præruptus aditus videbatur, ſecunda vigilia (quod bene verteret) ingredi iubet. Illi alimentis in biduum ſumptis, gladiis modò atque haſtis armati ſubire cœperunt. Ac primò pedibus ingreſſi ſunt: deinde, vt in prærupta peruentum eſt, alij manibus eminentia ſaxa complexi, leuauere ſemet, alij adiectis funium laqueis euaſere, cùm cuneos inter ſaxa defigerent, gradus ſubinde queis inſiſterent diem inter metũ laborèmque conſumpſerunt. Per aſpera enixis, duriora reſtabant, & creſcere altitudo petræ videbatur. Illa verò miſerabilis erat facies, cùm ij quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur: mox eadem in ſe patienda alieni caſus oſtẽdebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, quidam mutilati parte membrorum, paritérque eos & nox & ſomnus oppreſſit. Stratis paſſim corporibus in inuiis & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti in lucem quieuerunt : tandémque velut ex alto ſopore excitati, occultas ſubiectáſque ipſis valles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta vis hoſtium condita eſſet, fumum ſpecus infrà ſeipſos euolutum notauerunt. Ex quo intellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere quod conuenerat ſignum, totóque è numero duos & triginta

Digitized by Google

pacauerat Rex. Vna erat petra, quam Arimazes Sogdianus cum triginta millibus armatorum obtinebat, alimentis ante congeſtis, quæ tantæ multitudini vel per biennium ſuppeterent. Petra in altitudinem triginta eminet ſtadia, circuitu centum & quinquaginta complectitur, vndique abſciſſa & abrupta, ſemita peranguſta aditur. In medio altitudinis ſpatio habet ſpecum, cuius os, arctum & obſcurum eſt: paulatim deinde vlteriora panduntur: vltima etiam altos receſſus habent. Fontes per totum ferè ſpecum manant, è quibus collatæ aquæ per prona montis flumen emittunt. Rex loci difficultate ſpectata, ſtatuerat inde abire. Cupido deinde incelſit animo, naturam quoque fatigandi. Prius tamen quam fortunam experiretur obſidionis, Cophen (Artabazi hic filius erat) miſit ad Barbaros, qui ſuaderent vt dederent rupem Arimazes loco fretus, ſuperbè multa reſpondit. Ad vltimum, an Alexander volare poſſit, interrogat. Quæ nuntiata Regi ſic accendere animum, vt adhibitis cum quibus cõſultare ſolitus erat, indicaret inſolentiam Barbari illudentis ipſos, quia pennas non haberent. Se autem proxima nocte effecturum, vt crederet Macedonas etiam volare. Trecentos, inquit, perniciſſimos iuuenes ex ſuis quiſque copiis perducite ad me, qui per calles & pene inuias rupes domi pecora agere conſueuerint. Illi præſtantes & leuitate corporum, & ardore animorum ſtrenuè adducunt: quos intuens Rex: Vobiſcum, inquit, ô iuuenes, & mei æquales, vrbium inuictarum ante munimenta ſuperaui: montium iuga perenni niue obruta emenſus ſum, anguſtias Ciliciæ intraui: Indiæ ſine laſſitudine vim frigoris ſum perpeſſus. Et mei documenta vobis dedi, & veſtra habeo. Petra quam videtis, vnum aditum habet, quem Barbari obſident, cætera negligunt. Nullæ vigiliæ ſunt niſi quæ caſtra noſtra ſpectant. Inuenietis viam, ſi ſolerter rimati fueritis aditus ferenteis ad cacumen. Nihil tam altè natura conſtituit, quo virtus non poſſit

eniti

eniti. Experiendo, quæ cæteri deſperauerunt, Aſiam habemus in poteſtate. Euadite in cacumen: quòd cum ceperitis, candidis velis ſignum mihi dabitis, ego copiis admotis, hoſtem in nos à vobis conuertam. Præmium erit ei, qui primus occupauerit verticem, talenta decem. Vno minus accipiet, qui proximus ei venerit: eademque ad decem homines ſeruabitur portio. Certum habeo, vos non tam liberalitatem intueri meam, quàm voluntatem. His animis regem audierunt, vt iam cepiſſe verticem viderêtur: dimiſſique ferreos cuneos, quos inter ſaxa defigerent, validóſque funes parabant. Rex circumuectos petram qua minimè aſper ac præruptus aditus videbatur, ſecunda vigilia (quod bene verteret) ingredi iubet. Illi alimentis in biduum ſumptis, gladiis modò atque haſtis armati ſubire cœperunt. Ac primò pedibus ingreſſi ſunt: deinde, vt in prærupta peruentum eſt, alij manibus eminentia ſaxa complexi, leuauere ſemet, alij adiectis funium laqueis euaſere, cùm cuneos inter ſaxa defigerent, gradus ſubinde queis inſiſterent. diem inter metũ laborèmque conſumpſerunt. Per aſpera enixis, duriora reſtabant, & creſcere altitudo petræ videbatur. Illa verò miſerabilis erat facies, cùm ij quos inſtabilis gradus fefellerat, ex præcipiti deuoluerentur: mox eadem in ſe patienda alieni caſus oſtẽdebat exemplum. Per has tamen difficultates enituntur in verticem montis, omnes fatigatione continuati laboris affecti, quidam mutilati parte membrorum, paritérque eos & nox & ſomnus oppreſſit. Stratis paſſim corporibus in inuiis & in aſperis ſaxorum, periculi inſtantis obliti in lucem quieuerunt: tandémque velut ex alto ſopore excitati, occultas ſubiectáſque ipſis valles rimantes, ignari in qua parte petræ tanta vis hoſtium condita eſſet, fumum ſpecus infrà ſeipſos euolutum notauerunt. Ex quo intellectum eſt, illam hoſtium latebram eſſe. Itaque haſtis impoſuere quod conuenerat ſignum, totóque è numero duos & triginta

Digitized by Google

in aſcenſu interiiſſe cognoſcunt. Rex non cupidine magis potiundi loci, quàm vicem eorum, quos ad tam manifeſtum periculum miſerat, ſollicitus, toto die cacumina montis intuens reſtitit. Noctu demùm, cùm obſcuritas conſpectum oculorum ademiſſet, ad curandum corpus receſſit. Poſtero die nondum ſatis clara luce primus vela ſignum capti verticis conſpexit. Sed ne falleretur acies, dubitare cogebat varietas cœli, tunc internitente lucis fulgore conditi. Verùm vt liquidior lux apparuit cœlo, dubitatio exempta eſt, vocatumque Cophen, per quem Barbarorum animos tentauerat, mittit ad eos, qui moneret, nunc ſaltem ſalubrius conſilium inirent. Sin autem fiducia loci perſeuerarent, oſtendi à tergo iuſſit, qui ceperant verticem. Cophes ad eos miſſus, ſuadere cœpit Arimazi petram tradere, gratiam Regis inituro, ſi tantas res molientem in vnius rupis obſidione hærere non coëgiſſet. Ille ferocius ſuperbiuſque quàm antea locutus, abire Cophen iubet. At is prehenſum manu Barbarum rogat, vt ſecum extra ſpecum prodeat: quo impetrato, iuuenes in cacumine oſtendit, eius ſuperbiæ haud immeritò illudens. Pennas ait habere milites Alexandri. Iámque è Macedonum caſtris ſignorum concentus, & totius exercitus clamor audiebatur. Ea res, ſicut pleráque belli vana & inania, Barbaros ad deditionem traxit. Quippè occupati metu, paucitatem eorum, qui à tergo erant, æſtimare non poterant. Itaque Cophen (nam trepidantes reliquerat) ſtrenuè reuocant, & cùm eo triginta principes mittunt, qui Petram tradant, & incolumibus abire liceat, paciſcantur. Ille quamquam verebatur, ne conſpecta iuuenum paucitate deturbarent eos Barbari: tamen & fortunæ ſuæ confiſus, nullam ſe conditionem deditionis accipere reſpondit. Arimazès, deſperatis magis quàm perditis rebus, cum propinquis nobiliſſimiſque gentis ſuæ deſcendit in caſtra, quos omneis verberibus affectos, ſub ipſis radicibus, Petræ crucibus iuſſit affigi. Multitudo

tudo dedititiorũ incolis nouarum vrbium cum pecunia capta dono data eſt. Artabaxus in Petræ regioniſque, quæ appoſita eſſet ei, tutela relictus eſt.

QVINTI CVRTII, DE REBVS GESTIS ALEXANdri Magni Regis Macedonum.

***

LIBER VIII.

ALEXANDER maiore fama quàm gloria in ditionem redacta Petra, cùm propter vagum hoſtem ſpargendæ manus eſſent, in tres partes diuiſit exercitum, Epheſtionem vni Cœnon, alteri duces dederat. Ipſe cæteris præerat. Sed non eadem mens omnibus Barbaris fuit. Armis quidam ſubacti, plures antè certamen imperata fecerunt: quibus eorum, qui in defectione perſeuerauerant, vrbes agróſque iuſſit attribui. At exules Bactriani cùm octingentis Maſſagetarum equitibus proximos vicos vaſtauerunt. Ad quos coërcendos Attinas regionis eius præfectus trecentos equites, inſidiarum quæ parabantur ignarus eduxit. Namque hoſtis in ſyluis, quæ erant campo fortè iunctæ, armatum militem condidit, paucis propellentibus pecora, vt improuidum ad inſidias præda perduceret. Itaque incompoſito agmine, ſolutiſque ordinibus Attinas præ-

dabundus ſequebatur: quem prætergreſſum ſyluam qui in ea conſederant, ex improuiſo adorti, cũ omnibus interemerunt. Celeriter ad Craterum huius cladis fama perlata eſt, qui cum omni equitatu ſuperuenit. Et Maſſagetæ quidem iam refugerant, Dahæ mille oppreſſi ſunt quorum clade totius regionis finita defectio. Alexander quoque Sogdianis rurſus ſubactis, Maracãda repetit, Ibi Berdes, quem ad Scythas ſuper Boſphorũ colentes miſerat, cum legatis gentis occurrit. Phrataphernes quoque, qui præerat Maſagetis & Dahis regionum confinio adiunctis, miſerat, qui facturum imperata polliceretur. Scythæ petebant, vt regis ſui filiã matrimonio ſibi iungeret. Si dedignaretur affinitatem, principes Macedonũ, cum primoribus ſuæ gentis, connubio coire pateretur. Ipſum quoque Regẽ venturum ad eum pollicebantur. Vtraque legatione benignè audita, Epheſtionẽ & Artabazum opperiens ſtatiua habuit, quibus adiunctis in regionem quæ appellatur Baxaria, peruenit. Barbaræ opulentiæ in illis locis haud vlla ſunt maiora indicia quàm magnis nemoribus ſaltibuſque nobiliũ ferarũ greges clauſi. Spatioſas ad hoc eligunt ſyluas crebris perennium aquarũ fontibus amœnas Muris nemora cinguntur, turréſque habent venantium receptacula. Quatuor cõtinuis ætatibus intactum ſaltum fuiſſe conſtabat: quem Alexãder cũ toto exercitu ingreſſus, agitari vndique feras iuſſit: inter quas cùm leo magnitudinis raræ ipſum Regẽ inuaſurus incurreret forte Lyſimachus, qui poſtea regnauit, proximus Alexandro, venabulũ obiicere feræ cœperat, quo Rex repulſo, & abire iuſſo, adiecit. Tam à ſemet quàm à Lyſimacho leonem interfici poſſe. Lyſimachus enim quondã cùm venaretur in Syria, occiderat eximiæ magnitudinis ferã ſolus, ſed læuo humero, vſq; ad oſſa laceratus, ad vltimum periculi peruenerat. Idipſum exprobrans ei Rex, fortius quàm locutus eſt fecit. Nam feram non excepit modò, ſed vno vulnere occidit. Fabulã, quæ obiectum leoni à Rege Ly-

ſima

ſimachū temerè vulgauit, ab eo caſu (quem ſuprà diximus ortam eſſe crediderim. Cæterùm Macedones, quanquam proſpero euentu defunctus erat Alexander tamen ſciuere gentis ſuæ more, ne pedes venaretur ſine delectis principum amicorúmque. Ille quatuor millibus ferarum deiectis, in eodem ſaltu cum toto exercitu epulatus eſt Inde Maracanda reditum eſt: acceptáque ætatis excuſatione ab Artabazo, prouinciam eius deſtinat Clyto. Hic erat, qui apud Granicum amnem nudo capite regem dimicantem, clypeo ſuo texit. Rhoſaceris manum capiti Regis imminentem, gladio amputauit, vetus Philippi miles, multiſque bellicis operibus clarus Hellanice quæ Alexandrū educauerat, ſoror eius haud ſecus quàm mater à Rege diligebatur. Ob has cauſas validiſſimam imperij partem fidei eius tutelæque commiſit: iámque iter parare in poſterum iuſſus, ſolemni & tempeſtiuo adhibetur cōuiuio. In quo Rex cum multo incaluiſſet mero immodicus æſtimator ſui celebrare quæ geſſerat cœpit, grauis etiam eorū auribus, qui ſentiebant vera memorari. Silentium habuere ſeniores, donec Philippi res orſus obterere, nobilem apud Cheronæam victoriā ſui operis fuiſſe iactauit, ademptámque ſibi malignitate & inuidia patris tantæ rei gloriam. Illum quidem ſeditione inter Macedonas milites & Græcos mercenarios orta, debilitatum vulnere, quod in ea conſternatione acceperāt, iacuiſſe, non aliàs quàm ſimulatione mortis tutiorē: ſe corpus eius protexiſſe clypeo ſuo, ruentéſque in illū ſua manu occiſos. Quæ patrē nunquā æquo animo eſſe confeſſum, inuitū filio debentem ſalutē ſuā. Itaque poſt expeditionem, quā ſine eo feciſſet ipſe in Illyricos, victorem ſcripſiſſe ſe patri, fuſos fugatóſque hoſtes, nec affuiſſe vſquam Philippū Laude dignos eſſe, non qui Sámothracum initia viſerent, cùm Aſiā vri vaſtaríque oporteret: ſed eos qui magnitudine rerum fidem anteceſſiſſent. Hæc & his ſimilia læti audiere iuuenes: ingrata ſenioribus erant, maxi-

mè propter Philippum, ſub quo diutiùs vixerant. Tum Clytus ne ipſe quidem ſatis ſobrius, ad eos qui infrà ipsũ cubabant, conuerſus, Euripidis retulit carmen, ita vt ſonus magis quàm ſermo exaudiri poſſet à rege: quo ſignificabatur, malè inſtituiſſe Græcos, quòd trophæis, regum duntaxat nomina inſcriberentur. Alieno enim ſanguine partam gloriam intercipi. Itaque Rex cùm ſuſpicaretur malignius habitũ eſſe ſermonẽ, percontari proximos cœpit, quid ex Clyto audiſſent. Et illis ad ſilentium obſtinatis, Clytus paulatim maiore voce Philippi acta, belláque in Græcia geſta commemorat, omnia præſentibus præferens. Hinc inter iuniores ſenéſque orta contentio eſt. Et Rex, velut patienter audiret queis Clytus obterebat laudes eius, ingentem iram conceperat. Cæterùm cùm animo videretur imperaturus, ſi finem procaciter orto ſermoni Clytus imponeret, nihil eorum omittente, magis exaſperabatur. Iàmque Clytus etiam Parmenionem defendere audebat, & Philippi de Athenienſibus victoriam Thebarum præferebat excidio, non vino modò, ſed etiam animi praua contentione prouectus. Ad vltimum, Si moriendum, inquit, eſt pro te, Clytus eſt primus. At victoriæ maius præmium ferunt, qui procaciſſimè patris tui memoriæ illudunt. Sogdianam regionem mihi attribuis, toties rebellem, & non modò indomitam, ſed quæ ne ſubigi quidem poſſit. Mittor ad feras beſtias, præcipitia ingentia ſortitas. Sed quæ ad me pertinent, tranſeo: Philippi milites ſpernis, oblitus niſi hic Atharias ſenex iuniores pugnam detrectantes reuocaſſet, adhuc nos circa Halicarnaſum hæſuros fuiſſe. Quomodo ergo Aſiam cùm iſtis iunioribus ſubiecisſtis. Verùm eſt, vt opinor, quod auunculum tuum in Italia dixiſſe conſtat. Ipſum in viros incidiſſe, te in fœminas. Nihil ex omnibus inconſultè ac temerè actis regem magis mouerat, quàm Parmenionis cùm honore mentio illata. Dolorem tamen Rex preſſit, contentus iuſſiſſe vt conuiuio ex-

cede

cederet. Nec quicquam aliud adiecit, quam forſitan eum (ſi diutiùs locutus foret) exprobraturum ſibi fuiſſe vitam à ſemetipſo datam. Hoc enim ſuperbè ſæpe iactaſſe. Atque illum cunctantem adhuc ſurgere, qui proximi ei cubuerant, iniectis manibus, iurgantes mouentéſque conabantur abducere. Clytus, cùm abſtraheretur, ad priſtinā violentiam ira quoque adiecta: Suo pectore tergum illius eſſe defenſum: nūc poſteaquam tanti meriti præteriit tempus, etiam memoriam inuiſam eſſe proclamat. Attali quoque cædem obiiciebat & ad vltimum, Iouis, quem patrem ſibi Alexander aſſereret, oraculum eludens, veriora ſe regi quam patrem eius reſpondiſſe, dicebat. Iam tantū iræ conceperat, rex quantū vix ſobrius ferre potuiſſet. Enimuerò mero ſenſibus victis, ex lecto repentè proſiluit. Attoniti amici, ne poſitis quidem ſed abiectis poculis conſurgunt in euentum rei, quam tanto impetu acturus eſſet, intenti. Alexander, rapta lancea ex manibus armigeri, Clytum adhuc eadem linguæ intemperantia furentem, percutere conatus à Ptolemæo & Perdicca inhibetur. Medium complexi, & obluctari perſeuerantem morabatur. Lyſimachus & Leonatus lanceam etiam abſtulerant. Ille militum fidem implorans, comprehendi ſe à proximis amicorum, quod Dario nuper accidiſſet, exclamat, ſignumque tuba dari, vt ad regiam armati coirent iubet. Tum verò Ptolemæus & perdiccas genibus aduoluti orant, ne in tam præcipiti ira perſeueret ſpatiúmque potius animo det: omnia poſtero die iuſtius executurum. Sed clauſæ erant aures, obſtrepente ira. Itaque impotens animi percurrit in regiæ veſtibulum, & vigili excubanti haſta ablata, conſtitit in aditu, quo neceſſe erat iis, qui ſimul cœnauerant, egredi. Abierant cæteri, Clytus vltimus ſine lumine exibat. Quem Rex quiſnam eſſet, interrogat. Eminebat etiam in voce ſceleris, quod parabat, atrocitas. Et ille iam non ſuæ ſed regis iræ memor: Clytum eſſe, & de conuiuio

Digitized by Google

exire reſpondit. Hæ dicentis latus haſta transfixit, morientiſque ſanguine aſperſus: i nunc, inquit, ad Philippum, & Parmenionem, & Attalum. Malè humanis ingeniis natura conſuluit: quòd plerumque non futura ſed tranſacta perpendimus, quippe Rex poſteaquam ira mente deceſſerat, etiam ebrietate diſcuſſa magnitudinem facinoris ſera æſtimatione perſpexit. Videbat tunc immodica libertate abuſum, ſed alioqui egregium bello virum, & niſi erubeſceret fateri, ſeruatorem ſui occiſum. Deteſtabile carnificis miniſterium occupauerat Rex, verborum licentiam, quæ vino poterat imputari, nefanda cæde vltus. Manabat toto veſtibulo cruor paulò ante conuiuæ: Vigiles attoniti, & ſtupentibus ſimiles, procul ſtabant, liberiorémque pœnitentiam ſolitudo excipiebat. Ergo haſtam ex corpore iacentis euulſam retorſit in ſemet: iámque admouerat pectori, cùm aduolant vigiles, & repugnanti è manibus extorquent, alleuatúmque in tabernaculum deferunt. Ille humi proſtrauerat corpus gemitu eiulatúque miſerabili tota perſonat regia. Laniare deinde os vnguibus, & circunſtantes rogare, ne ſe tanto dedecori ſuperſtitem eſſe paterentur. In has preces tota nox exacta eſt, ſcrutantémque num ira deorũ ad tantũ nefas actus eſſet, ſubiit, anniuerſarium ſacrificium Libero patri non eſſe redditum ſtato tempore. Itáque inter vinum & epulas cæde commiſſa, iram Dei fuiſſe manifeſtam. Cæterùm magis eo mouebatur, quod omnium amicorum animos videbat attonitos: neminem cum ipſo ſociare ſermonem poſtea auſurum: viuendum eſſe in ſolitudine, velut feræ beſtiæ, terrenti aliàs, aliàs timenti. Prima deinde luce tabernaculo corpus, ſicut adhuc cruentum erat, iuſſit inferri. quo poſito ante ipſum, lacrymis obortis, Hanc, inquit, nutrici meæ gratiam retuli, cuius duo filij apud Miletum pro mea gloria occubuere mortem. Hic frater, vnicum orbitatis ſolatium, à me inter epulas occiſus eſt, Quo nunc ſe conferet? Omnibus eius

vnus,

vnus ſuperſum, quem ſolum æquis oculis videre non poterit. Et ego ſeruatorum meorum latro reuertar in patriam, vt ne dexteram quidem nutrici ſine memoria calamitatis eius offerre poſſim? Et cùm finis lacrymis querelíſque non fieret, iuſſu amicorum corpus ablatum eſt. Rex triduum iacuit incluſus. Quem vt armigeri corporíſque cuſtodes ad moriendum obſtinatum eſſe cognouerunt, vniuerſi in tabernaculum irrumpunt, diúque precibus ipſorum reluctatum ægrè vicerunt, vt cibum caperet. Quóque minus cædis puderet, iure interfectum Clytum Macedones decernunt, ſepultura quoque prohibituri, ni Rex humari iuſſiſſet. Igitur decem diebus maximè ad confirmandum pudorem apud Maracanda conſumptis, cum parte exercitus Epheſtionem in regionem Bactrianā miſit, commeatus in hyemem paraturum. Quam Clyto autem deſtinauerat prouinciam Amyntæ dedit. Ipſe Xenippa peruenit. Scythiæ confinis eſt regio habitatúrque pluribus ac frequentibus vicis, quia vbertas terræ non indigenas modò detinet, ſed etiam aduenas inuitat. Bactrianorum exulum qui ab Alexandro defecerant, receptaculum fuerat. Sed poſteaquàm regem aduentare compertum eſt, pulſi ab incolis, duo millia ferè & ducenti congregantur. Omnes equites erāt, etiam in pace latrociniis aſſueti. Tum ferocia ingenia non bellum modò, ſed etiam veniæ deſperatio efferauerat. Itaque ex improuiſo adorti Amyntam prætorem Alexandri, diu anceps prælium fecerant. Ad vltimum ſeptingentis ſuorū amiſſis, quorum CCC. hoſtis cepit, dedere terga victoribus haud ſanè inulti. Quippe LXXX. Macedonum interfecererunt, prætérque eos CCC. & L. ſaucij facti ſunt. Veniam tamē etiam poſt alteram defectionem impetrauerunt. His in fidem acceptis, in regioné, quam Nauram appellant, rex cum toto exercitu venit. Satrapes erat Syſimithres, duobus ex ſua matre filiis genitis. Quippe apud eos parentibus ſtupro coire cum liberis fas eſt. Duobus millibus armatis

popu-

popularibus fauces regionis, quà in arctiſſimum cogitur valido munimento ſepſerant. Præterfluebat torrens amnis, qui terga petræ claudebat. Hanc manu peruiam incolæ fecerant. Sed aditus ſpecus accipit lucem: interiora, niſi illato lumine, obſcura ſunt. Perpetuus cuniculus iter præbet in campos, ignotum niſi indigenis. At Alexander, quanquam anguſtias naturali ſitu munitas valida manu Barbari tuebantur, tamen arietibus admotis, munimenta, quæ manu adiuncta erant concuſſit, fundiſque & ſagittis propugnantium pleroſque deiecit, quos vbi diſperſos fugauit, ruinas munimẽtorum ſupergreſſus ad petram admouit exercitum. Cæterùm interueniebat fluuius coëuntibus aquis ex ſuperiore faſtigio in vallem, magníque operis videbatur tam vaſtam voraginem explere. Cædi tamen arbores, & ſaga congeri iuſſit. Ingénſque Barbaros pauor, rudes ad talia opera, concuſſerat, excitatam molem ſubito cernentes. Itaque Rex ad deditionem metu poſſe compelli ratus, Oxyartem miſit nationis eiuſdem, ſed ditionis ſuæ; qui ſuaderet duci, vt traderet petram. Interim, ad augendam formidinem, & turres admouebantur & excuſſa tormentis tela micabant. Itaque verticem petræ, omni alio præſidio damnato, petiuerunt. At Oxyartes trepidum diffidentémque rebus ſuis Syſimithrẽ cœpit hortari, vt fidẽ, quàm vim Macedonum mallet experiri, neu moraretur feſtinationẽ victoris exercitus in Indiam tendentis, cui quiſquis ſemet offerret, in ſuum caput alienam cladem eſſe verſurum. Et ipſe quidem Syſimithres deditionem annuebat: cæterùm mater eadémque coniunx morituram ſe ante denuntians quàm in vllius veniret poteſtatem, Barbari animum ad honeſtiora quàm tutiora conuerterãt, pudebátque, libertatis maius eſſe apud fœminas, quàm apud viros pretium. Itaque, dimiſſo internuncio pacis, obſidionem ferre decreuerat. Sed cùm hoſtis vires, ſuáſque penſaret, rurſus muliebris conſilij, quod præceps magis quàm neceſſarium eſſe

crede

credebat, pœnitere eum cœpit: reuocatóque ſtrenuè Oxyarte, futurum ſe in regis poteſtate reſpondit vnum. precatus, ne voluntatem & conſilium matris ſuæ proderet, quo facilius venia illi quoque impetraretur. Præmiſſum igitur Oxyartem cum matre, liberiſque, & totius cognationis grege, ſequebatur, ne expectato quidem fidei pignore, quod Oxyartes promiſerat. Rex, equite præmiſſo, qui reuerti eos iuberet, operirique præſentiam ipſius, ſuperuenit, & victimis Mineruæ ac Victoriæ cæſis, imperium Syſimithri reſtituit, ſpe maioris etiam prouinciæ facta, ſi cum fide amicitiã ipſius coluiſſet. Duos ille iuuenes, patre tradente, ſecum militaturos ſequi iuſſit. Relicta deinde phalange, ad ſubigendos qui defecerant, cum equite proceſſit. Arduum & impeditum ſaxis primo iter vtcunque tolerabant. Mox equorum non vngulis modò attritis, ſed corporibus etiam fatigatis, ſequi plerique non poterant, & rarius ſubinde agmen fiebat, pudorem, vt ferè fit, immodico labore vincente. Rex tamen ſubinde equos mutans, ſine intermiſſione fugientes inſequebatur. Nobiles iuuenes comitari eum ſoliti defecerant, præter Philippum. Lyſimachi erat frater, tum primũ adultus, & quod facile apparebat, indolis raræ. Is pedes, incredibile dictu, per quinquaginta ſtadia vectum regem comitatus eſt, ſæpe equum ſuum offerente Lyſimacho: nec tamen vt digrederetur à rege, effici potuit, cum lorica indutus arma geſtaret. Idem, cùm peruentum eſſet in ſaltum, in quo ſe Barbari abdiderant, nobilem edidit pugnam, regémque cominus cum hoſte dimicantem protexit. Sed poſteaquam Barbari in fugam effuſi deſeruere ſyluas, animus, qui in ardore pugnæ corpus ſuſtentauerat, liquit, ſubitóque ex omnibus membris profuſo ſudore, arboris proximæ ſtipiti ſe applicuit. Deinde ne illo quidem adminiculo ſuſtinente, manibus regis exceptus eſt, inter quas collapſus extinguitur. Mœſtũ regẽ alius haud leuis dolor excepit. Erigyius inter claros duces ſue-

rat, quem extinctum eſſe paulò antè, quàm reuerteretur in caſtra cognouit. Vtriuſque funus omni apparatu atque honore celebratum eſt. Dahas deinde ſtatuerat petere. Ibi namque Spitamenem eſſe cognouerat. Sed hanc quoque expeditionem, vt pleraque alia, fortuna indulgendo ei nunquam fatigata, pro abſente tranſegit. Spitamenes vxoris immodico amore flagrabat, quam ægrè fugam & noua ſubinde exilia tolerantem, in omne diſcrimen comitem trahebat. Illa malis fatigata, identidem muliebres adhibere blanditias, vt tandem fugam ſiſteret, victoriſque Alexandri clementiam expertus, placaret, quem effugere non poſſet. Tres adulti erant liberi ex eo geniti: quos cùm pectori patris admouiſſet, vt ſaltem eorum miſereri vellet, orabat. Et quo efficaciores eſſent preces, haud procul erat Alexander. Ille ſe prodi, non moneri ratus, & formæ profectò fiducia cupere eam quàm primum dedi Alexandro, acinacem ſtrinxit percuſſurus vxorem, niſi prohibitus eſſet fratrum eius occurſu. Cæterùm abire è conſpectu iubet, addito metu mortis, ſi ſe oculis eius obtuliſſet: & ad deſiderium leuandum, noctes inter pellices agere cœpit. Sed penitus hærens amor, faſtidio præſentium accenſus eſt. Itaque rurſus vni ei deditus, orare non deſtitit, vt tali conſilio abſtineret, pateretúrque ſortem, quamcunque his fortuna feciſſet. Sibi mortem deditione eſſe leuiorem. At illa purgare ſe quòd quæ vtilia eſſe cenſebat, muliebriter forſitan, ſed fida tamen mente ſuaſiſſet: de cætero futuram in viri poteſtate. Spitamenes ſimulato captus obſequio, de die conuiuium apparari iubet, vinóque & epulis grauis, ſemiſomnus in cubiculum fertur. Quem vt alto & graui ſomno ſopitum eſſe ſenſit vxor, gladium, quem veſte occultauerat, ſtringit, capútque eius abſciſſum, cruore reſperſa ſeruo ſuo conſcio facinoris tradit. Eodem comitante (ſicut erat cruenta veſte) in Macedonum caſtra peruenit, nunciarique Alexandro iubet, adeſſe, quæ ex ipſa deberet agnoſcere.

Digitized by Google

agnoſcere Ille protinus Barbaram iuſſit admitti, quam vt aſperſam cruore conſpexit, ratus ad deplorandam contumeliam veniſſe, dicere quæ vellet iubet. At illa ſeruum, quem ſtare in veſtibulo iuſſerat, introduci deſiderauit, qui quia caput Spitamenis veſte tectum habebat, ſuſpectus, ſcrutantibus quid occuleret, oſtendit. Confuderat oris exanguis notas pallor, nec quis eſſet, noſci ſatis poterat. Ergo Rex certior factus, humanum caput afferre eum, tabernaculo exceſſit, percontatúſque quid rei ſit, illo profitente, cognoſcit. Variæ hinc cogitationes inuicem animum diuerſa agitantem commouerant. Meritum ingens in ſemet eſſe credebat, quòd proditor & transfuga, quique tantis rebus, ſi vixiſſet, iniecturus moram fuiſſet, interfectus eſſet. Contrà facinus ingens auerſabatur, cùm optimè meritum de ipſa, communium parentem liberorum, per inſidias interemiſſet. Vicit tamen gratiam meriti ſceleris atrocitas, denunciarique iuſſit, vt excederet caſtris, neu licentiæ barbaræ exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferret. Dahæ, Spitamenis cæde comperta, Dataphernem defectionis eius participem vinctum Alexandro ſéque dedunt. Ille maxima præſentium curarum parte liberatus, conuertit animum ad vindicandas iniurias eorum, quibus à prætoribus ſuis auarè ac ſuperbè imperabatur. Ergo Phratapherni Hyrcaniam Mardos cum Tapyris tradidit, mandauitque, vt Phradatem, cui ſuccedebat, ad ſe in cuſtodiam mitteret. Arſami Caræ præfecto ſubſtitutus eſt Staſanor. Arſaces in Mediam miſſus, vt Oxydates inde diſcederet. Babylonia, mortuo Mazæo, Deditameni ſubiecta eſt. His compoſitis, tertio menſe ex hybernis mouit exercitum, regionem, quæ Gabaza appellatur, aditurus. Primus dies quietum iter præbuit: proximus ei, nondum quidem procelloſus, & triſtis, obſcurior tamen priſtino, non ſine creſcentis mali damno præterit. Tertio ab omni parte cœli emicare fulgura & nunc internitente luce, nunc

condita,

condita, non oculos modò meantis exercitus, ſed etiam animos terrere cœperunt. Erat prope continuus cæli fragor, & paſſim cadentium fulminum ſpecies viſebatur, attonitiſque auribus ſtupens agmen, nec progredi, nec conſidere audebat. Tum repente imber grandinem incutiens, torrentis modo effunditur. Ac primò quidem armis ſuis tecti exceperant. Sed nec iam retinere arma lubricæ & rigentes manus poterãt, nec ipſi deſtinare, in quam regionem obuerterent corpora, cùm vndique tempeſtatis violentia maior quam verebatur occurreret. Ergo ordinibus ſolutis, per totum ſaltum errabundum agmen ferebatur: multique prius metu quam labore defatigati, proſtrauerant humi corpora, quanquam imbrem vis frigoris concreto gelu adſtrinxerat. Alij ſe ſtipitibus arborũ admouerant. Id plurimis & adminiculum, & ſuffugium erat. Nec fallebat ipſos, morti locum eligere, cùm immobileis vitalis calor linqueret. Sed grata erat pigritia corporum fatigatis: nec recuſabant extingui quieſcendo. Quippe non vehemens modò, ſed etiam pertinax vis mali inſiſtebat, lucémque naturale ſolatium præter tempeſtatem haud diſparem nocti, ſyluarum quoque vmbra ſuppreſſerat. Rex vnus tanti mali patiens, circuire milites, contrahere diſperſos, alleuare proſtratos, oſtendere procul euolutum ex tuguriis fumum hortaríque vt proxima quæque ſuffragia occuparent. Nec vlla res magis ſaluti fuit, quàm quòd multiplicato labore ſufficientem malis, quibus ipſi ceſſerant, Regem deſerere erubeſcebant. Cæterùm efficacior in aduerſis neceſſitas, quàm ratio, frigoris remedium inuenit. Dolabris enim ſyluas ſternere aggreſſi, paſſim aceruos ſtruéſque accenderunt. Continenti incendio ardere crederes ſaltum, & vix inter flammas agminibus relictum locum. Hic calor ſtupentia commouit membra, paulatímque ſpiritus, quem continuerat rigor, meare liberè cœpit. Excepere alios tecta Barbarorum, quæ in vltimo ſaltu ab-

dita

dita neceſſitas inueſtigauerat: alios caſtra, quæ in humido quidem, ſed iam cœli miteſcente, ſæuitia, locauerunt. Mille militum atque lixarum calonúmque peſtis illa conſumpſit. Memoriæ proditum eſt, quoſdam applicatos arborum truncis, & non ſolùm viuentibus, ſed & inter ſe colloquentibus ſimiles eſſe conſpectos, durante adhuc habitu, in quo mors quenque deprehenderat. Fortè Macedo gregarius miles, ſéque ad arma ſuſtentans, tandem in caſtra peruenerat: quo viſo, rex, quanquàm ipſe tunc maximè admoto igne refouebat artus, ex ſella ſua exiliuit, torpéntémque militem & vix compotem mentis, demptis armis in ſua ſede iuſſit cōſidere. Ille diu, nec vbi requieſceret, nec à quo eſſet exceptus, agnouit. Tandem recepto calore vitali, vt regiam ſedem regémque vidit, territus ſurgit: quem intuens Alexander? Ecquid intelligis, miles, inquit, quanto meliore ſorte quàm Perſæ ſub rege viuatis? Illis enim in ſella regis conſediſſe capitale foret, tibi ſaluti fuit. Poſtero die conuocatis amicis, copiarúmque ducibus, pronuntiari iuſſit, Ipſum omnia, quæ amiſſa eſſent, redditurum: & promiſſo fides extitit. Nam Syſimithres multa iumenta, & camelorum duo millia adduxit, pecoráque, & armenta, quæ diſtributa pariter militem & damno & fame liberauerunt. Rex gratiam ſibi relatam, à Syſimithre prefatus, ſex dierũ cocta cibaria ferre milites iuſſit. Sacas perés, totam hanc regionem depopulatus, triginta millia pecorum ex præda Syſimithri dono dat. Inde peruenit in regionem, cui Cohortanus Satrapes nobilis præerat, qui ſe regis poteſtati fideique permiſit. Ille imperio ei reddito, haud amplius quàm vt duo ex tribus filiis ſecum militarent, exegit. Satrapes etiam eum, qui penes ipſum relinquebatur, tradit, Barbara opulentia conuiuium, quo Regem accipiebat inſtruxerat. Id cùm multa comitate celebraret, introduci triginta nobiles virgines iuſſit, inter quas erat filia ipſius, Roxanè nomine, eximia corporis ſpecie, & decore ha-

bitus in Barbaris raro: quæ quanquam inter electas proceſſerat, omnium tamen oculos conuertit in ſe, maximè Regis, minus iam cupiditatibus ſuis imperantis inter obſequia fortunæ, contra quàm non ſatis cauta mortalitas eſt. Itaque ille, qui vxorem Darij, qui duas filias virgines, quibus forma, præter Roxanem comparari nulla poterat, haud alio animo quàm parentis aſpexerat, tunc in amorem virgunculæ ſi regiæ ſtirpi compararetur, ignobilis, ita effuſus eſt, vt diceret, ad ſtabiliendum regnum pertinere, Perſas & Macedones connubio iungi: hoc vno modo & pudorem victis, & ſuperbiam victoribus detrahi poſſe: Achillem quoque, à quo genus ipſe deduceret, cum captiua coiſſe. Ne inferri nefas arbitrarentur, ita matrimonij iure velle iungi. Inſperato gaudio lætus pater ſermonem eius excepit. Et rex medio cupiditatis ardore iuſſit afferri patrio more panem (hoc erat apud Macedones ſanctiſſimum coëuntium pignus) quem diuiſum gladio, vterque libabat. Credo eos qui gentis mores condiderunt, parco & parabili victu oſtendere voluiſſe iungentibus opes, quantulo contenti eſſe deberent. Hoc modo Rex Aſiæ & Europæ introductam inter conuiuales ludos matrimonio ſibi adiunxit, è captiua geniturus qui victoribus imperaret. Pudebat amicos, ſuper vinum & epulas ſocerum ex deditis eſſe electum. Sed poſt Clyti cædem libertate ſublata, vultu, qui maximè ſeruit, aſſentiabantur. Cæterùm Indiam & inde Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, moueretur, & ex omnibus prouinciis triginta millia iuniorum legi iuſſit, & ad ſe armata perduci, obſides ſimul habiturus & milites. Craterum autem ad perſequendos Hauſtanem & Catenem, qui ab ipſo defecerant, miſit: quorum Hauſtanes captus eſt, Catenes in prœlio occiſus. Polypercon quoque regionem, quæ Bubacene appellatur in deditionem redegit. Itaque omnibus compoſitis, cogitationes in bellum Indicum vertit. Diues regio habebatur, non auro modò, ſed gemmis quoque, margaritiſque ad luxum magis quàm

ad magnificentiam exculta. Clypei militares auro & ebore fulgere dicebantur. Itaque, necubi vinceretur, cùm cæteris præſtaret, ſcutis argenteas laminas, equis fræños aureos addidit: loricas quoque alias auro, alias argento adornauit. cxx. millia erant armatorum, quæ Regem ad id bellum ſequebantur. Iamque omnibus præparatis, quod olim praua mente conceperat, tunc eſſe maturum quonam modo cæleſtes honores vſurparet, cœpit agitare. Iouis filium non dici tantùm ſe, ſed etiam credi volebat, tanquam perinde animis imperare poſſet; ac linguis Itaque more Perſarum Macedonas venerabundos ipſum ſalutare iuſſit proſternētes humi corpora. Non deerat talia concupiſcenti pernicioſa adulatio, perpetuum malum Regum, quorū opes ſæpius aſſentatio, quàm hoſtis euertit. Nec Macedonū hæc erat culpa: nemo enim illorum quicquam ex patrio more labare ſuſtinuit: ſed Græcorum, qui profeſſionem honeſtarum artium malis corruperant moribus. Agis quidā Argiuus peſſimorum carminum poſt Chœrilum cōditor, & ex Sicilia Cleo, hic quidem non ingenij ſolùm, ſed etiam nationis vitio adulator, & cætera vrbium ſuarum purgamenta, quæ propinquis etiam, maximorúmque exercituum ducibus à rege præferebantur: hi tum cœlum illi aperiebant, Herculémque & patrem Liberum, & cum Polluce Caſtorem nouo numini ceſſuros eſſe iactabant. Igitur feſto die omni opulentia conuiuium exornari iubet, cui non Macedones modò & Græci principes amicorum, ſed etiam nobiles adhiberentur. Cum quibus cùm diſcubuiſſet Rex, paulisper epulatus, conuiuio egreditur. Cleo, ſicut præparauerat, ſermonem cum admiratione laudum eius inſtituit. Merita deinde percenſuit, quibus vno modo referri gratia poſſet, ſi quem intelligerent Deum eſſe, confiterentur, exigua thuris impenſa tanta beneficia penſaturi. Perſas quidem non piè ſolùm, ſed etiam prudenter Reges ſuos inter deos colere: maieſtatem enim imperij, ſalutis eſſe tutelam. Nec Hercu-

lem quidem & patrem Liberum prius dicatos deos, quàm viciſſent ſecum viuentium inuidiam. Tantundem quoque poſteros credere, quantum præſens ætas ſpopondiſſet. Quòd ſi cæteri dubitent, ſemetipſum, Rex cùm miſiſſet conuiuium, proſtraturum humi corpus, debere idem facere cæteros, & in primis ſapientia præditos. Ab illis enim cultus in Regem exemplum eſſe prodendum. Haud perplexè in Caliſthenem dirigebatur oratio. Grauitas viri & prompta libertas inuiſa erat Regi, quaſi ſolus Macedonas paratos ad tale obſequium moraretur. Is tum, ſilentio facto, vnum illũ intuentibus cæteris, Si rex inquit, ſermoni tuo affuiſſet, nullius profectò vox reſponſuri tibi deſideraretur. Ipſe enim peteret, ne in peregrinos ritus degenerare ſe cogeres, neu rebus feliciſſimè geſtis, inuidiam tali adulatione contraheres. Sed quoniam abeſt, ego tibi pro illo reſpondeo, Nullum eſſe eundem & diuturnum, & præcocem fructum, cæleſtéſque honores non dare te Regi, ſed auferre. Interuallo enim opus eſt, vt credatur deus, ſempérque hanc gratiam magnis viris poſteri reddunt. Ego autem ſeram immortalitatem precor Regi, vt vita diuturna ſit, & æterna maieſtas. Hominem conſequitur aliquando, nunquam comitatur diuinitas. Herculem modò & patrem Liberum conſecratæ immortalitatis exempla referebas. Credisne illos vnius conuiuij decreto deos factos? Prius ab oculis mortalium natura amolita eſt, quàm in cælum fama perueheret. Scilicet ego & tu, Cleo, deos facimus? A nobis diuinitatis ſuæ autoritatem accepturus eſt Rex? Potentiam tuam experiri libet. Fac aliquem Regem. Si deum potes facere: facilius eſt imperium dare, quàm cælum. Dij propitij ſine inuidia, quæ Cleo, dixit, audierint: eodémque curſu, quo fluxere res, ire patiantur. Noſtris moribus velint nos eſſe contentos. Non pudet patriæ: nec deſidero, ad quem modum Rex mihi colendus ſit, diſcere. Quos equidem victores eſſe confiteor, ſi ab illis leges, queis viuamus, accipimus. Æquis auribus Caliſthenes

Digitized by Google

ſthenes veluti vindex publicæ libertatis audiebatur. Expreſſerat non aſſenſionem modo, ſed etiam vocem, ſeniorum præcipuè, quibus grauis erat inueterati moris externa mutatio. Nec quicquam eorum quæ inuicem iactata erant, Rex ignorabat, cum poſt aulæam, quæ lectos obduxerat, ſtaret. igitur ad Agim & Cleonem miſit, vt, ſermone finito, barbaros tantùm, cùm intraſſet, procumbere ſuo more paterentur. Et paulò pòſt, quaſi potiora quædam egiſſet, conuiuium repetit. Quem venerantibus Perſis, Polypercon, qui cubabat ſuper Regem, vnum ex his mento contingentem humum, per ludibrium cœpit hortari vt vehementius id quateret ad terram, elicuítque iram Alexandri, quam olim animo capere non poterat. Itaque Rex, Tu autē, inquit, non veneraberis me? An tibi vni digni videmur eſſe ludibrio? Ille nec Regem ludibrio, nec ſe contemptu dignum eſſe reſpondit. Tum detractum eum lecto Rex præcipitat in terram. Et cùm is pronus corruiſſet, Videſne, inquit: idem te feciſſe, quod paulò antè in alio ridebas? Et tradi eo in cuſtodiam iuſſo, conuiuium ſoluit. Polyperconti quidem poſtea caſtigato diu ignouit. In Caliſthenem olim contumacia ſuſpectum, peruicacioris iræ fuit, cuius explendæ matura obuenit occaſio. Mos erat (vt ſuprà dictum eſt) principibus Macedonum, adultos liberos Regibus tradere ad munia haud multum ſeruilibus miniſteriis abhorrentia. Excubabant ſeruatis noctium vicibus, proximi foribus ædis, in qua Rex acquieſcebat. Per hos pellices introducebantur alio aditu, quàm quem armati obſidebāt. Idem acceptos ab agaſonibus equos, cùm Rex aſcenſurus eſſet, admonebant, comitabantúrque & venantem, & prœliis omnibus artibus ſtudiorum liberalium exculti. Præcipuus honor habebatur, quòd licebat ſedentibus veſci cū Rege. Caſtigandi eos verberibus nullius poteſtas præter ipſū erat. Nec cohors velut ſeminarium ducū præfectorúmque apud Macedonas fuit, Hinc habuere poſteri Reges, quorum ſtirpi

per per multas ætates Romani opes ademerunt. Igitur Hermolaus puer nobilis ex regia cohorte cum aprum telo occupaſſet, quem rex ferire deſtinauerat, iuſſu eius verberibus affectus eſt. Quam ignominiam ægrè ferens, deflere apud Soſtratum cœpit. Ex eadem cohorte erat Soſtratus, amore eius ardens, qui cùm laceratum corpus, in quod deperibat, intueretur forſitan olim ob aliam quoque cauſam Regi infeſtus, iuuenem ſua ſponte iam motum, data fide acceptáque, perpulit, vt occidendi regem conſilium ſecum iniret. Nec puerili impetu rem executi ſunt: quippe ſolerter quos in ſocietatem ſceleris aſciſcerent, Nicoſtratum, Antipatrum, Aſclepiodorúmque & Philotam placuit aſſumi. Per hos adiecti ſunt Anticles & Epimenes. Cæterùm agendæ rei haud ſanè facilis patebat via. Opus erat eadem omnes coniuratos nocte excubare, ne ab expertibus conſilij impedirentur, fortè autem alius alia nocte excubabat. Itaque in permutãdis ſtationum vicibus, cæteróque apparatu exequendæ rei, triginta & duo dies abſumpti ſunt. Aderat nox, qua coniurati excubare debebant, mutua fide læti, cuius documentum tot dies fuerant. Neminem metus ſpéſve mutauerat, tanta omnibus vel in Regem ira, vel fides inter ipſos fuit. Stabant igitur ad fores ædis eius in qua Rex veſcebatur, vt conuiuio egreſſum in cubiculum deducerent. Sed fortuna ipſius, ſimulq́ue epulantium comitas prouexit omnes ad largius vinum: ludi etiam conuiuales extraxere tempus, nunc lætis coniuratis, quòd ſopitum aggreſſuri eſſent, nunc ſolicitis ne in lucem conuiuium extraheretur: Quippe alios in ſtationem opportebat prima luce ſuccedere, ipſorum poſt ſeptem dies reditura vice. Nec ſperare poterant in illud tempus omnibus duraturam fidem. Cæterùm cùm iam lux appeteret, & conuiuium ſoluitur, & coniurati exceperunt Regem læti, occaſione exequendi ſceleris admota cùm mulier attonitæ (vt creditum eſt) mentis conuerſari in regia ſolita, quia inſtinctu vide-

Digitized by Google

batur futura prædicere, non occurrit modò abeunti, ſed etiam ſemet obiecit, vultúque & oculis motum præferens animi, vt rediret in conuiuium, monuit: & & ille per ludũ, Bene deos ſuadere, reſpondit, reuocatíſque amicis, in horam diei fermè ſecundam conuiuij tempus extraxit. Iam alij ex cohorte in ſtationem ſucceſſerãt ante cubiculi fores excubaturi. Adhuc tamen coniurati ſtabant, vice officij ſui expleta. Adeò pertinax ſpes eſt, quam humanæ mentes, quàm ingentes concupiſcentiæ deuouerunt. Rex benignius quàm aliàs allocutus, diſcedere eos ad curanda corpora, quoniam tota nocte perſtitiſſent, iubet, Data ſunt ſingulis quinquaginta ſeſtertia collaudatíque, quòd etiam alij tradita vice, tamen excubare perſeueraſſent. Illi tanta ſpe deſtituti, domos abeunt & cæteri quidem expectabant ſtationis ſuæ noctem: Epimenes, ſiue comitate Regis, qua ipſum inter coniuratos exceperat, repente mutatus, ſiue quia cœptis deos obſtare credebat fratri ſuo Eurylocho, quem antea expertem eſſe conſilij voluerat, quid pararetur, aperit Omnibus Philotæ ſupplicium in oculis erat. Itaque protinus iniicit fratri manum, & in regiam peruenit, excitatíſque cuſtodibus corporis, ad ſalutem Regis pertinere quæ afferret, affirmat. Et tempus, quo venerant, & vultus haud ſanè ſecuri animi index, & mœſtitia è duobus alterius, Ptolomæum ac Leonatum excubantes ad cubiculi limen excitauerunt. Itaque apertis foribus, & lumine illato, ſopitum mero ac ſomno excitant Regem. Ille paulatim mente collecta, quid afferrent, interrogat. Nec cunctatus Eurilochus, non ex toto domum ſuam auerſari deos dixit, quia frater ipſius quanquam impium facinus auſus foret, tamen & pœnitentiam eius ageret, & per ſe potiſſimum profiteretur indicium, in eam ipſam noctem, quæ decederet, inſidias comparatas fuiſſe: autores ſceleſti conſilij eſſe, quos minimè crederet Rex. Tum Epimenes cuncta ordine, conſciorúmque nomina exponit. Cali-

Digitized by Google

ſthenem non vt participem facinoris nominatum eſſe conſtabat, ſed ſolitum puerorum ſermonibus vitupe-rantium criminantiúmque Regem faciles aures præbere. Quidam adiiciunt, cum Hermolaus apud eum quoque verberatum ſe à Rege quereretur, dixiſſe Caliſthenem, meminiſſe debere eos iam viros eſſe: idque an ad conſolandam patientiam verberum, an ad incitandum iuuenum dolorem, dictum eſſet, in ambiguo fuiſſe. Rex animi corporiſque ſopore diſcuſſo, cum tãti periculi quod euaſerat, imago oculis oberraret, Eurylochum quinquaginta talentis & cuiuſdam Tyridatis opulentis bonis donat protinus: fratrémque antequã pro ſalute eius precaretur, reſtituit, Sceleris autem autores, interque eos Caliſthenem, vinctos aſſeruari iubet: quibus in regiam adductis: toto die & nocte proxima mero ac vigiliis grauis, acquieuit. Poſtero autem die frequens cõſilium adhibuit, cui patres propinquique eorum de quibus agebatur, intererant, ne de ſua quidem ſalute ſecuri. Quippe Macedonum more perire debebant, omnium deuotis capitibus, qui ſanguine contigiſſent eos Rex introduci coniuratos, præter Caliſthenem, iuſſit, atque quæ agitauerant ſine cunctatione confeſſi ſunt. Increpantibus deinde vniuerſis eos ipſe Rex, quo ſuo merito tantum in ſemet cogitaſſent facinus, interrogat. Stupentibus cæteris, Hermolaus, Nos verò, inquit, quoniam quaſi neſcias quæris occidendi te conſilium iniuimus? quia non, vt ingenuis imperare cœpiſti, ſed quaſi in mancipia dominaris. Primus ex omnibus pater ipſius Sepolis parricidam etiam parentis ſui clamitans eſſe conſurgit, & ad eos manu obiecta, ſcelere & malis inſanientem vltra negat audiendum Rex, inhibito patre, dicere Hermolaum iubet, quæ ex magiſtro didiciſſet Caliſthene: & Hermolaus, Vtor inquit beneficio tuo, & dico quæ noſtris malis didici. Quota pars Macedonum ſæuitiæ tuæ ſupereſt? Quotus quiſque non è viliſſimo ſanguine? Attalus, & Philotas, & Parmenio, & Lynceſtes Alexan

lexan

lexander, & Clytus: quantum ad hoſtes pertinet, viuũt, ſtant in acie, te clypeis ſuis protegunt, & pro gloria tua, pro victoria vulnera accipiunt, quibus egregiam gratiam retuliſti. Alius menſam tuam ſanguine ſuo aſperſit. Alius ne ſimplici quidem morte defunctus eſt. Duces exercituum tuorum in equuleum impoſiti, Perſis, quos vicerant, fuere ſpectaculo. Parmenio indicta cauſa trucidatus eſt, per quem Attalum occideras. Inuicem enim miſerorum vteris manibus ad expetenda ſupplicia. Et quos paulò antè miniſtros cædis habuiſti, ſubitò ab aliis iubes trucidari. Obſtrepunt ſubinde cũcti Hermolao. Pater ſupremum ſtrinxerat ferrum, percuſſurus haud dubiè, ni inhibitus eſſet à rege: Quippe Hermolaum dicere iuſſit: petiitque, vt cauſas ſupplicij augentem, patienter audirent. Ægrè ergo coërcitus, rurſus Hermolaus, Quàm liberaliter, inquit pueris rudibus ad dicendum agere permittis? & Caliſthenis vox carcere incluſa eſt, quia ſolus poteſt dicere? Cur enim non producitur, cùm etiam confeſſi audiuntur? Nempe quia liberam vocem innocentis audire metuis. Ac ne vultum quidem pateris? Atqui nihil eũ feciſſe contendo. Sunt hîc, qui mecum rem pulcherrimam cogitauerunt. Nemo eſt, qui conſcium nobis fuiſſe Caliſthenem dicat, quum morti olim deſtinatus ſit à iuſtiſſimo & patientiſſimo rege. Hæc ergo ſunt Macedonum præmia, quorum, vt ſuperuacuo & ſordido ſanguine abuteris. At tibi triginta millia mulorum captiuum aurum vehunt, cùm milites nihil domum præter gratuitas cicatrices relaturi ſint. Quæ tamen omnia tolerare potuimus, antequam nos barbaris dederes, & nouo more victores ſub iugum mitteres. Perſarum te veſtis & diſciplina delectat: patrios mores exoſus es. Perſarum ergo, non Macedonum regem occidere voluimus: & te transfugam, belli iure perſequimur. Tu Macedonas voluiſti genua tibi ponere, venerarique te vt deum. Tu Philippum patrem auerſaris, & ſi quis deorum ante Iouem haberetur, faſtidires etiam Iouẽ.

Miraris, ſi liberi homines ſuperbiam tuam ferre non poſſumus? Quid ex te ſperamus, quibus aut inſontibus moriendum eſt, aut, quod triſtius morte eſt, in ſeruitute viuendum? Tu quidem ſi emendari potes, multum mihi debes. Ex me enim ſcire cœpiſti, quòd ingenui homines ferre non poſſunt. De cætero parce, reliquorum orbam ſenectutem ſuppliciis ne oneraueris. Nos iube duci vt quod ex tua morte petieramus, conſequamur ex noſtra, hæc Hermolaus. At rex, Quàm falſa ſint, inquit, quæ iſte tradita à magiſtro ſuo dixit, patientia mea oſtendet. Confeſſum enim vltimum facinus tamen vt vos quoque, non ſolum ipſe, audiretis, expreſſi, non imprudens, cùm permiſiſſem huic latroni dicere. vſum eum rabie, qua compulſus eſt, vt me, quē parētis loco colere debet, vellet occidere. Nuper cùm procacius ſe in venatione geſſiſſet, more patrio, & ab antiquiſſimis Macedoniæ regibus vſurpato, eum caſtigari iuſſi. Hoc & oportet fieri, & vt à tutoribus pupilli, à maritis vxores ſeruis quoque huius pueros ætatis verberare concedimus. Hæc eſt ſæuitia in ipſum mea, quàm impia cæde voluit vlciſci. Nam in cæteros, qui mihi permittunt vti ingenio meo, quàm mitis ſim, non ignoratis, commemorare ſuperuacuum eſt. Hermolao paricidarum ſupplicia non probari, cùm eadem ipſe meruerit, minimè herculè admiror. Nam cùm Parmenionem & Philotā laudat, ſuæ ſeruit cauſæ, Lynceſtem verò Alexandrum bis inſidiatum capiti meo, à duobus indicibus liberaui. Rurſus conuictum. per biennium tamen diſtuli, donec vos poſtularetis, vt tandem debito ſupplicio ſcelus lueret. Attalum, antequam rex eſſem, hoſtem meo capiti fuiſſe meminiſtis? Clytus vtinam non coëgiſſet me ſibi iraſci, cuius temerariam linguam probra dicentem mihi & vobis, diutius tuli, quàm ille eadem me dicentem tuliſſet. Regum ducúmque clementia non in ipſorum modò, ſed etiam in illorum, qui parēt, ingeniis ſita eſt. Obſequio mitigantur imperia. Vbi verò reuerentia exceſſit animis,

Digitized by Google

mis, & ſumma imis confundimus, vi opus eſt vt vim repellamus. Sed quid ego mirer iſtum crudelitatem mihi obieciſſe, qui auaritiam exprobrare auſus ſit? Nolo ſingulos veſtrum excitare, me inuiſam liberalitatem meam faciam, ſi pudori veſtro grauem fecero. Totum exercitum aſpicite: qui paulò antè nihil præter arma habebat: nunc argenteis cubat lectis: menſas auro onerant: greges ſeruorum ducunt: ſpolia de hoſtibus ſuſtinere non poſſunt. At enim Perſæ, quos vicimus, in magno honore ſunt, apud me quidem. Moderationis meæ certiſſimum indicium eſt, quòd ne victis quidem ſuperbè impero. Veni enim in Aſiam, non vt funditus euerterem gentes, nec vt dimidiam partem terrarum ſolitudinem facerem, ſed vt illos quoque quos bello ſubegiſſem, victoriæ meæ non pœniteret. Itaque militant vobiſcum, pro imperio veſtro ſanguinem fundunt, qui ſuperbè habiti rebellaſſent. Non eſt diuturna poſſeſſio, in quam gladio inducimur. Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. Si habere Aſiam, non tranſire volumus, cum his communicanda eſt noſtra clementia. Horum fides ſtabile & æternum faciet imperium, & ſanè plus habemus, quàm cupimus. Inſatiabilis autem auaritia eſt, adhuc implere velle, quod iam circunfluit. Veruntamen eorum mores in Macedonas transfundo. In multis enim gentibus eſſe video, quæ non erubeſcamus imitari, nec aliter tantum imperium aptè regi poteſt, quàm vt quædam & tradamus illis, & ab iiſdem diſcamus. Illud penè dignum riſu fuit, quòd Hermolaus poſtulabat à me vt auerſarer Iouem, cuius oraculo agnoſcor. An etiam quid dij reſpondeant, eſt in mea poteſtate? Obtulit nomen filij mihi: recipere ipſis rebus, quas agimus, haud alienum fuit. Vtinam Indi quoque deum eſſe me credant. Fama enim bella conſtant, & ſæpè etiam quod falsò creditum eſt, veri vicem obtinuit. An me luxuriæ indulgentem putatis arma veſtra auro argentóque adornaſſe? Aſſuetis nihil vilius hac

videri

Digitized by Google

videri materia, volui oſtendere: Macedonas inuictos cæteris, nec auro quidem vinci. Oculos ergo primum eorum ſordida omnia & humilia ſpectantium capiam, & docebo, nos non auri aut argenti cupidos, ſed orbem terrarum ſubacturos veniſſe: quam gloriam tu parricida intercipere voluiſti, & Macedonas rege adempto, deuictis gentibus dedere. At nūc mones me, vt veſtris parentibus parcam. Non oportebat quidem vos ſcire, quid de his ſtatuiſſem, quo triſtiores periretis, ſi qua vobis parentum memoria & cura eſt: ſed olim iſtum morem occidendi cum ſceleſtis inſontes propinquos, parentéſque ſolui, & profiteor, in eodem honore futuros omnes eos, in quo fuerunt. Nam tuum Caliſthenem, cui vni vir videris, quia latro es, ſcio cur produci velis, vt coram his probra, quæ modò in me iecisti, modò audiſti, illius quoque ore referantur. Quem ſi Macedo eſſet, tecū introduxiſſem, digniſſimum te diſcipulo magiſtrum. Nunc Olynthio non idem iuris eſt. Poſt hæc concilium dimiſit, tradique damnatos hominibus qui ex eadem cohorte erant, iuſſit. Illi vt fidem ſuam ſæuitia regi approbarent, excruciatos necauerunt. Caliſthenes quoque tortus interiit, initi conſilij in caput regis innoxius ſed haud quaquā aulæ & aſſentantium accommodatus ingenio. Itaque nullius cædes maiorem apud Græcos alexandro excitauit inuidiam, quàm quod prædium optimis moribus artibúſque, à quo reuocatus ad vitam erat, cùm interfecto Clyto mori perſeueraret, non tantùm occiderit, ſed etiam torſerit, ind cta quidem cauſa. Quam crudelitatem ſera pœnitentia conſecuta eſt. Sed ne otium ſerendis rumoribus natū aleret, in Indiā mouit, ſemper bello quàm poſt victoriam clarior. India tota ferè ſpectat Orientem minus in latitudinem, quàm recta regione ſpatioſa. Quæ Auſtrum accipiunt, in altius terræ faſtigium excedunt. Plana ſunt cætera, multiſque inclytis amnibus Caucaſo monte ortis placidum per campos iter præbent. Indus gelidior eſt, quàm cæteri.

Aquas

Digitized by Google

Aquas vehit à colore maris haud multum abhorrentes. Ganges omnium ab ortu fluuius eximius à meridiana regione decurrit, & magnorum montium iuga recto alueo ſtringit. In eum obiectæ rupes inclināt ad Orientem. Vterque rubro mari accipitur & findens ripas, multas arbores cum magna ſoli parte exorbet, Saxis quoque impeditur, quibus crebro reuerberatur. Vbi mollius ſolum reperit, ſtagnat, inſuláſque molitur. Aceſines eum auget. Ganges decurſurum in mare intercipit: magnóque motu amnis vterque colliditur: Quippe Ganges aſperum os influenti obiicit, nec repercuſſæ aquæ cedunt. Dyardenes minus celeber auditu eſt: quia per vltima Indiæ currit. Cæterùm non crocodilos modò, vti Nilus, ſed etiam delphines, ignotáſque aliis gentibus beluas alit, Erymanthus crebris flexibus ſubinde curuatus, ab accolis rigantibus carpitur. Ea cauſa eſt, cur tenues reliquias iam ſine nomine in mare emittat. Multis præter hos amnibus tota regio diuiditur, ſed ignobilibus, quia non adeo interfluunt. Cæterùm quæ propiora ſunt mari Auſtri maximè deurunt. Ij cohibiti iugis montium, ad interiora non penetrant, ita alendis frugibus mites. Sed adeò in illa plaga mundus ſtatutas temporum vices mutat, vt cum alia feruore ſolis exæſtuant, Indiam niues obruant: rurſúſque vbi cætera rigent, illic intolerandus æſtus exiſtat: nec cur vlli ſe naturæ cauſa ingeſſit. Mare certè, quo alluitur ne colore quidem abhorret à cæteris. Ab Erythro rege inditum eſt nomen, propter quod ignari rubere aquas credunt. Terra lini ferax: inde pleriſque ſunt veſtes. Libri arborum teneri, haud ſecus quàm ceræ, literarum notas capiūt. Aues ad imitandum humanæ vocis ſonum dociles ſunt. Animalia innuſitata cæteris gentibus, niſi inuecta. Eadem terra & rhinocerotas alit, non generat. Elephantorum maior eſt vis, quàm quos in Africa domitant: & viribus magnitudo reſpondet, Aurum flumina vehunt quæ leni modicóque lapſu ſegnes aquas ducunt. Gemmas mar-

gar

Digitized by Google

garitáſque mare littoribus infundit, neque alia illis maior opulentiæ cauſa eſt, vtique poſteaquam vitiorum commercium vulgauere in exteras gentes. Quippe æſtimantur purgamenta æſtuantis freti pretio quod libido conſtituit. Ingenia hominum, ſicut vbique, apud illos quoque locorum ſitus format. Corpora vſque pedes carbaſa velant. Soleis pedes, capita linteis vinciunt. Lapilli ex auribus pendent: brachia quoque & lacertos auro colunt, quibus inter populares aut nobilitas aut opes eminent: Capillum pectunt ſæpius quàm tondent. Mentum ſemper intonſum eſt. Reliquam oris cutem ad ſpeciem læuitatis exæquant. Regum tamen luxuria, quam ipſi magnificentiam appellant, ſuper omnium gentium vitia. Cùm rex ſanè in publico conſpici patitur, thuribula argentea miniſtri ferunt: totúmque iter, per quod ferri deſtinauit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat. Diſtincta ſunt auro & purpura carbaſa, quæ indutus eſt. Lecticam ſequuntur armati, corporiſque cuſtodes. Inter quos ramis aues pendent, quas cantu ſeriis rebus obſtrepere docuerunt, Regia auratas columnas habet totas. Eas vitis auro cælata percurrit, auiúmque quarum viſu maximè gaudent, argenteæ effigies opera diſtinguunt. Regia adeuntibus patet, Cùm capillum pectit, atque ornat, tunc reſponſa legationibus, tunc iura popularibus reddit. Demptis ſoleis odoribus illinunt pedes. Venatus maximus labor eſt, incluſa viuario animalia inter vota cantúſque pellicum figere, Binorum cubitorum ſagittæ ſunt, quas emittunt maiore nixu quàm effectu: quippe telum, cuius in leuitate vis omnis eſt, inhabilli pondere oneratur. Breuiora itinera equo conficit. Longior vbi expeditio eſt, Elephanti vehunt currum, & tantarum beluarum corpora tota contegunt auro: ac ne quid perditis moribus deſit, lecticis aureis pellicum longus ordo ſequitur. Separatum aliud reginæ ordine agmen eſt, æquátque luxuria. Fœminæ epulas parant, Ab iiſdem

vinum.

Digitized by Google

vinum miniſtratur, cuius omnibus Indis largus eſt vſus. Regem mero ſomnóque ſopitum, in cubiculum pellices referunt, patrio carmine, noctium inuocantes Deos. Quis credat, inter hæc vitia curam eſſe ſapiẽtiæ? Vnum agreſte & horridum genus eſt, quos Sapientes vocant. Apud hos occupare fati diem, pulchrũ, & viuos ſe cremari iubent. Quibus aut ſegnis ætas, aut incommoda valetudo eſt, expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec vllus corporibus quæ ſenectus ſoluit, honos redditur. Inquinari putant ignem, niſi qui ſpirantes recipit. Illi qui in vrbibus publicis moribus degunt ſiderum motus ſcitè ſpectare dicuntur, & futura prædicere, nec quemquam admouere lethi diem, credunt, cui expectare interrito liceat. Deos putant, quicquid colere cœperunt, arbores maximè, quas violare capitale eſt. Menſes in quinos denos deſcripſerũt dies. Anni plena ſpatia ſeruantur. Lunæ curſu notant tempora, non, vt plerique, cùm orbem ſidus impleuit, ſed cùm ſe curuare cœpit in cornua: & idcirco breuiores habent menſes, qui ſpatium eorum ad hunc lunæ motum dirigant. Multa & alia traduntur quibus morari ordinem rerum haud ſanè operæpretium videbatur. Igitur Alexandro fines Indiæ ingreſſo, gentium ſuarũ reguli occurrerunt, imperata facturi, illum tertiũ Ioue genitum ad ipſos perueniſſe memorantes. Patrem Liberum, atque Herculem, fama cognitos eſſe: ipſum coram adeſſe, cernique. Rex benignè exceptos ſequi iuſſit, iiſdem itinerum ducibus vſurus. Cæterùm cùm amplius nemo occurreret, Epheſtionem, & Perdiccam cum copiarum parte præmiſit, ad ſubigendos qui auerſarentur imperium: iuſſitque ad flumen Indum procedere & nauigia facere, queis in vlteriora tranſportari poſſet exercitus. Illi quia plura flumina ſuperãda erãt, ſic iunxere naues, vt ſolutæ plauſtris vehi poſſent, rurſúſq; cõiungi. Poſt ſe Cratero cũ phalange iuſſo ſequi, equitatũ ac leuem armaturam eduxit: eóſque qui occurrerant, leui prælio in vrbem proximam compulit.

Iam

Iam ſuperuenerat Craterus. Itaque, vt principio terrorem incuteret genti nondum arma Macedonum expertæ præcipit, ne cui parceretur, munimentis vrbis, quam obſidebat, incenſis. Cæterùm dum obequitabat mœnibus, ſagitta ictus eſt. Cœpit tamen oppidum, & omnibus incolis eius trucidatis, etiam in tecta ſæuitum eſt. Inde domita ignobili gente, ad Nyſam vrbem peruenit. Fortè caſtris ante mœnia ipſa in ſylueſtri loco poſitis, nocturnum frigus vehementius, quàm aliàs, horrore corpora affecit, opportunúmque remedium ignis oblatum eſt. Cæſis quippe ſyluis flammam excitauerunt, quæ igni alita, oppidanorũ ſepulchra cõprehendit: Vetuſta cedro facta erant, conceptúmq; ignem latè fudere, donec ſolo omnia æquata ſunt. Et ex vrbe primùm canum latratus, deinde etiam hominum fremitus auditus eſt. Tum & oppidani hoſtem, & Macedones ad vrbem ipſos veniſſe cognoſcunt. Iámque Rex eduxerat copias, mœnia obſidebat, cùm hoſtium, qui diſcrimen tentauerant, obruti telis ſunt. Aliis ergo deditionem, aliis pugnam experiri placebat: quorum dubitatione comperta circumſideri tantùm eos, & abſtineri cædibus iuſſit, tandémque obſidionis malis fatigat dedidere ſe. A Libero patre conditos ſe eſſe dicebant, & vera hæc origo erat. Sita eſt ſub radicibus montis, quem Meron incolæ appellant. Inde Græci mentiendi traxere licentiam, Iouis ſemine Liberum patrem eſſe celatum. Rex ſitu montis cognito ex incolis, cum toto exercitu, præmiſſis commeatibus, verticem eius aſcendit. Multa hædera vitiſque toto gignitur monte: multæ perennes aquæ manant. Pomorum quoque varij ſalubréſque ſucci ſunt, ſua ſponte fortuitorum ſeminum fruges humo nutriente, Laurique bacciferæ & multa in illis rupibus agreſtis eſt ſylua. Credo equidem non diuino inſtinctu, ſed laſciuia eſſe prouectos, vt paſſim hederæ ac vitium folia decerperent redimitique fronde, toto nemore ſimiles bacchantibus vagarentur. Vocibus ergo tot millium,

Digitized by Google

præſidem nemoris eius Deum adorantium, iuga montis, colléſque reſonabant, cùm orta licentia à paucis (vt ferè fit) in omnes ſe repentè vulgaſſet. Quippe velut in media pace, per herbas congeſtámque frondem proſtrauerant corpora. Et Rex fortuitam licentiam non auerſatus, largè ad epulas omnibus præbitis, per decem dies Libero patri operatum habuit exercitum. Quis neget eximiam quoque gloriam ſæpius fortunæ, quàm virtutis eſſe beneficium? Quippe ne epulantes quidem & ſopitos mero agredi auſus eſt hoſtis, haud ſecus bacchantium eiulantiumque fremitu perterritus, quàm ſi præliantium clamor eſſet auditus. Eadem felicitas ab Oceano reuertentes temulentos, comeſſantéſque inter ora hoſtium texit. Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur peruentum eſt. Deſeruerant incolæ ſedes, & in auios ſylueſtréſque montes confugerant. Ergo Acadera tranſit æque vſta & deſtituta incolentium fuga. Itaque rationem belli neceſſitas mutauit. Diuiſis enim copiis pluribus ſimul locis arma oſtendit: oppreſſique vrbe, qui expectauerant hoſtem omni clade perdomiti ſunt. Ptolemæus plurimas vrbes, Alexander maximas cepit: rurſuſque quas diſtribuerat copias iunxit: Superato deinde Choaſpe amne, Cœnon in obſidione vrbis opulentæ (Beziram incolæ vocant) reliquit. Ipſe ad Mazagas venit, nuper Aſſacano (cuius regnum fuerat) demortuo. Regioni quoque vrbique præerat mater eius Cleophes. Triginta millia peditum tuebantur vrbem, non ſitu ſolùm, ſed etiam opere munitam. Nam quà ſpectat Orientem, cingitur amne torrenti, qui præruptis vtrinque rupibus aditum ad vrbem impedit. Ab Occidente & à Meridie velut de induſtria rupes prææltas admolita natura eſt. Infrà quas cauernæ & voragines longa vetuſtate in altum cauatæ iacent, quaque deſinunt, foſſa ingentis operis obiecta eſt xxxv. ſtadiis murus vrbem complectitur, cuius inferiora ſaxo, ſuperiora crudo latere ſunt ſtructa. Lateri vinculū

lapides ſunt, quos interpoſuere: vt duriori materiæ fragilis incumberet: ſimúlque terra humore diluta. Ne tamen vniuerſa conſideret, interpoſitæ erant trabes validæ, quibus iniecta tabulata muros & tegebant, & peruios fecerant. Hæc munimenta contemplantem Alexandrum, conſiliíque incertum (quia nec cauernas, niſi aggere, poterat implere, nec tormenta aliter muris admouere) quidam è muro ſagittâ percuſſit. Fortè tum in ſuram incidit telum, cuius ſpiculo euulſo, admoueri equum iuſſit, quo vectus, ne obligato quidem vulnere, haud ſegnius deſtinata exequebatur. Cæterúm cùm crus ſaucium penderet, & cruore ſiccato frigeſcens vulnus aggrauaret dolorem, dixiſſe fertur, Se quidem Iouis filium dici, ſed corporis ægri vitia ſentire. Non tamen antè ſe recepit in caſtra, quàm cuncta proſpexit, & quæ fieri vellet, edixit. Ergo, ſicut imperatum erat, alij extra vrbem tecta demoliebantur, ingentémque vim materiæ faciendo aggeri detrahebant: alij magnarum arborum ſtipites cumulis, ac moles ſaxorum in cauernas deiiciebant. Iámque agger æquauerat ſummæ faſtigium terræ. Itáque turres erigebantur, quæ opera ingenti militum ardore intra nonum diem abſoluta ſunt. Ad ea viſenda Rex, nondum obducta vulneri cicatrice, proceſſit, laudatiſque militibus, admoueri machinas iuſſit, è quibus ingens vis telorum in propugnatores effuſa eſt. Præcipuè rudes talium operum terrebant mobiles turres, tantáſque moles nulla ope, quæ cerneretur, adductas, Deorum numine agi credebant. Pila quoque muralia, excuſſas tormentis prægraues haſtas, negabant conuenire mortalibus. Itaque deſperata vrbis tutela, conceſſere in arcem. Inde, quia nihil obſeſſis, præter deditionem placebat, legati ad Regem deſcenderunt veniam petituri, Qua impetrata regina cum magno nobilium fœminarum grege, aureis pateris vina libantium proceſſit. Ipſa gẽtibus Regis paruo filio admoto non veniam modò, ſed etiam priſtinæ fortunæ impetrauit

crauit decus. Quippe appellata regina eſt, & credidere quidam, plus formæ quàm miſerationi datum. Puero quoque certè poſtea ex ea vtcunque genito, Alexandro fuit nomen. Hinc Polypercon ad vrbem Oram cum exercitu miſſus, inconditos oppidanos prælio vicit: intra munimenta compulſos ſecutus vrbem in ditionẽ redegit. Multa ignobilia oppida deſerta à ſuis venere in Regis poteſtatem. Quorum incolæ armati petrã Aornum nomine occupauerunt. Hanc ab Hercule fruſtra obſeſſam eſſe, terræque motu coactum abſiſtere, fama vulgauerat. Inopem conſilij Alexandrum, quia vndique præceps & abrupta rupes erat, ſenior quidam peritus locorum cum duobus filiis adiit, ſi pretium eſſet operæ, aditum ſe monſtraturum eſſe promittens. Octoginta talenta conſtituit daturum Alexãder, & altero ex iuuenibus obſide retento, ipſum ad exequẽda, quę obtulerat, dimiſit. Leuiter armatis Dux datus eſt Mullinus ſcriba regis. Hos enim circuitu, qui fallerent hoſtem, in ſummum iugum placebat euadere. Petra non, vt pleræque, modicis ac mollibus cliuis in ſublimè faſtiginm creſcit, ſed in metæ maximè modum erecta eſt, cuius ima ſpatioſiora ſunt, altiora in arctius coëunt, ſumma in acutum cacumẽ exurgunt. Radices eius Indus amnis ſubit præaltus vtrinque aſperis ripis. Ab altera parte voragines eluuiéſque præruptæ ſunt, nec alia expugnandi patebat via, quàm vt replerentur. Ad manum ſylua erat; quam Rex ita cædi iuſſit, vt nudi ſtipites iacerentur. Quippe rami fronde veſtiti impediſſent ferentes. Ipſe primus truncam arborem iecit, clamórque exercitus index alacritatis ſecutus eſt, nullo detrectante munus, quod Rex occupaſſet. Intra ſeptimum diem cauernas expleuerant cùm Rex ſagittarios & Agrianos iubet per ardua niti, iuuenéſque promptiſſimos ex ſua cohorte triginta delegit. Duces his dati ſunt, Charus & Alexander, quem Rex nominis quod ſibi cum eo commune eſſet, admonuit. Ac primò, quia tam ma-

manifeſtum periculum erat, ipſum Regem diſcrimen ſubire non placuit. Sed vt ſignum tuba datum eſt vir audaciæ promptæ conuerſus ad corporis cuſtodes, ſequi ſe iubet, primúſque inuadit in rupem. Nec deinde quiſquam Macedonum ſubſtitit, relictíſque ſtationibus, ſua ſponte Regem ſequebantur. Multorum miſerabilis fuit caſus, quos ex prærupta rupe lapſos amnis præterfluens hauſit, triſte ſpectaculum etiam non periclitantibus. Cùm verò alieno exitio, quid ipſis timendum foret, admonerentur, in metum miſericordia verſa non extinctos, ſed ſemetipſos deflebāt. Et iam eò peruentum erat, vnde ſine pernicie niſi victores redire non poſſent, ingentia ſaxa in ſubeuntes prouoluentibus Barbaris, qui perculſi, inſtabili & lubrico gradu præcipites recidebant. Euaſerant tamen Alexāder & Charus, quos cum triginta delectis præmiſerat Rex, & iam pugnare cominus cœperant. Sed cùm supernè tela Barbari ingererent, ſæpius ipſi feriebantur quàm vulnerabant. Ergo Alexander & nominis ſui, & promiſſi memor, dum acrius quàm cautius dimicat, confoſſus vndique obruitur. Quem vt Charus iacentem reſpexit, ruere in hoſtem, omnium præter vltionem immemor, cœpit, multóſque haſta, quoſdam gladio interemit. Sed cùm tot vnum inceſſerent manus, ſuper amici corpus procubuit exanimis. Haud ſecus, quàm par erat promptiſſimorum iuuenum cæterorúmque militum interitu commotus Rex ſignum receptui dedit. Saluti fuit, quòd ſenſim & intrepidi ſe receperunt. Et Barbari hoſtem depuliſſe contenti, non inſtitere cædentibus. Cæterùm Alexander cùm ſtatuiſſet deſiſtere incœpto, quippe nulla ſpes potiundæ petræ offerebatur, tamen ſpeciem oſtendit in obſidione perſeuerantis. Nam & itinera obſideri iuſſit, & turres admoueri, & fatigatis alios ſuccedere, cuius pertinacia cognita. Indi per biduum quidem ac duas noctes cum oſtentatione non fiduciæ modò ſed etiam victoriæ epulati ſunt, tympana ſuo more pulſantes.

Tertia

Tertia verò nocte tympanorum quidem ſtrepitus deſierat audiri: cæterùm ex tota petrá faces refulgebant, quas accenderãt Barbari, vt tutior eſſet ipſis fuga obſcura nocte per inuia ſaxa curſuris. Rex, Balacro qui ſpecularetut præmiſſo cognoſcit petram fuga Indorum eſſe deſertam. Tum dato ſigno vt vniuerſi conclamarent, incompoſitè fugientibus metum incuſſit, multique (tanquam adeſſet hoſtis) per lubrica ſaxa perque inuias cautes præcipitati occiderunt. Plures aliqua membrorum parte mutilati ab integris deſerti ſunt. Rex locorum magis quàm hoſtium victor, tamen magnæ victoriæ ſacrificiis, & cultu Deûm, ſatisfecit. Aræ in petra locatæ ſunt Mineruæ, Victoriæque Ducibus itineris, quos ſubire iuſſerat leuiter armatos, & ſi promiſſis minora præſtiterant, pretium cum fide redditum eſt. Petræ regioniſque ei adiunctæ: Siſocoſto tutela permiſſa. Inde proceſſit Ecbolima, & cùm anguſtias itineris obſideri viginti millibus armatorum ab Eryce quodam comperiſſet, grauius agmen exercitus Cœno ducendum modicis itineribus tradidit. Ipſe prægreſſus, funditore ac ſagittario deturbatis qui obſederant ſaltum, ſequentibus ſe copiis viam fecit. Indi, ſiue odio ducis, ſiue gratiam victoris regis inituri, Erycem fugientem adorti interemerunt, caputque eius atque arma ad Alexandrum detulerunt. Ille facto impunitatem dedit, honorem denegauit exemplo. Hinc ad flumen Indum ſextis decimis caſtris peruenit, omniáque (vt præceperat) ad traiiciendum præparata ab Epheſtione reperit. Regnabat in ea regione Omphis, qui patri quoque fuerat autor dedendi regnũ Alexandro. Et poſt mortem parentis legatos miſerat, qui conſulerent eum, regnare ſe interim vellet, an priuatim operiri eius aduentum? permiſſuſque vt regnaret, non tamen ius datum vſurpare ſuſtinuit. Is benignè quidem exceperat Epheſtionem, gratuitum frumentum copiis eius admenſus, non tamen ei occurrerat, ne fidem vllius, niſi regis experiretur. Itaque ve-

Digitized by Google

nienti obuiam cum armato exercitu egreſſus eſt: elephantes quoque per modica interualla militũ agmini immixti procul caſtellorum fecerant ſpeciem. Ac primò Alexander non ſocium, ſed hoſtem aduentare credebat, iamque & ipſe arma milites capere,& equites diſcedere in cornua iuſſerat paratos ad pugnã. At Indus,cognito Macedonum errore, iuſſis ſubſiſtere cæteris, ipſe concitat equum,quo vehebatur. Idẽ Alexander quoque fecit: ſiue hoſtis,ſiue amicus occurreret,vel ſua virtute, vel illius fide, tutus coiuere quod ex vtriuſque vultu poſſet intelligi, amicis animis,cæterùm ſine interprete non poterat conſeri ſermo. Itaque adhibito eo, Barbarus occurriſſe ſe dixit,cũ exercitu, totas imperij vires protinus traditurum,nec expectaſſe dum per nuncios daretur fides. Corpus ſuum & regnum permittere illi, quem ſciret gloriam militantem, nihil magis quàm famam timere perfidiæ. Lætus ſimplicitate Barbari rex, & dextram fidei ſuæ pignus dedit,& regnum reſtituit. LVI. Elephanti erãt, quos tradidit Alexãdro,multaque pecora eximiæ magnitudinis tauros ad tria millia,pretioſum in ea regione,acceptúmque animis regnantium armentum. Quærenti Alexandro, plures agricultores haberet, an milites,cum duobus regibus bellanti ſibi maiore militum quàm agreſtium manu opus eſſe, reſpondit. Abiaſares & Porus erant Sed in Poro eminebat autoritas. Vterque vltra Hydaſpem amnem regnabat, & belli fortunam,quiſquis arma inferret experiri decreuerat. Omphis, permittente Alexandro, & regium inſigne ſumpſit,& more gentis ſuæ nomen, quod patris fuerat: Taxilem appellauere populares,ſequente nomine imperium,in quemcunque tranſiret. Ergo cùm per triduũ hoſpitaliter accepiſſet Alexandrum: quarto die,& quãtum frumenti copiis,quas Epheſtion duxit, præbitum à ſe eſſet, oſtendit, & aureas coronas ipſi amicíſque omnibus præter hæc ſignati argenti LXXX. talenta dono dedit. Qua benignitate eius Alexander mirè lætus,

& quæ

Digitized by Google

& quæ is dederat remiſit, & mille talenta ex præda, quã vehebat, adiecit, multáque conuiualia ex auro & argento vaſa, plurimum Perſicæ veſtis, xxx. equos ex ſuis, cum iiſdem inſignibus, queis aſſueuerant cùm ipsũ veherent. Quæ liberalitas, ſicut Barbarum obſtrinxerat, ita amicos ipſius vehementer offendit: è quibus Meleager ſuper cœnam largiore vino vſus gratulari ſe Alexandro dixit, quòd ſaltem in India reperiſſet dignum talentis mille. Rex haud oblitus quàm ægrè tuliſſet quòd Clytum ob linguæ temeritatem occidiſſet, iram quidem tenuit, ſed dixit, Inuidos homines nihil aliud quàm ipſorum eſſe tormenta. Poſtero die legati Abiaſaræ adiere Regem, omnia ditioni eius, ita vt mandatum erat, permittebant, firmatáque inuicem fide, remittuntur ad Regem. Porum quoque nominis ſui fama ratus ad deditionem poſſe compelli, miſit ad eum Cleocarem, qui denuntiaret ei, vt ſtipendium penderet, & in primo finium ſuorum aditu occurreret Regi. Porus alterum ex his facturum ſeſe reſpondit, vt intranti regnum ſuum præſto eſſet, ſed armatus. Iam Hydaſpem Alexander ſuperare decreuerat, cùm Barzentes defectionis Arachoſiis autor, vinctus, trigintáque elephanti ſimul capti perducuntur, opportunum aduerſus Indos auxilium. Quippe plus in beluis, quàm in exercitu ſpei aut virium illis erat, Gamaxúſque Rex exiguæ partis Indorum, qui Barzenti ſe coniunxerat, vinctus adductus eſt. Igitur transfuga, & Regulo in cuſtodiam, elephantis autem Taxili traditis, ad amnem Hydaſpen peruenit, in cuius vlteriore ripa Porus conſederat, tranſitu prohibiturus hoſtem LXXXV. elephantos obiecerat eximio corporum robore, vltráque eos currus CCC. & peditum. XXX. ferè millia: in queis erant ſagittarij (ſicuti antè dictum eſt), grauioribus telis quàm vt aptè excuti poſſent. Ipſum vehebat elephantus ſuper cæteras beluas eminens, armáque auro & argento diſtincta corpus raræ magnitudinis ho-

neſtabant. Par animus robori corporis, & quanta inter rudes poterat eſſe, ſapientia. Macedonas non conſpectus hoſtium ſolùm, ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat magnitudo terrebat. Quatuor in latitudinem ſtadia diffuſum, profundo alueo, & nuſquam vada aperiente, ſpeciem vaſti maris fecerat, nec pro ſpatio aquarum latè ſtagnantium impetum coërcebat, ſed quaſi in arctum coëuntibus ripis, torrens & eliſus ferebatur, occultáque ſaxa ineſſe oſtēdebant pluribus locis vndæ repercuſſæ. Terribilior erat facies ripæ, quam equi viríque compleuerant. Stabant ingentes vaſtorum corporum moles, & de induſtria irritatæ horrendo ſtridore auras fatigabant. Hinc amnis, hinc hoſtis, capacia quidem bonæ ſpei pectora, & ſæpe ſe experta, improuiſo tamen pauore percuſſerant. Quippe inſtabiles rates, nec dirigi ad ripam, nec tuto applicari poſſe credebant. Erant in medio amne inſulæ crebræ, in quas & Indi & Macedones nantes, leuatis ſuper capita armis, tranſibant. Ibi læuia prælia conſerebant, & vterque Rex paruæ rei diſcrimine, ſummæ experiebatur euentum. Cæterùm in Macedonum exercitu temeritate atque audacia inſignes fuere Symmachus, & Nicanor, nobiles iuuenes, & perpetua partium felicitate ad ſpernendum omne periculum accenſi: queis ducibus, promptiſſimi, iuuenum lanceis modò armati tranauere in inſulam, quam frequēs hoſtis tenebat, multóſque Indorum nulla re magis quàm audacia armati interemerunt. Abire cum gloria poterāt, ſi vnquam temeritas fœlix inueniret modum. Sed dum ſuperuenientes contemptim quoque & ſuperbè expectant, circumuenti ab his, qui occulti enatauerant eminus obruti telis ſunt. Qui effugerant hoſtem aut impetu amnis ablati ſunt, aut vorticibus impliciti: eáque pugna multam Pori erexit fiduciam, cuncta cernentis è ripa. Alexander inops conſilij, tandem ad fallendum hoſtem talem dolum intendit. Erat inſula in flumine amplior cæteris, ſylue-

ſtris eadem,& tegendis inſidiis apta. Foſſa quoque prælta,haud procul ripa, quam tenebat ipſe non pedites modò,ſed etiam cum equis viros poterat abſcõdere. Igitur vt à cuſtodia huius opportunitatis oculos hoſtium auerteret, Ptolemæum cum omnibus turmis obequitare iuſſit, procul ab inſula, & ſubinde Indos clamore terrere, quaſi flumen tranaturus foret. Per complures dies Ptolemæus id fecit,cóque conſilio Porum agménque ſuum ei parti, quam ſe petere ſimulabat coëgit aduertere. Iam extra conſpectum hoſtis inſula erat: Alexander in diuerſa parte ripæ ſtatui ſuum tabernaculum iuſſit, aſſuetamque comitari ipſũ cohortem, ante id tabernaculum ſtare, & omnem apparatum regiæ magnificentiæ hoſtium oculis de induſtria oſtendi. Attalum & æqualem ſibi,& haud diſparem habitu oris, & corporis, vtique cùm procul viſeretur, veſte regia exornat, præbiturum ſpeciem ipſum Regem illi ripæ præſidere, nec agitare de tranſitu. Huius conſilij effectum primò morata tempeſtas eſt,mox adiuuit, incommoda quoque ad bonos euentus vertente fortuna. Traiicere amnem cum cæteris copiis in regionem inſulæ (de qua antè dictum)parabat, auerſo hoſte in eos, qui cum Ptolemæo inferiorem obſederant ripam,cum procella imbrem vix ſub tectis tolerabilem effudit, obrutíque milites nimbo, in terram refugerunt nauigiis ratibúſque deſertis. Sed tumultuantium fremitus, obſtrepentibus ripis, ab hoſte non poterat audiri. Deinde momento temporis repreſſus eſt imber. Cæterùm adeò ſpiſſæ intendere ſe nubes, vt conderent lucem,vixque colloquentium inter ipſos facies noſcitaretur. Terruiſſet alium obducta nox cœlo cùm ignoto amne nauigandum eſſet, forſitan hoſte eam ipſam ripam quam cæci atque improuidi & ex periculo gloriam accerſentes petebant, occupante. Obſcuritatem, quæ cæteros terrebat, ſuam occaſionem ratus, dato ſigno vt omnes ſilentio aſcenderent in rates, eam, quâ ipſe vehebatur, primam iuſſi t

Digitized by Google

expelli. Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur. Quippe adhuc Porus Ptolemæum tantùm intuebatur. Vna ergo naui, quam petræ fluctus illiſerat, hærente, cæteræ euadunt, armáque capere milites, & ire in ordinem iuſſit. Iámque agmen in cornua diuiſum ipſe ducebat, cùm Poro nuntiatur, armis viriſque ripam obtineri, & rerum adeſſe diſcrimen. Ac primo humani ingenij vitio ſpei ſuæ indulgens, Abiaſarem belli ſocium, & ita conuenerat, aduentare credebat. Mox liquidiore luce aperiente hoſtem, centum quadrigas & quatuor millia equitum venienti agmini Porus obiecit. Dux erat copiarum quas præmiſit Hages frater ipſius. Summa virium in curribus: ſenos viros ſinguli vehebant: duos clypeatos, duos ſagittarios ab vtroque latere diſpoſitos: cæteri aurigæ erant haud ſanè inermes. Quippe iacula complura, vbi cominus prœliandum erat, emiſſis habenis, in hoſtem ingerebant. Cæterùm vix vllus vſus huius auxilij eo die fuit. Namque (vt ſuprà dictum eſt) imber violentius, quam aliàs fuſus campos lubricos & inequitabiles fecerat, grauéſque & propemodum immobiles currus illuuie & voragine habebant. Contrà Alexander expedito ac leui agmine ſtrenuè inuectus eſt. Scythæ & Dahæ primi omnium inuaſere Indos. Perdiccam deinde cum equitibus in dexterum cornu hoſtium emiſit. Iam vndique pugna ſe mouerat, cùm ij, qui currus agebant, illud vltimum auxilium ſuorum rati, effuſis habenis in medium diſcrimen, ruere cœperunt. Anceps id malum vtriſque erat. Nam & Macedonum pedites primo impetu obterebantur, & per lubrica atque inuia immiſſi currus excutiebant eos à quibus regebantur. Aliorum turbati equi, non in voragines modo lacunaſque, ſed etiam in amnem præcipitauere curricula. Pauci tamen hoſtium exacti penetrauere ad Porum acerrimè pugnam cientem. Is vt diſſipatos tota acie currus vagari ſine rectoribus vidit, proximis amicorum diſtribuit elephantos. Poſt eos poſuerat pedites, ac ſagittarios

Digitized by Google

tarios tympana pulſare ſolitos. Id pro cantu tubarum Indis erat, nec ſtrepitu eorum mouebantur, olim ad notum ſonum auribus mitigatis. Herculis ſimulacrum agmini peditum præferebatur. Id maximum erat bellantibus incitamentum,& deſeruiſſe geſtantes, militare flagitium habebatur. Capitis etiam ſanxerant pœnam iis, qui ex acie non retuliſſent, metu, quem ex illo,hoſte quondam,conceperant. etiam in religionem venerationémque conuerſo. Macedonas non beluarum modò, ſed etiam ipſius Regis aſpectus parumper inhibuit. Beluæ diſpoſitæ inter armatos, ſpeciem turrium procul fecerant. Ipſe Porus humanæ magnitudinis propemodum exceſſerat formam. Magnitudini Pori adiicere videbatur belua,qua vehebatur, tantum inter cæteras eminens, quantum aliis ipſe præſtabat. Itaque Alexander contemplatus & Regem & agmen Indorum: Tandem, inquit,par animo meo periculum video cum beſtiis ſimul & cum egregiis viris res eſt. Intuénſque Cœnon. Cùm ego, inquit, Ptolemæo Perdiccáque & Epheſtione comitatus in læuum hoſtium cornu impetum fecero, videriſque me in medio ardore certaminis, ipſe dexterum moue, & turbatis ſigna infer. Tu Antigone,& tu Leonate,& Taurō inuehimini in mediam aciem, & vrgebitis frōtem.Haſtæ noſtræ prælongæ & validæ, non aliàs magis quàm aduerſus beluas rectoréſque earum vſui eſſe poterunt. Deturbate eos qui vehuntur, & ipſas confodite. Anceps genus auxilij eſt, & in ſuos acrius furit. In hoſtem enim imperio, in ſuos pauore agitur. Hæc elocutus concitat equum primus.Iámque (vt deſtinatum erat) inuaſerat ordines hoſtium, cum Cœnus ingenti vi in læuum cornu inuehitur. Phalanx quoque in mediam Indorum aciem vno impetu prorupit. At Porus, quà equitem inuehi ſenſerat, beluas agi iuſſit. Sed tardum & penè immobile animal, equorum velocitatem æquare non poterat. Nec ſagittarum quidem vllus erat Barbaris vſus. Quippe longas, & prægraues, niſi

prius

Digitized by Google

prius in terra ſtatuant arcum, haud ſatis aptè & commodè imponunt: tum humo lubrica, & ob id impediente conatum, molientes ictus celeritate hoſtium occupabantur. Ergo ſpreto Regis imperio, quòd ferè fit vbi turbatis acrius metus quàm dux imperare cœpit, totidē erant imperatores, quot agmina errabāt. Alius iungere aciem, alius diuidere, ſtare quidam, & nonnulli circumuehi terga hoſtium iubebant. Nihil in medium conſulebatur. Porus tamen cum paucis, quibus metu potior fuerat pudor, colligere diſperſos, obuius hoſti ire pergit, elephantóſque ante agmen ſuorum agi iubet. Magnum beluæ iniecere terrorem, inſolitúſque ſtridor non equos modò, tam pauidum ad omnia animal, ſed viros quoque ordinéſque turbauerat. Iam fugæ circunſpiciebant locum paulò ante victores, cùm Alexander Agrianos & Thraces leuiter armatos meliorem concurſatione quàm cominus militem emiſit in beluas. Ingentem ij vim telorum iniecere & elephantis & regentibus eos. Phalanx quoque inſtare conſtanter territis cœpit. Sed quidam auidius perſecuti beluas, in ſemet irritauere vulneribus. Obtriti ergo pedibus earum, cæteris vt parcius inſtarent fuere documentum. Præcipuè terribilis illa facies erat cùm manu arma viróſque corriperent, & ſuper ſe regentibus traderent. Anceps ergo pugna nunc ſequentium, nunc fugientium elephantos, in multum diei varium certamen extraxit, donec ſecuribus (id namque genus auxilij præparatum erat) pedes amputare cœperunt. Copidas vocant gladios leuiter curuatos, falcibus ſimiles, queis appetebant beluarum manus, nec quicquam inexpertum non modò mortis ſed etiam in ipſa morte noui ſupplicij timor omittebat. Ergo elephanti vulneribus tandem fatigati, ſuos impetu ſternunt, & qui rexerant eos, præcipitati in terram ab ipſis obterebantur. Itaque pecorum modo magis pauidi, quàm infeſti, vltra aciem exigebantur, cùm Porus deſtitutus à pluribus, tela multo antè præpa-

rata

rata, in circunfuſos ex elephante ſuo cœpit ingerere, multíſque eminus vulneratis, expoſitus ipſe ad ictus, vndique petebatur. Nouem iam vulnera, hinc tergo, illinc pectore, exceperat: multóque ſanguine profuſo, languidis manibus magis elapſa quàm excuſſa tela mittebat. Nec ſegnius belua inſtincta rabie nondum ſaucia, inuehebatur ordinibus, donec rector beluæ Regem conſpexit fluentibus membris, omiſſiſque armis vix compotem mentis. Tum beluam in fugam concitat, ſequente Alexandro. Sed equus eius multis vulneribus confoſſus deficiénſque procubuit, poſito magis Rege, quàm effuſo. Itaque dum equum mutat, tardius inſecutus eſt. Interim frater Taxilis Regis Indorum præmiſſus ab Alexandro, monere cœpit Porum ne vltima experiri perſeueraret, dederétque ſe victori. At ille, quanquam exhauſtæ erant vires, deficiebátque ſanguis, tamen ad notam vocem excitatus, Agnoſco, inquit, Taxilis fratrem imperij regníque ſui proditorem, & telum, quod vnum fortè non effluxerat, contorſit in eum, quod per medium pectus penetrauit ad tergum. Hoc vltimo virtutis opere edito, fugere acrius cœpit. Sed elephantus quoque, qui multa exceperat tela, deficiebat. Itaque ſiſtit fugam, peditémque ſequenti hoſti obiecit. Iam Alexander conſecutus erat, & pertinacia Pori cognita, vetabat reſiſtentibus parci. Ergo vndique & in pedites, & in ipſum Porum tela congeſta ſunt, queis tandem grauatus labi ex belua cœpit. Indus, qui elephantum regebat, deſcendere cum ratus more ſolito elephantum procumbere iuſſit in genua, qui vt ſe ſubmiſit, cæteri quoque (ita enim inſtituti erant) demiſere corpora in terram. Ea res & Porum, & cæteros victoribus tradidit. Rex ſpoliari corpus Pori, interemptum eſſe credens, iuſſit, & qui detraherent loricam veſtémque, concurrere cùm belua dominum tueri, & ſpoliantes cœpit appetere, leuatúmque corpus eius rurſus dorſo ſuo imponere. Ergo telis vndique obruitur, confoſſóque eo, in vinculum

Porus

Porus imponitur: quem Rex vt vidit alleuantem oculos, non odio ſed miſeratione commotus: Quæ, malum inquit amentia te coëgit, rerum mearum cognita fama, belli ſfortunam experiri, cùm Taxiles eſſet in deditos clementiæ meæ tam propinquum tibi exemplum? At ille: Quoniam, inquit, percontaris, reſpondebo ea libertate, quam interrogando feciſti. Neminem me fortiorem eſſe cenſebam. Meas enim noueram vires, nondum expertus tuas, fortiorem eſſe te, belli docuit euentus, ſed ne ſic quidem parum felix ſum, ſecundus tibi. rurſus interrogatus, quid ipſe victorem ſtatuere debere cenſeret: Quid hic, inquit, dies tibi ſuadet, quo expertus es quam caduca felicitas eſſet. Plus monendo profecit, quàm ſi precatus eſſet. Quippe magnitudinem animi eius interritam, ac ne fortuna quidem infractam, non miſericordia modò, ſed etiam honore excipere dignatus eſt. Ægrum curauit haud ſecus quàm ſi pro ipſo pugnaſſet. Confirmatum contra ſpem omnium, in amicorum numerum recepit. Mox donauit ampliore regno quàm tenuit. Nec ſanè quicquam ingenium eius ſolidius aut conſtantius habuit quàm admirationem veræ laudis & gloriæ. Simplicius tamen famam æſtimabat in hoſte, quàm in ciue. Quippe à ſuis credebat magnitudinem ſuam deſtrui poſſe, eandem clariorem fore, quò maiores fuiſſent, quos ipſe viciſſet.

QVIN

QVINTI CVRTII, DE REBVS GESTIS ALEXANDRI Magni, Regis Macedonum.

***

LIBER IX.

ALEXANDER tam memorabili victoria lætus, qua ſibi Orientis fines apertos eſſe cenſebat, Soli victimis cæſis, milites quoque, quò prom ioribus animis reliqua belli munia obirent, pro concione laudatos docuit, quicquid virium Indis fuiſſet, illa dimicatione proſtratum, cæteram opimam prædam fore, celebratáſque opes in ea regione eminere, quam peterent. Proinde iam vilia & obſoleta eſſe ſpolia de Perſis: gemmis, margaritiſque, & auro atque ebore Macedoniam Græciámque, non ſuas tantum domos repleturum. Auidij milites & pecuniæ & gloriæ ſimul quia nunquam affirmatio eius fefellerat eos, pollicentur operam, dimiſſiſque cum bona ſpe, nauigia ædificari iubet, vt cum totam Aſiam percurriſſem, finem terrarum mare inuiſeret. Multa materia naualis in proximis montibus erat, quam cædere aggreſſi, magnitudinis inuſitatæ repperere ſerpentes. Rhinocerotes quoque, rarum alibi animal, in iiſdem montibus erant. Cæterùm hoc nomen beluis eis inditum à Græcis ſermonis eius ignari aliud lingua ſua vſurpant. Rex duabus vrbibus conditis in vtráque fluminis quod ſuperauerat, ripa, copiarum duces coronis, & mille aureis ſingulos donat. Cæteris

quoque

quoque pro portione aut gradu, quem in militia obtinebant, aut nauata opera, honos habitus eſt. Abiaſares, qui prius quàm cum Poro dimicaretur, legatos ad Alexandrum miſerat, rurſus alios miſit, pollicentes omnia facturum quæ imperaſſet, modò ne cogeretur corpus ſuum dedere. Neque enim aut ſine regio imperio victurum, aut regnaturum eſſe captiuum. Cui Alexander nuntiari iuſſit, ſi grauaretur ad ſe venire, ipſum ad eum eſſe venturum. Hinc Poro amnéque ſuperato, ad interiora Indiæ proceſſit ad eum eſſe venturum. Hinc Poro amnéque ſuperato, ad interiora Indiæ proceſſit. Syluæ erant propè in immenſum ſpatium diffuſæ, proceríſque & in eximiam altitudinem editis arboribus vmbroſæ. Plerique rami inſtar ingentium ſtipitum flexi in humum, rurſus qua ſe curuauerant, erigebantur, adeò vt ſpecies eſſet non rami reſurgentis, ſed arboris ex ſua radice generatæ. Cœli temperies ſalubris: Quippe & vim ſolis vmbræ leuant, & aquæ largæ manant è fontibus. Cæterùm hic quoque ſerpentium magna vis erat, ſquamis fulgorem auri reddentibus. Virus haud vllum magis noxium eſt. Quippe morſum præſens mors ſequebatur, donec ab incolis remedium oblatum eſt. Hinc per deſerta ventum eſt ad flumen Hydraotem. Iunctum erat flumini nemus opacum arboribus, alibi inuſitatis, agreſtiúmque pauonum multitudine frequens. Caſtris inde motis, oppidum haud procul poſitum corona capit, obſidibúſq; acceptis, ſtipendium imponit. Ad magnam deinde (vt in ea regione) vrbem peruenit, non muro ſolùm, ſed etiam palude munitam. Cæterùm barbari vehiculis inter ſe iunctis dimicaturi occurrerent. Aliis tela, aliis haſtæ, aliis ſecures erant: tranſiliebántque in vehicula ſtrenuo ſaltu, cùm ſuccurrere laborantibus ſuis vellent: Ac primò inſolitum genus pugnę Macedonas terruit, cùm eminus vulnerarentur. Deinde ſpreto tam incondito auxilio, ab vtróque latere vehiculis circunfuſi repugnantes fodere

Digitized by Google

cœperunt. Et vincula, queis conſerta erant, iuſſit incidi, quò facilius ſingula circumuenirētur. Itaque octingentis ſuorum amiſſis in oppidum refugerunt. Poſtero die ſcalis vndique admotis, muri occupantur. Paucis pernicitas ſaluti fuit, qui, cognito vrbis excidio, paludem tranauere, & in vicina oppida ingentem intulere terrorem, inuictum exercitum, & deorum, profectò aduenisſe memorantes. Alexander ad vaſtandam eam regionem Perdicca cum expedita manu miſſo, partem copiarum Eumeni tradit, vt is quoque Barbaros ad deditionem compelleret. Ipſe cæteros ad vrbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolæ, duxit. Oppidani miſſis qui regem deprecarentur, nihilominus bellum parabant, quippe orta ſeditio in diuerſa conſilia diduxerat vulgum. Alij omnia deditione potiora: quidam nullam opem in ipſis eſſe ducebant. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt. Alexander, quanquam belli autoribus iure poterat iraſci, tamen omnibus venia data, & obſidibus acceptis, ad proximam deinde vrbem caſtra mouit. Obſides ducebantur ante agmen: quos cùm è muris agnouiſſent, vtpote gentis eiuſdem, in colloquium conuocauerunt. Illi clementiam regis, ſimulque vim commemorando, ad deditionem eos compulere: cæteráſque vrbes ſimili modo deditas in fidem accepit. Hinc in regnum Sophitis peruentum eſt. Gens (vt Barbari credunt) ſapientia excellit, boníſque moribus regitur. Genitos liberos, non parentum arbitrio tollunt, alúntque: ſed eorum, quibus ſpectandi infantum habitum cura mandata eſt. Si quos ſegnes aut aliqua membrorum parte inutiles notauerunt, necari iubent. Nuptiis coëunt, non genere ac nobilitate coniunctis, ſed electa corporum ſpecie: quia eadem æſtimatur in liberis. Huius gentis oppidum, cui Alexander admouerat copias, ab ipſo Sophite obtinebatur. Clauſæ erant portæ, ſed nulli in muris turri-

Digitized by Google

buſque ſe armati oſtendebant, dubitabantq; Macedones, deſeruiſſent ne incolæ vrbem, an fraude ſe occulerent: cùm ſubito patefacta porta rex Indus, cum duobus adultis filiis occurrit, multum inter omnes barbaros eminens corporis ſpecie. Veſtis erat auro purpuraque diſtincta, quæ etiam crura velabat: aureis ſoleis inſeruerat gemmas. Lacerti quoque & brachia margaritis ornata erant. Pendebant ex auribus inſignes colore & magnitudine lapilli. Baculum aureum berylli diſtinguebant. Quo tradito precatus, vt ſoſpes acciperet, ſe, liberóſque, & gentem ſuam dedidit. Nobiles ad venandum canes in ea regione ſunt. Latratu abſtinere dicuntur, cùm videre feram, leonibus maximè infeſti. Horum vim vt oſtenderet Alexandro, in conſpectu leonem eximiæ magnitudinis iuſſit emitti, & quatuor omnino admoueri canes, qui celeriter occupauerunt feram: cùm ex iis qui aſſueuerant talibus miniſteriis vnus canis leoni cum aliis inhærentis crus auellere, & quia non ſequebatur, ferro amputare cœpit. Nec ſic quidem pertinacia victa rurſus aliam partem ſecare inſtitit, & inde non ſegnius inhærentem ferro ſubinde cædebat. Ille in vulnere feræ dentes moribundus quoque infixerat. Tantam illis animalibus ad venandum cupiditatem ingeneraſſe naturam, memoriæ proditum eſt. Equidem plura tranſcribo quàm credo. Nam nec affirmare ſuſtineo, de quibus dubito: nec ſubducere, quæ accepi. Relicto igitur Sophite in ſuo regno, ad fluuium Hypaſim proceſſit, Hephæſtione, qui diuerſam regionem ſubegerat, coniuncto. Phagelas erat gentis proximæ rex, qui popularibus ſuis colere agros (vt aſſueuerant) iuſſis, Alexandro cum donis occurrit, nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum ſubſtitit. Rex tertio die amnē ſuperare decreuerat, tranſitu difficilem, non ſpatio ſolùm aquarum, ſed etiam ſaxis impeditum. Percontatus igitur Phegelam, quæ noſcenda erant, vndecim dierum vltra flumen per vaſtas ſolitudines iter eſſe

cogno-

cognoſcit: excipere deinde Gangem maximum totius Indiæ fluminum: Vlteriores ripas colere gentes Gangaridas & Pharrhaſios, eorúmque regem eſſe Aggramen, viginti millibus equitum, ducentíſque peditum obſidentem vias. Ad hæc quadrigarum duo millia trahere, & præcipuum terrorem elephantos, quos trium millium numerum explere dicebat. Incredibilia omnia regi videbantur. Igitur Porum (nam cum eo erat) percontatur, an vera eſſent, quæ dicerentur. Ille vires quidem gentis & regni haud falsò iactari affirmat: cæterum qui regnaret, non modò ignobilem eſſe, ſed etiam vltimæ ſortis. Quippe patrem eius tonſorem, vix diurno quæſtu propulſantem famem, propter habitum haud indecorum cordi fuiſſe reginæ. Ab ea in propiorem eius qui tum regnaſſet, amicitiæ locum admotum, interfecto eo per inſidias, ſub ſpecie tutelæ liberum eius inuaſiſſe regnum, necatiſq; e pueris, hunc qui me nunc regnat generaſſe, inuiſum vilémque popularibus, magis paternæ fortunæ quàm ſuæ memorem. Affirmatio Pori multiplicem animo regis iniecerat curam. Hoſtem beluaſque ſpernebat, ſitum locorum, & vim fluminum extimeſcebat. Relegatos in vltimum penè rerum humanarum perſequi terminum, & eruere arduum videbatur. Rurſus auaritia glóriæ, & inſatiabilis cupido famæ, nihil inuium, nihil remotum videri ſinebat. Et interdum dubitabat, an Macedones, tot emenſi ſpatia terrarum, in acie & in caſtris ſenes facti, per obiecta flumina, per tot naturæ obſtantes difficultates, ſecuturi eſſent. Abundantes onuſtóſque præda, magis parta frui velle, quàm acquirenda fatigari. Non idem ſibi, & militibus animi eſſe. Se totius orbis imperium mente complexum adhuc in operum ſuorum primordio ſtare. Militem labore defatigatum, proximum quemque fructum finito tandem periculo expetere. Vicit ergo cupido rationem, & ad concionem vocatis militibus, ad hunc maximè modum diſſeruit: Non ignoro, milites, multã

quæ terrere vos poſſent, ab incolis Indiæ per hos dies de-induſtria eſſe iactata: ſed non eſt improuiſa vobis mentientium vanitas. Sic Ciciliæ fauces, ſic Meſopotamiæ campos, Tigrim, & Euphratem, quorum alterum vado tranſiuimus, alterum ponte, terribilem fecerant Perſæ. Nunquam ad liquidum fama perducitur: omnia, illa tradente maiora ſunt vero. Noſtra quoque gloria quum ſit ex ſolido, plus tamen habet nominis quàm operis. Modo quis beluas offerentes mœnium ſpeciem; quis Hydaſpem amnem, quis cætera auditu maiora, quàm vero, ſuſtinere poſſe credebat? Olim herculè fugiſſemus ex Aſia, ſi nos fabulæ debellare potuiſſent. Creditiſne elephantorum greges maiores eſſe, quàm vſquam armentorum ſunt, quum & rarum ſit animal, nec facilè capiatur, multóque difficilius mitigetur? Atqui eadem vanitas copias peditum equitúmque numerauit. Nam flumen, quo latius fuſum eſt, hoc placidius ſtagnat. Quippe anguſtis ripis coërcita, & in anguſtiorem alueum eliſa, torrentes aquas inuehunt, contra ſpatio aluei ſegnior curſus fit. Præterea in ripa omne periculum eſt, vbi applicantes nauigia hoſtis expectat. Ita quantumcunque flumen interuenit, idem futurum diſcrimen eſt euadentium in terram. Sed omnia iſta vera eſſe fingamus. Verúmne vos magnitudo beluarum, an multitudo hoſtium terret? quod pertinet ad elephantos, præſens habemus exemplum: In ſuos vehementius quàm in nos incurrerunt. Tum vaſta corpora ſecuribus falcibúſque mutilata ſunt. Quid autem intereſt, totidem ſint, quot Porus habuit, an tria millia, quum vno aut altero vulneratis, cæteros in fugam declinari videamus? Deinde paucos quoque incommodè regunt, congregata verò tot millia ipſa ſe elidunt, vbi nec ſtare nec fugere potuerint inhabiles vaſtorum corporum moles. Equidem ſic animalia iſta contempſi, vt cùm haberem, ipſe non oppoſuerim: ſatis gnarus, plus ſuis quàm hoſtibus periculi inferre. At enim equitum peditúmque multitudo

tudo vos commouet. Cum paucis enim pugnare ſoliti eſtis: & nunc primum inconditam ſuſtinebitis turbam Teſtis aduerſus multitudinem inuicti Macedonum roboris Granicus amnis, & Cilicia inundata cruore Perſarum, & Arbella, cuius campi deuictorum à nobis oſſibus ſtrati ſunt. Serò hoſtium legiones numerare cœpiſtis, poſteaquam ſolitudinem in Aſiam vincendo feciſtis, Cùm per Helleſpontum nauigaremus, de paucitate noſtra cogitandum fuit. Nunc nos Scythæ ſequuntur, Bactriana auxilia præſto ſunt, Dahæ, Sogdianique inter nos militant. Nec tamen illi turbæ confido. Veſtra manus intueor, veſtram virtutem, rerum, quas geſturus ſum, vadem prædémque habeo. Quandiu vobiſcum in acie ſtabo, nec mei, nec hoſtium exercitus meminero. Vos modo animos mihi plenos alacritatis ac fiduciæ adhibete. Non in limine operum laborúmque noſtrorum, ſed in exitu ſtamus. Peruenimus ad ſolis ortum, & Oceanum, niſi obſtat ignauia: Inde victores, perdomito fine terrarum, reuertemur in patriam. Nolite (quod pigri agricolæ faciunt) maturos fructus per inertiam amittere è manibus. Maiora ſunt periculis præmia, diues eadem & imbellis eſt regio. Itaque non tam ad gloriam vos duco, quàm ad prædam. Digni eſtis, qui opes, quas illud mare littoribus inuehit, referatis in patriam. Digni, qui nihil inexpertum, nihil metu omiſſum relinquatis. Per vos, gloriámque veſtram, quâ humanum faſtigium exceditis, pérque & mea in vos, & in me veſtra merita, quibus inuicti contendimus, oro quæſóque ne humanarum rerum terminos adeuntem alumum commilitonémque veſtrum, ne dicam regem, deſeratis. Cætera vobis imperaui, hoc vnum debiturus ſum: Et is vos rogo, qui nihil vnquam vobis præcepi, quin primus me periculis obtulerim, qui ſæpè aciem clypeo meo texi. Ne infregeritis in manibus meis palmam, qua Herculem Liberúmque patrem, ſi inuidia abfuerit, æquabo. Date hoc precibus meis, & tandem obſtinatum ſilen-

Digitized by Google

tium rumpite. Vbi eſt ille clamor alacritatis veſtræ index? Vbi eſt ille meorum Macedonum vultus? Non agnoſco vos milites, nec aguoſci videor à vobis. Surdas iamdudum aures pulſo. Auerſos animos, & infractos excitare conor. Cúmque illi in terram demiſſis capitibus tacere perſeuerarent: Neſcioſquid, inquit, imprudens in vos deliqui, quòd me ne intueri quidem vultis. In ſolitudine mihi videor eſſe. Nemo reſpondet, nemo ſaltem negat, quos alloquor. Quid autem poſtulo? Veſtram gloriam & magnitudinem vindicamus. Vbi ſunt illi quorum certamen paulò antè vidi contendentium, qui potiſſimum vlnerati regis corpus exciperent? Deſertus, deſtitutus ſum, hoſtibus deditus. Sed ſolus quoque ire perſeuerabo. Obiicite me fluminibus, & beluis & illis gentibus quarum nomina horretis. Inueniam qui deſertum à vobis ſequantur. Scythæ, Bactrianíque erunt mecum, hoſtes paulò antè, nunc milites noſtri Mori præſtat, quàm precario imperatorem eſſe. Ite reduces domos, ite deſerto rege ouantes. Ego hîc à vobis deſperatæ victoriæ, aut honeſtæ morti locum inueniam. Nec ſi quidem vlli militis vox exprimi potuit. Expectabant, vt duces principéſque ad regem perferrent, vlneribus vel continuo labore militiæ fatigatos, non detrectare munia, ſed ſuſtinere non poſſe. Cæterum illi metu attoniti in terram ora defixerant. Ergo primo fremitus ſua ſponte, deinde gemitus quoque oritur: paulatimque liberius dolor erigi cœpit, manantibus lachrymis, adeò vt rex ira in miſericordiam verſa, ne ipſe quidem, quanquam cuperet, temperare oculis potuerit. Tandem vniuerſa concione effuſius flente, Cœnus auſus eſt cunctatibus cæteris, propius tribunal accedere, ſignificans ſe loqui velle: quem vt videre milites detrahentem galeam capiti (ita enim regem alloqui mos eſt) hortari cœperunt, vt cauſam exercitus ageret. Tum Cœnus: Dij prohibeant, inquit, à nobis impias mentes, & profectò prohibent, Idem animus eſt tuis, qui fuit

ſemper

ſemper:ire inſeris, pugnare, periclitari, ſanguine noſtro commendare poſteritati tuum nomen. Proinde ſi perſeueras, inermes quoque, & nudi, & exangues vtcunque tibi cordi eſt, ſequimur vel antecedimus. Sed ſi audire vis non fictas tuorum militum voces, verum neceſſitate vltima expreſſas, præbe quæſo propitias aures, imperium atque auſpicium tuum conſtantiſſimè ſecutis, & quocunque pergis ſecuturis. Viciſti rex magnitudine rerum non hoſtes modò, ſed etiam milites. Quicquid mortalitas capere poterat, impleuimus. Emenſis maria terráſque melius nobis, quàm incolis omnia nota ſunt. Penè in vltimo mundi fine conſiſtimus: in alium orbem paras ire, & Indiam quæris Indis quoque ignotam. Inter feras ſerpentéſque degentes eruere ex latebris & cubiculis ſuis expetis, vt plura quàm ſol videt victoria luſtres. Digna prorſus cogitatio animo tuo, ſed altior noſtro. virtus enim tua ſemper in incremento erit, noſtra vis in fine iam eſt. Intuere corpora exanguia tot perfoſſa vulneribus, tot cicatricibus putrida. Iam tela hebetia ſunt: iam arma deficiunt. Veſtem Perſicam induimus, quia domeſtica ſubuehi non poteſt. In externum degenerauimus cultum. Quoto cuique lorica eſt? quis equum habet? Iube quæri quàm multos ſerui ipſorum perſecuti ſunt, & quid cuique ſuperſit ex præda. Omnium victores omnium inopes ſumus. Nec luxuria laboramus: ſed bello. Inſtrumenta belli conſumpſimus. Hunc tu pulcherrimum exercitum nudum obiicies beluis? Quarum vt multitudinem augeant de induſtria Barbari, magnum tamen eſſe numerum, etiam ex mendacio intelligo. Quòd ſi adhuc penetrare in Indiam certum eſt, regio à meridie minus vaſta eſt, Qua ſubacta, licebit decurrere in illud mare, quod rebus humanis terminum voluit eſſe natura. Cur circuitu petis gloriam, quæ ad manum poſita eſt? Hic quoque occurrit Oceanus. Niſi mauis errare, peruenimus quò tua fortuna ducit. Hæc tecum quàm ſine te cum his, loqui

Digitized by Google

malui, non vt inirem circunſtantis exercitus gratiam ſed vt vocem loquentium potius, quàm vt gemitum murmurantium audires. Vt finem orationi Cœnus impoſuit, clamor vndique cum ploratu oritur, regem patrem dominum, confuſis appellantium vocibus. Iamque & alij duces, præcipuéque ſeniores queis ob ætatem & excuſatio honeſtior erat, & autoritas maior, eadem precabantur. Ille nec caſtigare obſtinatos, nec mitigare poterat iratos. Itaque inops conſilij, deſiluit è tribunali, claudíque regiam iuſſit, omnibus præter aſſuetos adire prohibitis. Biduum iræ datum eſt tertio die proceſſit: erigítque XII. aras ex quadrato ſaxo, monumentum expeditionis ſuæ, munimentáque caſtrorum iuſſit extendi, cubilia quoque amplioris formæ, quàm pro corporum habitu, relinqui, vt ſpeciem omnium augeret, poſteritati fallax miraculum præparans. Hinc repetens quæ emenſus erat, ad flumen Aceſinem locat caſtra. Ibi fortè Cœnus morbo extinctus eſt, cuius morte ingemuit quidem rex, adiecit tamen propter paucos dies longam orationem eũ exorſum, tanquam ſolus Macedoniam viſurus eſſet. Iam in aqua claſſis, quam ædificari iuſſerat, ſtabat. Inter hæc Memnon ex Thracia in ſupplementum equitum ſex millia præter eos ab Harpalo peditum ſeptem millia adduxerat, armáque XXV. millia auro & argento cælata pertulerat: queis diſtributis vetera cremari iuſſit, mille nauigiis aditurus Oceanum. Diſcordes & vetera odia retractantes Porum & Taxilem Indiæ reges firmata per affinitatem gratia, reliquit in ſuis regnis, ſummo in ædificanda claſſe amborum ſtudio vſus. Oppida quóque duo condidit, quorum alterum Nicæam appellauit, alterum Bucephalon, equi, quem amiſerat, memoriæ ac nomini dedicans vrbem. Elephantis deinde & impedimentis terra ſequi iuſſis, ſecundo amne defluxit, quadraginta fermè ſtadia ſingulis diebus procedens, vt opportunis locis exponi ſubinde copiæ poſſent. Peruentum erat in regionem, in

qua

qua Hydaſpes amnis Aceſini committitur. Hinc decurrit in fines Sobiorum. Hi de exercitu Herculis maiores ſuos eſſe commemorant: ægros relictos eſſe cepiſſe ſedem quam ipſi obtinebant. Pelles ferarum pro veſte, clauæ pro telo erant, Multáque, etiam cum Græci mores exoleuiſſent, ſtirpis oſtendebant veſtigia. Hic extenſione facta, c c i. ſtadia proceſſit, depopulatúſque regionem, oppidum caput eius corona cepit. Quadraginta millia peditum gens in ripa fluminum oppoſuerat, quam, amne ſuperato, in fugam compulit, incluſoſque mœnibus expugnat. Puberes interfecti ſunt, cæteri venierunt. Alteram deinde vrbem expugnare adortus, magnáque vi defendentium pulſus, multos Macedonum amiſit. Sed cùm in obſidione perſeueraſſet, oppidani, deſperata ſalute, ignem ſubiicere tectis, ſe quoque ac liberos coniugéſque incendio cremant. Quod cùm ipſi augerent, hoſtes extinguerent, noua forma pugnæ erat. Delebant incolæ vrbem, ignem hoſtes extinguebant, adeò etiam naturæ iura bellum in contrarium mutat. Arx erat oppidi intacta, in qua præſidium dereliquit. Ipſe nauigio circumuectus eſt arcem. Quippe tria flumina totius Indiæ præter Gangem maxima, munimento arcis applicant vndas. A Septentrione Indus alluit, à Meridie Aceſines. Hydaſpi confunditur. Cæterùm amnium coitus maritimis ſimiles fluctus mouent, multóque ac turbido limo, quod aquarum concurſu ſubinde turbatur iter quà manet nauigiis, in tenuem alueum cogitur. Itaque cùm crebri fluctus ſe inueherent, & nauium hinc proras, hinc latera pulſarent, ſubducere nautæ vela cœperunt. Sed miniſteria eorum hinc metu, hinc prærapida celeritate fluminum occupantur. In oculis, duo maiora omnium nauigia ſubmerſa ſunt: leuiora, cùm & ipſa nequirent regi, in ripam tamen innoxia expulſa ſunt. Ipſe rex in rapidiſſimos vortices incidit, quibus intorta nauis, obliqua & gubernaculi impatiens agebatur. Iam veſtem detraxerat

Digitized by Google

corpori proiectus ſemet in flumen, amicique vt exciperent eum, haud procul nabant: apparebatque anceps periculum, tam nataturi, quàm nauigare perſeuerantis. Ergo ingenti certamine concitant remos, quantáque vis humana eſſe poterat, admota eſt, vt fluctus, qui ſe inuehebant, euerberarentur. Findi crederes vndas, & retro gurgites cedere, quibus tandem nauis erepta, non tamen ripæ applicatur, ſed in proximum vadum illiditur. Cùm amne bellum fuiſſe crederes. Ergo aris pro numero fluminum poſitis, ſacrificióque facto, triginta ſtadia proceſſit. Inde ventum eſt in regionem Oxydracarum, Mallorúmque, quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, tunc periculi ſocietas iunxerat. Nouem millia iuniorum peditum in armis erant. Præter hos equitum decem millia, nongentæque quadrigæ. At Macedones, qui omni diſcrimine iā defunctos ſe eſſe crediderant, poſteaquam integrum bellum cum ferociſſimis Indiæ gentibus ſupereſſe cognouerunt, improuiſo metu territi, rurſus ſeditioſis vocibus regem increpare cœperunt. Gangem amnem, & quæ vltra eſſent, coactos tranſmittere, non tamen finiſſe, ſed mutaſſe bellum: indomitis gentibus ſe obiectos, vt ſanguine ſuo aperirent ei Oceanum. Trahi extra ſidera, & ſolem, cogique adire quæ mortalium oculis natura ſubduxerat. Nouis identidem armis nouos hoſtes exiſtere, quos omnes vt fundant, fugentque, quod præmium ipſos manere? Caliginem, ac tenebras, & perpetuam noctem profundo incumbentem mari repletum immanium beluarum gregibus fretum immobiles vndas in quibus emoriens natura defecerit. Rex non ſua, ſed militum ſolicitudine anxius concione aduocata docet, imbelles eſſe quos metuant. Nihil deinde præter has gentes obſtare, quo minus terrarum ſpatia emenſi, ad finem ſimul mundi laborúmque perueniant, Ceſſiſſe illis metuentibus Gangem & multitudinem nationum quæ vltra amnem eſſent, declinaſſe iter eò, vbi par gloria, minus periculum eſſet.

Iam

Iam proſpicere ſe Oceanum iam perflare ad ipſos auram maris: ne inuiderent ſibi laudem quam peteret, Herculis & Liberi patris terminos tranſituros illos, Regi ſuo paruo impendio immortalitatem famæ daturos. Paterentur ſe ex India redire, non fugere. Omnis multitudo, maximè militaris, mobili impetu fertur. Ita ſeditionis non remedia quàm principia maiora ſunt. Non aliàs tam alacer clamor ab exercitu eſt redditus, iubentium duceret diis ſecundis, & æquaret gloria, quos æmularetur. Lætus his acclamationibus, ad hoſtes protinus caſtra mouit. Validiſſimæ Indorum gentes erant, & bellum impigrè parabant, ducémque ex natione Oxydracarum ſpectatæ virtutis elegerant, qui ſub radicibus montis caſtra poſuit, latéque ignes, vt ſpeciem multitudinis augeret, oſtendit, clamore quoque ac ſui moris vlulatu identidem acquieſcentes Macedonas fruſtra terrere conatus. Iam lux apparebat, cùm rex fiduciæ ac ſpei plenus, alacres milites arma capere, & exire in aciem iubet. Sed (vt traditur) metúne an ſeditione oborta inter ipſos, ſubito profugerunt Barbari, certè auios montes & impeditos occupauerunt, quorũ agmen rex fruſtra perſecutus, impedimenta cœpit. Peruentum deinde eſt ad oppidum Oxydracarum, in quod plerique confugerant, haud maiore fiducia mœnium, quàm armorum. Iam admouebat rex: cùm vates monere eum cœpit, ne committeret, aut certè differret obſidionem, vitæ eius periculum oſtendi. Rex Demophoonta (is namque vates erat) intuens: Si quis, inquit, arti tuæ intentum, & exta ſpectantem ſic interpellet, non dubium quin incommodus ac moleſtus videri tibi poſſit. Et cùm ille ita prorſus futurum reſpondiſſet, Cenſéſne, inquit, tantas res, non pecudum fibras, ante oculos habenti, vllũ eſſe maius impedimentum, quàm vatem ſuperſtitione captum? Nec diutius quàm reſpõdit moratus admoueri iubet ſcalas, cunctantibúſque cæteris, euadit in murũ. Anguſta muri corona erat. Nõ pinnæ, ſicut alibi, faſtigiũ

us

Digitized by Google

eius diſtinxerant, ſed perpetua lorica obducta tranſitum ſepſerat. Itaque rex hærebat magis, quàm ſtabat, in margine, clypeo vndique incidentia tela propulſans. Nam vndique eminus ex turribus petebatur, nec ſubire milites poterant, quia ſupérne vi telorum obruebantur. Tandem magnitudinem periculi pudor vicit, Quippe cernebant cunctatione ſua dedi hoſtibus Regem. Sed feſtinando morabantur auxilia. Nam dum pro ſe quiſque certat euadere, onerauere ſcalas, queis non ſufficientibus deuoluti vnicam ſpem regis fefellerunt. Stabat enim in conſpectu tanti exercitus, velut in ſolitudine deſtitutus. Iámque læuã qua clypeum ad ictus circunferebat, laſſauerat, clamantibus amicis vt ad ipſos deſiliret ſtabantque excepturi, cùm ille auſus eſt rem incredibilem atque inauditam multóque magis ad famam temeritatis quàm gloriæ inſignem. Namque in vrbem hoſtium plenam præcipiti ſaltu ſemetipſe immiſit, cùm vix ſperare poſſet dimicantem certè, & non inultum eſſe moriturum. Quippe antequam aſſurgeret, opprimi poterat, & capi viuus. Sed fortè ita librauerat corpus, vt ſe pedibus exciperet. Itaque ſtans init pugnam, & ne circuiri poſſet fortuna prouiderat. Vetuſta arbor, haud procul muro, ramos multa fronde veſtitos, velut de induſtria Regem protegentes, obiecerat. Huius ſpatioſo ſtipiti corpus, ne circuiri poſſet applicuit, clypeo tela quæ ex aduerſo ingerebantur, excipiens. Nam cùm vnum procul tot manus peterent, nemo tamen propius audebat accedere. Miſſilia ramis plura, quàm clypeo incidebant. Pugnabat pro Rege, primum celebrati nominis fama, deinde deſperatio, magnum ad honeſtè moriendum incitamentum. Sed cùm ſubinde hoſtis afflueret, iam ingentem vim telorum exceperat clypeo: iam galeam ſaxa perfregerant: iam continuo labore grauia genua ſucciderant. Itaque contemptim, & incautè, qui proximi ſteterant, incurrerunt, è quibus duos gladio ita excipit, vt ante ipſum exanimes

procum

Digitized by Google

procumberent, nec cuiquam propius deinde inceſſendi eum animus fuit. Procul iacula ſagittaſque mittebant. Ille ad omnes ictus expoſitus, ægrè iam exceptum poplitibus corpus tuebatur, donec Indus duorum cubitorum ſagittam (namque Indis, vt antea diximus, huius magnitudinis ſagittæ erant) ita excuſſit, vt per thoracē paulùm ſuper latus dextrum infigeret. Quo vulnere afflictus, magna vi ſanguinis emicante, remiſit arma, moribundo ſimilis, adeóque reſolutus, vt ne ad vellendum quidem telum ſufficeret dextra. Itaque ad expoliandum corpus, qui vulnerauerat, alacer gaudio accurrit, quem vt iniicere corpori ſuo manus ſenſit credo vltimi dedecoris indignitate commotus, linquentem reuocauit animum, & nudum hoſtis latus ſubiecto mucrone hauſit. Iacebant circa Regem tria corpora, procul ſtupentibus cæteris. Ille, vt antequam vltimus ſpiritus deficeret, dimicans iam extingueretur, clypeo ſe alleuare conatus eſt, & poſteaquam ad connitendũ nihil ſupererat virium, dextera impendentes ramos complexus, tentabat aſſurgere. Sed ne ſic quidem potens corporis, rurſus in genua procumbit, manu prouocans hoſtes ſi quis congredi auderet. Tandem Peuceſtes per aliam oppidi partem deturbatis propugnatoribus muri, veſtigia perſequens Regi ſuperuenit. Quo conſpecto, Alexander iam non vitæ ſuæ, ſed morti ſolatium ſuperueniſſe ratus, clypeo fatigatum corpus excepit: Subit inde Timæus, & paulò poſt Leonatus, hinc Ariſtonus ſuperuenit. Indi quoque cùm intra mœnia Regem eſſe comperiſſent, omiſſis cæteris, illuc concurrerunt, vrgebantque protegentes, ex quibus Timæus, multis aduerſo corpore vulneribus acceptis, egregiaque edita pugna cecidit. Peuceſtes quoque tribus iaculis confoſſus, non ſe tamen ſcuto, ſed Regem tuebatur. Leonatus, dum auidè ruentes Barbaros ſubmouet, ceruice grauiter icta, ſemianimis procubuit ante Regis pedes. Iam & Peuceſtes vulneribus fatigatus, ſubmiſerat clypeum. In

Ariſtono

Ariſtono ſpes vltima hærebat. Hic quoq; grauiter ſaucius tantã vim hoſtiũ vltra ſuſtinere non poterat. Inter hæc ad Macedones Regem cecidiſſe fama perlata eſt. Terruiſſet alios, quod incitauit. Namque periculi omnis immemores dolabris perfregere murum, & quà moliti erant aditum, irrupere in vrbem, Indóſque plures fugiẽtes, quã congredi auſos ceciderunt. Non ſenibus, non fœminis, non infantibus parcitur. Quiſquis occurrerat, ab illo vulneratum Regẽ eſſe credebant. Tãdémq; internecione hoſtiũ iuſtæ iræ parentatũ eſt. Ptolomæũ, qui poſtea regnauit, huic pugnæ affuiſſe, autor eſt Clytarchus & Timagenes. Sed ipſe, ſcilicet gloriæ ſuæ non ræfragatus, abfuiſſe ſe, miſſum in expeditionẽ, memoriæ tradidit. Tanta componentiũ vetuſta rerum monumenta vel ſecuritas, vel par huic vitiũ credulitas fuit. Rege in tabernaculũ relato medici lignũ haſtę corpori infixũ, ita ne ſpiculũ moueretur, abſcindunt. Corpore deinde nudato, hamos ineſſe telo animaduertũt, nec aliter id ſine pernicie corporis extrahi poſſe, quam vt ſecando vulnus augerent. Cæterùm ne ſecantes profluuiũ ſanguinis occuparet, verebãtur. Quippe ingens telum adactum erat, & penetraſſe in viſcera videbatur. Critobolus inter medicos artis eximiæ, ſed in tanto periculo territus, manus admouere metuebat, ne in ipſius caparum proſperæ curationis recideret euentus. Lacrymantem eum, ac metuentem, & ſolicitudine propemodum exanguem Rex conſpexerat. Quid, inquit, quòdve tempus expectas, & non quam primum hoc dolore me ſaltẽ moriturũ liberas? An times, ne reus ſis, cũ inſanabile vulnus acceperimus? At Critobolus tandem vel finito vel diſſimulato metu, hortari eũ cœpit, vt ſe continẽdũ præberet, dũ ſpiculum euelleret: etiam leuẽ corporis motũ noxium fore. Rex cùm affirmaſſet, nihil opus eſſe iis qui ſemet continerent, ſicut præceptũ erat, ſine motu præbuit corpus. Igitur patefacto latius vulnere & ſpiculo euulſo, ingẽs vis ſanguinis manare cœpit. linquiq; animo Rex, & caligine oculis offuſa, veluti moribudus extẽdi. Cũq; profluuiũ medicamẽtis fruſtra

inhibērēt, clamor ſimul atq; ploratus amicorū oritur, Regē expiraſſe credentiū. Tandē conſtitit ſanguis paulatimq; animū recepit, & circūſtātes cœpit agnoſcere. Eo die toto, ac nocte quæ ſecuta eſt, armatus exercitus regiā obſedit, cōfeſſus omnes vnius ſpiritu viuere. Nec prius receſſerunt, quā cōpertū eſt, ſōno paulıſper acquieſcere. Hinc certiorē ſpē ſalutis eius in caſtra retulerūt. Rex, ſeptē diebus curato vulnere, necdū obducta cicatrice, cū audiſſet cōualuiſſe apud Barbaros famam mortis ſuæ, duob. nauigiis iūctis ſtatui in mediū vndiq; cōſpicuū tabernaculū iuſſit, ex quo ſe oſtēderet periiſſe credētibus, conſpectúſq; ab incolis, ſpē hoſtiū falſo núntio cōceptā inhibuit. Secundo amne defluxit, aliquantū interualli à cætera claſſe præcipiens, ne quis corpori inualido adhuc neceſſaria, pulſu remorū impediretur. 4. poſteaquā nauigare cœperat die, peruenit in regionē, deſertā quidē ab incolis, ſed frumento & pecoribus abūdātē. Placuit is locus, & ad ſuā & ad militū requiē. Mos erat principibus amicorū, & cuſtodibus corporis, excubare ante prætoriū, quoties aduerſa Regi valetudo incidiſſet. Hoc more tū quoq; ſeruato, vniuerſi cubiculū eius intrant. Ille ſolicitus ne quid noui afferrēt, quia ſimul venerāt, percūtatur, nū hoſtiū recēs nuntiaretur aduentus. At Craterus, cui mandatū erat vt amicorum preces perferret ad eū: Crediſne, inquit, aduentu magis hoſtiū, vt iā in vallo cōſiſterēt quàm cura ſalutis tuæ, vt nunc eſt tibi vllis nos eſſe ſolicitos? Quantalibet omniū gentiū vis cōſpiret in nos, impleat armis viriſq; totū orbē, claſſibus maria conſternat, inuſitatas beluas inducat, tu nos præſtabis inuictos. Sed quis deorū hoc Macedoniæ columen ac ſidus, diuturnū fore polliceri poteſt? cum tam auide manifeſtis periculis offeras corpus, oblitus tot ciuiū animas trahere te in ocaſū? Quis enim tibi ſuperſtes aut optat eſſe, aut poteſt? Eò peruenimus, auſpiciū atque imperiū ſecuti tuum, vnde, niſi te reduce, nulli ad penates ſuos iter eſt. Qui ſi adhuc de Perſidis regno dimicares cū Dario, & ſi nemo vellet

amen,

tamen ne admirari quidem poſſet, tam promptæ eſſe te ad omne diſcrimen audaciæ. Nam vbi paria ſunt periculum ac præmium, & ſecundis rebus amplior fructus eſt, & aduerſis ſolatium maius. Tuo verò capite ignobilem vicum emi quis ferat, non tuorum modò militum, ſed vllius etiam gentis Barbaræ qui tuam magnitudinem nouit? Horret animus cogitatione rei, quam paulò antè vidimus. Eloqui timeo inuicti corporis ſpolia inertiſſimas manus fuiſſe iniecturas, niſi te interceptum miſericors in nos fortuna ſeruaſſet, Totidem proditores, totidem deſertores ſumus, quod te non potuimus perſequi. Vniuerſos licèt milites ignominia notes. Nemo recuſabit luere id, quod ne admitteret, præſtare non potuit. Parere nos quæſo alio modo eſſe viles tibi. Quocunque iuſſeris, ibimus. Obſcura bella & ignobiles pugnas nobis depoſcimus. Temetipſum ad ea ſerua pericula, quæ magnitudinem tuam capiunt. Citò gloria obſoleſcit in ſordidis hoſtibus. Nec quicquàm indignius eſt, quàm conſumi eam, vbi non poſſit oſtendi. Eadem ferè Ptolemæus, & ſimilia iis cæteri. Iamque confuſis vocibus flentes eum orabant, vt tandem exatiatæ laudi modum faceret, ac ſaluti ſuæ, item publicæ parceret Grata erat Regi pietas amicorum. Itaque ſingulos familiarius amplexus, conſidere iubet, altiúſque ſermone repetito: Vobis quidem, inquit, ô fidiſſimi piiſſimíque ciuium atque amicorum, grates ago habeóque non ſolùm eo nomine, quòd hodie ſalutem meam veſtræ præponitis, ſed quòd à primordiis belli nullum erga me beneuolentiæ pignus atque indicium omiſiſtis, adeò, vt confitendum ſit, nunquam mihi vitam meam fuiſſe tam charam, quàm eſſe cœpit, vt vobis diu frui poſſim. Cæterùm non eadem cogitatio eorum eſt, qui pro me mori optant, & mea, qui quidem hanc beneuolentiam veſtram virtute meruiſſe me iudico. Vos enim diuturnum fructum ex me, forſitan etiam perpetuum percipere cupitis, ego me metior non ætatis ſpatio,

ſed

Digitized by Google

ſed gloriæ. Licuit paternis opibus contento, intra Macedoniæ terminos per otium corporis expectare obſcuram & ignobilem ſenectutem. Quanquam ne pigri quidem ſibi fata diſponunt, ſed vnicum bonum diuturnam vitam æſtimantes ſæpe acerba mors occupat. Verùm ego, qui non annos meos ſed victorias numero, ſi munera fortunæ bene computo, diu vixi. Orſus à Macedonia imperium, Græciam teneo. Thraciam & Illyricos ſubegi. Triballis Medíſque imperito. Aſiam, quà Helleſponto, quà Rubro mari alluitur, poſſideo. Iámque haud procul abſum à fine mundi, Quem egreſſus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi ſtatui. Ex Aſia in Europæ terminos momento vnius horæ tranſiui. Victor vtriuſque regionis, poſt nonum regni mei, poſt viceſimū atque octauū ætatis annum, videórne vobis in excolenda gloria, cui me vni deuoui poſſe ceſſare? Ego verò non deero & vbicunque pugnabo in theatro terrarum orbis eſſe me credam. Dabo nobilitatem ignobilibus locis. Aperiam cunctis gentibus terras, quas natura longè ſubmouerat. In his operibus extingui, mihi (ſi fors ita feret) pulchrum eſt. Ea ſtirpe ſum genitus, vt multam priùs quàm longam vitam debeam optare. Obſecro vos, cogitate nos perueniſſe in terras quibus ob virtutem fœminæ celeberrimum nomen eſt. Quas vrbes Semiramis condidit? quas genteis redegit in poteſtatem? quanta opera molita eſt? Nondum fœminam æquauimus gloria, & iam nos laudis ſatietas cepit? Dij faueant, maiora adhuc reſtant. Sed ita noſtra erunt, quæ nondum attigimus, ſi nihil paruum duxerimus, in quo magnæ gloriæ locus eſt. Vos modò me ab inteſtina fraude, & domeſticorum inſidiis præſtate ſecurum. Belli Martiſque diſcrimen impauidus ſubibo. Philippus in acie tutior, quàm in theatro fuit. Hoſtium manus ſæpe vitauit, ſuorum effugere non valuit. Aliorum quoque Regum exitus ſi reputaueritis plures à ſuis quàm ab hoſte interemptos numerabitis. Cæterùm, quoniam olim rei

R

dimittíque eum iuſſerunt. Hoc modo pœna bis liberatus, cum cæteris qui colonias à Rege attributas reliquerunt, reuertit in patriam. Hæc circa Bactra, & Scytharum terminos geſta. Interim Regem duarum gentium, de quibus antè dictum eſt, centum legati adeunt. Omnes curru vehebantur eximia magnitudine corporum: decoro habitu, lineæ veſtes intextæ auro, purpuráque diſtinctæ. Ei ſe dedere ipſos, vrbes, agróſque referebant, per tot ætates inuiolatam libertatem illius primum fidei ditioníque permiſſuros: deos ſibi deditionis autores, non metum. Quippe intactis viribus iugum excipere. Rex conſilio habito, deditos in fidem accepit, ſtipendio, quod Arachoſiis vtraque natio penſitabat, impoſito. Præterea duo millia & quingenti equites imperati. & omnia obediēter à Barbaris facta. Inuitatis deinde ad epulas legatis gentium, reguliſque exornari conuiuium iuſſit. Centum aurei lecti modicis interuallis poſiti erant. Lectos circundederunt aulæa purpura auróque fulgentia. Quicquid aut apud Perſas vetere luxu, aut apud Macedonas noua immutatione corruptum erat, confuſis vtriuſque gentis vitiis, in illo conuiuio oſtendens. Intererat epulis Dioxippus Athenienſis, pugil nobilis, & ob eximiam virtutem virium Regi pernotus & gratus. Inuidi malignique increpabant per ſeria, & ludis, ſaginati corporis ſequi inutilem beluam. Cùm ipſi prœlium inirent, oleo madentem præparare ventrem epulis. Eodem igitur in conuiuio Horratus Macedo iam temulentus exprobrare ei cœpit, & poſtulare, vt, ſi vir eſſet, poſtero die ſecum ferro decerneret: Regem tandem vel de ſua temeritate, vel de illius ignauia iudicaturū. Et à Dioxippo contemptim militarem eludente ferociam, accepta cōditio eſt. Ac poſtero die Rex, cùm etiam acriùs certamen expoſcerent, quia deterrere non poterat, deſtinata exequi paſſus eſt. Ingens hic militum inter quos erant Greci, qui Dioxippo ſtudebant, conuenerat multitudo. Macedo iuſta arma ſumpſerat, æreum clypeum

haſtam, quam Sariſſam vocant, læua tenens, dextra lanceam gladióque cinctus, velut cum pluribus ſimul dimicaturus. Dioxippus oleo nitens, & coronatus, læua puniceum amiculum, dextræ validum nodoſúmque ſtipitem præferebat. Ea ipſa res omnium animos expectatione ſuſpenderat. Quippe armato congredi nudum, dementia, non temeritas videbatur. Igitur Macedo haud dubius eminus interfici poſſe, lanceam emiſit, quam Dioxippus cùm exigua corporis declinatione vitaſſet, antequam ille haſtam transferret in dextram aſſiluit, & ſtipite mediam eam fregit. Amiſſo vtroque telo Macedo gladium cœperat ſtringere, quem occupatum complexu, pedibus repente ſubductis, Dioxippus arietauit in terram: ereptóq; gladio, pedem ſuper ceruicem iacentis impoſuit, ſtipitem intentans, eliſurúſque eo victum, ni prohibitus eſſet à Rege. Triſtis ſpectaculi euentus non Macedonibus modò, ſed etiam Alexandro fuit, maximè quia Barbari aſſuerant. Quippe celebratam Macedonum fortitudinẽ ad ludibrium recidiſſe verebatur. Hinc ad criminationem inuidorum adapertæ ſunt aures Regis. Et poſt paucca dies inter epulas aureum poculum ex compoſito ſubducitur: miniſtrique, quaſi amiſiſſent quod amouerant, Regem adeunt. Sæpe minus eſt conſtantiæ in rubore quàm in culpa. Coniectum oculorum, quibus vt fur deſtinabatur, Dioxippus ferre non potuit. Et cum exceſſiſſet cõuiuio literis conſcriptis quæ Regi redderentur, ferro ſe interemit grauiter mortẽ eius tulit Rex, exiſtimans, indignationis eſſe, non pœnitẽtiæ teſtem, vtique poſtea quàm falsò inſimulatum eum, nimium inuidorum gaudium oſtendit. Indorum legati dimiſſi domos, paucis poſt diebus cum donis reuertũtur, trecenti erant equi, mille xxx. currus, quos quadriiugi equi ducebãt. Lineę veſtis aliquantum, mille ſcuta Indica, & ferri candidi talenta centum, leonéſque raræ magnitudiuis, & tigres vtrunque animal ad manſuetudinem domitũ. Lacertarum quoquę ingentium pelles, & dorſa teſtudinum.

Cratę-

Cratero deinde imperat Rex, haud procul amne, per quem erat ipſe nauigaturus, copias duceret. Eos autem, qui comitari eum ſolebant, imponit in naues, & in fines Mallorum ſecundo amne deuehitur. Inde Sabracas adiit, validam Indiæ gentem, quæ populi non Regum imperio regebatur, Sex millia peditum habebāt, ſex millia equitum: Has copias currus quingenti ſequebantur. Tres duces ſpectatos virtute bellica elegerant. At qui in agris erant proximi flumini (frequentes autem vicos maximè in ripa habebant) vt videre totum amnem quà proſpici poterat nauigiis conſtratum, & tot militum arma fulgentia, territi noua facie, deorum exercitum, & alium Liberum patrem celebre in illis gentibus nomen, aduentare credebant. Hinc militum clamor, hinc remorum pulſus, variæque nautarum voces hortantium, pauidas aures impleuerant. Ergo vniuerſi ad eos, qui in armis erant, currunt, furere clamitantes, cum diis prœlium inituros. Nauigia non poſſe numerari, quæ inuictos veherent, tantúmq; in exercitum ſuorum intulere terroris, vt legatos mitterēt gentem dedituros. His in fidem acceptis, ad alias deinde gentes quarto die peruenit. Nihilo plus animi his fuit, quàm cæteris fuerat. Itaque oppido ibi condito, quod Alexandriam appellari iuſſerat, fines eorum, qui Muſicani appellantur, intrauit. Hîc de Deſteriole Satrapa, quem Parapamiſadis præfecerat iiſdem arguentibus, cognouit, multáque auarè ac ſuperbè feciſſe conuictū interfici iuſſit. Oxyatres prætor Bactrianorum non abſolutus modò, ſed etiam iure amplioris imperij donatus eſt. Finibus Muſicanis deinde in deditionem redactis vrbi eorum præſidium impoſuit. Inde Præſtos & ipſam Indiæ gentem peruentum eſt. Porticanus rex erat, qui ſe munitæ vrbi cum magna manu populariū incluſerat. Hanc Alexander tertio die, quam cœperat obſidere expugnauit. Et Porticanus cùm in arcem confugiſſet, legatos de conditione deditionis miſit ad regem. Sed antequam adirent eum, duæ turres cum in-

genti fragore prociderant, per quarum ruinas Macedones euaſere in arcem: qua capta, Porticanus cum paucis repugnans occiditur. Diruta igitur arce, & omnibus captiuis venundatis, Sabi fines regis ingreſſus eſt: multiſque oppidis in fidem acceptis, validiſſimam gentis vrbem cuniculo cepit. Barbaris ſimile monſtri viſum eſt, rudibus militarium operum: quippe in media fermè vrbe è terra exiſtebat, nullo ſuffoſſi ſpecus antè veſtigio facto VIII. M. Indorum in ea regione cæſa, Clitarchus eſt autor multóſque captiuos ſub corona veniſſe. Rurſus Muſicani defecerunt, ad quos opprimendos miſſus eſt Pithon, qui captum principẽ gentis, eundémq; defectionis autorem, adduxit ad regem. Quo Alexãder in crucem ſublato, rurſus amnem, in quo claſſem expectare ſe iuſſerat, repetit. Quarto deinde die ſecundo amne peruenitur ad oppidum, quà iter in regnum erat Sami. Nuper ſe ille dediderat, ſed oppidani detractabãt imperium, & clauſerant portas, quorum paucitate contempta, rex quingentos Agrianos mœnia ſubire iuſſerat, & ſenſim recedẽtes elicere extra muros hoſtem, ſecuturum profectò, ſi fugere eos crederet. Agriani (ſicut imperatum erat) laceſſito hoſte, ſubito terga verterunt: quos Barbari effusè ſequentes, in alios inter quos ipſe rex erat, incidunt. Renouato ergo prœlio, ex tribus millibus Barbarorum quingenti cæſi ſunt, mille capti, cæteri mœnibus vrbis incluſi. Sed non vt prima ſpecie læta victoria, ita euentu quoque fuit. Quippe Barbari veneno tinxerant gladios. Itaque ſaucij ſubinde expirabant. Nec cauſa tam ſtrenuæ mortis excogitari poterat à medicis, quũ etiam leues plagæ inſanabiles eſſent. Barbari autem ſperauerant, incautum & temerarium regem excipi poſſe. Et fortè inter promptiſſimos dimicans, intactus euaſerat. Præcipuè Ptolemæus læuo humero leuiter quidem ſaucius, ſed maiore periculo quàm vulnere affectus, regis ſolicitudinem in ſe conuerterat. Sanguine coniunctus erat: & quidam Philippo genitum eſſe credebant

Digitized by Google

debant, certè pellice eius ortum cõſtabat. Idem corporis cuſtos, promptiſſimúſque bellator, & pacis artibus quam militiæ maior & clarior, modico ciuilique cultu liberalis in primis, aditúque facilis, nihil ex faſtu regio aſſumpſerat. Ob hæc regi an popularibus charior eſſet dubitari poterat. Tum certè primùm expertus ſuorum animos, adeò vt fortunam, in quam poſtea aſcendit, in illo periculo Macedones ominati eſſe viderētur: quippe non leuior illis Ptolemęi fuit cura, quàm regis, qui & prælio & ſolicitudine fatigatus, cum Ptolemæo aſſideret, lectum, in quo ipſe acquieſceret, iuſſit inferri: in quem vt ſe recipit, protinus altior inſecutus eſt ſõnus, ex quo excitatus, per quietem vidiſſe ſe exponit ſpeciem draconis, oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium eſſe monſtraſſet, colorem quoque herbæ referebat, agniturum ſi quis reperiſſet, affirmãs inuentámque deinde, quippe à multis erat requiſita, vulneri impoſuit: protinúſque dolore finito, intra breue ſpatium cicatrix quoque obducta eſt. Barbaros, vt prima ſpes fefellerat, ſeipſos vrbémque dediderunt. Hinc in proximam gentem Pathaliam peruentum eſt Rex erat Mœris, qui vrbe deſerta in montes profugerat. Itaque Alexander oppido potitur, agróſque populatur. Magnæ inde prædæ actæ ſunt pecorum armentorumque, magna vis reperta frumēti. Ducibus deinde ſumptis amnis peritis, defluxit ad inſulã medio fermè alueo enatam. Ibi diutius ſubſiſtere coactus quia duces ſocordius aſſeruati profugerant, miſit qui conquirerēt alios, nec repertis, peruicax cupido inceſſit viſendi Oceanum, adeundique terminos mundi ſine regionis peritis, flumini ignoto caput ſuum tótque fortiſſimorum virorum ſalutem permittere. Nauigabant ergo omnium per quæ ferebantur ignari, quantum inde abeſſet mare, quæ gentes colerent, quàm placidum amnis os, quàm patiens longarũ nauium eſſet, anceps & cæca æſtimatio augurabatur. Vnum erat temeritatis ſolatium perpetua felicitas. Iam cccc. ſtadia pro-

ceſſerant, cùm gubernatores agnoſcere ipſos auram maris,& haud procul videri ſibi Oceanum adeſſe,indicant regi. Lætus ille,hortari nauticos cœpit,incumberent remis,adeſſe finem omnibus votis expetitum. Iam nihil gloriæ deeſſe, nihil obſtare virtuti. Sine vllo Martis diſcrimine, ſine ſanguine orbem terræ ab illis capi. Nec naturam quidem longius poſſe procedere. Breui incognita, niſi immortalibus eſſe viſuros. Paucos tamen nauigio emiſit in ripam, qui agreſtes vagos exciperent, è quibus certiora noſci poſſe ſperabat. Illi ſcrutati omnia tuguria, tandem latentes reperere,qui interrogati, quàm procul abeſſet mare, reſponderunt nullum ipſos mare ne fama quidem accepiſſe:cæterũ tertio die perueniri poſſe ad aquam amaram,quæ corrumperet dulcem. Intellectum eſt, mare deſtinari ab ignaris naturæ eius. Itaque ingenti alacritate nautici remigant,& proximo quoque die,quo propius ſpes admouebatur, creſcebat ardor animorum. Tertio iam die mixtum flumini ſubibat mare,leni adhuc æſtu confundente diſpares vndas. Tum aliam inſulam medio amni ſitam, euecti paulò lenius,quia curſus æſtu remorabatur,applicant claſſem, & ad commeatus petendos diſcurrunt,ſecuri caſus eius qui ſuperuenit ignaris. Tertia fermè hora erat, cùm ſtata vice Oceanus exæſtuans inuehi cœpit, & retrò flumen vrgere, quod primò coërcitum,deinde vehementius pulſum,maiore impetu aduerſum agebatur,quàm torrentia præcipiti alueo incurrunt. Ignota vulgo freti natura erat, monſtráque & iræ deum indicia cernere videbantur,identidem intumeſcere mare, & in campos paulò antè ſiccos, deſcendere ſuperfuſum. Iámque leuatis nauigiis, & tota claſſe diſperſa, qui expoſiti erant vndique ad naues trepidi & improuiſo malo attoniti,recurrũt. Sed in tumultu feſtinatio quoque tarda eſt. Hi contis nauigia appellabãt, hi dum remos aptari prohibebant, conſederant. Quidam enauigare properantes. ſed non expectatis qui ſimul eſſe debebant, clauda & inhabilia nauigia

uigia

Digitized by Google

uigia languidè moliebantur. Aliæ nauium inconſultè ruentes non receperant: paritérque & multitudo & paucitas feſtinantes morabantur. Clamor hinc expectare, hinc ire iubentium, diſſonæque voces nunquam idem ac vnum tendentium, non oculorum modò vſum, ſed etiam aurium abſtulerant: Nec in gubernatoribus quidem quicquam opis erat, quorum nec exaudiri vox a tumultuantibus poterat, nec imperiũ à territis incompoſitiſque ſeruari. Ergo collidi inter ſe naues, abſtergerique inuicem remi & alij aliorum nauigia vrgere cœperunt. Crederes non vnius exercitus claſſem vehi, ſed duorum nauale iniſſe certamen. Incutiebantur puppibus proræ, premebantur à ſequentibus qui antecedentes turbauerant. Iurgantium ira perueniebat etiam ad manus. Iámque æſtus totos circa flumen campos inundauerat, tumulis duntaxat eminentibus, velut inſulis paruis, in quos pleríque trepidi, omiſſis nauigiis, enare cœperũt. Diſperſa claſſis partim in prealtũ aqua ſtabat, quà ſubſederant valles, partim in vado hærebat, vtcunque inæquale terræ faſtigium occupauerant vndæ, cùm ſubito nouus & priſtino maior terror incutitur. Reciprocare cœpit mare, magno tractu aquis in ſuum fretum recurrentibus, reddebátque terras paulò antè profundo ſalo merſas. Igitur deſtituta nauigia alia præcipitantur in proras, alia in latera procumbunt. Strati erant campi auulſarum tabularum, remorúmque fragmentis. Miles nec egredi in terram, nec in naues ſubſiſtere audebat, identidem præſentibus grauiora quæ ſequerentur expectans. Vix quæ perpetiebantur, videre ipſos credebant, in ſicco naufragia, in amni mare. Nec finis malorum. Quippe æſtum paulò poſt mare relaturum, quo nauigia alleuarentur, ignari, famem & vltima ſibimet ominabãtur. Beluæ quoque fluctibus deſtitutæ terribiles vagabantur. Iámque nox appetebat, & regem quoque deſperatio ſalutis ægritudine affecerat: non tamen inuictum animum curæ obruunt, quin tota nocte præſideret in

Digitized by Google

ſpeculis, equitéſque præmitteret ad os amnis, vt cùm mare rurſus æſtuare ſenſiſſent procederent: nauigia quoque lacerata refici & euerſa fluctibus, erigi iubet, paratóſque eſſe & intentos, cùm rurſus mare terras inundaſſet. Tota ea nocte inter vigilias adhortationéſque conſumpta, celeriter & equites ingenti curſu refugere, & ſecutus eſt æſtus: qui primo aquis leni tractu ſubeuntibus, cœpit leuare nauigia: mox totis campis innundans, etiam impulit claſſem plauſúſque militum nauticorúmque inſperatam ſalutem immodico celebrantium gaudio, littoribus ripiſque reſonabat. Vnde tātum rediſſet ſubito mare, quò pridiè refugiſſet, quęnam eſſet eiuſdem elementi natura, modò diſcors, modó imperio temporum obnoxia, mirabundi requirebāt Rex cùm ex eo quod acciderat cōiectaret, poſt ſolis ortum ſtatum tēpus eſſe, media nocte vt æſtum occuparet, cum paucis nauigiis ſecundo amne defluxit: euectúſque os eius, CCCC. ſtadia proceſſit in mare, tandem voti ſui compos, præſidibus & maris & locorum diis ſacrificio facto, ad claſſem rediit. Hinc aduerſum flumen ſubiit claſſis, & altero die appulſa eſt haud procul lacu ſalſo, cuius ignota natura pleróſque decepit, temerè ingreſſos aquam, quippe ſcabies corpora inuaſit, & contagium morbi etiam in alios vulgatum eſt. Oleum remedio fuit, Leonato deinde præmiſſo, vt puteos foderet, quà terreſtri itinere ducturus exercitum videbatur, quippe ſicca erat regio, ipſe cum copiis ſubſtitit, vernum tempus expectans. Interim & vrbes pleráſque condidit. Nearcho atque Oneſicrito nauticæ rei peritis imperauit, vt validiſſimas nauium deducerent in Oceanum: progreſſique quoad tutò poſſent, naturam maris noſcerent: vel eodem amne, vel Euphrate ſubire eos poſſe, cùm reuerti ad ſe vellēt. Iámque mitigata hyeme, & nauibus, quæ inutiles videbantur, crematis, terra ducebat exercitum: Nonis caſtris in regionem Arabitarum, inde totidem diebus in Gedroſiorum peruentum eſt. Liber hic populus, concilio habito

bito, dedidit ſe: nec quicquam deditis præter commeatus imperatum eſt. Quinto hinc die venit ad flumen, Arabon incolæ appellant. Regio deſerta, & aquarum inops excipit, quam emenſus, in Horitas trãſit. Ibi maiorem exercitus partem Epheſtioni tradidit: leuem armaturam cum Ptolemæo Leonatóq; partitus eſt. Tria ſimul agmina populabantur Indos, magnæque prædæ actæ ſunt: Maritimos Ptolemæus, cæteros ipſe rex, & ab alia parte Leonatus vrebant. In hac quoque regione vrbem condidit, deductique ſunt in eam Arachoſij. Hinc peruenit ad maritimos Indos, Deſertam, vaſtámque regionem latè tenent, ac ne cum finitimis quidem vllo commercij iure miſcentur. Ipſa ſolitudo, natura quoque immitia efferauit ingenia. Prominent vngues nunquam reciſi. Comæ hirſutæ & intonſæ ſunt. Tuguria conchis & cæteris purgamẽtis maris inſtruunt. Ferarum pellibus tecti, piſcibus ſole duratis & maiorum quoque beluarum, quas fluctus eiicit, carne veſcuntur. Conſumptis igitur alimentis, Macedones primo inopiam, deinde ad vltimum famen ſentire cœperunt, radices palmarum (namque ſola ea arbor gignitur) vbique rimantes. Sed cùm hæc quoque alimenta defecerant, iumenta cædere aggreſſi, ne equis quidem abſtinebant: & cùm deeſſent quæ ſarcinas veherent, ſpolia de hoſtibus, propter quæ vltima Orientis peragrauerant, cremabãt incendio. Famem deinde peſtilentia ſecuta eſt: Quippe inſalubrium ciborum noui ſucci, ad hoc itineris labor, & ægritudo animi vulgauerãt morbos, & nec manere ſine clade, nec progredi poterant. Manentes fames, progreſſos acrior peſtilentia vrgebat. Ergo ſtrati erant campi penè pluribus ſemiuiuis, quàm cadaueribus. Ac ne leuius quidem ægri, ſequi poterant: quippe agmen raptim agebatur: tantum ſingulis ad ſpem ſalutis ipſos proficere credentibus, quantum itineris feſtinando præriperent. Igitur qui defecerant, notos, ignotóſque vt alleuarentur orabant. Sed nec iumenta erant quibus excipi poſſent: & miles vix arma

port a

portabat: imminentiſque etiam ipſis facies mali ante oculos erat. Ergo ſæpius reuocati ne reſpicere quidem ſuos ſuſtinebant, miſericordia in formidinem verſa. Illi relicti, deos teſtes, ſacra communia, regíſque implorabant opem, cúmque fruſtra ſurdas aures fatigarent, in rabiem deſperatione verſi parem ſuo exitum, ſimiléſque ipſis amicos, & contubernales precabantur. Rex dolore ſimul ac pudore anxius, quia cauſa tantæ cladis ipſe eſſet, ad Phrataphernem Parthinorum Satrapem miſit, qui iuberet camelis cocta cibaria afferre. Alios, finitimarum regionum præfectos certiores neceſſitatis ſuæ fecit: nec ceſſatum eſt ab his. Itaque fame duntaxat vindicatus exercitus, tandem in Gedroſiæ fines perducitur. Omnium rerum ſola fertilis regio eſt, in qua ſtatiua habuit, vt vexatos milites quiete firmaret. Hic Leonati literas accipit, conflixiſſe ipſum cum octo millibus peditum & quingentis equitibus Horitarum, proſpero euentu. A Cratero quoque nuntius venit, Ozinem & Zariaſpem nobileis Perſas defectionem molientes oppreſſos à ſe, in vinculis eſſe. Propoſito igitur regioni Siburtio (námque Memnon præfectus eius nuper interierat morbo) in Carmaniam ipſe proceſſit. Aſpaſtes erat Satrapes gentis ſuſpectus res nouare voluiſſe dum in India rex eſſet. Quem occurrentem diſſimulata ira, comiter allocutus, dum exploraret quæ delata erant, in eodem honore habuit, cùm Indiæ præfecti (ſicut imperatum erat) equorum, iumentorum, iugaliúmque vim ingentem ex omni, quæ ſub imperio erat, regione, miſiſſent, quibus deerant impedimenta reſtituit. Arma quoque ad priſtinum refecta ſunt cultum. Quippe haud procul à Perſide aberant, non pacata modò, ſed etiam opulenta. Igitur (vt ſuprà dictum eſt) æmulatus patris liberi non gloriam ſolùm, quam ex illis gentibus deportauerat, ſed etiam famam, ſiue illud triumphus fuit ab eo primum inſtitutus, ſiue bacchantium luſus, ſtatuit imitari, animo ſuper humanum faſtigium elato. Vicos, per quos iter

erat,

Digitized by Google

erat, floribus coroniſq; ſterni iubet. Liminibus ædium crateras vino repletas, & alia eximiæ magnitudinis vaſa diſponi. Vehicula deinde conſtrata, vt plures capere milites poſſent, in tabernaculorum modum ornari alia candidis velis, alia veſte pretioſa. Primi ibant amici, & cohors regia variis redimita floribus coroniſque. Alibi tubicinum cantus, alibi lyræ ſonus audiebatur. Item in vehiculis pro copia cuiuſque adornatis comeſſabundus exercitus armis, quæ maximè decora erant, circumpendentibus, ipſum conuiuáſque currus vehebat, crateris aureis eiuſdémque materiæ ingentibus poculis prægrauis. Hoc modo per dies ſeptem bacchabundum agmen inceſſit. Parta præda, ſi quid victis ſaltem aduerſus comeſſantes animi fuiſſet Mille herculè; viri modò, & ſobrij, ſeptem dierum crapula graues in ſuo triumpho capere potuerunt. Sed fortuna, quæ rebus famam pretiúmque conſtituit, hîc quoque militiæ probrum vertit in gloriam, & præſens ætas, & poſteritas deinde mirata eſt, per gentes nondum ſatis domitas inceſſiſſe temulētos, Barbaris, quod temeritas erat, fiduciam eſſe credentibus. Hunc apparatum carnifex ſequebatur: quippe Satrapes Aſpaſtes (de quo antè dictum eſt) interfici iuſſus eſt, adeò nec luxurię quicquam crudelitas, nec crudelitati luxuria obſtat.

QVINTI CVRTII DE REBVS GESTIS ALEXANDRI magni, Regis Macedonum.

LIBER X.

ISDEM ferè diebus Cleander & Sitalces, & cum Agathone Eracon ſuperueniunt, qui Parmenionem iuſſu regis occiderant, ac cum iis quinque millia peditum cum equitibus mille. Sed & accuſatores eos è prouincia, qui præfuerant, ſequebantur: nec

tot

tot facinora, quot admiſerant, compenſare poterant cædis perquam gratæ regi miniſterio. Quippe cum omnia prophana ſpoliaſſent, ne ſacris quidem abſtinuerant: virginéſque & principes fœminarum ſtupra perpeſſæ, corporum ludibria deflebant. Inuiſum Macedonum nomen auaritia eorum ac libido Barbaris fecerat. Inter omnes tamen eminebat Cleandri furor, qui nobilem virginem conſtupratam, ſeruo ſuo pellicem dederat. Pleríque amicorum Alexãdri non tam criminum, quæ palam obiiciebantur, atrocitatem, quàm memoriam occiſi per eos Parmenionis: quòd tacitum prodeſſe reis apud regem poterat, intuebantur, læti recidiſſe iram in iræ miniſtros, nec vllam potentiam ſcelere quæſitam, cuiquam eſſe diuturnam. Rex, cognita cauſa, pronuntiauit, ab accuſatoribus vnum & id maximum crimen eſſe præteritum, deſperationem ſalutis ſuæ. Nunquam enim talia auſuros, qui ipſum ex India ſoſpitem aut optaſſent reuerti, aut credidiſſent reuerſurum. Igitur hos quidem vinxit, ſexcentos autem militum, qui ſæuitiæ eorum miniſtri fuerant, interfici iuſſit. Eodem die ſumptum eſt ſupplicium de his quoque, quos autores defectionis Perſarum, Craterus adduxerat. Haud multò poſt Nearchus & Oneſicritus, quos longius in Oceanum procedere iuſſerat, ſuperueniunt. Nuntiabant autem quædam audita, alia comperta. Inſulam oſtio amnis ſubiectam auro abundare, inopem equorum eſſe, ſingulos equos ab iis qui ex continenti traiicere auderent, ſingulis talentis emi. Plenum eſſe beluarum mare æſtu ſecundo eas ferri, magnarum nauium corpora æquantes: truci cantu deterritas ſequi claſſem cum magno æquoris ſtrepitu velut demerſa nauigia ſubiſſe aquas. Cætera incolis crediderant: inter quæ, rubrum mare non à colore vndarũ, vt plerique crediderunt, ſed ab Erythro rege appellari. Eſſe haud procul à continenti inſulam palmis frequentibus conſitam, & in medio ferè nemore columnam eminere Erythri regis monumentũ literis gentis

eius

eius ſcriptam. Adiiciebant, nauigia, quæ lixas mercatoréſque vexiſſent, famam auri ſecutis gubernatoribus in inſulam eſſe tranſmiſſa, nec deinde ab his poſtea viſa. Rex cognoſcendi plura cupidine accenſus, rurſus eos terram legere iubet, donec ad Euphratē appellerent claſſem inde aduerſo amne Babyloniam ſubdituros. Ipſe animo infinita complexus ſtatuerat, omni ad Orientem maritima regione perdomita, ex Syria petere Africam, Carthagini infenſus: inde Numidiæ ſolitudinibus peragratis, curſum Gadis dirigere. Ibi námque columnas Herculis eſſe fama vulgauerat. Hiſpaniam deinde, quam Iberiam Græci à flumine Ibero vocabant, adire, & præteruehi Alpes, Italiæque oram, vnde in Epirum breuis eſt curſus. Igitur Meſopotamiæ prætoribus imperauit, materia in Libano monte cæſa, deuectáque ad vrbem Syriæ Capſagas ingentium carinas nauium ponere: ſeptiremes omnes eſſe, deducíque Babyloniam. Cypriorum regibus imperatū, vt æs ſtupámque & vela præberent. Hæc agenti, Pori & Taxilis regum literæ traduntur, Abiaſarem morbo, Philippum præfectum ipſius ex vulnere interiiſſe, oppreſſóſque qui vulneraſſent eum. Igitur Philippo ſubſtituit, Eudæmonem. Dux erat Thracum. Abiaſaris regnum filio eius attribuit. Ventum eſt inde Paſargadas. Perſica eſt gens, cuius ſatrapes Orſines erat, nobilitate ac diuitiis inter omnes Barbaros eminens. Genus ducebat à Cyro quondam rege Perſarum. Opes & à maioribus traditas habebat, & ipſe longa imperij poſſeſſione cumulauerat. Is regi cum omnis generis donis, non ipſi modò ea, ſed etiam amicis eius daturus, occurrit. Equorum domiti greges ſequebantur, currúſque argento & auro adornati, precioſa ſuppellex, nobiles gemmæ, aurea magni ponderis vaſa, veſtéſque purpureæ, & ſignati argenti talenta quatuor millia. Cæterùm tanta benignitas Barbaro cauſa mortis fuit. Nam cùm omnes amicos regis donis ſuper ipſorum vota coluiſſet, Bagoæ ſpadoni, qui Alexandrum obſequio corporis de-

uinxe

uinxerat ſibi, nullum honorem habuit, admonitúſque à quibuſdam, quàm Alexandro cordi eſſet, reſpondit: Amicos regis non ſcorta, ſe colere: nec moris eſſe Perſis, mares ducere qui ſtupro effœminarentur. His auditis ſpado potentiam flagitio & dedecore quæſitam, in caput nobiliſſimi & inſontis exercuit. Namque gentis eiuſdem læuiſſimos falſis criminibus aſtruxit, monitos tum demum ea deferre cùm ipſe iuſſiſſet. Interim quoties ſine arbitris erat, credulas regis aures implebat, diſſimulans cauſam iræ quò grauior criminantis autoritas eſſet. Nondum ſuſpectus erat Orſines, iam tamen vilior. Reus enim agebatur in ſecretò, latentis periculi ignarus, & importuniſſimum ſcortum, ne in ſtupro quidem & dedecoris patientia fraudis oblitum, quoties amorem regis in ſe accenderat, Orſinem modò auaritiæ, interdum etiam defectionis arguebat. Iam matura erant in perniciem innocentis mendacia & fatum, cuius ineuitabilis ſors eſt, appetebat. Fortè enim ſepulchrum Cyri Alexander iuſſit aperiri, in quo erat conditum eius corpus, cui dare volebat inferias: auro argentóque repletum eſſe crediderat quippe ita fama Perſæ vulgauerant, ſed præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem, nihil reperit. Cæterùm corona aurea impoſita, amiculo cui aſſueuerat ipſe, ſolium in quo corpus iacebat velauit, miratus, tanti nominis regem, tãtis præditum opibus, haud pretioſius ſepultum eſſe, quàm ſi fuiſſet è plebe. Proximus erat lateri ſpado, qui regem intuens. Quid mirum, inquit, eſt, inania ſepulchra eſſe regum, quum Satraporum domus aurum inde egeſtum capere non poſſint? Quod ad me attinet, ipſe antea hoc buſtum non videram, ſed ex Dario ita accepi, tria millia talentûm condita eſſe cum Cyro. Hinc illa benignitas in te, vt quod impunè habere non poterat Orſines, donando etiam gratiam iniret. Concitauerat iam animum in iram, cùm hi, quibus negotium idem dederat, ſuperueniunt. Hinc Bagoas, hinc ab eo ſubornati.

ornati.

bornati,falſis criminibus occupant aures. Antequam accuſari ſe ſuſpicaretur Orſines,in vincula traditus eſt. Non contentus ſupplicio inſontis ſpado, ipſe morituro manum iniecit. Quem Orſines intuens: Audieram, inquit,in Aſia olim regnaſſe fœminas, hoc verò nonũ eſt,regnare caſtratum. Hic fuit exitus nobiliſſimi Perſarum,nec inſontis modò, ſed eximiæ quoque benignitatis in regem. Eodem tempore Phradates regnum affectaſſe ſuſpectus occiditur. Cœperat eſſe præceps ad repræſentanda ſupplicia, idem ad deteriora credenda. Sic ſcilicet ſecundæ res valent commutare,naturam,& rarò quiſquam erga bona ſua ſatis cautus eſt. Idem enim paulò antè Lynceſtem Alexandrum delatum à duobus indicibus damnare non ſuſtinuerat. Humiliores quoque reos,contra ſuam voluntatem,quia cæteris videbantur inſontes, paſſus abſolui, hoſtibus victis regnare dixerat. Ad vltimum à ſemetipſo degenerauit, vſque adeo vt aduerſus libidinem animi, arbitrio ſcorti aliis regna daret, aliis adimeret vitam. Iiſdem ferè diebus literas accepit de rebus in Europa geſtis, dum ipſe Indiam ſubigit. Zopyrio Thraciæ præpoſitus, dum expeditionem in Getas faceret, tempeſtatibus procelliſque ſubito cohortis, cum toto exercitu oppreſſus Qua cognita clade, Seuthes Odryſas populares ſuos ad defectionem compulerat. Amiſſa propemodum Thracia,ne Græcia quidem.

Scriptores rerum geſtarum Alexandri Magni, hoc loco Calani Indi,in Philoſophiæ ſtudiis magni nominis,mentionẽ faciunt. Qui perſuaſu Taxilis regis Indiæ Alexandrũ ſecutus,tandem,miro mortis genere ſeipſum interfecit. Cùm enim lxxiij. annos abſque vllo morbo vixiſſet,dolore alui correptus in Perſide finem vitæ ſuæ adeſſe coniectans, ne longo morbo perpetua vitæ felicitas contaminaretur, néve multis medicorum pharmacis foret excruciandus, Alexandrum rogauit, vt ſibi pyram conſtrui, cùmque aſcendiſſet, eandem incendii iuberet. Rex hominẽ ab horrendo incepto poſſe deterreri ſperans, diſſuadere cœpit. Verùm tùm eum fixum atque immu-

tabilẽ in ſententia permanere, nec in vita retineri poſſe videret, pyrã ſecundũ Calani voluntatẽ extrui permiſit. Quo delatus equo, adoratis patriis numinibus, Macedonas prehẽſis manibus rogauit, vt illum diem læti cum rege potantes exigerẽt, quem paulò poſt Babylone ſe viſurũ dixit. His dictis pyram aſcẽdit alacriter, atque membris decore compoſitis, eo quo reſedit geſtu perpetuo conſeruato, occubuit. Incenſa pyra, tubæ inſonuere, totúſque exercitus clamores in cælum ſuſtulit, haud ſecus atque in prælis fieri ſolet. Elephãti quoque horrendũ infremuerunt. Hæc de Calani morte grauiſſimi ſcripſerunt autores, inuicti animi, ad quælibet dura conſtanter perferenda, ſingulare exemplũ. Poſt hæc Suſa profectus, Statyram, maiorem Darij filiam, legitimo ſibi copulauit matrimonio. Iuniorem Dyrpetim. Epheſtioni vxorẽ dedit. Optimatibus quoque Macedonum atque inſignioribus amicis, lectas ex omnibus gentibus nobiliſſimas virgines, circiter LXXX. *matrimonio collocauit: ne ſolus noui moris autor haberetur. Nuptiæ Perſico moro celebratæ ſunt. Reliquis quoque Macedonibus, qui dudum vxores duxerant, regale inſtituit conuiuium. Cui cùm nouem millia conuiuarum intereſſent, vnumquemque ad peragenda libamina, aurea phiala donaſſe dicitur. Eodem tempore* X X. *millia iuniorum militum pari omnes ætate, ſub præfectis ciuitatũ partim à ſe conditarum, partim etiam deuictarum, ad omnia belli munia, ac Macedonica armatura pulcherrimè inſtructi, ad Alexandrum venerunt: quos Epigonos id eſt ſucceſſores, appellabãt. Horum aduentu Macedones non contriſtari viſi ſunt. Cum enim Macedones diuturna militia fatigati, regi in concionibus ſæpius obloquerentur, ad compeſcendã eorum licentiam hos ſibi comparauerat milites, quos etiam maximis ornauit beneficiis. Harpalus autem, cui Rex Babiloniæ theſaurorum atque vectigalium curam demandauerat, cùm audiuiſſet Alexandri virtute, Indorum reges maiore ex parte perdomitos, & felici rerum omniũ ſucceſſu iam ei cuncta patere, arbitrabatur Alexandrum vlteriora cognoſcendi & gloriæ augendæ cupidiſſimũ, haud facilè eò loci rediturum. Delitiis itaque, atque luxui deditus, vim nobilium*

bilibus atque ingenuis fœminis inferẽs, omne libidinis genus exercuit. Vocato etiam ad ſe ab Athenis inſigni ſcorto, cui Potonice nomen erat, eidem, non ſolum viuenti maxima & regia donauit munera, verum etiam poſt mortẽ, monumentum celeberrimum, triginta talẽtis in id collatis extrui voluit. His & ſimilibus turpiſſimis voluptatibus magna pecuniæ ſumma exhauſta, cùm percepiſſet Alexandrum ex India redeuntem in multos præfectos, ob ſceleſta ipſorum in ſubditos facinora delatos, grauiter animaduertiſſe: timens (quæ ſua erat conſcientia) ne & ſibi tale quippiam contingeret, collectis quinque millibus talentis, cum ſex millibus mercenariorum, celelerrime in Atticam contendit. Nemine verò ipſum recipiente, relictis militibus ad Tanaron, vbi iam antea mercenariorum militum, quos præfecti in Aſia ex mandato regis dimiſerant, ingens multitudo confluxerat, Athenas cum pecunia eſt profectus. Ad quem continuò certatim magna vis ciuium confluxit, auri magis quàm hominis amore compulſi, in primiſq; oratores, & hi qui quæſtum ex pulpito faciebant. Quos exigua largitione pellectos, vt ſuam cauſam ad populum defenderent, ſibi facilè emptitios fecit. Habita deinde concione populi, vrbi excedere iuſſus, ad Græcos peruenit milites, ibique trucidatus eſt. Ex his, ſtudioſè lector, quæ in hoc fragmento deſunt, facilè reſarciri poterunt.

Igitur triginta nauibus Sunium tranſmittunt. Promõtorium eſt Atticæ terræ, vnde portum vrbis petere decreuerant. His cognitis, rex Harpalo Athenienſibúſque iuxta infeſtus, claſſem parari iubet, Athenas protinus petiturus. Quod conſilium cùm agitat, clàm literæ ei redduntur, Harpalum intraſſe quidem Athenas pecunia ſibi conciliaſſe principum animos, mox conſilio plebis habito, iuſſum vrbe excedere, ad Græcos milites peruenìſſe à quibus interceptum, & trucidatum à quodam viatore per inſidias. His lætus, in Europam traiiciendi conſilium omiſit. Sed exules, præter eos qui ciuili ſanguine aſperſi erant, recipi ab omnibus Græcorum ciuitatibus, queis pulſi erant iuſſit. Et Græci haud

Digitized by Google

auſi imperium aſpernari, quanquam ſoluendarum legum id principium eſſe cenſebant, bona quoque quæ extarent, reſtituêre damnatis. Soli Athenienſes non ſuę modò, ſed etiam Reipublicę vindices, colluuionem hominum, quia ægrè ferebant, non regis imperio, ſed legibus moribúſque patriis regi aſſueti, prohibuere. Igitur exules finibus eiiciunt omnia potius toleraturi, quàm purgamenta quondam vrbis ſuæ, tūc etiam exilij, admitterent. Alexander ſenioribus militum in patriam remiſſis, XIII. millia peditum, & duo millia equitum, quæ in Aſia retineret, eligi iuſſit, exiſtimans modico exercitu continere poſſe Aſiam, quia pluribus locis præſidia diſpoſuiſſet) nupérque conditas vrbes, quas colonis repleſſet, res nouare cupientibus obſtare. Cæterum priuſquam ſecerneret quos erat retenturus, edixit, vt omnes milites æs alienum profiterētur. Graue pleriſque eſſe compererat. Et quanquam ipſorum luxu contractum erat, diſſoluere tamen ipſe decreuerat.. Illi tentari ipſos rati, quo facilius ab integris ſumptuoſos diſcerneret, prolatando aliquantum extraxerant temporis. Et rex ſatis gnarus, profeſſioni æris pudorem non contumaciam obſtare, menſas totis caſtris poni iuſſit, & decem millia talentorum proferri. Tum demum, fide facta profeſſio eſt, nec amplius ex tanta pecunia quàm centum & triginta talenta ſuperfuere, adeo ille exercitus tot ditiſſimarum gentium victor plus tamen victoriæ quàm prædæ deportauit ex Aſia. Cæterùm, vt cognitum eſt, alios mitti domum, alios retineri, perpetuam eum regni ſedem in Aſia habiturum rati, vecordes, & diſciplinæ militaris immemores, ſeditioſis vocibus caſtra complēt, regémque ferocius quàm aliàs adorti omnes ſimul miſſionem poſtulare cœperunt, deformia ora cicatricibus, caniciémque capitum oſtentantes, nec aut præfectorum caſtigatione, aut verecundia regis deterriti tumultuoſo, clamore & militari violentia volentem loqui inhibebant palàm profeſſi, nuſquam inde niſi in patriam veſtigium

eſſe

eſſe moturos. Tandem ſilentio facto, magis quia motum eſſe credebant, quàm quia ipſi moueri poterant, quidnam acturus eſſet, expectabam. Ille, Quid hæc, inquit, repens conſternatio, & tam procax atque effuſa licentia denunciat? Eloqui timeo: palàm certè rupiſtis imperium: & precario rex ſum, cui non alloquendi, non noſcendi, monendique aut intuẽdi vos ius reliquiſtis. Equidem cùm alios dimittere in patriam, alios mecum paulò poſt deportare ſtatuerim, tam illos acclamantes video qui abituri ſunt, quàm hos cum quibus præmiſſos ſubſequi ſtatui. Quid hoc rei eſt? Diſpari in cauſa idem omnium clamor eſt. Peruelim ſcire, vtrum qui diſcedunt, an qui retinentur, de me querantur. Crederes vno ore omnes ſuſtuliſſe clamorem, ita pariter ex tota concione reſponſum eſt, Omnes queri. Tum ille, Non herculè, inquit, poteſt fieri, vt adducar querendi ſimul omnibus hanc cauſam eſſe quam oſtenditis, in qua maior pars exercitus non eſt, vtpote plures quum dimiſerim quàm retenturus ſum. Subeſt nimirum altius malum, quod omnes auertunt à me Quando enim regem vniuerſus deſeruit exercitus? Ne ſerui quidem vno grege perfugiunt dominos: ſed eſt quidam in illis pudor à cæteris deſtitutos relinquendi. Verũ ego tam furioſæ conſternationis oblitus, remedia inſanabilibus conor adhibere. Omnem herculè ſpem quam ex vobis conceperam, damno, nec vt cum militibus meis (iã enim eſſe deſiiſtis ſed vt cum ingratiſſimis (vt opportet) agere decreui. Secundis rebus quæ circunfluunt vos, inſanire cœpiſtis, obliti ſtatus eius quem beneficio exuiſtis meo digni herculè qui in eodem conſeneſcatis: quoniam facilius eſt vobis aduerſam quàm ſecundam regere fortunam. Ea tandem Illyriorum paulò antè & Perſarum tributariis, Aſia & tot gentium ſpolia faſtidio ſunt. Modò ſub Philippo ſeminudis amicula ex purpura ſordent. Aurum & argentum oculi ferre non poſſunt. Lignea enim vaſa deſiderant, & ex cratibus

cratibus ſcuta rubiginémque gladiorum. Hoc cultu nitentes vos accepi, & quingenta talenta æris alieni, quum omnis regia ſuppellex haud amplius quàm ſexaginta talentorum ſit, meorum operum fundamenta, quibus tamen abſit inuidia, imperium maximæ terrarum partis impoſui. Aſiæne pertæſum eſt, quæ nos gloria rerum geſtarum diis pares fecit? In Europam ire properatis, rege deſerto, quum pluribus veſtrum defuturum viaticum fuerit, ni æs alienum luiſſem, nempè in Aſiatica præda: nec pudet profundo ventre deuictarum gentium ſpolia circunferentes, reuerti velle ad liberos coniugéſque, quibus pauci præmia victoriæ poteſtis oſtendere. Nam cæterorum, dum etiam ſpei veſtræ obuiam iſtis, arma quoque pignori ſunt. Bonis verò militibus cariturus ſum, pellicum ſuarum concubinis, quibus hoc ſolum ex tantis opibus ſupereſt, quod impenditur. Proinde fugientibus ne pateant limites: faceſſite oçyus hinc. Ego cum Perſis abeuntium terga tutabor. Neminem teneo: liberate oculos meos ingratiſſimi ciues. Læti vos excipient parentes, liberíque ſine veſtro rege redeuntes? Obuiam ibunt deſertoribus, transfugiſque? Triumphabo mehercule de fuga veſtra: & vbicunque ero, expetam pœnas, hos cum quibus me relinquitis, colendo præferendóque vobis. Iam autem ſcietis, & quantum ſine rege valeat exercitus, & quid opis in me vno ſit. Deſiluit deinde frendens de tribunali, & in medium armatorum agmen ſe immiſit, notatos quoque qui ferociſſimè oblocuti erant, ſingulos manu corripuit, nec auſos repugnare, XIII. aſſeruandos cuſtodibus corporis tradidit. Quis crederet ſæuam paulò ante concionem obtorpuiſſe ſubito metu? & cùm ad ſupplicium videret trahi, nihil auſos grauiora quàm cæteros, coërcitamque fuiſſe paucorum exemplo tam effuſam antea licentiam, atque ſeditioſam militum violentiã ita compreſſam, vt non modò nullus ex omnibus irruenti regi reſtiterit, verum etiam cuncti pauore examinati, attonitis ſimiles quid de ipſis quoq;

rex

Digitized by Google

rex ſtatuendum cenſeret, ſuſpenſa mente expectarent. Itaque ſiue regij nominis, quod gentes quæ ſub regibus ſunt, inter deos colunt, ſiue propria ipſius veneratio, ſiue fiducia tanta vi exercentis imperium, conterruit eos. Singulare certè ediderunt patientiæ exemplum, adeóque non ſunt accenſi ſupplicio commilitonum cùm ſub noctem interfectos eſſe noſſent, vt nihil omiſerint ſinguli quod magis obedienter ac piè facerent. Nam cùm poſtero die prohibiti aditu veniſſent, Aſiaticis modò militibus admiſſis, lugubrem totis caſtris edidere clamorem, denuntiantes ſe protinus eſſe morituros, ſi rex perſeueraret iraſci. At ille peruicacis ad omnia quæ agitaſſet, animi, peregrinorum militum cõcionẽ aduocari iubet, Macedonibus intra caſtra cohibitis: & cũ frequentes coiſſent, adhibito interprete, talẽ orationem habuit: Cùm ex Europa traiicerem in Aſiam, multas nobiles gentes, magnam vim hominum imperio meo me additurũ eſſe ſperabã. Nec deceptus ſum, quod de his credidi famæ. Sed ad illa hoc quoque acceſſit, quòd video fortes viros, erga reges ſuos pietatis inuictæ. Luxu omnia fluere credideram & nimia felicitate mergi in voluptatibus. At herculè munia militiæ hoc animorum corporúmque robore æquè impigrè toleratis: & quum fortes viri ſitis, non fortitudinem magis quàm fidem colitis. Hoc ego non nunc primum profiteor, ſed olim ſcio. Itaque & delectum è vobis iuniorum habui, & vos meorum militum corpori immiſcui. Idem habitus, eadem arma ſunt vobis: obſequium verò & patientia imperij longè præſtantior eſt, quàm cæteris. Ergo ipſe Oxiatris Perſæ filiam mecum in matrimonio iunxi, non dedignatus ex captiua liberos tollere. Mox deinde cùm ſtirpẽ generis mei latius propagare cuperem, vxorem Darij filiam duxi: proximíſque amicorum autor fui ex captiuis generandi liberos, vt hoc ſacro fœdere omne diſcrimen victi & victoris excluderem. Proinde genitos eſſe vos mihi, non aſcitos milites credite. Aſiæ & Europæ vnum atque

idem regnum eſt. Macedonũ vobis arma do. Inueteraui peregrinã nouitatẽ, & ciues mei eſtis & milites. Omnia eundem ducunt colorem. Nec Perſis Macedonũ morem adumbrare, nec Macedonibus Perſas imitari indecorũ eſt. Eiuſdem iuris eſſe debent, qui ſub eodem rege victuri ſunt. (Hac oratione habita, Perſis corporis ſui cuſtodiã credidit, Perſas ſatellites, Perſas apparitores fecit: per quos cùm Macedones, qui huic ſeditioni occaſionem dediſſent, vincti ad ſupplicia traherentur, vnum ex iis autoritate & ętate grauem, ad regem ita locutum ferunt,) Quouſque, inquit, animo tuo etiã per ſupplicia quidẽ externi moris, obſequeris? Milites tui, ciues tui & incognita cauſa captiuis ſuis ducentibus trahuntur ad pœnam. Si mortem meruiſſe iudicas, ſaltem miniſtros ſupplicij muta. Amico animo, ſi veri patiens fuiſſet, admonebatur. Sed in rabiem ira peruenerat. Itaque rurſus, nam parumper quibus imperatum erat dubitauerant mergi in amnem, ſicut vincti erant, iuſſit. Nec hoc quidem ſupplicium ſeditionem militum mouit. Nãque copiarum duces atque amicos eius manipuli adeunt, petentes vt ſi quos adhuc priſtina noxa indicaret eſſe contactos iuberet interfici. Offerre ſe corpora trucidaret Poſtquam verò cognitum eſt. Perſis ducatus datos, barbaros in varios ordines diſtributos, atque Macedonica iis impoſita nomina ſe verò ignominioſè penitus reiectos eſſe, non iam amplius conceptum animis dolorem perferre potuerunt, ſed concurſu in regiam facto, interiori duntaxat retenta tunica, arma ante ianuam: pœnitentiæ ſignum proiecerunt, ac præ foribus ſtantes, intromitti ſe, ſibique ignoſci ſuppliciter atque flentes orabant, vtque rex ſuppliciis ſuis potius ſaturet, ſe quàm contumeliis, ipſos niſi venia impetrata non diſceſſuros. Quæ cùm Alexandro nunciata eſſent, apertis regiæ foribus, ad ipſos eſt egreſſus. Poſtquàm verò ipſorum eiulatum, atque pœnitentiam, nec non miſerandum atque afflictum habitum vidiſſet, diu quoque collacrymatus eſt. Eaque modeſtia, vt ipſis ignoſceret,

Digitized by Google

obtinuerunt. Eis deinde nunc modeſtè incuſatis, nunc comiter appellatis, complures bello inutiles exautorauit magnificentiſſiméque donatus dimiſit. Scribens quoque ad Antipatrum. Macedoniæ præfectum, eis ad ſpectanda certamina priores in theatro ſedes aſſignari, coronatóſque ſedere iuſſit. Defunctorum quoque liberos pupillos paterna contrahere ſtipendia voluit, Cratero iis præpoſito: quem etiam Antipatri loco, Macedonibus, Theſſalis, Thracibúſque præeſſe iuſſit, Antipatrúmque cum ſupplemento Tyronum in Crateri locum vocauit, Iam pridem quidem Alexandro literæ, & ab Olympiade matre, & ab Anipatro redditæ erant, ex quibus mutuam inter ipſos ſimultatem perceperat. Mater Antipatrũ affectati regni inſimulabat: Antipater Olympiadem multa præter ipſius decorum gerere ſcripſerat. Itaque euocari ſe valde iniquo ferens animo, Alexandrum veneno interficere ſtatuit. Peractis his rebus omnibus Alexander ad Echatana Mediæ profectus, regni neceſſaria diſpoſuit, ſpectacula denuo & ſolennes indixit dies. Illis fortè diebus Epheſtiũ, quem rex vnicè: ac fratris loco diligebat, febricitans moritur. Ex quo Alexander incredibili affectus dolore, multa quæ regiam maieſtatem minimè decerent, admiſiſſe dicitur. Miſerum quippe medicum, tanquam in curando negligentior fuiſſet, ſuſpendi iuſſit. Super amici corpus exanimè, eiulans procubuit, vixque inde ab amicis abſtractus eſt. Diem atque noctem luctum continuauit: aliáque nonnulla feruntur, quæ quidem ego minimè credo. Illud tamen verum eſt. quòd Alexander Epheſtioni tanquam heroi ſacrificari iuſſerit. In funus atque monumentum ei faciendum, pluſquàm duodecim millia talentorum impenſa ſunt. Reuertenti Babyloniam Chaldei vates occurrerunt, monentes ne Babyloniam ingrederetur. Profectionem enim eius per id tempus, vitæ periculum ei portendere. Quibus ſpretis, quò deſtinauerat ire pergit. Nunciabatur enim ei, legatos ex diuerſis terrarum orbis partibus, vndique Baby-

Ioniam confluxiſſe, eiuſque aduentum expectare. Adeò totum orbem nominis eius terror inuaſerat, vt cunctæ gentes, velut deſtinato ſibi regi, adularentur. Igitur tanquam conuentum vniuerſi orbis acturus, Babyloniam peruenire feſtinabat. Quò cùm veniſſet, legatos omnes benignè ſuſceptos domum remiſit. Iiſdem ferè diebus conuiuium apud Theſſalum Medium inſtitutum eſt, ad quod rex quoque cum ſodalibus vocatus, venit. Ibi nondum Herculis ſcypho epoto, repente velut telo confixus ingemuit. Elatus è conuiuio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, vt ferrum in remedia poſceret. Amici cauſam morbi, intemperiem ebrietatis diuulgarunt. Re vera autem inſidiæ fuerũt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit. Antipater enim præparatum venenum Caſſandro filio, qui cum fratribus Philippo & Iolla Regi miniſtrare ſolebat, dederat, præmonito eo, ne aliis quàm Theſſalo & fratribus crederet. Philippus itaque & Iollas, potum Regis prægustare ſoliti, in aqua frigida venenum habentes, eam prægustatæ potioni Regis ſupermiſerunt. Quarto deinde die cùm milites partim mortuum ſuſpicarentur, ídque celari crederent, partim eius deſiderium ferre non poſſent, mœſti ſeſe in regiam contulerunt, vt ſibi regis videndi copia fieret orántes, atque à cuſtodibus ex mandato Regis intromiſſi ſunt. Intuentibus lacrymæ obortæ, præbuere ſpeciem iam non Regem, ſed funus eius viſentis exercitus. Mœror tamen circunſtantium lectum eminebat, quos vt Rex aſpexit, Inuenietis, inquit, cùm exceſſero, dignum talibus viris Regem. Incredibile dictu auditúque, in eodem habitu corporis, in quem ſe compoſuerat cùm admiſſurus milites eſſet, duraſſe donec à toto exercitu illo ad vltimũ perſalutatus eſt: dimiſſóque vulgo, velut omni vitæ debito liberatus, fatigata membra reiecit, propiúſque iuſſis adire amicis (nam & vox deficere iam cœperat) detractum anulum digito, Perdiccæ tradidit, adiectis mandatis, vt corpus ſuum ad Hãmonem ferri

iuberent

iuberent: quærentibúſque his, cui relinqueret regnum, reſpōdit: Ei, qui optimus eſſet: cæterùm præuidere iam, ob id certamen magnos funebres ludos parari ſibi. Rurſus Perdicca interrogante, Quando celeſtes honores haberi ſibi vellet, dixit: Tum velle, cùm ipſi felices eſſent. Suprema hæc vox fuit Regis, & paulò pòſt extinguitur. Ac primò ploratu, lamentiſque & planctibus tota regia perſonabat. Mox velut in vaſta ſolitudine, omnia triſti ſilentio muta torpebant, ad cogitationes, quid deinde futurum eſſet, dolore conuerſo. Nobiles pueri cuſtodiæ eius corpori aſſueti, nec doloris magnitudinem capere, nec ſeipſos intra veſtibulum regiæ retinere potuerunt, vagique & furentibus ſimiles totam vrbem luctu ac mœrore compleuerant, nullis quæſtibus omiſſis, quos in tali caſu dolor ſuggerit. Ergo qui extra regiam aſtiterant, Macedones pariter Barbariq; concurrunt, nec poterant victi à victoribus in communi dolore diſcerni, Perſæ iuſtiſſimum ac mitiſſimum dominum, Macedones optimum ac fortiſſimum Regē inuocantes, certamen quoddam mœroris edebant. Nec mœſtorum ſolùm, ſed etiam indignātium voces exaudiebantur, tam viridem, & in flore ætatis, fortunæque inuidia deum ereptum eſſe rebus humanis. Vigor eius, & vultus, educentis in prœlium milites, obſidentis vrbes, euadentis in muros, fortes viros pro concione donantis, occurrebant oculis. Tum Macedones diuinos honores negaſſe ei pœnitebat, impióſque & ingratos fuiſſe ſe confitebantur, quòd aures eius debita appellatione fraudaſſent. Et cum diu nunc in veneratione, nūc in deſiderio Regis hæſiſſent, in ipſos verſa miſeratio eſt. Macedonia profecti vltra Euphratem, mediis hoſtibus nouum imperium aſpernantibus, deſtitutos ſe eſſe cernebant: ſine certo Regis hærede, ſine hærede regni publicas vires ad ſe quenque tracturum. Bella deinde ciuilia, quæ ſecuta ſunt, mentibus augurabantur. Iterum non de regno Aſiæ, ſed de Rege ipſi ſanguinem eſſe fundendum. Nouis vulneribus veteres rum-

pendas

Ad vltimum dolori ſuccumbit, obuolutóque capite aſſidentes genibus ſuis neptem nepotémque auerſata cibo pariter, & luce abſtinuit. Quinto poſteaquam mori ſtatuerat die extincta eſt. Magnum profectò Alexandri indulgentiæ in eam, iuſtitiæque in omnes captiuos, documentum eſt mors huius, quæ cùm ſuſtinuiſſet poſt Darium viuere, Alexandro eſſe ſuperſtes erubuit. Et herculè, iuſtè æſtimantibus Regem liquet, bona naturæ eius fuiſſe, vitia vel fortunæ, vel ætatis. Vis incredibilis animi, laboris patientia propemodum nimia, fortitudo non inter Reges modò excellens, ſed inter illos quoque quorum hæc ſola virtus fuit liberalitas ſæpè maiora tribuentis, quàm à diis petuntur: clementia in deuictos: tot regna aut reddita quibus ea dempſerat bello aut dono data mortis, cuius metus cæteros exanimat, perpetua contemptio: gloriæ laudiſque vt iuſto maior cupido, ita vt iuueni, & in tantis admittenda rebus: iā pietas erga parentes quorum Olympiada immortalitaticonſecrare decreuerat. Philippum vltus erat; iam in omnes ferè amicos benignitas, erga milites beneuolentia: conſilium par magnitudini animi, & quantum vix poterat ætas eius capere ſolertia: modus immodicarum cupiditatum, Veneris intra naturale deſiderium vſus: nec vlla, niſi ex permiſſo voluptas: ingentes profectò dotes erant, Vitia fortunæ, Diis æquare ſe, & cæleſtes honores accerſere, & talia ſuadentibus oraculis credere, & dedignantibus venerari ipſum, vehementius quàm par eſſet iraſci: in externum habitum mutare corporis cultum, imitari deuictarum gentium, mores, quas ante victoriam ſpreuerat. Nam iracundiam, & cupidinem, vini, ſicuti iuuenta irritauerat, ita ſenectus mitigare potuiſſet. Fatendum eſt tamen, quum plurimum virtuti debuerit, plus debuiſſe fortunæ, quàm ſolus omnium mortalium in poteſtate habuit. Quoties illum à morte reuocauit? quoties temere in pericula vectum perpetua felicitate protexit? Vitæ quoq; finem eundem illi, quem gloriæ ſtatuit. Expectauere cum fata dum

Digitized by Google

dum Oriente perdomito, aditóque Oceano, quicquid mortalitas capiebat, impleret. Huic Regi ducique ſucceſſor quærebatur, Sed maior erat moles quàm vt vnus ſubire eam poſſet. Itaque nomen quoque eius, & fama rerum in totum propemodum orbem, reges ac regna diffudit: clariſſimique ſunt habiti, qui etiam minimæ parti tantæ fortunæ adhæſerunt. Cæterùm Babylone (inde enim diuertit oratio) cuſtodes corporis eius in regiam principes amicorum, ducéſque copiarũ aduocauere, ſecuta eſt militum turba, cupientium ſcire in quem Alexandri fortuna eſſet tranſitura. Multi duces frequentia militum excluſi, regiam intrare non poterant, cùm præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire prohiberet. Sed precarium ſpernebatur imperium, ac primùm eiulatus ingens ploratúſque renouatus eſt. Deinde futuri expectatio inhibitis lacrymis, ſilentium fecit. Tunc Perdica regia ſella in conſpectum vulgi data, in qua diadema veſtíſque Alexandri cum armis erant, anulum ſibi pridie traditum à rege, in eadem ſede poſuit: quorum aſpectu rurſus obortæ omnibus lacrymæ integrauere luctum. Et Perdicca, Ego quidem, inquit, anulum quo ille regni atque imperij vires obſignare erat ſolitus, traditum ab ipſo mihi, reddo vobis. Cæterùm quanquam nulla clades huic qua affecti ſumus, par ab iratis Diis excogitari poteſt: tamen magnitudinem rerum quas egit intuentibus credere licet, tantum virum Deos accomodaſſe rebus humanis, quarum ſorte completa, cito repeterent eum ſuæ ſtirpi. Proinde quoniam nihil aliud ex ſuo ſupereſt, quàm quod ſemper ab immortalitate ſubducitur, corpori nominíque quamprimùm iuſta ſoluamus, haud obliti in qua vrbe, inter quos ſimus, quali Rege ac præſide ſpoliati. Tractandum eſt commilitones, cogitandúmque vt victoriam partam inter hos de quibus parta eſt, obtinere poſſimus, capite opus eſt. Hócne vno an pluribus, in veſtra poteſtate eſt. Illud ſcire debetis, militarem ſine duce turbam, corpus eſſe ſine ſpiritu

Sextus

Sextus menſis eſt ex quo Roxane prægnans eſt. Optamus vt marem enitatur: eius regnum Dijs approbantibus futurum quando adoleuerit: interim à quibus regi velitis, deſtinate. Hæc Perdicca. Tum Nearchus: Alexandri ſanguinem, ac ſtirpem, regiæ maieſtati conuenire neminem ait poſſe mirari: cæterùm expectari nōdum ortum Regem, & qui iam ſit præteriri, nec animis Macedonum cōuenire, nec tempori rerum. Eſſe à Barſine filium Regis. Huic diadema dandum. Nulli placebat oratio. Itaque ſuo more haſtis ſcuta quatientes, obſtrepere perſeuerabant. Iámque prope ſeditionē peruenerant Nearcho peruicacius tuente ſententiam. Tū Ptolemæus: Digna prorſus eſt ſoboles, inquit, quæ Macedonum imperet genti, Roxanes vel Barſines filius, cuius nomen quoque in Europa dicere pigebit, maiore ex parte captiui. Cur Perſas vicerimus, vt ſtirpi eorum ſeruiamus? quod iuſti illi Reges Darius, & Xerxes, tot millium agminibus tantíſque claſſibus ne quidquam petiuerunt. Mea ſententia hæc eſt, vt ſede Alexandri in regia poſita, qui conſiliis eius adhibebantur, coëant, quoties in commune conſulto opus fuerit: eóque, quod maior pars eorum decreuerit ſtetur: Duces Præfectique copiarum his pareant, Ptolomæo quidam, pauciores Perdiccæ aſſentiebantur. Tum Ariſtonus orſus eſt dicere, Alexandrum conſultum cui relinqueret regnum, voluiſſe optimum deligi. Iudicatum autem ab ipſo optimum Perdiccam, cui anulum tradidiſſet. Nec enim vnum eum aſſediſſe morienti, ſed circunferentem oculos ex turba amicorum delegiſſe cui traderet. Placere igitur, ſummam imperij ad Perdiccam deferri Nec dubitauere, quin vera cenſeret. Itaque vniuerſi procedere in medium Perdiccam, & Regis anulum tollere iubebant: Hærebat inter cupiditatem pudorémque, & quo modeſtius quod expetebat appeteret, peruicacius oblaturos eſſe credebat. Itaque cunctatus diúque quid ageret incertus, ad vltimum tamen receſſit, & poſt eos qui ſederant proximi, conſtitit. At

Meleager

Digitized by Google

Meleager vnus è Ducibus, confirmato animo, quem Perdiccæ cunctatio erexerat: Ne dij ſinerint, inquit, vt Alexandri fortuna, tantiſque regni faſtigium in iſtos humeros ruat: Homines certè non ferent. Nihil dico de nobilioribus, quàm hic eſt: ſed de viris tantum, quibus inuitis nihil perpeti neceſſe eſt. Nec verò intereſt. Roxanes filium, quandocumque genitus erit, an Perdiccam Regem habeatis, cùm iſte ſub tutelæ ſpecie regnum occupaturus ſit. Itaque nemo ei Rex placet, niſi qui nondum natus eſt, & in tanta omnium feſtinatione, non iuſta modò, ſed etiam neceſſaria, exactos menſes ſolus expectat, & iam diuinat marem eſſe conceptum, quem vos dubitatis paratum eſſe vel ſubdere? Si medius filius Alexander hunc nobis Regem, pro ſe reliquiſſet, id ſolùm ex his quæ imperaſſet non faciendum eſſe cenſerem. Quin igitur ad diripiendos theſauros diſcurritis? Harum enim opum regiarum vtique populus eſt hæres. Hæc elocutus per medios armatos erupit. Et qui abeunti viam dederant, ipſum ad prænuntiatam prædam ſequebantur. Iamque armatorum circa Meleagrum frequens globus erat in ſeditionem ac diſcordiam verſa concione, cùm quidam pleriſque Macedonū ignotus ex infima plebe, Quid opus eſt inquit, armis, ciuilique bello, habentibus Regem, quem quæritis? Aridæus Philippo genitus, Alexandri paulò antè Regis frater, ſacrorum cæremoniarúmque conſors modò, nunc ſolus hæres, præteritur à vobis. Quo merito ſuo? quidve fecit, cur etiam gentium communi iure fraudetur. Si Alexandro ſimilem quæritis, nunquam reperietis. Si proximum, hic ſolus eſt. His auditis concio primò ſilentium velut iuſſa habuit. Cōclamant deinde pariter, Aridæum vocandum eſſe, mortémque meritos qui concionem ſine eo habuiſſent. Tum Pithon plenus lacrymarum orditur dicere, Nunc vel maximè miſerabilem eſſe Alexandrum, qui tam bonorum ciuium militúmque fructu & præſentia fraudatus eſt. Nomen enim memoriámque regis ſui tantum

tantum intuentes, ad cætera caligare eos. Haud ambiguè in iuuenem, cui regnum deſtinabatur impenſa probra, quæ magis ipſi odium, quàm Aridæo contemptum attulerunt: Quippe dum miſerentur, etiam fauere cœperunt. Igitur non alium ſe, quàm eum qui ad hanc ſpem genitus eſſet, regnare paſſuros, pertinaci acclamatione declarant, vocarique Aridæum iubent: Quem Meleager infeſtus inuiſuſque Perdiccæ ſtrenuè perducit in regiam, & milites Philippum conſalutatum regem appellant. Cæterùm hæc vulgi erat vox, principum alia ſententia. E quibus Pithon conſilium Perdiccæ exequi cœpit, tutoréſque deſtinat filio ex Roxane futuro Perdiccam & Leonatum ſtirpe regia genitos, adiecit, vt in Europa Craterus & Antipater res adminiſtrarent. Tum iuſiurandum à ſingulis exactum., futuros in poteſtate regis geniti Alexandro. Meleager haud iniuria metu ſupplicij territus, cum ſuis ſeceſſerat. Rurſus, Philippum trahens ſecum irrupit in regiam, clamitans, ſuffragari Reipubl. de nouo rege paulò antè concepto: robur ætatis experirentur, modò ſtirpem Philippi, & filium, ac fratrem regnum duorum ſibimetipſis potiſſimum crederent. Nullũ profundũ mare, nullũ vaſtũ fretum & procelloſum tantos ciet fluctus, quantos multitudo motus habet, vtique ſi noua & breui duratura libertate luxuria. Pauci Perdiccæ modò electo, plures Philippo quã ſperauerat, dabãt imperium. Nec velle nec nolle quicquam diu poterat, pœnitebátque modò pœnitentiæ ipſius: ad vltimum tamen in ſtirpem regiam inclinauere ſtudiis. Ceſſerat ex concione Aridæus principum autoritate conterritus, & abeunte illo conticuerat magis quàm languerat militaris fauor. Itaque reuocatus, veſtem fratris eam ipſam, quæ in ſella poſita fuerat, induitur. Et Meleager thorace ſumpto capit arma, nouique regis ſatelles ſequitur. Phalanx haſtis clypeos quatiens: expleturam ſe ſanguine illorum qui affectauerant nihil ad ipſos

pertinens regnum, minabatur: in eadem domo familiáque imperij vires remanſuras eſſe gaudebant: hæreditarium imperium ſtirpem regiam vendicaturam: aſſuetos ſe nomen ipſum colere, venerarique, nec quẽquam id capere, niſi genitum vt regnaret. Igitur Perdicca territus, conclauem in qua Alexandri corpus iacebat, aſſeruari iubet, ſexcenti cum ipſo erant & ſpectatæ virtutis. Ptolemęus quoque ſe adiũxerat ei, puerorúmque regia cohors. Cæterùm haud difficulter à tot millibus armatorum clauſtra perfracta ſunt. Et rex quoque irruperat, ſtipatus ſatellitũ turbâ, quorũ princeps erat Meleager: iratúſque Perdicca, hos qui Alexandri corpus tueri vellent, ſeuocat: ſed qui irruperant eminus tela in ipſum iaciebant, multiſque vulneratis tandem ſeniores demptis galeis, quo facilius noſci poſſent precari qui cum Perdicca erant, cœpere, vt abſtinerent bello, regique & pluribus cederent. Primus Perdicca arma depoſuit, cæterique idem fecere. Meleagro deinde ſuadente ne à corpore Alexandri diſcederẽt, inſidiis locum quæri rati diuerſa regiæ parte ad Euphratem fugam intendunt. Equitatus, qui ex nobiliſſimis iuuenum conſtabat, Perdiccam & Leonatum frequens ſequebatur placebátque excedere vrbe, & tendere in campos, & Perdicca ne pedites quidem ſecuturos ipſum deſperabat. Itaque ne abducendo equites abrupiſſe à cætero exercitu videretur, in vrbe ſubſiſtit. At Meleager regem monere non deſtitit, ius imperij Perdiccæ morte ſanciendũ eſſe, ne occupetur impotẽs animus rerum nouarum: meminiſſe eum quid de rege meruiſſet. Neminem autem ei ſatis fidum eſſe quem metuat. Rex patiebatur magis quam aſſentiebatur. Itaque Meleager ſilentium pro imperio habuit: miſitque regis nomine qui Perdiccam accerſerent. Iiſdem mandatum vt occiderent, ſi venire dubitaret. Perdicca nunciato ſatellitum aduentu, ſexdecim omnino pueris regiæ cohortis comitatus in limine domus ſuæ cõſtitit, caſtigatóſque, & Meleagri mancipia identidem appellans,

lans,ſic animi vultúſque conſtantia terruit,vt vix cõpotes mentis fugerent. Perdicca pueros equos iuſſit conſcendere, & cum paucis amicorum ad Leonatum peruenit,iam firmiore præſidio vim propulſaturus, ſi quis inferret.Poſtero die indigna res Macedonibus videbatur:Perdiccam ad mortis periculum adductum,& Meleagri temeritatem armis vltum ire decreuerant. Atque illi ſeditione prouiſa quum regem adiſſent, interrogare eum cœpere, an Perdiccam comprehendi ipſe iuſſiſſet.Ille Meleagri inſtinctu ſe iuſſiſſe reſpõdit. Cæterùm non debere tumultuari eos:Perdiccam enim viuere.Igitur concione dimiſſa Meleager equitum maximè defectione perterritus, inopſque conſilij quippe in ipſum periculũ reciderat, quod inimico paulò antè intenderat.triduũ ferè conſumpſit incerta conſilia voluendo. Et priſtina quidem regia ſpecies manebat. Nam & legati gentium regem adibant,& copiarũ duces aderant,& veſtibulum ſatellites armatique compleuerant.Sed ingens ſua ſponte mœſtitia,vltimæ deſperationis index erat, ſuſpectíque inuicem, non adire propius,non colloqui audebant, ſecretas cogitationes intra ſe quoque voluentes, & ex comparatione regis noui deſiderium excitabatur amiſſi:vbi ille eſſet cuius imperiũ,cuius auſpicium ſecuti erant requirebant.Deſtitutos ſe inter infeſtas indomitaſque gentes, expetituras tot cladium ſuarum pœnas,quandocunque oblata eſſet occaſio.His cogitationibus animos excedebant cùm annuntiatur, equites qui ſub Perdicca eſſent occupatis circa Babyloniam campis frumentum quod in vrbem inuehebatur,retinuiſſe. Itaque inopia primùm, deinde fames eſſe cœpit. Et qui in vrbe erant, aut reconciliandam gratiam cum Perdicca,aut armis certãdum eſſe cenſebant.Fortè ita acciderat,vt qui in agris erant,populationem villarum vicorúmque veriti,confugerent in vrbem oppidani cùm ipſos alimenta deficerent, vrbe excederent, & vtrique generi tutior aliena ſedes quàm ſua videretur.Quorum conſternationẽ

Digitized by Google

Macedones veriti, in regiam coëunt quæque ipſorum ſententia eſſet, exponunt. Placebat autem legatos ad equites mitti de finienda diſcordia, armiſque ponēdis. Igitur à rege legatur Paſas Theſſalus, & amiſſas Megalopolitanus & Perilaus, qui cùm mandata regis ediſſent, non aliter poſituros arma equites, quàm ſi rex diſcordiæ autores dedidiſſet, tulere reſponſum. His renuntiatis, ſua ſponte milites arma capiunt: quorum tumultu è regia Philippus excitus, nihil, inquit ſeditione eſt opus: nam, inter ſe certantium præmia qui quieuerint occupabunt. Simul mementote rem eſſe cùm ciuibus, quibus ſpem gratiæ abrumpere citò, ad bellum ciuile properantium eſt. Altera legatione an mitigari poſſint, experiantur, & credo nondum regis corpore ſepulto, ad præſtanda ei iuſta omnes eſſe coituros. Quod ad me attinet, reddere hoc imperium malo, quàm exercere ciuium ſanguine. Et ſi nulla alia cōcordiæ ſpes eſt oro quæſoque eligite potiorem. Obortis deinde lachrymis, diadema detrahit capiti, dextram qua id tenebat, protendens, vt ſi quis ſe digniorem profiteretur, acciperet. Ingentem ſpem indolis, antè eum diem fratris claritate ſuppreſſam ea moderata excitauit oratio. Itaque cuncti inſtare cœperunt, vt quæ agitaſſet, exequi vellet. Eoſdem rurſus legat, petituros vt Meleagrum tertium ducem acciperet. Haud ægrè id impetratum eſt. Nam & abducere Meleagrum Perdicca à rege cupiebat, & vnum duobus imparem futurum eſſe cenſebat. Igitur Meleagro cum Phalange obuiam egreſſo, Perdicca equitum turmas antecedens occurrit. Vtrumque agmen mutua ſalutatione facta coit in perpetuũ (vt arbitrabantur) concordia & pace firmata. Sed iam ſatis admouebantur Macedonum gēti bella ciuilia. Nam & inſociabile eſt regnum, & à pluribus expetebatur. Primùm ergo collegere vires, deinde diſperſerunt, & cùm pluribus corpus quàm capiebat oneraſſent, cætera membra deficere cœperunt, quoque imperium ſub vno ſtare potuiſſet, dum à pluribus

ribus ſubſtinetur, ruit. Proinde iure meritóque populus Rom. ſalutem ſe principi ſuo debere profitetur, cui noctis, quam penè ſupremam habuimus, nouum ſidus illuxit. Huius hercule, non ſolis ortus, lucem caliganti reddidit mundo, cùm ſine ſuo capite diſcordia membra trepidarent. Quot ille tum extinxit faces, quot cõdidit gladios? quantam tempeſtatem ſubita ſerenitate diſcuſſit? Non ergo reuireſcit ſolùm, ſed etiam floret imperium. Abſit modò inuidia, excipiet huius ſeculi tempora eiuſdem domus vtinam perpetua, certè diuturna poſteritas. Cæterum vt ad ordinem, à quo me contemplatio publicæ felicitatis auerterat, redeam, Perdicca vnicam ſpem ſalutis ſuæ in Meleagri morte deponebat. Vanum eundem, & infidum, celeritérque res nouaturum, & ſibi maximè infeſtum occupandum eſſe. Sed alia diſſimulatione conſilium premebat vt opprimeret incautum. Ergo clàm quoſdam ex copiis, quibus præerat, ſubornauit, vt quaſi ignoraret ipſe, cõquærerentur palàm, Meleagrum æquatum eſſe Perdiccæ, quorum ſermone Meleager ad ſe relato, furens ira, Perdiccæ, quæ comperiſſet, exponit. Ille velut noua re exterritus, admirari, quæri, dolentiſque ſpeciem oſtẽtare ei cœpit. Ad vltimum conuenit, vt comprehenderentur tam ſeditioſæ vocis autores. Agit Meleager gratias, amplexúſque Perdiccam, fidem eius in ſe ac beneuolentiam collaudat. Tum communi conſilio rationem opprimendi noxios ineunt. Placet exercitum patrio more luſtrari: & probabilis cauſa videbatur præterita diſcordia. Macedonum reges ita luſtrare ſoliti erant milites, vt diſciſſæ canis viſcera vltimo in campo, in quem deduceretur exercitus, ab vtráque abiicerentur parte. Intra id ſpatium armati omnes ſtarent, hinc milites, hinc equites, illinc phalanx. Itaque eo die, quem huic ſacro deſtinauerant, rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contra pedites, queis Meleager præerat. Iam equeſtre agmen mouebatur, & pedites ſubita formidine, ob recentẽ diſcordiã

haud ſanè paccati quicquã expectantes, parumper addubitauere, an in vrbem ſubducerent copias. Quippe pro equitibus planicies erat. Cæterùm veriti, ne temere commilitonum fidem damnarent, ſubſiſtere, præparatis ad dimicandum animis, ſi quis vim inferret. Iam agmina coibant paruúmque interuallum erat, quod aciem vtrámque diuideret. Itaque rex cum vna ala obequitare peditibus cœpit diſcordiæ autores, quos tueri ipſe debebat inſtinctu Perdiccæ ad ſupplicia depoſcens, minabatúrque omnes turmas cum elephantis inducturum ſe in recuſantes: ſtupebantque improuiſo malo pedites, nec plus in ipſo Meleagro erat aut conſilij aut animi. Tutiſſimum ex præſentibus videbatur, expectare potius, quàm mouere fortunam. Tum Perdicca, vt torpentes & obnoxios vidit, ccc. ferè qui Meleagrum erumpentem ex concione, quæ prima habita eſt poſt mortem Alexandri, ſecuti erant à cæteris diſcretos, elephantis in conſpectu totius exercitus obiicit, omnéſque belluarum pedibus obtriti ſunt, nec prohibente Phillippo, nec autore: apparebatque, id modò pro ſuo vendicaturum, quod approbaſſet euentus. Hoc bellorum ciuiliũ Macedonibus & omen & principium fuit. Meleager, ſerò intellecta fraude Perdiccæ, tum quidem quia ipſius corpori vis non afferebatur, in agmine quietus ſtetit: at mox, damnata ſpe ſalutis cùm eius nomine, quem ipſe fecerat regem in perniciem ſuam abeunteis videret inimicos, confugit in templũ. Ac ne loci quidem religione defenſus occiditur. Perdicca, perducto in vrbem exercitu, concilium principum virorum habuit, in quo imperium ita diuidi placuit, vt rex quidem ſummam eius obtineret. Satrapes Ptolemæus Ægypti & Africæ gentium quæ in ditione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data eſt: Philotæ Cilicia deſtinata. Lyciam cum Pamphilia & maiore Phrygia obtinere iuſſus Antigonus. In Cariam Caſſander Menãder in Lydiã miſſi. Phrygiam minorem Helleſponto adiunctam, Leo-

nati

nati prouinciam eſſe iuſſerunt. Cappadocia Eumeni cum Paphlagonia ceſſit. Præceptum eſt, vt regionem eam vſque ad Trapezunta defenderet, bellum cũ Arbate gereret. Solus hic detrectabat imperium: Pithon Mediam. Lyſimachus Thraciam, appoſitáſque Thraciæ Ponticas gentes obtinere iuſſi. Qui Indiæ quique Bactris & Sogdianis, cæteriſque aut Oceani aut rubri maris accolis præerant, quibus quiſque finibus habuiſſet, imperij etiam ius obtineret. Decretum eſt, vt Perdicca cum rege eſſet, copiiſque præeſſet quæ regẽ ſequebantur. Credidere quidam, teſtamento Alexandri diſtributas eſſe prouincias. Sed famam eius rei (quamquàm ab autoribus tradita eſt) vanam fuiſſe comperimus. Et quidẽ ſuas quiſque opes, diuiſis imperij partibus, tuebantur, quas ipſi fundauerant, ſi vnquam aduerſus immodicas cupiditates terminus ſtaret. Quippe paulò antè regis miniſtris, ſpecie imperij alieni procurandi, ſinguli ingentia inuaſerant regna, ſublatis certaminum cauſis, quum & omnes eiuſdem gentis eſſent, & à cæteris ſui quiſque imperij regione diſcreti. Difficile erat eo cõtentos eſſe, quod obtulerat occaſio. Quippe ſordent prima, cum maiora quæque ſperentur. Itaque omnibus expeditius videbatur augere regna, quàm fuiſſet accipere. Septimus dies erat, ex quo corpus regis iacebat in ſolio curis omnium ad formadum publicum ſtatum à tam ſolenni munere auerſis. Et non aliis quàm Meſopotamiæ regioni feruidior æſtus exiſtit, adeò vt pleraque animalia, quæ in nudo ſolo deprehendit, extinguat. Tantus eſt vapor ſolis, & cœli, quo cuncta velut igne torrentur. Fontes aquarum & rari ſunt, & incolentium fraude celantur. Ipſis vſus patet, ignotus eſt aduenis. Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacauit, nulla tabe, ne minimo quidem liuore corruptum videre, qui intrauerant. Vigor quoque, qui conſtat ex ſpiritu, non deſtituerat vultũ. Itaque Ægyptij Chaldæique iuſſi corpus ſuo more curare, primò non ſunt

auſi admouere velut ſpiranti manus. Deinde precati, vt ius fáſque eſſet mortalibus attrectare eum purgauere corpus, repletúmque eſt odoribus. Aureum ſolium & capiti adiecta fortuna eius inſignia. Veneno necatū eſſe credidere plerique filium Antipatri, inter miniſtros Iollam nomine, patris iuſſu dediſſe. Sæpe certè audita erat vox Alexandri, Antipatrum regium affectare faſtigium: maiorémque eſſe præfecti opibus, ac titulo Spartanæ victoriæ inflatum, omnia à ſe data afferentem ſibi. Credebant etiam Craterum cum veterum militum manu ad interficiendum eum miſſum. Vim autem veneni quod in Macedonia gignitur, talem eſſe conſtat, vt ferrum quoque exurat. Vngulæ iumenti duntaxat patiens eſſe conſtat. Stygem appellant fontem ex quo peſtiferum virus emanat: Hoc per Caſſandrum allatum, traditúmque fratri Iollæ, & ab eo ſupremæ regis potioni inditum. Hæc, vtcunque ſunt tradita, eorum quos rumor aſperſerat, mox potentia extinxit. Regnum enim Macedoniæ Antipater, & Græciam quoque inuaſit. Soboles deinde excepit, interfectis omnibus, quicunque Alexandrum etiam longinqua cognatione contigerant. Cæterùm corpus eius à Ptolemæo, cui Ægyptus ceſſerat, Memphim, & inde paucis poſt annis Alexandriam tranſlatum eſt, omniſque memoriæ ac nomini honos habetur.

In Theocreni codice ſubſcripti
ſunt hi verſus:

Eſt labor in tuto, reſtat iam ſola volutas:
Frigida vel torrens dextra peregit opus,
Plena ſubit ventis portum mea cymba ſecundis,
Iam religat feſſam celſa crepido ratem.

Finis Quinti Curtij Andreæ
Spinulæ.

AN

Digitized by Google

ANGELVS COSPVS IACOBO BANNISSO à ſecretis.

Maximiliani Cæſaris, S.

ESSET *tibi meritò nobiſcũ expoſtulandi locũ quod anno proximo, cùm dies pluſculos in hac vrbe moratus fueris, nullam familiaritatis ſimul contrahẽdæ curam habuerim, non ignorans, quanto emolumento & honori ea mihi eſſe poſſet amicitia. Quid enim decorum & commodum magis quàm viro omni humanitate, & ſumma eloquẽtia ornato, prudentiæ autem tantæ, vt princeps ſapientiſſimus multos iam annos ſecretiorum curarum ſuarum participẽ eſſe voluerit, probatum & charum haberi? Non tuebor cauſam meam ſecus, quàm rès ſe habeat. Fuit Cæſaris, Regum, Ducum, Antiſtitum & aliorum procerum inſignis adeò cõuentus ille, vt prolixiori longè tempore his ſolis, quæ præcipua erant, cognoſcendis opus fuerit. Cùm itaque aliqua introſpicere, plurima omittere neceſſarium mihi eſſe viderem, feci, quod plerique omnes, ſpecioſa & fucata veris honeſtiſque prætuli. Neque id prorſus ſine ratione contigit, quandoquidẽ facilius apud virum bonum, quàm cum ambitioſo excuſari poſſumus. Tu æqui bonique conſules negligentiam noſtram, præcipuè cùm manere (vt reor) non ingrato eam redimere ſim paratus. Libris duobus de Alexandro & Philippo adiunxi vitam magni Alexãdri, verſam ex Ioanne Monacho quòd Diodorus ea tantùm, quæ regni tempore & illuſtria Rex ille geſſerit narrat: ſunt autem in primis annis, atque extra rem bellicam, non pauca eius memoratu digna, quæ ſummo cum delectu Monachus (vt vitam ſcribẽtem decuit) nõ præteriuit. Innumeræ penè res in compendium hic ab eo*

ſcriptore collecta ſunt, vt, quod Phauorinus de Lyſia, id nos de Monacho non incommodè poſſimus dicere: Si verbum de eius oratione amoueris, ſententiam imminues. Tibi verò libellum hunc dicauimus, vti amicitiæ initæ pignus, legentibus meæ erga te obſeruantiæ ſit teſtimonium: rerum autẽ, quas multas legiſti, & expertus es, memoriam vel imaginem citrà temporis detrimentum, tibi ſubminiſtret. Partes tuæ erunt, munus ex autore, non interprete, pretioſiſſimum libenter ſuſcipere, exiſtimareque animũ meum, cuius fructum hunc in præſens accipis, tibi eſſe deuinctum maximè.

Vale.

ALE

ALEXANDRI MAGNI VITA, EX LIBRIS HISTORIARVM IN COMPENDIUM REDACTA, Ioanne Monacho autore, & Angelo Coſpo Bononienſi interprete.

PHILIPPI Macedoniæ Regis ex Olympiade vxore filius fuit Alexander, licet fabuloſo quodam commento traditum ſit à nonnullis Hammone (ita Iouem nuncupant) qui ſub ſerpentis ſpecie cum matre conſuetudinem habuerit, eum genitũ fuiſſe, quod totum procul eſt à veritate. Olympias ſanè priori nocte quàm cum Philippo rem haberet, in quiete exiſtimauit fulmen in vterum ſuum decidere, vnde ignis excitatus & circunquaque diffuſus ſit. Iam verò inito matrimonio Philippus per ſomnium ſibi eſt viſus notam vxoris ventri imprimere, reddidiſſéque ita cõpactam Leonis effigiem. Id ipſum vates alij aliorſum interpretando trahebant. Ariſtander futuram mulieris paritionem illud dixit portendere, quòd inanibus rebus ſigna non affigerentur. Animi autem ingentis ac leonina natura ipſum fore puerum, qui naſceretur. Eo die eſt ortus, quo Dianæ templum incendio conflagrauit. Tunc Magi, qui fortè aderant in eo ædis caſu, diſcurrentes, cladem, & graue infortunium, toti Aſiæ diem eum peperiſſe dictitabant. Erat Alexandro color albus, rubro tamen ſuffuſus, præcipuè in pectore & vultu. E membris atque ore ſuauis quædam reddebatur fragrantia, quod nimirum de caliditate

ipſa

ipſa prouenieba, qua præditum corpus & ignis inſtar feruens humida omnia abſumebat, neque putridum aliquid ad ſuperiora redundare patiebatur. Dedit autem à primis annis nonnulla conſtantis ingenij indicia. Celer enim curſu,interrogatus à quibuſdam,num decertandi in Olympico ſtadio cõditionem acciperet. certè, inquit, ſi cum Regibus mihi certamen ineundum fuerit. Si quando verò inſignem quampiã vrbem capiam à patre, aut in prælio eum victorem fuiſſe audiuerat, ſubtriſtis æqualibus ſuis dicebat: Nullam (vt video) occaſionem mihi relinquet pater nauandi vobiſcum illuſtre aliquod facinus. Cúmque Philippo equus Bucephalus æſtimationis talentorum tredecim adductus fuiſſet, neque Rege inſpiciente ſeſſorem quempiam,aut etiam vocem pati voluiſſet, ac propterea inutilis prorſus iudicaretur, Qualem, inquit Alexander equum, cùm eo vti neſciunt, iſti reiiciendum arbitrantur? Commotus pater ei dixit: Ecquid tu illo vti poſſes? Is reſpondit: Commodius vtique, quàm hi faciant,equum hunc tractauerim. Accedenſque habena comprehendit,atque equum contra ſolem fecit cõſiſtere, quòd eum ex vmbræ motu, quæ oculis obuerſabatur, conſternari animaduerterat, Tum demulcto paululum animanti,ſaltum arripiens inſedit. Progreſſúſque leni paſſu, nonnihil in curſum eum concitauit, quæ res ſolitudinem inſpicientibus iniecit. Sed poſtquàm audacter, & cum gaudio conuerti viſus eſt, qui cum Philippo erant acclamationibus, at Phillippus lacrymis præ lætitia effuſis filium eſt proſequutus, eúmque deoſculans,Idoneum,inquit,& tibi compar regnũ, fili inuenias: non enim Macedonia tui eſt capax. Erat Alexandri ingenium iuſſis & præceptis parum audiens: cæterùm,ſi rationes, & apti ad perſuadendum ſermones adhiberentur,pronum valde ad aſſentiendũ, operam dedit Ariſtoteli,non tãtùm in moralibus & ciuilibus ſtudiis, ſed & ſecretioribus diſciplinis, quas paucis
imper

impertiebantur, vocabántque ſpectatiuas atque auſculatorias. Circunferuntur eius literæ ad Ariſtotelem: Haud rectè feciſti, cùm auſculatorios libros edideris. Qua enim re aliis præſtabimus, ſi quibus diſciplinis inſtituti fuimus, iam omnibus eæ ſint factæ communes? Reſcripſit ille, edidiſſe ſe, & non edidiſſe, quòd licet palàm eſſent, obſcuritatis tamen plurimum haberent, ac difficulter percipi poſſent. In Medicina non tantùm quæ ſpeculationis, ſed & quæ in actu ipſo verſantur attigit. Iam verò annos ſexdecim natus, cùm pleraque prudentiæ & fortitudinis experimenta edidiſſet, à patre vehementer diligebatur. Sed cùm præter ætatem amoribus indulgeret Philippus, proptereáque zelotypia & ſumma indignatio vreret Olympiadem, Alexander graueis cùm patre ſuſcepit altercationes. Anno demum ætatis viceſimo, ſucceſſit in regnum Macedoniæ, poſt parentis obitum interempti à Pauſania. Et cùm initiò tumultus vndique cõtra eum exorti eſſent audacia, & animi conſtantia incredibili citiſſimè motus omneis compreſſit. Vrbem Thebas & cœpit, & euertit. Athenienſeis, pace data ſibi conciliauit. Quo tempore Timocleam, Thebanam inſignem fœminam Thracius quidam dux, illata vi, dicitur conſtupraſſe. Cúmque poſt id eam poſceret, pecuniam, ſolus à muliere ad puteum ſeductus fuiſſe, in quo diceret pretioſiora rerum ſuarum occultari. Ducem igitur ſuper os putei ſpectandi cauſa declinatum, illam in profundum detruſit, ſupernéque iniectis lapidibus oppreſſit. Ob id facinus, adductam ad ſe in vinculis fœminam, percunctatus eſt Alexander, quænam eſſet? Ea imperterrita, Theagenis, inquit, ſum ſoror, qui contra Philippum electus Imperator, fortiter pugnans pro Græciæ libertate, occubuit. Magnanimitatem mulieris & conſtantiam admiratus Alexander, liberam eam cum filiis dimiſit. Profectus autem ad Sinopenſem Diogenem, qui prope Corinthum degebat: cum ſe in

ſole fouentem inuenit, atque hominem ſalutatum rogauit, num rei cuiuſpiam indigeret? Ille ſe Solis radio dixit indigere, proinde orauit, vti ſecederet, quo melius eo frui poſſet. Diſcedente illinc Alexandro, comites eius Diogenem irridebant. At ipſe illius contemptorem animum non ſine magna admiratione ſecum cogitans, Niſi eſſem, inquit, Alexander Diogenes omnino eſſem. Inita expeditione contra Perſas, prius, quàm claſſem conſcenderet, amicis, huic quidem agros, alteri pagum, aliis vectigalia eſt dilargitus. Tunc Perdiccæ interroganti, quidnam ſibi retineret, Spem, reſpondit Alexander. Tranſgreſſus Helleſpontum, inuenit Darij præfectos cum validis copiis conſediſſe ad flumen Granicum, vt tranſitu eum prohiberent. Macedones non mediocri timore ſunt correpti, ex fluminis altitudine, ac rapiditate, & ſuper hæc ex impoſito hoſtiũ præſidio. Verùm ipſe acceptis aliis tredecim equitum, in fluuium ipſum irrupit, cum eo, cum hoſtibus, atque ipſis ripis, quæ & altæ & præcipites erant, decertaturus, vt furioſi priùs quàm boni Imperatoris facinus illud fuiſſe videatur. Igitur in ipſo traiectus, non diſpoſitis ordinibus pugnare eſt coactus, ac multis eum petentibus, quod armis inſignibus erat conſpicuus, ſæpius quidem eſt ictus, non tamen vulneratus: inter alios cùm gladio quidam eum grauiter in galeam percuſſiſſet, adeò vis illa valuit, vt diſiecta galea capilli eius perſtricti fuerint. Dum ita acriter prœlio contenditur, Macedonicæ copiæ aquam transmiſerunt, neque amplius Perſæ reſiſtentes, ſeſe in fugam coniecerunt. Ab hac pugna magnum felicitatis incrementum factum eſt rebus Alexandri: Sardeis enim protinus, ac alià quædam obtinuit, Deinde ad maritima conuerſus recepit Pamphiliam, Ciliciam, Pyſidiam, Phrygiam. Paphlagonas etiam, Cappadocáſque in ius ſuum traxit. Darius verò Suſis cum millibus hominum ſexcentis diſceſſit contra Alexandrum, copiarum ſuarum multitudini præfiſus, atque audentior

tior factus poſteà, quàm Alexandrum moram trahere in Cilicia audiuerat, id quod ipſe ob timiditatem fieri exiſtimabat. Sed eius rei cauſa fuerat ægrotatio, in qua curanda cùm ſpem omnem reliqui medici abiecíſſent, vnus Acarnan Philippus medicamentis Alexandrum iuuare eſt aggreſſus, Interim à Parmenione miſſæ literæ Regem commouebant, magnis muneribus & promiſſis Philippum à Dario corruptum fuiſſe, vti eum interimeret, Redditas literas Alexander legit, nec alicui monſtratas penes ſe retinuit: cúmque Philippus medicatam potionem in calice attuliſſet, intrepidus Alexander eam recepit, & Parmenionis epiſtolam medico legendam dedit. Atque ille quidem bibens, hic autem legens, alter alterum intuebatur: Alexander amœno ac hilari vultu, Philippus conſternato ac pleno anxietatis. Properabat ſummo ſtudio Darius in Alexandrum, veritus (vt dicebat) ne hoſteis effugerent. Tunc Amyntas Macedo, qui transfuga apud eum erat, Bono animo ſis, inquit, ô Rex, non enim Alexander fugiet, ſed iamiam contra te quantum poteſt, contendit. Commiſſum eſt prœlium ad Iſſum Ciliciæ, vbi Alexandro ad victoriam obtinendam, locorum anguſtiæ magno adiumento, ſed maiori longè fuit egregia virtus ſua imperatoria, qua prudentiſſimè vſus, dum inter primos dimicat, gladio femur eſt vulneratus. Ab hac tam inſigni victoria haud potuit Darium fugientem capere: ſed currum & arcum eius recepit. Macedones hoſtiũ caſtris direptis, Darij tabernaculum cum famulatu, opibus & omni apparatu regio intactum Alexandro ſeruarunt. Deinceps cùm matrem, vxorem, & duas Darij filias, adduci, ac viſo Darij arcu in maximos vlulatus eas, interfectum Darium ratas, prorupiſſe, Alexandro ſignificatum eſſet, ad eum nuntium Rex animo affectus, quanta eſſet fortunæ inconſtantia ſecum reputauit, at quendam ad mulieres miſit, qui diceret Da-

rium

rium viuere, eiſque triſte nihil timendum eſſe quandoquidem non hoſtis loco Darium habebat, ſed cum eo de principatu contendebat. Seruientium numerum qui prius erant, integrum eis retinuit, neque ipſas voluit conſpicere. Indignum aliquid aut pati, aut vereri eas non permiſit. Potitus victoria ad Iſſum, Damaſcum, in qua Darius & Perſæ pecuniæ impedimentorúmque vim magnam reliquerant, Cyprum deinde ac Phœniciam totam, Tyro excepta, per deditionem obtinuit. Tyrus expugnata eſt, vbi occupato ei ſomnia duo apparuerunt. Viſus eſt primò Hercules appellans eum de mœnibus manu ſuſcipere. Species altera oſtendebat Satyrum ei adludentem, quem cùm manibus apprehendere conaretur fugientem, vltrò tandem ipſius manus profectum reciperet. Somnium hoc ita expoſitum eſt, vt facta nominis diuiſione, diceretur. Sa, id eſt, tua Tyrus erit. Inde cùm magnam Syriæ vrbem Gazam inuaſiſſet, lapide humerum percuſſus, eam expugnauit. Superata autem Ægypto, tactus eſt deſiderio extruendi in regione ea Græcarum vrbem, quam de ſuo nuncuparet nomine. Iámque locum deſignauerat, cum dormienti ei canus & ſenex vir quidam Homero conſimilis adſtare, & verſus hoſce recitare exiſtimatus eſt. Inſula quin etiam vndoſo iacet æquore ponti, Ægypto prætenta, Pharon quam nomine dicunt. Experrectus igitur confeſtim ad Pharon viſendam contendit, locique opportuno ſitu delectatus, vrbem ibi condidit, aggeréque inſulam continenti iunxit, cuius poſitum aptiſſimum cùm ſummoperè adamaſſet, illud dixiſſe traditur, Homerum in rebus aliis magnum, inſupérque ſapientem fuiſſe architectum. Suſcepto verò itinere ad templum Hammonis, intrauit in terram quandam arenoſam, & aquæ egentem. Ibi felicitas illa, quæ in rebus omnibus ei obſequens erat, viæ difficultatem mitigauit. Oborta ſiquidem ingenti pluuia, ſitis periculum depulſum & madefacta arena, vti coacta reſideret, aër temperatior

Digitized by Google

redditus eſt. Turbatis etiam ſemitæ indiciis cùm duces aberrarent, ſuperuolantes corui ad rectum iter eos duxerunt. Et ſi qui è numero comitum tardius euntes derelicti fuerant ne noctis aduentu impedirentur, eos quò contendere deberent, crocitatu commouerunt. Emenſo ita Alexandro varias itineris difficultates, ac delubrum Hammonis ingredienti, occurrit Sacerdos, qui Græco ſermone Regem alloqui cupiens, Barbarè extremum verbum enuntiauit: dicturus enim παιδίον, id eſt, filiole, perperam παιδίος, protulit, quod Iouis filium ſignificat. Atque hic error opinionem eam multis indidit Alexandrum Deo genitum fuiſſe cum rumoribus illud paſſim iactaretur, cum à Sacerdote filium Iouis eſſe nuncupatum. Ipſéque inter Barbaros diuinam originem præ ſe ferebat, adeò vt mater Olympias dicere conſueuerit: Haud ceſſabit Alexander me Iunoni per calumniam deferre? Temperabat ſibi tamen ab eiuſmodi oſtentatione cum Græcis hominibus. & aliquãdo ſauciatus, cùm ſanguis flueret de vulnere, Huiuſmodi, inquit, cruor non mittitur è Deorum immortalium corporibus. Cùm verò Darius ei talenta decem millia in ſuorum redemptionem, inſuperq; eas omnes terras, quæ intra Euphratem eſſent, & filiarum alteram in matrimonium cum amicitia ſua per literas offerret, Parmenio, Si ego, inquit, eſſem Alexãder, ea acciperem, ille addidit, per Iouem & ego, ſi eſſem Parmenio, Darióque, ſi ad ſe veniret, nihil humanitatis ei denegatũ iri reſcripſit. Eunuchus quiſpiam vxoris Darij aufugerat, incolumiſque ad dominum perueniens, de Reginæ morte, quæ ex partu obierat, eum certiorem reddidit, qui in luctum verſus, vxoris ſortem, quæ non tantùm captiua, ſed & regio funere fuiſſet priuata, cœpit lamentari. Huic ſpado, Non inde, inquit, anxius ſis: quoad enim vixit ea, tuáque mater, & liberi, incommodum nullum ſunt perpeſſi, ac moriẽs proximè domina ſummo cum honore eſt ſepulta, neque in eo officio hoſtiũ caruit lacrymis. Ad hæc Eunuchi verba Darius obſcœ-

num aliquid veritus, hominem ſeduxit, & ſibi vti diceret, num Alexandri erga vxorem ſuam affectus quiſpiam venereus fuiſſet, iureiurando obſtrinxit, qua enim ratione alia inimicum & iuuenem virum mulieri honoris tantum impendere potuiſſet? Ille, Meliora, inquit, ô Domine, loquaris, neque vxorem tuam probro eiuſmodi deturpes, ac ipſi Alexãdro calumniam impingas: certè qui plus continentiæ in Perſicas mulieres, quàm fortitudinis contra viros Perſas præſtitit. Modeſtiaque & virtutibus aliis Alexandri expoſitis, iuramento quæ dixerat confirmauit. Ibi Darius, vti ſibi facultas remunerandi hoſtem pro tot acceptis erga ſuos beneficiis concederetur, quod ſi non poſſet, ne alius, quàm Alexander Cyri ſolio potiretur, precibus à Diis optauit. Iam verò omni eo tractu, qui eſt intra Euphratem, potitus Alexander, caſtra mouit contra Darium, cuius copiæ erant decies centum millium hominum. Cúmque alteri alteris in conſpectum veniſſent, ſuperueniente nocte, quicquid ſpatij erat inter bina caſtra lucebat ob igneis innumeros Barbarorum: ac mirificus tumultus ex tanto hominum numero ſentiebatur. Proindè Parmenio, & alij regij amici, ea multitudine perterriti, Alexandro conſulebant, vti noctu in Barbaros inuaderet: haud enim, ſi aperto marte cominus pugnandum foret, tanti exercitus vim ſuſtineri poſſe. His Alexander reſpondit, ſibi non eſſe in animo victoriam furari. ac ſequenti die prælio commiſſo ad Arbellam, vt quidam, vt vero alij ſentiunt, ad Gangamela, Barbari pedem cœperunt referre, inſtanteſque Macedones eos vrgebant. Tunc Alexander viſo Dario, qui in eminentiori curru fortiſſimè reſiſtebat, equitéſque plurimos & inſignibus armis inſtructos, circum ſe habebat, in eam partem fugienteis Perſas compellere inſtituit, adeò vt qui firmo gradu pugnam ſuſtinebant, perturbati, atque eorum magna pars loco cedere coacti fuerint. Multis igitur iuxta Darium interemptis, cùm frequentia cadauerum regius currus quoquam impelli haud poſſet, Da-

rius

rius eo deſiliens fœminam equam inſcendit, atque ita aufugit: ac, niſi Parmenio inſequentem Alexandrum reuocaſſet, vti cornui, cui præerat, laboráti ſubſidio veniret, quin caperetur, nullo pacto vitaſſet. Per hanc inſignem victoriam Alexandri, Perſarum imperium prorſus ſubuerſum, ipſéque Alexander Aſiæ Rex eſt declaratus, cui tota regio Babylonia ceſſit. Suſis autem potitus, quadraginta millia talenta, ſignatæ pecuniæ, aliarúmve opum inexplicabilem numerum in regia inuenit. Progreſſus victor in Perſidem tantundem nummorum ibi reperit. Diuitiarum, quas præterea adeptus ſit, eam vim tradunt vt mularum iugis decem millibus, & quinque millibus camelis exportatæ fuerint. Incendit poſt hæc regiam ipſam, ſubitóque pœnitentiâ affectus, vti ignis extingueretur, imperauit. Cúmque natura munificus eſſet, rebus ſuis plurimum auctis, magis longè quàm prius ſoleret, liberalitate vtebatur. Animaduertens autem familiares ſuos delitiis indulgere, ac ipſo in victu eſſe prælautos, modeſtè eis obloquebatur: ſe, inquiens, admirari, quòd facta comparatione vitæ Perſarum ad eam, quam ipſi ducerent, non hactenus nouiſſent, ſeruile voluptatibus ſe dedere, laboribus autem exerceri rem eſſe principibus dignam. Atque ipſe quidem nihilo animum remittens, ſemper in expeditione aliqua, aut venando, difficultatibus omnibus inſueſcebat, quæ res amicis, parta opulentia, molliter frui cupientibus, & illum ſequi coactis, moleſtiſſima, faciebat, vt maledictis eum inceſſere non vererentur. Sed enim æquo animo ferebat initio ſuorum obloquutiones: Regium eſſe dictitans benemerentem inſimulationes ſuſtinere. Poſtea verò pluribus calumniis adeo eſt irritatus, vt infenſum, ac prorſus inexorabilem, aduerſus obtrectatores ſe exhibuerit. Solebat etiam anteà, ſi quando capitalem cauſam cognoſceret, manu aurem alteram obſtruere, veluti reo intactam atque accuſationis totius expertem ſeruaturus. Adſumpſerat ſecum tria millia armatorum, Dariúmque perſequi inſtituit, ac

Digitized by Google

multorum dierum iter progreſſus, ob viæ aſperitatem & aquæ indigentiam, pleróſque ſuorum amiſit. In ea profectione cùm Macedonas quoſdam aquam vtribus deferẽteis obuios habuiſſet: galeam illi aqua impleuerunt, regique nimia ſiti confecto porrexerunt. Accepit Alexander galeam, comitéſque vno obtutu in ſe verſos conſiderans, haud voluit bibere, reddénſque galeam iis qui dederant, Si ego, inquit, biberem, quantum hi animo frangerentur? Pergens tãdem, hoſteis aſſecutus eſt, inque eorum caſtra irrumpens, vti Darium caperet, omni ſtudio contẽdebat. Ille autem multis vulneribus confoſſus, iacebat in curru, iámque deficiens aquam popoſcit: quam allatam poſtquam bibit, Polyſtrato, qui eam obtulerat, Hoc meæ infelicitatis, inquit, extremum eſt, quòd bene habitus tibi gratiarum nihil poſſum rependere. Verùm idipſum ab Alexandro debes expectare. Ei autem ob ſummam clementiam, qua in matrem, vxorem & liberos meos vſus eſt, Dij gratias referant. Atque inter dicendum animam efflauit. Mortuo cùm Alexander ſuperueniſſet, chlamidem ſuam ei iniecit, regióque cultu ornatum cadauer ad matrem miſit. Beſſum, qui eius necis autor fuerat, illo modo diſcerpſit: Reclinatis vi duabus arboribus hominem alligari, eas demum mitti iuſſit, vti ad naturalem ſtatum valido cum impetu redeunte vtraque, ille in diuerſa auelleretur. Ingreſſus autem Hyrcaniam, cùm Barbari quidam iuxta Hyrcanum mare, quod & Caſpium dicitur, habitantes, Bucephalum equum eius arripuiſſent, miſſis nuntiis minatus eſt, niſi equum ſibi remiſerint, totam eorum gentem internecione occiſum iri. Illi equum reduxerunt, atque ſeipſos Regi dederũt. Hinc in Parthiam caſtra mouit, vbi primùm Barbaricam veſtem induit, adhibito temperamento vt Medorum habitu molliorem, Perſarúmque magis virilem adſumeret: cuius rei aſpectu Macedones nõ parua moleſtia affecti ſunt. E captiuorum multitudine triginta millia omnes adoleſcẽteis ſelegit, iuſſitque vti Græcas literas

doceren

Digitized by Google

docerentur, & Macedonica inſtruerentur armatura. Roxanem venuſtatis egregiæ fœminam cum adamaret, haud aliàs, quàm legitimo inſtituto eius conſuetudine vti voluit. Inter amicos regios cùm Epheſtio nouum eius habitum valdè commendaret, ipſeque itidem veſtitum mutaſſet, cum φιλαλέξανδρον id eſt, Alexandri amicum: Craterum autem, qui patriis veſtimentis vti omninò perſeueraret, φιλοβασιλέα, regis amicum vocitabat: atque hoc quidem ſi Macedones aut Græci alloquendi eſſent, illo autem in Barbarorum negotiis vtebatur. Philotam verò Parmenionis filium inſoleſcentem ea opinione, tanquam rerum, quas feliciter geſſiſſent Macedones, ipſe & pater authores fuiſſent, atque Alexādrum appellatione adoleſcentis eleuantem, cùm præterea ſibi inſidias moliri percepiſſet, interfecit. Ac, miſſis quibuſdam in Mediam, Parmenionem, qui ibi erat, occidi curauit. Et Clytum vnum ex amicis, cùm poëmata quædam in duces quoſdam à Barbaris nuper ſuperatos fuiſſent decantata, ac animo libenti ea Alexander audiuiſſet, commotum indignatione, nimiaque procacitate & temulentia ſe efferentem, ac grauibus conuitiis ei obloquentem, pomo coniecto primùm percuſſit, cumque ille impudenter per ſummam audaciam proueheretur, & Euripidis iambica enunciaſſet, Heu quàm mali nunc Græciæ mores nocent, & reliqua, ira inflammatus Alexander, telo confoſſum eum interemit. Statimve animo ſedato pœnitentia correptus ſibi ipſi vim intuliſſet, niſi à ſtipatoribus retentus, atque in cubiculum portatus fuiſſet. Ibi noctem, diémque ſequentē totam in luctu tranſegit: ac nullo edito verbo, tanquam elinguis iacebat, tantummodo profundiſſimis ſuſpiriis æſtuans amicorum ad ſe accedentium ſermones nullo pacto auſcultare poterat. Tandem cùm Ariſtander vates ſpeciem, quam de Clyto viderat, aliáque ſigna ſibi cognita ei narraſſet, docuiſſétque fato id ipſum quod fecerat, eueniſſe leniri cœpit. Intraturus autem in Indiam cùm ſarcinis currus onerati fuiſſent, ſuis

primò, deinde amicorum, ignem iniecit. Poſteà Macedonum omnium currus incendi iuſſit, quod ipſum pauci iniquius tulerunt, reliqui cum clamore & veluti diuino afflati ſpiritu, ad eam rem patrandam exilierũt, vnde alacritatis multum Alexandro ad ſumendam expeditionem additum eſt: Iam verò fuiserat terribilis, & in eos, qui deliquiſſent, abſque aliqua clementiæ ſpe animaduertebat. Igitur in prœliis committendis frequenter pericula & grauia ſuſtinuit vlnera, magnúſque militum numerus ex rerum neceſſariarum inopia & aëris intemperie perditus eſt. Ipſe ſumma præditus audacia, nihil audentibus inexpugnabile, nihil timidis tutum ſatis arbitrabatur. Cùm prępruptam quandam petram expugnare adortus eſſet, militem, cui Alexandro erat nomen, appellans, Te, inquit, ob eiuſmodi nomen ſtrenuè dimicare opus eſt. Macedonas profundum fluuium verentes tranſire conſpicatus: Cur ego, inquit, peſſimus natare haud didici? Miſſi erant legati à ciuitatibus, quas premebat obſidione. In his natu grandior Acuphis nomine, interrogauit quidnam agere deberent, quo ei gratificarentur: cùm Alexander reſpondiſſet, Principem te eligant, mittántque ad me optimos centum viros Addidit Acuphis ridens: Commodius, ô Rex, ego imperauero, ſi ad te nequiſſimos, non optimos miſerim. Imperabat Taxiles Indiæ parti vberrimæ iuxtà ac amœniſſimæ, quæ nihil Ægypto ipſi cederet. Is ſapientia præditus per legatos Alexandrum ſalutauit, Quidve, ait, nobis opus eſt bello, ſi nec aquæ neque neceſſarij cibi auferendi gratia ad nos veniſti? In reliquis, ſi ego potior ſum, non recuſo quin beneficiis te proſequar: ſin inferior, paratus ſum vti gratias tibi agam eorum quæ in me contuleris. Hiſce permulctus Alexander, Tecum reſpondit, contendo, atque decerto de ipſis gratiis, ne cùm ſis bonus, melior me fuiſſe videaris. Acceptíſque multis muneribus plura longè reddidit. Nouiſſimè mille talentum pecuniam ei donauit. Data verò ciuitati cuidam Indiæ pace, abeuntes

tes illinc mercenarios milites, qui Indorum fortiſſimi exiſtimabantur, omneis interemit: quæ res magnis eius rebus belli geſtis, notam quandam inuſſit. Deinde motis contra Porum caſtris, qui & ipſe in parte Indiæ regnabat, ac corpore cubitorum quatuor, & palmi vnius magnitudinem explebat, eum ſuperauit, atque viuum cepit, cúmque interrogaſſet, quonam modo ab ſe haberi deberet, Reſpondit ille, Regiè Percunctantéque Alexandro, num quippiam aliud diceret, Omnia, dixit Porus, inſunt verbo huic regiè. Eum itaque liberauit, iuſſitque ſub præfecti appellatione vti imperaret, non iis tantùm, quæ habuerat, ſed & aliis multis. In hac pugna Bucephalus vulneratus poſt aliquot dies deceſſit, cùm iam eſſet grandior natu: eáque res non minori dolore Alexandrum affecit, quàm ſi neceſſarium quempiam amiſiſſet. Experti verò Macedones quanto cum periculo aduerſus Porum decertaſſent, Alexandro fluuium Gangem tranſire deliberanti, audientes eſſe noluerunt. Fluminis eius latitudo ſtadia duo & triginta perficit, altitudinis autem eſt vlnarum centum. Rex inde plurimùm commotus, intra tabernaculum, vt in publicum nunquam prodiret, ſe cõtinebat, perinde ac ſi victus fuiſſet, quòd Gangem non traiiceret, haberi exiſtimans. Amici tunc eum variis ſermonibus ſolari, ac milites maximo cum fletu deprecari cœperunt, donec exoratus copias reducere inſtituit, extructáque nauium ac ratium vi magna, Oceanum inuiſere cupiens, eò per flumina nauigationem iniuit, obitérve vrbeis nonnullas occupauit. Peruenerat ad Mallos, quæ gens Indorum omnium eſt bellicoſiſſima: ibi parum abfuit, quin interimeretur, primus námque per ſcalam murum inſcendens, ea diffracta, ac hoſtibus vndique ei ingruẽtibus, & tela coniicientibus, ex ſuperiori loco in medium hoſtiũ deſiliuit, caſúq; rectus conſtitit. Ad eius rei aſpectum Barbari initiò perturbati ſunt: ſed poſtea cùm

ſole fouentem inuenit, atque hominem ſalutatum rogauit, num rei cuiuſpiam indigeret? Ille ſe Solis radio dixit indigere, proinde orauit, vti ſecederet, quo melius eo frui poſſet. Diſcedente illinc Alexandro, comites eius Diogenem irridebant. At ipſe illius contemptorem animum non ſine magna admiratione ſecum cogitans, Niſi eſſem, inquit, Alexander Diogenes omnino eſſem. Inita expeditione contra Perſas, prius, quàm claſſem conſcenderet, amicis, huic quidem agros, alteri pagum, aliis vectigalia eſt dilargitus. Tunc Perdiccæ interroganti, quidnam ſibi retineret, Spem, reſpondit Alexander. Tranſgreſſus Helleſpontum, inuenit Darij præfectos cum validis copiis conſediſſe ad flumen Granicum, vt tranſitu eum prohiberent. Macedones non mediocri timore ſunt correpti, ex fluminis altitudine, ac rapiditate, & ſuper hæc ex impoſito hoſtiũ præſidio. Verùm ipſe acceptis aliis tredecim equitum, in fluuium ipſum irrupit, cum eo, cum hoſtibus, atque ipſis ripis, quæ & altæ & præcipites erant, decertaturus, vt furioſi priùs quàm boni Imperatoris facinus illud fuiſſe videatur. Igitur in ipſo traiectus, non diſpoſitis ordinibus pugnare eſt coactus, ac multis eum petentibus, quod armis inſignibus erat conſpicuus, ſæpius quidem eſt ictus, non tamen vulneratus: inter alios cùm gladio quidam eum grauiter in galeam percuſſiſſet, adeò vis illa valuit, vt diſiecta galea capilli eius perſtricti fuerint. Dum ita acriter prœlio contenditur, Macedonicæ copiæ aquam transmiſerunt, neque amplius Perſæ reſiſtentes, ſeſe in fugam coniecerunt. Ab hac pugna magnum felicitatis incrementum factum eſt rebus Alexandri: Sardeis enim protinus, ac alià quædam obtinuit, Deinde ad maritima conuerſus recepit Pamphiliam, Ciliciam, Pyſidiam, Phrygiam. Paphlagonas etiam, Cappadocáſque in ius ſuum traxit. Darius verò Suſis cum millibus hominum ſexcentis diſceſſit contra Alexandrum, copiarum ſuarum multitudini præfiſus, atque audentior

Digitized by Google

tior factus poſteà, quàm Alexandrum moram trahere in Cilicia audiuerat, id quod ipſe ob timiditatem fieri exiſtimabat. Sed eius rei cauſa fuerat ægrotatio, in qua curanda cùm ſpem omnem reliqui medici abiecißent, vnus Acarnan Philippus medicamentis Alexandrum iuuare eſt aggreſſus, Interim à Parmenione miſſæ literæ Regem commouebant, magnis muneribus & promißis Philippum à Dario corruptum fuiſſe, vti eum interimeret, Redditas literas Alexander legit, nec alicui monſtratas penes ſe retinuit: cúmque Philippus medicatam potionem in calice attuliſſet, intrepidus Alexander eam recepit, & Parmenionis epiſtolam medico legendam dedit. Atque ille quidem bibens, hic autem legens, alter alterum intuebatur: Alexander amœno ac hilari vultu, Philippus conſternato ac pleno anxietatis. Properabat ſummo ſtudio Darius in Alexandrum, veritus (vt dicebat) ne hoſteis effugerent. Tunc Amyntas Macedo, qui transfuga apud eum erat, Bono animo ſis, inquit, ô Rex, non enim Alexander fugiet, ſed iamiam contra te quantum poteſt, contendit. Commiſſum eſt prœlium ad Iſſum Ciliciæ, vbi Alexandro ad victoriam obtinendam, locorum anguſtiæ magno adiumento, ſed maiori longè fuit egregia virtus ſua imperatoria, qua prudentißimè vſus, dum inter primos dimicat, gladio femur eſt vulneratus. Ab hac tam inſigni victoria haud potuit Darium fugientem capere: ſed currum & arcum eius recepit. Macedones hoſtiũ caſtris direptis, Darij tabernaculum cum famulatu, opibus & om̃ni apparatu regio intactum Alexandro ſeruarunt. Deinceps cùm matrem, vxorem, & duas Darij filias, adduci, ac viſo Darij arcu in maximos vlulatus eas, interfectum Darium ratas, prorupiſſe, Alexandro ſignificatum eſſet, ad eum nuntium Rex animo affectus, quanta eſſet fortunæ inconſtantia ſecum reputauit, at quendam ad mulieres miſit, qui diceret Darium

rium

rium viuere, eiſque triſte nihil timendum eſſe quandoquidem non hoſtis loco Darium habebat, ſed cum eo de principatu contendebat. Seruientium numerum qui prius erant, integrum eis retinuit, neque ipſas voluit conſpicere. Indignum aliquid aut pati, aut vereri eas non permiſit. Potitus victoria ad Iſſum, Damaſcum, in qua Darius & Perſæ pecuniæ impedimentorúmque vim magnam reliquerant, Cyprum deinde ac Phœniciam totam, Tyro excepta, per deditionem obtinuit. Tyrus expugnata eſt, vbi occupato ei ſomnia duo apparuerunt. Viſus eſt primò Hercules appellans eum de mœnibus manu ſuſcipere. Species altera oſtendebat Satyrum ei adludentem, quem cùm manibus apprehendere conaretur fugientem, vltrò tandem ipſius manus profectum reciperet. Somnium hoc ita expoſitum eſt, vt facta nominis diuiſione, diceretur. Sa, id eſt, tua Tyrus erit. Inde cùm magnam Syriæ vrbem Gazam inuaſiſſet, lapide humerum percuſſus, eam expugnauit. Superata autem Ægypto, tactus eſt deſiderio extruendi in regione ea Græcarum vrbem, quam de ſuo nuncuparet nomine. Iámque locum deſignauerat, cum dormienti ei canus & ſenex vir quidam Homero conſimilis adſtare, & verſus hoſce recitare exiſtimatus eſt. Inſula quin etiam vndoſo iacet æquore ponti, Ægypto prætenta, Pharon quam nomine dicunt. Experrectus igitur confeſtim ad Pharon viſendam contendit, locique opportuno ſitu delectatus, vrbem ibi condidit, aggeréque inſulam continenti iunxit, cuius poſitum aptiſſimum cùm ſummoperè adamaſſet, illud dixiſſe traditur, Homerum in rebus aliis magnum, inſupérque ſapientem fuiſſe architectum. Suſcepto verò itinere ad templum Hammonis, intrauit in terram quandam arenoſam, & aquæ egentem. Ibi felicitas illa, quæ in rebus omnibus ei obſequens erat, viæ difficultatem mitigauit. Oborta ſiquidem ingenti pluuia, ſitis periculum depulſum & madefacta arena, vti coacta reſideret, aër temperatior

redditi

redditus eſt. Turbatis etiam ſemitæ indiciis cùm duces aberrarent, ſuperuolantes corui ad rectum iter eos duxerunt. Et ſi qui è numero comitum tardius euntes derelicti fuerant ne noctis aduentu impedirentur, eos quò contendere deberent, crocitatu commouerunt. Emenſo ita Alexandro varias itineris difficultates, ac delubrum Hammonis ingredienti, occurrit Sacerdos, qui Græco ſermone Regem alloqui cupiens, Barbarè extremum verbum enuntiauit: dicturus enim παιδίον, id eſt, filiole, perperam παιδίος, protulit, quod Iouis filium ſignificat. Atque hic error opinionem eam multis indidit Alexandrum Deo genitum fuiſſe cum rumoribus illud paſſim iactaretur, cum à Sacerdote filium Iouis eſſe nuncupatum. Ipſéque inter Barbaros diuinam originem præ ſe ferebat, adeò vt mater Olympias dicere conſueuerit: Haud ceſſabit Alexander me Iunoni per calumniam deferre? Temperabat ſibi tamen ab eiuſmodi oſtentatione cum Græcis hominibus. & aliquādo ſauciatus, cùm ſanguis flueret de vulnere, Huiuſmodi, inquit, cruor non mittitur è Deorum immortalium corporibus. Cùm verò Darius ei talenta decem millia in ſuorum redemptionem, inſuperq; eas omnes terras, quæ intra Euphratem eſſent, & filiarum alteram in matrimonium cum amicitia ſua per literas offerret, Parmenio, Si ego, inquit, eſſem Alexāder, ea acciperem, ille addidit, per Iouem & ego, ſi eſſem Parmenio, Darióque, ſi ad ſe veniret, nihil humanitatis ei denegatū iri reſcribi ſit. Eunuchus quiſpiam vxoris Darij aufugerat, incolumiſque ad dominum perueniens, de Reginæ morte, quæ ex partu obierat, eum certiorem reddidit, qui in luctum verſus, vxoris ſortem, quæ non tantùm captiua, ſed & regio funere fuiſſet priuata, cœpit lamentari. Huic ſpado, Non inde, inquit, anxius ſis: quoad enim vixit ea, tuáque mater, & liberi, incommodum nullum ſunt perpeſſi, ac moriēs proximè domina ſummo cum honore eſt ſepulta, neque in eo officio hoſtiū caruit lacrymis. Ad hæc Eunuchi verba Darius obſcœ-

num aliquid veritus, hominem ſeduxit, & ſibi vti diceret, num Alexandri erga vxorem ſuam affectus quiſpiam venereus fuiſſet, iureiurando obſtrinxit, qua enim ratione alia inimicum & iuuenem virum mulieri honoris tantum impendere potuiſſet? Ille, Meliora, inquit, ô Domine, loquaris, neque vxorem tuam probro eiuſmodi deturpes, ac ipſi Alexãdro calumniam impingas: certè qui plus continentiæ in Perſicas mulieres, quàm fortitudinis contra viros Perſas præſtitit. Modeſtiaque & virtutibus aliis Alexandri expoſitis, iuramento quæ dixerat confirmauit. Ibi Darius, vti ſibi facultas remunerandi hoſtem pro tot acceptis erga ſuos beneficiis concederetur, quod ſi non poſſet, ne alius, quàm Alexander Cyri ſolio potiretur, precibus à Diis optauit. Iam verò omni eo tractu, qui eſt intra Euphratem, potitus Alexander, caſtra mouit contra Darium, cuius copiæ erant decies centum millium hominum. Cúmque alteri alteris in conſpectum veniſſent, superueniente nocte, quicquid ſpatij erat inter bina caſtra lucebat ob igneis innumeros Barbarorum; ac mirificus tumultus ex tanto hominum numero ſentiebatur. Proindè Parmenio, & alij regij amici, ea multitudine perterriti, Alexandro conſulebant, vti noctu in Barbaros inuaderet: haud enim, ſi aperto marte cominus pugnandum foret, tanti exercitus vim ſuſtineri poſſe. His Alexander reſpondit, ſibi non eſſe in animo victoriam furari. ac ſequenti die prælio commiſſo ad Arbellam, vt quidam, vt vero alij ſentiunt, ad Gangamela, Barbari pedem cœperunt referre, inſtanteſque Macedones eos vrgebant. Tunc Alexander viſo Dario, qui in eminentiori curru fortiſſimè reſiſtebat, equiteſque plurimos & inſignibus armis inſtructos, circum ſe habebat, in eam partem fugienteis Perſas compellere inſtituit, adeò vt qui firmo gradu pugnam ſuſtinebant, perturbati, atque eorum magna pars loco cedere coacti fuerint. Multis igitur iuxta Darium interemptis, cùm frequentia cadauerum regius currus quoquam impelli haud poſſet, Da-

rius

rius eo deſiliens fœminam equam inſcendit, atque ita aufugit: ac, niſi Parmenio inſequentem Alexandrum reuocaſſet, vti cornui, cui præerat, laboräti ſubſidio veniret, quin caperetur, nullo pacto vitaſſet. Per hanc inſignem victoriam Alexandri, Perſarum imperium prorſus ſubuerſum, ipſéque Alexander Aſiæ Rex eſt declaratus, cui tota regio Babylonia ceſſit. Suſis autem potitus, quadraginta millia talenta, ſignatæ pecuniæ, aliarúmve opum inexplicabilem numerum in regia inuenit. Progreſſus victor in Perſidem tantundem nummorum ibi reperit. Diuitiarum, quas præterea adeptus ſit, eam vim tradunt vt mularum iugis decem millibus, & quinque millibus camelis exportatæ fuerint. Incendit poſt hæc regiam ipſam, ſubitóque pœnitentiâ affectus, vti ignis extingueretur, imperauit. Cúmque natura munificus eſſet, rebus ſuis plurimum auctis, magis longè quàm prius ſoleret, liberalitate vtebatur. Animaduertens autem familiares ſuos delitiis indulgere, ac ipſo in victu eſſe prælautos, modeſtè eis obloquebatur: ſe, inquiens, admirari, quòd facta comparatione vitæ Perſarum ad eam, quam ipſi ducerent, non hactenus nouiſſent, ſeruile voluptatibus ſe dedere, laboribus autem exerceri rem eſſe principibus dignam. Atque ipſe quidem nihilo animum remittens, ſemper in expeditione aliqua, aut venando, difficultatibus omnibus inſueſcebat, quæ res amicis, parta opulentia, molliter frui cupientibus, & illum ſequi coactis, moleſtiſſima, faciebat, vt maledictis eum inceſſere non vererentur. Sed enim æquo animo ferebat initio ſuorum obloquutiones: Regium eſſe dictitans benemerentem inſimulationes ſuſtinere. Poſtea verò pluribus calumniis adeo eſt irritatus, vt infenſum, ac prorſus inexorabilem, aduerſus obtrectatores ſe exhibuerit. Solebat etiam anteà, ſi quando capitalem cauſam cognoſceret, manu aurem alteram obſtruere, veluti reo intactam atque accuſationis totius expertem ſeruaturus. Adſumpſerat ſecum tria millia armatorum, Dariúmque perſequi inſtituit, ac

Digitized by Google

multorum dierum iter progreſſus, ob viæ aſperitatem & aquæ indigentiam, pleróſque ſuorum amiſit. In ea profectione cùm Macedonas quoſdam aquam vtribus deferẽteis obuios habuiſſet: galeam illi aqua impleuerunt, regique nimia ſiti confecto porrexerunt. Accepit Alexander galeam, comitéſque vno obtutu in ſe verſos conſiderans, haud voluit bibere, reddénſque galeam iis qui dederant, Si ego, inquit, biberem, quantum hi animo frangerentur? Pergens tãdem, hoſteis aſſecutus eſt, inque eorum caſtra irrumpens, vti Darium caperet, omni ſtudio contẽdebat. Ille autem multis vulneribus confoſſus, iacebat in curru, iámque deficiens aquam popoſcit: quam allatam poſtquam bibit, Polyſtrato, qui eam obtulerat, Hoc meæ infelicitatis, inquit, extremum eſt, quòd bene habitus tibi gratiarum nihil poſſum rependere. Verùm idipſum ab Alexandro debes expectare. Ei autem ob ſummam clementiam, qua in matrem, vxorem & liberos meos vſus eſt, Dij gratias referant. Atque inter dicendum animam efflauit. Mortuo cùm Alexander ſuperueniſſet, chlamidem ſuam ei iniecit, regióque cultu ornatum cadauer ad matrem miſit. Beſſum, qui eius necis autor fuerat, illo modo diſcerpſit: Reclinatis vi duabus arboribus hominem alligari, eas demum mitti iuſſit, vti ad naturalem ſtatum valido cum impetu redeunte vtraque, ille in diuerſa auelleretur. Ingreſſus autem Hyrcaniam, cùm Barbari quidam iuxta Hyrcanum mare, quod & Caſpium dicitur, habitantes, Bucephalum equum eius arripuiſſent, miſſis nuntiis minatus eſt, niſi equum ſibi remiſerint, totam eorum gentem internecione occiſum iri. Illi equum reduxerunt, atque ſeipſos Regi dediderũt. Hinc in Parthiam caſtra mouit, vbi primùm Barbaricam veſtem induit, adhibito temperamento vt Medorum habitu molliorem, Perſarúmque magis virilem adſumeret: cuius rei aſpectu Macedones nõ parua moleſtia affecti ſunt. E captiuorum multitudine triginta millia omnes adoleſcẽteis ſelegit, iuſſitque vti Græcas literas

doceren

Digitized by Google

docerentur , & Macedonica inſtruerentur armatura. Roxanem venuſtatis egregiæ fœminam cum adamaret, haud aliàs, quàm legitimo inſtituto eius conſuetudine vti voluit. Inter amicos regios cùm Epheſtio nouum eius habitum valdè commendaret, ipſeque itidem veſtitum mutaſſet, cum φιλαλεξανδρον id eſt, Alexandri amicum: Craterum autem, qui patriis veſtimentis vti omninò perſeueraret, φιλοβασιλεα, regis amicum vocitabat: atque hoc quidem ſi Macedones aut Græci alloquendi eſſent, illo autem in Barbarorum negotiis vtebatur. Philotam verò Parmenionis filium inſoleſcentem ea opinione, tanquam rerum, quas feliciter geſſiſſent Macedones, ipſe & pater authores fuiſſent , atque Alexādrum appellatione adoleſcentis eleuantem, cùm præterea ſibi inſidias moliri percepiſſet, interfecit. Ac, miſſis quibuſdam in Mediam , Parmenionem , qui ibi erat, occidi curauit. Et Clytum vnum ex amicis , cùm poëmata quædam in duces quoſdam à Barbaris nuper ſuperatos fuiſſent decantata , ac animo libenti ea Alexander audiuiſſet, commotum indignatione, nimiaque procacitate & temulentia ſe efferentem , ac grauibus conuitiis ei obloquentem, pomo coniecto primùm percuſſit, cumque ille impudenter per ſummam audaciam proueheretur, & Euripidis iambica enunciaſſet , Heu quàm mali nunc Græciæ mores nocent, & reliqua, ira inflammatus Alexander , telo confoſſum eum interemit. Statimve animo ſedato pœnitentia correptus ſibi ipſi vim intuliſſet, niſi à ſtipatoribus retentus, atque in cubiculum portatus fuiſſet. Ibi noctem, diémque ſequenté totam in luctu tranſegit: ac nullo edito verbo, tanquam elinguis iacebat, tantummodo profundiſſimis ſuſpiriis æſtuans amicorum ad ſe accedentium ſermones nullo pacto auſcultare poterat. Tandem cùm Ariſtander vates ſpeciem, quam de Clyto viderat, aliáque ſigna ſibi cognita ei narraſſet, docuiſſétque fato id ipſum quod fecerat, eueniſſe leniri cœpit. Intraturus autem in Indiam cùm ſarcinis currus onerati fuiſſent, ſuis

Digitized by Google

tes illinc mercenarios milites, qui Indorum fortiſſimi exiſtimabantur, omneis interemit: quæ res magnis eius rebus belli geſtis, notam quandam inuſſit. Deinde motis contra Porum caſtris, qui & ipſe in parte Indiæ regnabat, ac corpore cubitorum quatuor, & palmi vnius magnitudinem explebat, eum ſuperauit, atque viuum cepit, cúmque interrogaſſet, quonam modo ab ſe haberi deberet, Reſpondit ille, Regiè Percunctantéque Alexandro, num quippiam aliud diceret, Omnia, dixit Porus, inſunt verbo huic regiè. Eum itaque liberauit, iuſſitque ſub præfecti appellatione vti imperaret, non iis tantùm, quæ habuerat, ſed & aliis multis. In hac pugna Bucephalus vulneratus poſt aliquot dies deceſſit, cùm iam eſſet grandior natu: eáque res non minori dolore Alexandrum affecit, quàm ſi neceſſarium quempiam amiſiſſet. Experti verò Macedones quanto cum periculo aduerſus Porum decertaſſent, Alexandro fluuium Gangem tranſire deliberanti, audientes eſſe noluerunt. Fluminis eius latitudo ſtadia duo & triginta perficit, altitudinis autem eſt vlnarum centum. Rex inde plurimùm commotus, intra tabernaculum, vt in publicum nunquam prodiret, ſe cõtinebat, perinde ac ſi victus fuiſſet, quòd Gangem non traiiceret, haberi exiſtimans. Amici tunc eum variis ſermonibus ſolari, ac milites maximo cum fletu deprecari cœperunt, donec exoratus copias reducere inſtituit, extructáque nauium ac ratium vi magna, Oceanum inuiſere cupiens, eò per flumina nauigationem iniuit, obiterve vrbeis nonnullas occupauit. Peruenerat ad Mallos, quæ gens Indorum omnium eſt bellicoſiſſima: ibi parum abfuit, quin interimeretur, primus námque per ſcalam murum inſcendens, ea diffracta, ac hoſtibus vndique ei ingruẽtibus, & tela coniicientibus, ex ſuperiori loco in medium hoſtiũ deſiliuit, caſúq; rectus conſtitit. Ad eius rei aſpectum Barbari initiò perturbati ſunt: ſed poſtea cùm

eum duóſque tantùm adiutores ibi eſſe conſpicerent, conuerſi oppugnare, ac miſſilibus eos eminus conficere aggreſſi ſunt. In his vnus, qui procul ſtabat, ſagitta arcu miſſa Allexādrum petens, oſſibus ſub mamilla eam infixit, adeóque introrsū vulnus penetrauit, vt ſe demiſſo corpore inclinare Rex coactus fuerit. Barbarus, qui ictum intulerat, enſe ſtricto adcurrit. Peuceſtas atque Leonatus, cùm Regem ſuum defendere conarentur, vulnerati ambo, hic quidem eſt interfectus. Peuceſtas verò perſtitit in pugna. Alexander ſuis manibus eum, à quo ictus fuerat, interemit. Sed cùm iam multis ſauciatus vulneribus, nouiſſimè inflicto malleo in ceruice grauiter cæſus fuiſſet, muro ſeſe acclinauit, atque ita Barbaros intuebatur. Interea Macedones multi ſuperuenerunt, qui eum ſenſibus deſtitutū vi receperunt retulerūtque in caſtra. Infixa oſſi ſagitta cùm extraheretur, dolores acutiſſimos, ac animi defectum paſſus eſt. adeò, vt mortem obiiſſe creditus ſit. Tandem periculo liberatus cùm in multum temporis curaretur, factus eſt in caſtris tumultus à militibus Regem ſuum videre deſiderantibus. Igitur in publicum prodiuit, poſteáque valetudini priſtinæ redditus, & in vlteriora deuectus loca, vrbeis aliquot cepit. Captis verò gymnoſophiſtis quibuſdam, cùm eis inexplicabiles quæſtiones propoſuiſſet, permiſit tandem, vt acceptis ab ſe muneribus diſcederent. Erat vnus magnæ apud eos æſtimationis, quem Calanum vocabant: huic Taxiles perſuaſit, vti ad Alexandrum ſe conferret. Veniens proinde ad Regem bubulam pellem aridam in medium cōiecit, obambulanſque eius extrema pedibus premebat. Pellis cùm ad vnam tantùm partem calcaretur, reliquis in altum attollebatur. Eo facto, media deinceps firmus inſtitit, atque ita pellis vndique immota conquieuit. Tali exēplo Alexandrum ille commonuit, ne in longinquis locis tempus tereret, ſed imperij medium tueretur, ita enim in eius finibus quietura omnia. Septem menſibus per flumina ad Oceanū nauigans Alexander cùm in mare

intraſſet,

intraſſet, iter rurſus conuertit nauibúſque Indiæ litori, quod eis erat ad dextram, iuſſit adnauigare: terra ipſe proficiſci cœperat, cùm in magnam rerum omnium indigentiam incidens, ſuorum numerum magnum adeò perdidit, vt vix totius exercitus partem quartam ex India reduxerit: idque morbis, victu noxio, æſtibus, ac fame accidit. Tranſiit enim per regionem inopem, quæ paucos tantummodò ouium greges habebat, marinis piſcibus ſe alentes, ita vt earum caro & parum ſalubris eſſet, ac grauiter oleret. Die demùm ſexageſimo ex ea terra egreſſus in opulenta Gedroſiæ loca intrauit, ibique & exercitus refectus eſt, atque ipſe feſtis comeſſationibus operam dedit. Deſcẽdens autem verſus mare, in duces quoſdam ſceleſtos animaduertit. Superiores enim expeditiónes, acceptúmque apud Mallos vulnus, exercitus etiam multitudo tanta amiſſa, fecerunt vt duces, ac præfecti plerique Regis ſalutem deſpondentes contumeliosè, & iniquius in populos ſe gerere non vererentur, quæ res ad noua molienda nationes ſollicitabat. Abulitus quiſpiam præfectus, in Regis aduentum nullos commeatus comparauerat, ſed pecuniam trium millium talentorum attulit. Iuſſit ea res equis apponi, quibus inde nihil tangentibus: Quid hac nobis, inquit, eſt opus. Ad Perſas profectus, cum Cyri ſepulchrum ſuffoſſum inueniſſet eum, qui fecerat, Pellæum inſignem virum, interemit. Sepulchro hæc erant ſcripta: O vir quiſquis es, & vndecunque aduenis, neque enim te vẽturum ignoraui. Ego ſum Cyrus, qui Perſis imperium cõſtitui. Puſillum hoc terræ, quo meum tegitur corpus mihi ne inuideas. Ea legenti Alexandro miſerationem iniecerunt, cùm ſecum reputaret, quanta eſſet rerum humanarum inconſtantia. Matrimonio autem ſibi iungens Statyram Darij filiam, in nuptiarum celebritate, conuiuis, qui ad nouem millia accepti ſunt ſingulis auream phialam donauit. Aliáque multa liberaliter faciens pro his, qui ære alieno obſtricti erant, debita ferè decem millia talentorum exoluit. Tunc Antigonus

vnus è ducum numero ſe debitis teneri ſimulans, falſum adduxit creditorem, cui argentum eſt datum. Sed dolo deprehenſo. Rex ſuccenſus Antigonum ex aula pepulit, ac militum præfectura ſpoliauit: Qui tanto eſt correptus dolore, vt ſuſpicio fuerit, eum ſibi ipſi velle mortem conſciſcere: quod ne accideret veritus Alexander, indignationē ſuam leniit, ac pecuniam illi reſtituit. Cùm verò adoleſcentes, quos triginta millia numero inſtitui iuſſerat, fortitudine, dexteritate, atque exercitationum conſuetudine egregia præſtarent, magno inde gaudio Alexander, Macedonum rurſus animi non mediocri afficiebantur moleſtia. Dimittenteque eo debiliores, & qui aliqua corporis parte manci erāt, vti mari in patriam nauigarent, contumeliæ ac probro maximo id ſibi videri eſſe reclamarunt, potius omnes mitteret, iuuenibus, qui bene pyrrhicam ſaltarent contentus. Excanduit Alexander, atque corporis ſui cuſtodiā Perſis credidit. Macedonas poſt id humiliter ei ſatisfacientes denuò recepit. Eorum quos bello parum vtileis nouerat, bene donatos militia liberauit, Antipatróque per literas iniunxit, vt cùm ederentur certamina, primus eis in theatro locus daretur, vtque coronati ibi ſederēt. In Ecbatana deinceps eo profecto Epheſtio in febrem incidit, ex qua ob intemperantiam victus inualeſcente mortem obiit. Id quod Alexander, nulla rationis modeſtia ſeruata, moleſtiſſimè tulit. Medicum cruce affecit, equos, mulóſque tonderi, mœnium pinnas in vrbibus deiici, diu tibicines reliquóſve muſicos nihil in caſtris canere imperauit. Cùm Babylonia iter ſuſcepiſſet, Nearchus, qui ex Oceano in Euphratem cum claſſe reuerterat, ei occurrit. Secum is dixit fuiſſe Chaldæos, qui Alexander vti Babylone abſtineret conſulebant. Nihili fecit verba ea Rex, pergéſque cùm iam mœnibus appropinquaret, corui in eius conſpectu diutius inter ſe contendentes, mortui ceciderunt. Renuntiatum eſt ei ſacra de Regis incolumitate ab Apollodoro duce Babylonis fuiſſe ſacta. Igitur

vatem,

vatem qui ſacrificium illud curauerat, Pythagoram nomine, interrogauit, quonam modo ea res ſe habuiſſet: cùm ille iecur fibris mutilatum apparuiſſe diceret, Papæ! inquit, ſignum hoc malum eſt, atque ipſum vatem abſque offenſa aliqua dimiſit. Verum & alia euenerunt prodigia, veluti hoc fuit. Exuerat ſeſe vt pila atque vnctione vteretur, Adoleſcentes, peracto ludo, cùm veſteis vellent induere, conſpiciunt in Regis ſolio ſedentem hominem, qui nihil loquebatur, veſtemque regiam ac diadema ſibi induxerat. Quæſitus quiſnam eſſet, ad multum temporis vocem nullam edidit: tandem vixque Dionyſium ſe appellari reſpondit, gente eſſe Meſſenium: cúmque vinctus ob delationem quandam adductus fuerit, Serapim eum à vinculis liberaſſe, & eò adductum, vti veſtem, diademáque adſumeret, ac tacitus ſederet, iuſſiſſe. Virum hunc Alexander ex vatum conſilio interimi fecit: fractúſque inde animo timore ac mentis perturbatione nunquam liber erat, adeò vt nihil non portentum ei eſſe videretur. Lotus autem cùm ad Medium comeſſandi cauſa ſe contuliſſet, ibique noctem ac totum ſequentem diem duxiſſet febri eſt correptus, & ſitiens multum vini ebibit, ſic mente alienatus: deinde & mortuus eſt. Vna hæc eſt opinio, de eius obitu. Altera, traditum eſt plures dies eum ſebricitantem balneo vſum, hincque adeò morbum inualuiſſe, vt abſque vſu vocis cubuerit. Tunc Macedonas, veluti defuncto Rege, tumultum feciſſe, inclamantíſque ducibus feciſſe, vti oſtia aperirentur: itaque iacentem in lectulo Alexandrum ab eis conſpectum eſſe, qui poſteà diem ſuum obiuerit. Non deſunt & qui dicant elapſo tempore aliquanto rumoribus vulgatum, veneno illum eſſe interemptum, eiuſque facti Ariſtotelem Antipatro autorem fuiſſe, cuius opera ad Regem res mortifera ſit delata, aqua ſcilicet frigore nimio prægelida, quam de Nonacridis ſaxo quodam fluere aiunt, tenuiſſimique roris inſtar vngula dunta

vngula duntaxat aſini ſuſcipi poſſe:quodcunque enim vas aliud ob accerrimam vim frigoris. diſſici. Id ipſum quòd veneno Alexander extinctus fuerit, maior pars ſcriptorem vti fictum reiiciunt,eáque ducúntur coniectura, quòd cadauer nulla adibita cura dies complures in locis calidis poſitum,cum ſeditiones inter Duces fuiſſent obortæ,non aliquam tamen eius offenſæ ſignificationem dederit:ſed incolume & tanquam recens à morte viſum fuerit. Prædicant etiam Regē,cùm omnē viuendi ſpem abieciſſet, voluiſſe clanculum ſe in Euphratem demergere, vt eam de ſe relinqueret opinionem,veluti ab hac vita ad Deos migraſſet,prohibitum autem ne id faceret fuiſſe à Roxane præſentiente:cui cum magno gemitu illud ab eo exprobratum ſit:Mihi, ô mulier,diuinitatis famam, ne mortalis fuiſſe crederer, inuidiſti. Ad hunc modum Alexander ſummam fortunæ indulgentiam expertus,deceſſit. Sed enim cū in Tyri oppugnatione occupatus eſſet,à ſummo Pontifice Iudæorum auxilia & commeatus per epiſtolam rogauit, ac Dario quæ pendebantur ſtipendia popoſcit. Ille ſe Dario obſtrictum eſſe iureiurando, quod nunquam viuente Rege eo violaturus eſſet, reſpondenti, Alexander multum ſuccenſuit,minatuſque eſt in Iudęā cum omnibus copiis ſe venturum. Capta igitur Tyro, verſus Hieroſolyma mouit caſtra. Tunc Pontifex Ioad Regis iram veritus, Deum vt genti ſuæ præſidio eſſet, orauit.Qui inter dormiendum ei conſuluit, bono eſſet animo,populus vrbe adornata portas patefaceret,ipſe & ſacerdotes veſtimentis conſuetis induti,reliqua hominum turba amictu albo veſtita,Regi obuiam prodirent. Fecit quod monitus fuerat. Iamque Alexándro propius vrbem accedente,èxiuit Pontifex cum ſacerdotibus & populo in locum, vnde vrbs ac templum conſpici poterat: exiſtimabant comites Regis permiſſurum eum vrbis direptionem déque ſummo pontifice ſupplicum ſumpturum.Cæterùm Alexander poſtquam populum,ac ſacerdotes cum apparatu, quem diximus. pontifi-

Pontificémque hyacinthina veſte, cui aureum intertextum erat indutum, ac cydarim in capite geſtantem, vbi in laminula Dei nomen inſcriptum legebatur, è longinquo vidit, progreſſus ſolus ſupplex Pontificem ſalutauit. Magna inde Macedonas omneis admiratio inceſſit. Parmenioni interroganti, quàm ob cauſam Iudæorum Pontificem adoraſſet, reſpondit Alexander, Se non illum ſed Deum ipſum, cuius Pontificatum gereret, adoraſſe: eius autem venerandi hominis ſpeciem ſe in ſomnis vidiſſe, cùm adhuc prope Macedoniam eſſet, eiuſmodi habitu adornatam, quæ in Aſiæ imperio quanam via potiri poſſet cogitantem ſe ne vereretur, confirmauerit, atque expeditionis tantæ ducem fore, Perſarúmque regnum traditurum ſe pollicita ſit. Cùm itaque alium nullum hactenus in eo habitu conſpexiſſet, quàm iſtum, veteris formæ, quæ in ſomnis apparuerit, ſe reminiſci, & reputare Dei auxilio bellum conficere: in quo Dario ſuperato Perſarum imperium habiturus eſſet. His dictis, humanè excipiens Pontificem cum eo in vrbem, & deinceps in templum intrauit. Vbi Pontifice præeunte ſacrum fecit, Inſpectóque Danielis libro id in eo ſcriptum reperit, Græcum quendam Perſarum imperio finem allaturum. Propterea gaudio affectus, quæcunque ab ſe petebantur, Iudæis liberaliter conceſſit.

FINIS.

Digitized by Google

ALEXANDRI MAGNI EPISTOLA, DE SITV INDIAE, ET ITINERVM in ea vaſtitate, ad Ariſtotelem præceptorem ſuum, in Latinitatem verſa à Cornelio Nepote.

ALEXANDER MAGNVS Ariſtoteli præceptori ſuo S.

SEMPER memoraui etiam inter dubia bellorum noſtrorum pericula (chariſſime præceptor, ac ſecundùm matrem meam ſororéſque meas accepriſſime) & (quoniam te deditum Philoſophiæ noueram) ſcribendum tibi de regionibus Indiæ, ac de ſtatu cœli, innumeriſque ſerpentum & hominum, ferarúmque generibus, exiſtimaui, vt aliquid nouarum rerum cognitione, ſtudio & ingenio poſſit accedere. Quamquàm vitæ conſummata prudentia, nullúmque adiutorium expoſtulet ratio doctrinæ, quod & tibi, & tuo ſeculo ac futuris temporibus conueniat: tamen vt mea geſta cognoſceres quæ diligis, & ne quid inuſitatū haberes, ea quæ in India vidi per ſummos labores ac pericula Macedonum, ſcribenda tibi putaui. Etenim ſunt digna memoriæ ſingula, ac multis modis coaceruata, quemadmodum inſpexi. Non crederem cuiquam eſſe tot prodigia, niſi ſubiecta ipſe meis oculis prius cuncta ponderaſſem. Mira enim eſt terra, quantum aut bonarum rerum aut malarum condonatrix exiſtat, & Varia enim publica figurarum ac fructuum, metallorúmque

atque

atque animaliũ. Quæ ſi omnia intueri liceret homini, vix ſuffectura tot varietatibus rerum ipſa crediderim nomina. Sed ego de his quæ primùm cognoui eloquar, daturus operam ne aut fabula, aut turpi mendacio dignus efficiar. Etiam naturam animi mei, cum fueris præceptor, non ignoras ſolere me terminum æquitatis cuſtodire, & parcius omnia loqui quàm geſta ſunt. Et nunc ſpero cognoſces nihil me tanquam captantem, iactantémque gloriam militiæ noſtræ aſſerere. Quæ vtinam minus fuiſſent laborioſa nobis, nec tot rerum experimenta neceſſe eſſet cognoſcere. Ago gratias Macedonicæ iuuenum virtuti & inuicto exercitui noſtro, qui mea patientia perſeuerauerunt vt Rex regum appellarer. Quo te meo titulo lætari (charisſimè præceptor) ſi dubito, delinquo, & mea tuaque aberro pietate, niſi tibi & Olympiadi matri, ſororibúſque meis de ſingulis regni mei cõmodis ſcribam, quæ tibi & illis communia eſſe arbitror. Id quoque niſi feceris, parũ de nobis ſimpliciter indicare videberis: prioribus literis ſignificaueram tibi de ſolis lunæque eclipſi, & de conſtantia ſyderum, aëriſque indiciis, quæ omnia non ſine magna cura & ordine tibi miſi. & has nouas implicaturus hiſtorias omnia chartis cõmendabo. Quæ cùm relegis, ſcito eſſe talia, quæ curam Alexandri tui complecti debuerunt. Menſe Maio Rege Perſarum apud Gangen amnem ſuperato, acceptáque in deditionem omni eius regione, ordinarios populatoréſq; noſtros præpoſuimus Orientis prouinciis, multis opibus rebúſque ditati. Quod priori epiſtola ſignificaueram, & nunc (ne ſim ſcribendo multiplex) priora facta iam præcognita prætereo. Menſe Iulio deficiente, in Indiam Phaſiacẽ peruenimus, vbi mira celeritate Poro Rege deuicto, potiti ingentibus diuitiis, regia gaza repleti ſumus. Quæ dum memini (quia memorabile fuit) & æquum eſt deſcribere de innumerabili exercitu eius, in quo ferè præter peditum copias tredecim millia, octingentæ quadrigæ erant omnes falcatæ. Captis igitur elephanti

quadrin

quadringẽtis, qui ſuppoſitas cum armatis iaculatoribus turres geſtauerant, ipſam vrbem regiam Pori domúmque inuaſimus. In qua columnas aureas ſolidaſque ingenti groſſitudine atque altitudine cum ſuis capitellis admodum quadringentas numerauimus, auratóſque parietes gemmarum digitalium groſſitudine. Quos cum æſtimare vellem, aliquibus in locis intercidi, vineamque ſolidam auro argentóque inter columnas pendentem miratus ſum. In qua folia aurea racemiq; cryſtallini & lychnites erant interpoſiti, diſtinguentibus ſmaragdis. Thalami quoque cubiliaque omnia margaritis & vnionibus & carbunculis exornata erãt. Fores quoque eburneę miri candoris fuerunt, & ebena lacunaria nitebant teſtudinibus cupreſſinis, & in quibus lauari erant ſoliti balnearibus, aureæ quoque ſolidæ cum crateribus aureis ſtatuæ & innumeri theſauri fons. In domorum parietibus innumerabilia auium genera variis coloribus oberrabant inter aureas platanos vnguibus roſtriſque inauratis, proin auribus torquibúſque margaritas vnionéſque gerentia. Multa gemmea & cryſtallina vaſa potatoria, & ſextariola multa aurea inuenimus, & rarò argentea Quibus in poteſtatem redactis, interiorem Indiam perſpicere cupiens, cum vniuerſo exercitu. Caſpias portas perueneram, vbi cùm fertiliſſimarum regionum admirarer felicitatem, quædam gaudio digna cognoui loca, quanquam prædixerant regionis illius incolæ, ne in ſerpentes & rabida ferarum genera incideremus, quæ plurima in his vallibus & campis, ſyluiſque & montibus habitant, nemorum ac ſaxorum latebris occultata. Sed ego vt fugientem ex prælio Porum primùm aſſequerer, antequàm in deſertas vrbes terrarúmve abiret ſolitudines, compendioſa quàm tuta itinera eligere malui. Acceptis igitur centum quinquaginta ducibus, qui breuitates itinerum nouerant, menſe Auguſto per feruentes ſole arenas, & egentia humoris loca profectus ſum. Pollicitus præmia his qui nos periti regionũ ducebant per ignota Indiæ

loca

loca, ſi me eum incolumi exercitu in Bactriacem perduxiſſent,adque penitus abditos Seras,quæ gens arborum foliis decerpendo lanuginem, ex ſylueſtri vellere veſtes detexerunt.Sed illi maiorē hoſti quā mihi fauorem accommodantes,efficere pergebant,vt nos in exitialia ſerpentum & rabida ferarum genera ignaros regionum inducerent.Quod illos cogitaſſe ex ipſis patebat experimentis. Tum ego cernens ex parte mea id accidiſſe,qui vtilia conſilia ſpreueram amicorum pariter & Caſpiorum hominum,qui prædixerāt ne ita vincere feſtinarem , vt nullo modo interueniente dolo adimenda eſſet victoria , imperaui militibus vt armis induti me ſequerētur:præterea quòd cùm auri & margaritarum rapina non paruam prædam ſecum veherēt & timendum eſſet,ne occulti hoſtes,ſua ablaturi victoribus inſidiarentur.Et ſanè miles ita locupletatus erat, vt vix auri pondus ferre poſſet. Accedebátque armorum non parua grauitas,quia omnes aureis incluſerant laminis.Ita totum agmen meo veluti ſydere aut fulgore clarum, radiantibus auro inſignibus ſequebar cum ſignis & vexillis.Erátque interea varietatis ſpectaculū in conſpiciēdo tali exercitu,quia ornatu pariter ac viribus inter cæteras gentes eminebat. Ego certè reſpiciens felicitatem meam inſigni iuuentutis numero,immenſo afficiebar gaudio. Sed vt aliquid plerunque in ſecundis rebus fortuna obſtrepit, accidit nobis ſiti laborare.Quam cùm iam vix ſuſtinerem,miles Zephirus mihi inuentam in lapide concauo aquam galea pertulit ipſe ſitiens,qui animæ meæ magis,quàm propriæ vitæ conſulebat.Hanc autem conuocato exercitu palam effudi,ne me bibente magis ſitire miles inciperet.Collatáque erga me Zephiri beneuolētia,dignis eum muneribus ornaui. Quæ res cùm in me æquiorem feciſſet exercituum,iter cœptum inſtitui. Nec longè mihi in deſertis locis flumen apparuit,cuius ripas ſexagenorū pedum arundo veſtiebat pinorum,abietúmque robora vincens groſſitudine,qua Indi materia ad conficienda

ædificia vtebatur. Tum ego, quia quadrupedia & exercitus ſitiebant, iuſſi cõtinuò caſtra poni à metatoribus. Quæ dum ponuntur, ipſe ſitim leuare cupiens, amariorem helleboro aquam fluminis guſtaui, quam neque homo bibere, nec vlla pecudum haurire ſine tormẽto poſſet. Angebar autem magis pro multis animalibus quàm pro noſtra neceſſitate, durabiliorem hominem cunctis in rebus recognoſcens quàm pecudem. Quippe mecum erant, qui aurum vehebant elephantes ingẽtis magnitudinis mille. Admodum quadringẽta quadrigæ equorum falcatæ, bigæ mille ducentæ, equitum turmæ triginta millia, peditum trecenta, quinquaginta millia, peditum trecenta, quiñquaginta millia mulorum caſtrenſium ad ſubuehenda arma, & ſarcinas militum vehendas. Circiter duo millia qui frumenta vehebant, & armentorum ad vſum carnis quotidianæ ingens numerus ſequebatur. Cæterùm in equis, & in mulis, & camelis, & elephantis, aureis quoque frænis, non parum luxus nobis permiſerat victoria. Sed tunc in aſpera illa ſiti pecora vix ſe continere poterant. Milites quoque nunc ferramenta lambendo, nunc oleum guſtando diram ſic aliquo modo differre ſitim conabantur. Vidimus & iam pleróſque pudore amiſſo, ſuam ipſorum vrinam, vexatos vltimis neceſſitatibus, haurientes. Quæ res me dupliciter torſit. Primò de ſtatu exercit⁹ magis quàm de proprio meo ſollicitus periculo: iuſſi tamen vt armati ſequerentur agmen, legéque edixi in eum animaduerſurum, qui non legitimis indutus inſignibus in acie deprehenſus eſſet. Quod ipſi quoque mirabantur quòd ita (vbi nullus appareret hoſtis) neceſſum eſſet in tanta ſiti armatos ingredi. Sed ego ſciebam per beſtioſa ſerpentináque loca nobis iter eſſe, ac ne imprudentes circumueniremur, & ne inopinato periculo verberaremur metuebam. Ripam igitur fluminis ſequentes hora diei bona ad oppidum peruenimus, quod in medio amne in inſula ex his arũdinibus (quas paulò antè deſcripſimus) erat ædificatum. Tum paucos Indo-

rum m

rum ſeminudos notauimus homines, qui viſis nobis continuò intra tectorum ſuorum culmina delituerunt. Quorum ego præſentiam deſiderans, vt dulcem ignaris aquam demonſtrarent, apparente nullo, paucas miſi in ciuitatem ſagittas, imperans vt ſi voluntate ſua nollent procedere, metu bellico coacti ſeſe exhiberent. Eo magis propter timorem cunctis abditis, diu apparente nemine, ducentos milites ex Macedonibus leuibus armis miſi per amnem nataturos. Iámque quartam partem fluminis enatauerant, cùm horrida res viſu ſubitò nobis conſpecta eſt. Maiores elephantorum corpore Hippopotami inter profũdos aquarum gurgites emerſi apparuerunt, raptóſque in vertice crudeli pœna viros flentibus nobis abſorpſerunt. Iratus tum ego ducibus qui nos in inſidias deduxerant, iubeo centum quinquaginta in flumen mitti. Quos propulſos natantéſque inuicti rursũ Hippopotami digna iuſtáque pœna affecere. Sed maior multò numerus belluarum quàm prius adfuit, ſpe ſubeundæ in cibum gentis. Vbi cùm apparuiſſet, veluti formicis flumen viſum eſt feruere. At ne noctu cum aquarum vel belluarum prodigiis bella geremus, iuſſi tubicinio ad iter militẽ aptari. Quid enim in tali manere loco ſitientibus nobis proderat? Igitur ab hora diei decima cùm ad vndecimam iter feciſſemus, vidimus homines per medium amnem factis ex arundine præteruehi nauiculis. Quos cùm dulcis aquæ percunctaremur locum ſua lingua vbi inueniri poſſet dixerunt, ingens nos ſtagnum dulciſſimæ aquæ inuenturos, quo & ipſi nos quinquaginta itinerum duces erant deducturi. Et quoniam factum eſt nobis tot perpeti mala nocte tota ambulauimus ſiti & onere armorum confecti. Quibus neceſſitatibus illa quoque adiiciebantur incommoda, quòd tota nocte incurſantibus leonibus, vrſis quoque & tigridibus, pardis ac lyncibus pariter reſiſtebamus. Quæ genera ferarum promiſcua nobis in ſyluis occurrebant. Tandem ad horam circiter octauã poſtero die, cùm iam ferè ſiti defeciſſemus

ad prædictum nobis ſtagnum peruenimus, quod erat tantum vetuſtiſſima abundantique ſylua coronatum, mille paſſus patens. Tum ego aqua epota alacer pecora & iumēta cum exercitu refeci. Móxque cùm laſſa quadrupedia militū refeciſſem otio, caſtra in longum per ſtadia viginti duo, totidémque in latum ſtāia collocare iuſſi. Quibus celeriter erectis, iubeo cædi nemus, vt facilior aquatoribus eſſet acceſſus ad ſtagnum, quod vnicum in illis regionibus erat. Igitur inter ipſa tentoria aggregabantur impedimēta, & elephanti in media castrorum parte collocabātur, vt aptius contineri poſſent, ſi quis noctu oriretur tumultus pauórve aliquis nouus. Erant autem mille quinquaginta extrinſecus ignes accenſi ſufficiente ſylua quantum vellemus. Hora deinde vndecima, teſtante buccina, cibum ipſe cepi, & militibus capere imperaui, aureis lampadibus accēſis, admodum duobus millibus. Tunc ad primos lunæ radiātis ortus, ſubito arrectis caudarūaculeis paſcualibus indiciis, ſcorpiones cōſuetam petentes aquationem, ad caſtra innumeri cōfluxere. Tumultu acciti noſtro an ſiti incertum erat. Cæterùm ad nocendū promptiſſimi. Hæc prodigia inſecuta eſt immenſa vis ceraſtarum, humidorumque ſerpentum variis diſtinctorum coloribus. Nam quidam rubentibus ſquamis erāt quidam nigri & candidi coloris, quidam auri fulgore cōſimiles inſpiciebantur. Sibilabat tota regio, non paruum nobis inſerens metum. Sed frontem caſtrorum denſaueramus clypeis, & in manibus longas habeamus haſtas, quarum acutiſſimis ſpiculis malas beſtias configebamus, & ignibus plures aliquando necabamus. Quæ res nos prope duas horas in eo opere ſollicitos tenuit. Pota autem aqua minores abire cœperunt, ſerpentes maiores cum ingenti noſtro gaudio latebras petierunt. Tum ad horam noctis tertiam aliquam ſperantibus nobis requiem, binorum, ternorúmque capitum criſtati ſerpentes aduenerunt, columnarum groſſitudine aliquanto prοceriores, qui ad potandam aquam

ex-

ex vicinis montium ſpeluncis proceſſerant, oribus ſquamíſque ſuis humum atterentes. Quorum pectora cum triſulcis linguis fauces exertabant, ſcintillantibus veneno oculis, quorum halitus quoque erat peſtifer. Cum his hora amplius vna debellauimus, trigenta ſeruis & viginti militibus amiſſis. Orabámque Macedones ne aduerſis caſibus cederent, néve deficeret animus in periculis, quorum quanquam dura eſt patientia, omnes officiebant operi. Poſt diſceſſum autem ſerpentum, cancri immodicæ multitudinis crocodilorum pellibus contexti, ad caſtra venerunt. Quæ prodigia duritia thoracis, vel loricæ, ferrum reſpuebant. Multi ignibus vſti, multi ſe in ſtagnum receperunt. Iam nos vigiliis inquietos, quinta noctis hora, buccina admonebat ad quieſcendum. Sed adfuere albi leones taurorum magnis comparandi corporibus. Quum ingenti murmure concuſſis ceruicibus, ſtantibúſque altè iubis, in modum fulminum in nos impetum faciũt, exceptíque venabulis ruunt, tãtus repentè oriebatur tumultus. Nec minus ſera nocte apri ingentis formæ metuendi, maculoſis lyncibus mixti, tigridibúſque & horribilibus pantheris miſcebant prælia Nulla iam peſte ex eo comparente, veſpertilionum genus columbinis corporibus æquale in nos, vultúſque noſtros inferebatur. Habebant illæ dentes hominum more, quibus artus militum volabãt. Vna prætẽrea noui generis beſtia maior elephante comparuit, tribus armata in frõte cornibus, equo ſimile caput, atri coloris gerens. Hanc Indi appellare Odonta, vel dentem tyrannum, ſoliti ſunt. Hæc pota aqua intuens caſtra, ſubitò in nos impetum dedit, nec ignis quidem oppoſiti terrebatur ardoribus. Ad quam ſupprimendam cùm oppoſuiſſem Macedonum manum, triginta ſex occidit, tres & quinquaginta falcatos inutiles fecit, vixque tãdem ipſis defixa venabulis occubuit. Antelucano deinde mox tempore è cœlo poſtes venire apparuerunt, candore verſicolore in modum Zonarum, cum quibus mures Indici in caſtra venerunt vul

Digitized by Google

turibus ſimiles, quorum morſibus vulnerata quadrupedia ſtatim expirabāt. Hominibus autem idem morſus non vſque ad interitum nocebat. Appropinquante luce, nycticoraces venere, aues vulturibus ſimiles, quorum corpora immanitate ſuperabāt, colore fuluo, roſtro, pedibúſque nigris. Totā hāc ſtagni compleuere ripam non nobis perniciem ferentes, ſed ſolitos piſces cum vnguibus extrahebant inſumebántque. Quas nos aues cùm neque fugare, neque abigere auſi eſſemus, conſiccatis vnguibus de conſpectu noſtro abiere. Tunc ego locorum demonſtratores, qui nos ſemper in inſidias ducebant, peſſimé meritos crucifragio puniri iuſſi vt nocte vix ſpirantes à ſerpentibus conſumerentur, vt nos conſumi voluerunt. Manus quoque eis confringi imperaui, vt meritis profecti ſuis vterentur ſuppliciis. Habita deinde concione vt fortes milites eſſent néve aduerſis (vt fœminæ) caſibus afficerentur caſtra concentu buccinarum repente admoueri, & ad Noti venti ſpiracula tendi iuſſi, vbi collectis Barbarorum Indorúmque copiis, noua conſpirantes bella cognouimus. At meis militibus ingentes erant animi, quibus & cenſus victoriarum ſuppeditabat & felicitas. Relictis itaque periculoſiſſimis inuictíſque locis montium munitum vix tandem iter calcauimus, & in loca Bactrianorum auro diuitiiſque opulenta peruenimus. Benigníſque excepti commeatibus, cùm Perſarum confines adiacerent agri, in reparando bello caſtra per triginta dies ſtatui. Otio mox facto ſeptem dierum itinere eo peruenimus, vbi Porus cum exercitu magis propriæ deditioni quàm prœlio collecto, conſederat. Nam & commeatus nobis palàm non vt hoſtis, dedit poteſtatem cupiénſque me noſſe, milites meos ſubinde commeantes interrogabat, vbi ego eſſem, quid agerem? Quid cùm incerta reſponderent, ipſe auditis interrogationibus (omnia enim Regi magno Macedones referebant) ſumpto habitu militari, depoſitóque

meo

meo vultu, perueni in caſtellum vini & carnis quiddam empturus. Caſuque Porus ſciſcitans me interrogauit quid faceret Alexander, aut cuius eſſet ætatis? Quem ludens mendacio temporis. Tanquam homo ſenior, inquam, dux noſter in tabernaculo ſuo ſe accenſo ignis calore reficit. Tum ille gaudio alacer, quia cum decrepito ſene eſſet prælium commiſſurus, cùm eſſet ipſe iuuenili rumore elatus. Quid ergo, inquit, non reſpicit ætatem ſuam? Reſpondi vno id propoſito ignorare me quid faceret Alexander, cùm eſſem gregarius ex Macedonico exercitu miles. Tradidit ergo mihi minis plenam epiſtolam, quam ſi regi Alexandro darem, pollicitus eſt præmium. Coniurans dixi facturum, vt in manus eius hæ literæ peruenirent. Reuerſuſque protinus in caſtra. & antequam legerem, & poſtquàm legi epiſtolam, magno riſu ſum diſſolutus. Cuius tibi & matri meæ ſororibusque meis ſuperbiam inclinatàmque Barbari temeritatem miraturis, exemplar miſi. Mox cum Indis contuli manum, ſuperatiſque his vt volebam, arreptis armis, Poro regna reſtituit. Qui, vt inſperato honore donatus eſt, mihi theſauros ſuos manifeſtauit, quos eſſe ignorabam. Quibus me comites meos, & vniuerſum ditauit exercitum, factúſque eſt amicus ex hoſte Macedonibus, & ad Herculis Liberique trophæa deduxit. In Orientis autem vltimis oris, aurea vtrique deorum conſtituerat ſimulachra. Quæ an ſolida eſſent, ego ſcire cupiẽs omnia iuſſi perforari, & rurſum cùm viderem ſolida eſſe ſimili metallo compleui. Liberúmque & Herculẽ deuſtis victimis placaui. Vltra deinde procedens, vt memorabile cernerem aliquid, nihil præter deſertos in Oceano campos, ſyluáſq; ac mõtes inhabitare elephãtes ac ſerpentes intellexi: pergebã tamen ad mare, vt poſſem orbi terrarũ circunfluum nauigare Oceanum. Quem quoniã tenebroſum vadoſumque mihi locorum incolæ affirmabãt, & quod herculi Liberóque nõ eſſet

Digitized by Google

vltra excedere conceſſum, præſtantiſſimos deos hac in re maiores me videri potius volui, quàm patientia immortalium ſacra veſtigia præterirem. Quibus honoratis collodatiſque, ſiniſtram partem Indiæ ſcrutari inſtitui, ne quid mihi in ignotis ſubtraheretur locis, Poro rege non detractante, ne abdita tegere videretur ſui regni bona. Palus erat ſicca & canna abundans, per quã dum tranſitum tentaremus, bellua quoque noui generis proſiluit, quæ ſerrato tergo, alterum caput lunæ, ſimilis Hippopotamo, pectore crocodili, gerens, alterum ſimillimum duris munitam dentibus, duos milites vno ictu occidit repentino. Hanc ferreis vix vnquam comminuimus malleis, quam haſtis non valebamus transfigere. Admirati ſatis diúque nouitate, peruenimus deinde ad ſyluas Indorum altiſſimas, vbi cùm caſtra per quingenta in longum ſtadia, & latum ferè totidem collocaſſemus iuxta amnem Buemar, cœperamus velle ſoporari ſub nocte pura hora poſteræ diei vndecima, ſubito pabulatores, lignatoreſque exanimati omnes peruenere ſimul, nuntiantes vt facilius arma caperemus venire è ſyluis elephantorum immenſos greges ad expugnanda caſtra. Imperaui ergo Theſſalicis militibus vt aſcendrent equos, ſecùmque tollerent ſues, quorum grunnitus timere beſtias noueram, & occurrere elephantis primùm iuſſi. Deinde alios cum haſtis armatos ſubſequi equites, & tubicines omnes in prima adeſſe acie. Equis inſidẽtes præcedere, & pedites omnes in caſtris remanere iuſſi. Ipſe cùm Poro rege & equitatu præcedens, video agmina beſtiarum in nos erectis promuſcidibus tendentia. Quarum quædam nigræ, & candidæ, & rubri coloris, & variæ quædam erant. Hos Porus capabiles mihi in vſus bellorum affirmabat, faciléque auerti poſſe, ſi ab equitibus verberari ſues non deſiterent, quod nihilominus fiebat. Nec mora, trepidantes elephanti, conuerſi complures, priores ſaltus petere cœperunt, buccinis hominum & grunnitibus ſuũ attoniti. Quorum equitibus poplites cædentibus admo

dum nongentos octoginta occidimus, detractiſq; cornibus ſeu dentibus inſigni onuſtus præda in caſtra perueni. Iuſſiſque tunc clypeis & loricis vallum præcingi, ne quid iniuriæ elephantorum moleſtia aliarúmque ferarum adferret, quieta nox fuit vſque ad lucem, omnéſque ſomno refecti. primo deinde auroræ diluculo, in alias Indiæ profecti regiones, in campo patenti mulieres viróſque piloſos in modum ferarum toto corpore vidimus, pedum altos nouenorum, ſine veſte, & nudos Hos Indi Ichthyophagos appellant. Hi aſſueti fluminibus, nec non ſtagno, quem extraxerant, crudo piſce, & aquarum hauſtu viuebant. Quos cùm adire vellemus, vicinis ſe maris immerſere gurgitibus. Deinde Cynocephalis ingentibus plena inuenimus nemora. Hi nos laceſſere tentabant, & ad ictus ſagittarum fugiebant. Iam deſerta nobis intrantibus loca, nihil dignum ſpectaculo ab Indis vltra ſupereſſe referebatur. Igitur aditurus Phaſiacen vnde veneram ſigna conuerti imperaui, vt ex eo loco ad decimum milliarium caſtra vicina aquationi poneremus. Æquè & iam cuncta tentoria erecta erant, largíque ignes accénſi, cùm repentè Euri venti tanta vis exorta eſt, vt omnia tabernacula principiáque noſtra conturbauerit euerteritque vltra omnem modum nobis ſtupentibus. Quadrupedia multo vehementius vexabantur, exercitúque ſcintillis & titionibus integris venientibus adurebantur. Tum hortor milites, quia æquinoctiali tempore id octobrio menſe accidiſſet, quodque in hyeme, non æſtate, automnóve vrgeret, non deorum iram eſſe, ſed aëris diſpoſitionem. Vix tandem recollectis ſarcinis ex integro in apriciori valle caſtrorum ſedem inueni Ordinatiſque omnibus rebus & cœnare militem iuſſi. Nam & flatus Euri ceciderat, & frigus ingens veſpertino adcreeſcbat tẽpore. Cadere mox in modum vellerum cœperunt niues. Quarum aggeratione metuens ne caſtra cumularentur, militem calcare niuem iubebam, vt quamprimum iniuria pedum tabeſcere-

proderentúrque ignes aliquatenus, qui niue erant penè extincti. Vna tamen tum res ſaluti fuit, quòd momento temporis hæ niues lapſæ ſunt imbre copioſè veniente, quem protinus atra nubes ſubſecuta eſt, viſæque nubes aliæ de cælo ardentes tanquam faces decidere, vt incendio earum totus campus arderet: Verebantur dicere ne deorum me premeret ira, quòd homo Herculis Liberique veſtigia tranſgredi conatus eſſem. Iuſſi autem milites ſuas veſtes opponere ignibus. Nox ſerena continuò nobis orãtibus reddita eſt, ignes ex integro accẽduntur, & à ſecuris epulæ capiuntur. Et triduo ſine Sole clarior, id nobis continuè accidit, minaci pendente nube. Tum ſepultis admodùm quingentis militibus, qui inter niues perierant castra inde mutari imperaui. Nam ad edita cælo promontoria, & ad Oceanum in Æthiopiam venimus ad Dionyſios quoque montes & antrum Liberi. Perdidi quoque homines in antrum miſſos, qui dicebantur tertia die febribus mori, quia ſpeluncam Dei introiſſent. Quod fuiſſe manifeſtum mortibus eorum probauimus, quia vt intrare præter religionem, & ſine muneribus ſpecus petierant. Supplex itaque orabam numina, vt me regem totius orbis terrarum, cum ſublimibus trophæis triumphantem in Macedoniam Olympiadi matri meæ remitterent. Quam rem fruſtrà me petere ita cognoui, quoniam dum ſciſcitor, ſi quid etiam vel vnicum videre poſſim admiratione dignum, aut memoria, omnibus Indis negantibus vſquam eſſe, caſtra diuerti in Phaſiacem, cùm antea Noti venti flatus eſſem ſecutus. Dúmque iter ſumpſi, agmen ſub ſignis me ducente, duo ſenes facti ſunt nobis obuiam. Quos cùm interrogarẽ nunquid noſſent in vlla regione dignum aliquod ſpectaculum, reſponderunt mihi eſſe viam decem nõ amplius dierum, quò ſi cum vniuerſo exercitu pergere vellem, aquationis tantùm cauſa tantis impedimentis turbarer. Cæterùm ſi commeatibus quadraginta millia hominum præponerem, propter itinerum anguſtias, ſemitas

mitas & beſtioſa ſatis loca: poſſe mihi contingere vt aliquid incredibile perſpicerem. Tum ego, Dicite mihi (inquam) duos ſenes humanitatis lege demulcens, quid ſit iſtud quod mihi tam illuſtre & tam magnificum pollicemini? Tum hi exhilarati blanda mea voce; Videbis (inquiunt) rex quicunque es, duas Solis & Lunæ arbores, Indicè & Græcè loquentes. Quarum vnum virile robur, eſt Solis: alterum fœmineum, eſt Lunæ, & ab his quæ tibi inſtent bona aut mala, noſſe poteris. Quare tam incredibili re illudi me à Barbaris ſenibus exiſtimans, pœna eos impingi, & aliqua contumelia affici iuſſi, ita dicens: Itáne eò maieſtas mea peruenit ab Occidente vſque ad Orientem, vt à ſenibus Barbaris ac decrepitis illud poſſe videar? Quibus iurantibus ſe nihil falſi comminiſci, experiri quoque modò vellem an vera dicerent, aperituros breui id non eſſe vanum. Orantibus amicis comitibus meis, ne tantæ rei experimento fraudaremur, triginta millia mecum cum equitatu traxi. Remiſſis quoque in Phaſiacem copiis, cum quibuſdam præfectis, exercitúque cuncto elephantis & Rege Poro, & impedimentis omnibus Mox lecto robore iuuentutis, admirabilia viſuri ſpectacula, profecti ſumus ducentibus Indorum ſenibus, qui nos per inania & egentia plerúmque aquarum adduxerunt. Tandémque per aliqua ſerpentum ferarúmque loca deducti, in proximam oraculi ſedem deuenimus. De his autem feris & ſerpentibus (quanquam innumeræ erant, Indica lingua vocitatæ) ſcribendum tibi non putaui. Cùm appropinquaremus ad regionem nobis prædictam, vidimus fœminas, viróſque aliquot Pantherarum, Tigridúmque pellibus contectos. A quibus cùm quæreremus, quinam hominum eſſent? Indos ſe ſua lingua eſſe dicebant. Locus autem erat ſpacioſus & largus, thure & opobalſamo abundans, quæ plurima ramis ſuorũ memorum innaſcebãtur, his veſci eius regionis incolæ conſueuerãt. Et cùm neceſſarium nobis prædi

prædictum multiſque incognitum locum inceſſimus, homo pedum amplius decem ſtatura altior, nigro corpore, dentibus caninis ante oraculum apparuit, perforatis auribus, ex quibus vniones dependebant annulique, & erat pellibus ferinis veſtitus. At cùm more ritúque ſuo ſalutaſſet, metum ſimulatione ſilentióque texit. Cui (cùm interrogaret ad quid ego veniſſem) dixi: me cupere ſacras Solis & Lunæ arbores inſpicere. Tum Barbarus: Si coitu puerili (inquit) & fœmineo contactu vacas, licet diuinum locum intres. Secutiſque mecum amicis, & commilitonibus meis circiter trecentis, deponere annulos, veſtéſque cunctas cum calceamentis imperauit. Parui per omnia homini, vt pareremus religioni. Vndecima diei hora erat, expectabátque ſacerdos Solis occaſum. Nam Solis arborem loqui ac reſpondere ad primos iubaris ortus affirmabat. Item noctis eadem tempora cuſtodire ipſam Lunæ arborem. Quæ res mihi plus mendacio, quàm veritati ſimilis videbatur. Igitur perambulare totum incipio nemus, quod intra parietem erat, non magno ædificatum opere, Video opobalſamum cum optimo odore omnibus vndique ex ramis abundantiſſimè manare. Cuius odore captus, & ipſe edulia de corticibus euellebam, idémque comites mei faciebant. In medio itern luci ſacratæ arbores ſimillimæ cupreſſis, frondium genere, pedum altæ centenorum erant, quas Bebrionas Indi appellant. Eas cùm mirarer, dicerémque frequentibus imbribus ita excreuiſſe, affirmabat ſacerdos ſe nunquam in his locis pluuiam, neque feram, aut vllam auem, aut vllum vidiſſe ſerpentem. Terminos autem eſſe ab Indorum maioribus Soli & Lunæ conſecratos. Affirmabat idem, quòd in eclipſi Solis aut Lunæ vberrimis lacrymis ſacræ arbores commouerétur ſuorum numinum ſtatui timentes. Et cùm ſacrificare inſtitueram, & victimas immolare, prohibitus ſum à ſacerdote, qui negabat licere, aut thus in eo ſacrario igne eri, aut animal vllum interfici. Sed præcipit vt prouo-

lutu

lutus truncis arborum oſcula darem, rogarémque Solem & Lunam, vt veridica mihi darent reſponſa. Quod ego dum facturus eſſem, interrogandum tamen ſacerdotem exiſtimaui Indicè, an Græcè mihi eſſent arbores reſponſuræ. Tum ille, inquit, vtráque Solem eloqui lingua, & futura pronũtiare. Luna autem (dixit ille) Indico ſermone incipit, Indico finit. Dum hæc geruntur, vidimus ab occidente iubare fulgentibus Phœbi radiis percuſſa arborum cacumina. Et ſacerdos ait: Surſum omnes intuemini, & de quibus quiſque rebus conſulturus eſt, occulto cogitet ſilentio, nemo palam pronuntiet. Tum ego, & amici, & commilitones, accuratius intuiti ſumus, ne inter nemorum denſitatem aliqua more hominum nos falſitas illuderet. Mox nullo interueniẽte dolo, ad cacumina, ramóſque perſpeximus. Cominus igitur ſtantes, diuina auribus aucupauimus oracula. Cogitabam, an deuicto orbe terrarum patriam triumphans ad Olympiadem matrem, ſororéſque chariſſimas, poſſem reuerti. Tũ ſubitò, Indico ſermone tenuiſſimè reſpondit arbor: Inuicte bellis Alexander (vt conſuluiſti) vnus eris terrarum orbis dominus, ſed viuus in patriam non reuerteris: ita enim fata de tuo capite ſtatuerunt. Tum ego oraculum cùm ignorarem, qualiter Indus eſſet interpretaturus, alios mecum interpretes adduxeram, quos ego partim muneribus, partim minis cõſtrixeram, vt quæcunque arbores indicarent, ipſos exponere cogerem. Quibus ita cognitis, omnibus metu perculſis, flentibúſque qui mecum erãt palàm (quia moris erat) aliud eram cõſulturus, ſed veſpertino tempore nondum exorta Luna. Cùm rurſus ad locum inuitati iuxta arbores conſtitiſſemus, illas mox ſolita conſuetudine adorauimus. Tres fideliſſimos mecum induxeram amicos, Perdiccam, & Clytonem, & Philotam, quia nullum metuebam vltra, nec in me quicquam metuendum erat, vbi neminem fas erat interfici. Conſulto igitur vbi moriturus eſſem, ad primũ Lunæ ortum percuſſa cornu, ſplendoréque accepto arbor.

bor Græcè reſpondit: Alexander (inquit) plenum iam ætatis finem non habes, ſed ſequenti anno menſe Maio in Babylone morieris: A quo minime ſperas, deciperis. Tunc lacrymas effudi, amicique mei circunſtantes flebant, nullum habentes dolum, aut ſcelus, ſed pro mea ſalute mori parati. Poſtero autem manè reſurgendum exiſtimaui. Neque enim ego quicquam de fideliſſimis mihi amicis conſulueram, an illos cauendos eſſe Alexandro præmoneret oraculum. Diſceſſu deinde facto, cùm iam ad epulas diuerteremur, ipſe animo æger, ad requiem, rogātibus amicis, ne me anxietate & ieiunio conficerem, paululum cibi contra animi mei voluntatem accipere cœpi, méque (vt præſto eſſem ad primum Solis ortum) in ſacrario collocaui. Poſtero die expergefactus diluculo, amicos, & iam ſomni ſopore ſopitos, excitaui. Verùm adhuc ipſe ſacerdos pellibus velatus ferinis, quieſcebat, poſitáque ante eum in tabella eburnea, ingens libatura erat, quæ illi ex præcedenti cœna ſuperfuerat. Item culter eburneus. Nam ære, & ferro, & plumbo egent, auro abundant. Opobalſamo & thure veſcuntur, cadentíſque riuuli ex vicino monte potant aquam. Homines adcumbentes & quieſcentes ſine vllis ceruicalibus, ſtratis tantùm pellibus ferarum, hoc amictu contenti. Viuunt itaque annis ferè trecentis. Excitato ſacerdote locum intraui, tertiò conſulturus eandem ſacratiſſimam Solis arborem, cuiuſnam percuſſoris manum cauere deberem quémve exitum mater mea ſororéſque meæ habituræ eſſent. Arbor Græcè dixit: Si mortis tuæ tibi inſidiationem prodidero, ſublato eo inſtantia fata facilè mutabis. Mihi quoque tres iraſcentur ſorores, Clotho, Lacheſis, Atropos, quòd veridico oraculo earum penſa impedierim. Igitur ad annum & menſes octo Babylone morieris, non ferro (vt ſuſpicaris) ſed veneno. Mater tua turpiſſimo & miſerando exitu, quandóque inſepulta, iacebit in via, auium ferarúmque præda. Sorores tuæ diu fato felices erunt. Tu quoque breue hoc quod ſupereſt

pereſt tempus orbis terrarum dominus eris. Tu modo caue, ne nos vlterius ſciſciteris, quin excede noſtri luci terminos, & ad Phaſiacem. Porumque reuertere. Sed & ſacerdos monuit vt abiremus, dicens fletu & vlulatu noſtro ſacras nos arbores offendiſſe. Tum ego concionatus ad vniuerſos milites, dixi vt Porum & Phaſiacen, ex reſponſo peteremus, quod nobis fauſtum felixque eſſet futurum, illic accepturi. Quod idcirco commentabar, ne à commilitonibus meis in deſperationem redactis in alienis desererer locis. Ergo voces quas ex reſponſis vna mecum audierant, nullo modo, qui his nominibus appellantur. Sermition, Proteſilas, Syluius, & Myſtemis, Timotheus, & Lacon, & Draſſelon, & Dedicius, & Machathaon, & Enodes, & Simbrius & Snifidus, & Perdicca, & Philotas, & præfectus prætorij Coradas. Sed ſilentio quæ audierant, ex ſua fide & meo tegebant conſilio. Iámque à ſacris exceſſeramus arboribus, nec iam odore thuris, opobalſamique nares verberabantur. Indi enim ſacra deorum ad Oceanum tenebant, dicentes non parum me quoque eſſe immortalem qui eo vſque penetrare potuiſſem. Quibus ego quod de nobis opinarentur inſinuans, gratias agebam. Peruenimus deinde in vallem Iordeam, in qua ſerpentes habitabant, habentes in collo lapides qui ſmaragdi appellantur. Hi lumen in oculis profuſum accipiunt, & vallem vix vlli adeundam incolunt: Laſere & albo paſcuntur pipere. Hanc ſuper vallem pyramides ſunt pedum tricenorum ab antiquis Indorum ædificatæ. Sed hi ſerpentes, quos paulò antè deſcripſimus, inter ſe primò depugnant, multique morſibus depereunt. Inde nos paucos ingentis formæ ſmaragdos extulimus. Per magna enim pericula incedebamus in Scyritas, talis generis beſtias, habentes capita leonum & caudas, vnguibus binis, latè ad ſex propè pedum menſuram. Quibus verberati homines inutiles ſiebant. His erant intermixti Gryphes roſtra habentes aquilarum, ex alia corporis

ris parte diſſimiles: qui mira velocitate in ora oculóſque noſtros exiliebant, ſcutáque & clypeos noſtros caudis crudelem in modum tranſuerberabant. Qui tandem partim ſagittis, partim militaribus contis conficiebantur. In eo certamine, beſtiarum vtriuſque generis morſibus ducentos octo milites perdidi. Occidimus verò decem & ſeptem millia. Inde ad Cluias flumen venimus, quod ſine fluxu rectum ad Oceanum ferebatur ad alteram ripam ſtadio latius. Per litora trecentæ & viginti arundines erant, quarum vnam vix triginta milites poſſent ferre, vſque adeò excedebant arborum proceriſſimarum altitudinem. In his arundinetis vnam potentiſſimo Euro ſtratam vidimus, inhabitabant etiam eundem locum Elephantorum millia innumera, qui nos (neſcio quo fato) nec laceſſere tentabant, alioqui crudeliſſimè conculcati fuiſſemus. Multis itaque collectis dentibus, & ratibus ex arundine factis transnauigauimus amnem. Vlterius ipſum litus inerant Indi balenarum ferarúmque pellibus contecti. Hi non nobis fuerunt inhoſpitales, quippe qui nobis ſpongias albas purpureáſque in manus dedere cum buccinis, & genere cochlearum capientum ſingulos binóſque congios, & ſtragula, molléſque tunicas ex vitulorum marinorũ pellibus factas. Cochleas prætereà ſextariales, eſcaſque pulcherrimas. Item vermes ex ipſo flumine extractos femore humano groſſiores, qui nobis omni genere piſcium ſapore præferendi ſunt. Et fungos immenſæ magnitudinis viginti numero croco rubriores appoſuerunt nobis. Item murenas ducenta habentes pondera, affirmantes in Mari Oceano (quod erat ad milliarium tertium & vigeſimum) maiores eſſe. Pices præterea Scaros pondus centenum & quinquagenum habentes, qui in gurgitibus vaſis eburneis, capiebantur, ne arundines morſu confringerent, aut à capillatis mulieribus (quæ piſce viuebant aquis immerſæ(prenderentur. Quæ itidem mulieres ignaros regionum homines in flumine natantes, aut

tenen-

tenendo gurgitibus ſuffocabant, aut in arundineta tractos cum eſſent ſpecie mirabiles, affectu ſuo auidè victos rumpebant, aut venerea exanimabant voluptate. Quarum nos duas modò cepimus, colore niueo nymphis ſimiles, diffuſos poſt terga capillos habentes. Sed & in Gange flumine erant admirabilia portenta. De quibus (ne tibi fabuloſus viderer) ſcribendum non putaui niſi quod ab Orientis Solis & Euphrate ad Noti venti ſpiracula exeunt. Quorum fluminum ripæ altera ab alia non ſunt conſpicua aquarum latitudine. Inde ad caſtellum quod Indi colunt, peruenimus, vbi monita à ſenibus optimis accepimus. Qui nos recte deducentes, ire ad Porum in Phaſiacem per Caſpias portas docebant. Neque tamen his auditis ſemper ineſſe dolũ ſuſpicantes, Euri venti flatus ſecuti incidimus in malignas feras, de quarum capitibus velut gladij à vertice, acuta ſerrataque eminebant oſſa. Et hæ arietino more aduerſus homines currebant. Tum inuictę plurimorum militum clypeos cornu ſuo tranſuerberabant. Quarum occiſis admodum octo millibus quadringentis quinquaginta, ſic inde ad Porum exercitus meus cum ſummo tandem labore ac periculo meo peruenit. Ibique legato meo Antigono nomine, quem Perſide præpoſuerant, præcepi vt inter Pori Perſarum, & Babylonicorum pilas ſolidas aureas duas pararet, & in his omnia facta ſcriberet, facerétque in vltima India Liberi & Herculis trophæa. Quorum centum erant argentea, ſed ego quinque mea æquè aurea, eis altiora denis pedibus ſtatui, imperauique tranſcribere, quæ miraculo ſunt futura, poſteriſque ſeculis (cariſſimè præceptor) non parua admiratione nouum, perpetuúmque virtutis monimentum, vt inuidendum mortalibus eſſet perpetua nobis opinio, & animo, & induſtria (optime Ariſtoteles) ponderata. Vale.

FINIS.

INDEX RERVM MEMORABILIVM huius operis.

Abdolominus rex Sydoniorum conſtituitur & eius magnanimitas. 88
Abiazares Indorum rex. 230.231
Abulites Suſa præfectus ciuitatẽ Alexandro tradit. 102.& ſeq.
Aceſines Indiæ fluuius. 248.249
Achilles ab Alexandro felix appellatus. 17
Acies Alexandri. 26 35
Acies Darij. 35.79
Ada Cariæ regina Alexandro occurrit. 18
Ada Alexandrum in filium adoptat, & toti Cariæ præficitur. 19
Adulatio perpetuum principum malum. 211
Ægyptij vani & nouandis rebus apti. 49
Affarij. 161
Agenor Tyri conditor. 59
Agis malus poëta & adulator. 211
Agidis Lacedæmoniorum regis bellum aduerſus Antipatrum. 50. *Strenuè pugnando moritur.* 129
Agrammes quomodo Indiæ regnum occuparit. 243.
Alexander Amyntæ filius matris dolo necatus. 3
Alexander magnus natus. 5

Ale-

Alexander adhuc puer rebus bellicis delectatus. 6
Alexandri indoles qualis. ibid.
Alexandri cura multis demandata. 7
Alexander nullis illecebris, ſed ſola virtute motus. ibid.
Alexander poculum coniecit in Attalum, & cum patre diſſentit. 9
Alexander à patre diſcedit. ibid.
Alexander reuocatus. ibid.
Alexander xx. annos natus regnum ſuſcipit. 11
Alexandri pietas & humanitas. ibid.
Alexander, generali concilio Græcorum Imperator deſignatus. 12
Alexandri cognitionem Theſſalis. ibid.
Alexander ante Perſicum bellum finitimas gentes adortus. ibid.
Alexandri ſtratagema. 13
Alexander ad Danubium profectus. 14
Alexander in Aſiam traiecit. 15
Alexandri copiarum numerus. 17
Alexander lotus in amne Cydno, morbo corripitur letali. 27
Alexander Iſſon peruenit. 32
Alexander ad Darium tendit, tam ducis quàm militis officio fungens. 38
Alexander vulneratur. 39.110.183.224.226
Alexander victor hoſtes perſequitur. 17
Alexandri clementia in captiuos. 41.42
Alexandri continentia. 42.43
Alexander Syriam petit. 43
Alexander peritiſſimus tractādi militū animos. 53

Alexander Ægyptum intrat. 65
Alexandriam condit. 69.113.172.261
Alexander alias vrbes condit. 248
Alexander ſe Iouis filium appellari iubet. 68
Alexander Æthiopiam inuiſere cupit. 69
Alexander omnis periculi contemptor. 72
Alexandri commiſeratio ſuper morte vxoris Darij. 75
Alexander quando maximè territus fuerit. 83
Alexandri ſomnus profundus. 83.84
Alexandri perpetua felicitas. 95
Alexander Babylonem ingreditur. 98
Alexandrum quadam in diſciplina militari mutaſſe. 101
Alexander quanta difficultate ad Ariobarzanem contenderit. 107
Alexander vino victus & meretrice Perſepolim incendit. 115
Alexandri virtus ac iuſtitia Dario perſpecta. 123
Alexandri etiam nomen pauorem hoſtibus incuſſit. 125
Alexander Darij cædem deplorat. 127
Alexander aduerſus arma inuictus & à vitiis victus. 129
Alexander capiti Perſicum diadema circundat. 140
Alexander ſuas ſuorúmque militum ſarcinas exurit. 141
Alexandri animus omnibus obluctabatur difficultatibus. 142
Alexander ſuorum inſidiis petitus. 144

Alexan

Alexander aquam porrectam ſibi in ſumma ſiti reſpuit. 177
Alexander ſex oppida conſtruit 193. *& Petram expugnat.* 196
Alexander inſignis magnitudinis leonem occidit. 198
Alexander in vno ſaltu 400.*feras ſtrauit.* 199
Alexandri ebrij iactantia, & Clyti cædes. 200. 201
Alexander in aquis periclitatur. 249
Alexandrum ingens oceani videndi cupido inuadit, & quid ei in ea profectione acciderit. 263. 264
Alexandri triumphus, in quo Liberum patrem eſt imitatus. 268
Alexander Cyrum & Semiramin maximè & præ cunctis regibus eſt admiratus. 182
Alexander primus cum Scythis bellum geſſit. 184
Alexander ad ſuperſtitionem intermiſſam relapſus. ibid.
Alexandro Hermolaus inſidias ſtruit. 214
Alexander Carthagini infenſus. 271
Alexander Africam. Hiſpaniam, Italiam & Epirum petere conſtituit. ibid.
Alexander Græcis ciuitatibus imperat vt exules recipiant. 275
Alexander militum ſuorum æs alienum diſſoluit. 276
Alexander xiij. milites qui ferociter aduerſus eũ dixerant, ſua manu corripit, atque ſui corporis cuſtodibus eos ſeruãdos tradit, quietos ad ſuppli-

cium traxerunt. 278

Alexander Babylone conuentum uniuerſi orbis agit. 281. 282

Alexander reiectis Macedonibus omnia miniſteria Perſis commiſit. 280

Alexander Macedonibus igneſcit. ibid.

Alexandro mortis periculum prædictum. 282

Alexander moriens anulum ſuum Perdiccæ tradit. ibid.

Alexandri mors. 283

Alexandrum veneno necatum plerique credidere. 296

Alexandri corpus ſeptem diebus inhumatum & incorruptum manſit. 295

Alexandri virtutum & vitiorum enumeratio. 284

Amazonum gentis deſcriptio. 136. 137

Amicitia inter pares firmiſſima. 589

Amyntas accuſatus ſe excuſat, & abſoluitur. 163

Amyntæ fuga & interitus. 49

Andromachus Syriæ præfectus, viuus à Samaritanis crematus. 70

Animum nonnunquam præſagire mala. 23

Antigonus Alexandri prætor ſtrenuè contra Perſas pugnat, & vincit. 49

Antiphanes ſcriba equitum. 162

Antipater ab Alexandro euocatus. 281

Antipatri cum Olympiade ſimultas. ibid.

Antipater Alexandrum veneno interficere ſtatuit. 282

Antipater regnũ Macedoniæ & Græciæ inuaſit. 296

Aornus petra. 227. Apophthegma Alexadrin. 6

Digitized by Google

Aqua paludis quæ ingreſſos ſcabie oppleuit. 266
Aqua ſolis. 68
Aquila ſuper caput Alexandri viſa. 91
Arabiæ fertilitas. 97
Arabis cuiuſdam Darij militis audax facinus. 64
Arachoſij eorúmque ſitus. 170.267
Aradus inſula Alexandro ſe dedit. 46.47
Araxes fluuius. 106
Arbella 72. Alexandro traditur. 97
Ariaſpi cur Euergetæ dicti. 170
Arimazes quã ſuperbè reſponderit Alexãdro. 194
Arimazes & nobiliſſimi gentis ſuæ crucibus affixi. 196
Ariobarzanis pugna, & interitus. 109
Arisbas in exilio conſenuit. 5
Ariſtomenes ſuperatur. 50
Ariſtander aruſpex Alexandri. 63.64.185
Ariſtonicus cum ſuis capitur. 62
Ariſtonis fortitudo. 73
Ariſtonis fortis pro Alexandro pugna. 253
Ariſtonis oratio. 287
Ariſtoteles Alexandri præceptor. 7
Aridæus in regiam perducitur. 282
Aridæus reuocatus veſte regia induitur. 283
Arſanes omnia igni ferróque vaſtat. 26
Artabazus Darij ſingularis amicus. 123
Artabazus cum nouem filiis comitantibus ſe Alexandro dedit. 137
Artacacna oppidum. 143
Arua oppidum. 137
Aruſpicum mos. 184

Y 4

Aſtaſpes Carmeniæ ſatrapes. 268
Athenienſibus bellum illatum à Philippo. 8
Athenienſes victi. 9
Athenienſes pacem petunt. 12
Athenienſes ſecundò pacem petunt. 16
Athenienſes mandato regis Alexandri reſtitere. 276
Athenodorus Bactrianorum princeps Biconis inſidiis interfectus. 258
Attalus grauiſſ. Alexandri inimicus. 151
Attinas cum omnibus ſuis interfectus. 198
Auaritia nihil nefas. 75
Auaritiam eſſe inſatiabilem. 219
Augurium Alexandro exhibitum. 63
Auij Scythæ barbarorum iuſtiſſimi Alexandro ſe dedunt. 174

B

Babylon à quo condita, & quàm magnifica ciuitas. 97
Babyloniorum turpitudo. 99
Bactriani populus. 62
Bactriana arx occupata. 258
Bactrus amnis. 175
Bagoas ſpado Nabarzani veniam exorat apud Alexandrum. 139
Bagoæ ſpadonis ſcelus in Orſinem. 272
Bagiſtranes arcis Babylonicæ cuſtos quomodo Alexandrum exceperit. 98
Balzentes Arachoſiis autor deficiendi, vinctus

Ale

Alexandro traditur. 231
Barbaris hominibus in corporum maieſtate veneratio eſt. 140
Bazaria, & in ea nobilium ferarum greges. 198
Bezira vrbs opulenta, oppugnatur. 225
Belon miles quidam Philotæ inſultat. 171
Belua inuſitatæ magnitudinis apparet. 57
Beluæ magnas naues æquantes. 270
Beneficiorum gratia ſempiterna eſt. 219
Beſſi & Nabarzanis conſilium de capiendo Dario. 117. 119
Beſſi de bello conſultatio inter pocula. 172
Beſſus regni Perſici affectator. 62
Beſſus ſumpta veſte regia, ſe Artaxerxem nominari iuſsit. 141
Beſſus aſtu captus ac vinctus. Alaxandro traditur. 178
Bicon Athenodorum in conuiuio necat. 188
Bicon quomodo tormentis enecandus euaſerit & in patriam ſit reuerſu. 258
Boxus Athenodori interfector occiditur. ibid.
Branchidarum vrbs funditus deuaſtata. 179
Broculus Mazai filius ad Alexandrum transfugit. 125
Bucephalus ab Alexandro domitus. 7
Bucephalus equus Alexandri captus. 138
Byzantij obſidio. 8
Byzantium quando Conſtantinopolis dici cœperit. ibid.

C

Caduceatores Alexandri à Tyriis occiſi. 52
Caduſij Scythæ. 90
Calenarum arx oppugnatur ab Alexandro. 19
Calanus Indus philoſ. 273
Calani mirum mortis genus. ibid.
Calis inſidiarum in Alexandrum particeps. 160
Caliſthenes in tormentis interiit. 220
Camporum profundi mari ſpecies. 176
Canes venatici nobiles & admirandi. 242
Carthago à Tyriis condita. 52
Carthaginenſium legati Tyrum veniunt. ibid.
Caſpium mare dulcius cæteris. 136
Caſtra Cyri. 26
Catenes artis ſagittandi peritiſſimus. 180
Caucaſus mons. 173
Chari ducis fortitudo. 228
Charonenſis pugna. 9
Charidemi confidens reſponſum & conſilium Dario, propter quod iugulatus. 22.23
Ciuilium bellorum inter Alexandri principes origo 294
Cleander miſſus ad conducendos Alexandro milites. 19
Cleandri furor. 270
Cleo Siculus, adulator. 211
Cleomenes Africæ vectigalibus præficitur. 69
Clyti laus. 199
Clyti non ſatis ſobrij in Alexandrum conuicia. 200
Clytus à rege interfectus. 201
Cobares ad Alexandrum transfugit. 174

Cale

Digitized by Google

Cœle Syria. 46
Cœnus dux. 219
Coh. rtanus ſatrapa Alexandro ſe dedit. 209
Conſtantinopolis quando capta. 8
Copides cur gladij dicantur. 230
Cophes Artabazi filius. 194
Corporum maieſtas veneratur Barbaris. 140
Coruus prateruolans glebam ex vnguibus in caput Alexandri demittit. 63
Corui bellica machina. 57
Crateri prudentia & fortitudo. 109
Crateri contra Philotam odium & oratio. 147
Crateri ad regem oratio. 255
Criobolus medicus Alexandri. 254
Cydaris. 25
Cydnus fluuius. 27
Cyrus nobiliſſimus rex. 80
Cyrus primus Medorum & Lydorum regna ad Perſas tranſtulit. 88
Cyropolis obſidetur. 182
Cyri ſepulchrum ab Alexandro apertum. 272

D

Dadala regio. 215
Daha opprimuntur. 198
Damaſco capta quantam pradam inuenerit Alexander. 43
Danubius omnium Europa fluminum ampliſſimus 14
Darius Arſani filius 14. à Cyro. 17
Darij exercitus deſcriptio. 21.35

Dario

Dario Chaldæos vaticinatos fuiſſe, ipſius imperiũ ad Macedones tranſiturum. 24
Darius caſtra ad Euphratem mouet, & quis fuerit agminis ordo. ibid.
Darij caſtra cum cognatis eius occupata. 40
Darius turpiter abiectis regni inſignibus fugit. 39
Darius interfectori Alexandri mille talenta promiſerat. 29
Darius Alexandrum timiditatis inſimulat. 34
Darius deſperata pace bellum renouat. 62
Darius bellum redintegrat. 74.116
Darij fuga. 92
Darius natura ſimplex & mitis. 110
Darius Græcæ lingua peritus. 121
Darium Alexandri fidem implorat contra parricidas à quibus confeſſus relinquitur. 127
Darij corpus matri miſſum. ibid.
Defectus Lunæ. 73
Delicata aqua. 102
Democrates Athenienſis ſe gladio transfigit. 138
Demophoon vates. 251
Demoſthenes defectionis autor auro corruptus. 12
Demoſthenes in legatione ad Alexandrum fuit, ſed ad regem non peruenit. ibid.
Deruices populi. 22
Deſperatio magnum ad honeſtè moriendum incitamentum 252
Dimichi. 125
Diogenes Cynichus. 22
Dioxippi monamachia cum Horrata. 219
Dioxippus ſeipſum interficit. 260

Diſci

Diſiplina militaris, mutata ab Alexandro. 102
Doriphori Darij. 11
Draconis herbam offerentis ſpecies Alexandro in ſomnis viſo. 273
Dranga populi. 143
Ducis optimi officium. 41
Dyardenes India flu. 214
Dymni in Alexandrum inſidia. 139
Dymni mors. ibid.

E

Ebrium ſcortum de exſcindenda Perſepoli fert ſententiam. 115
Ecbatana vrbs caput Media. 116
Elephanti vulneribus fatigati, ſuos ſternunt. 236
Eneti populus. 21
Epaminondas filio ſuo domi praceptorem fouet. 3
Epheſus occupata. 58
Epigoni Alexandri qui. 274
Epimenes Alexandro inſidias molitur. 215
Equus pauidum ad omnia animal. 236
Erigyi ducis fortitudo & pugna cum Satibarzane. 175
Erigyi mors. 206
Erimanthus fluuius. 221
Erythreum mare vnde dictum. 270.271
Eryx dux interfectus. 229
Euphrates à Dario ponctibus iunctus. 31
Eurylochus inſidias Alexandro paratas regi aperit

rit. 215
Euctemonis oratio. 110

F

Falcati currus emiſsi. 88
Fama infirmiſſimum aduerſus viros fortes telum. 87
Farnabazi geſta. 50
Fatum ineuitabile. 64
Fons bitumen fundens. 97
Fortuna. 116.269
Fortuna qualis pingatur Scythis. 190
Fortuna plerúmque naturam corrumpit. 23
Fortunam rebus famam pretiúmque conſtituere. 269

G

Gabaza regio. 207
Gamgaba qui Perſis dicantur. 44
Gangatides populi. 243
Ganges fluuius Indiæ maximus. 221.243
Gaza quid Perſis dicatur. 44
Gazæ obſidio & oppugnatio. 63
Gedroſij populus. 266
Gedroſia regio fertilis. 268
Germanorum animoſum reſponſum. 14
Getarum fuga. ibid.
Gloria ſæpius fortunæ quàm virtutis beneficium. 125

Gordij

Gordij Midæ patris vehiculum. 20.
Gordium ciuitas. ibid.
Gordius nudus & eius diſſolutio. ibid.
Græci captiui quàm miſerabiliter apud Perſas tractati fuerint. 110
Græciæ gloria dominationis ablata. 8
Græcorum militum defectio ab Alexandro. 258
Granicus amnis. 18.

H

Hagis ac Cleo adulatores. 211
Halicarnaſus ſolo æquata. 18
Hammoniorum regio. 67
Hammonis Iouis templum & oraculum. 68
Harpagones quid. 52
Harpali luxuria, timiditas & perfidia. 275
Harpalus interfectus. ibid.
Hecatompylos vrbs. 70
Hectoris Parmenionis filij mors. 69
Hephæſtionis mors. 281
Hephæſtioni mortuo tanquam heroi ſacrificatum. ibid.
Hermolaus nobilis puer virgis cæſus Alexandro molitur exitium. 214.216
Hircania. 136
Hiſtaſpis vxor clementiſſimè tractata ab Alexandro. 131
Honeſta mors viris fortibus expetenda. 192
Horratæ Macedonis cum Dioxippo duellum. 259
Horti penſiles in Babylonia. 99

Hydaſpes

Hydaſpes fluuius 232. Aceſini committitur. ibid. &.249

I

Iberia quæ, & vnde dicta. 271
Ignauiam neceſſitas acuit. 109
Ignis æternus. 82
Immortales apud Perſas. 24
Imperij Alexandri diuiſio. 294
India regio qualis. 217.220
Indus amnis. 221
Indi Alexandro occurrunt imperata facturi. 223
Indi maritimi. 267
Indorum regis magnifi. in bello & pace. 222
Indorum ingenia, mores & cultus. ibid.
Indorum variæ gentes debellatæ ab Alexandro. 261. & ſeq.
Indorum ſophi. 223
Iollas Antipatri filius Alexandro venenum præbuit. 282.296
Iouis Hammonis templi ſimulacri, & vatis deſcriptio. 67
Ira atque ſuperbia, mala inuicta. 43

L

Lacedæmoniorum rex animi inuicti. 128
Laconum ſtrages. 129
Lagarus Agrianorum rex Alexandro valde familiaris. 14

Lani

Lanificium apud Perſas contumelioſum. 103
Legati ab Danubij accolis atque Germanis ad Alexandrum veniunt. 14
Legati ex omnibus terrarum partibus ad Alexandrum veniunt. 282
Leges à victoribus præſcribuntur, à victis non dari, ſed accipi ſolent. 59
Leonatus corporis Alexandri cuſtos. 215. *vulneratur.* 254
Liber pater cur è Iouis ſemine natus fingatur. 224
Libri arborum Indicarum teneri inſtar ceræ literarum notas accipiunt. 221
Literas Tyrij primi aut docuere aut didicere. 60. 74
Lunæ eclipſium ratio. 74
Luſtratio exercitus cum Macedonibus facta. 293
Lycus fluuius. 20
Lynceſtes Alexandri ſiſtitur iudicio, & occiditur. 161. 62
Lyſimachus leoni obiectus vnde orta ſit ea fabula. 198

M

Macedones gloria vbique noti. 86
Macedones regi obſtrepunt. 242. 250
Macedones à Perſis ad ſupplicia tracti. 280
Macedonici agminis ordo. 79. 84
Macedonum habilitas in præliis. 22
Macedonum erga reges ſuos ingenita veneratio. 30
Macedonum ſub Philippo militantium quanta vilitas & paupertas. 277
Madates Vxiorum præfectus. 104
Mæotis palus. 136

Digitized by Google

Magia ars ſit, an ludibrium. 173

Mallij cum Oxydracis propter Alexandri aduētū ſociantur. 250

Mallicrum ad Alexandrum legatio. 261

Maracandorum vrbis magnitudo. 181

Mardorum gens bellicoſiſſima. 80.114.138

Mardorum deditio. 139

Mareotis palus. 66

Maris æſtus & reciprocatio. 265

Marſia amnis qui & Lycus. 19.20

Matrimonij apud Moced. initi pignus. 210

Mazeces Amyntam cum ſuo exercitu vniuerſo cadit. 50

Mazæi fuga. 79.93

Mazæus ſe cum vrbe Babylonia Alexandro dedit. 97

Media. 97.116

Meleagri dictum in Alexandrum. 231

Meleager regi conſuluit vt perdiccam interficiat. 283.284.

Meleager occiditur. 294

Melon Darij interpres captus. 124

Memaceni pertinaces rebellant Alexandro. 182

Memnon conſtituitur Prætor Arachoſiorum. 170

Memphis. 66

Menedemus inſidiis Daharum circumuentus. 186

Menedemi clades quantum perturbauit Alexandrum. 187

Meros mons. 222

Meſopotamia. 104

Miletus expugnata. 18

Mi-

Milites ad Alexandrum moribundum intromiſſi. 282
Mœris Pataliæ rex. 263
Mos principum Macedonum. 218
Mulier attonita ſimilis Alexandri perniciem remorata. 214
Mullinus ſcriba equitum Alexandri. 227

N.

Nabarzanis ſceleratum conſilium de capiendo rege ſuo. 118. 119
Nabarzanis ad Alexandrum litera. 135
Nabarzanes in Indiam profugit. 143
Naſamones populi. 67
Naturæ humanæ prauitas. 173
Naura regio, vbi parentes ſtupro cum liberis coëũt. 203
Neceſſitas in aduerſis efficacior quàm ratio. 286
Nearchi oratio. 287
Nicanor Parmenionis filius mortuus. 142
Nicanor alius nobilis audacia Macedo. 232
Niues quàm altæ & difficiles apud Parapamiſadas. 172
Noctis vmbra clarior apud Bactrianos quàm lux. 175

O

Obſequio mitigantur imperia. 218
Ochus fluuius. 193
Olympiadis cum Antipatro ſimultas. 281
Olynthus expugnata. 6

Digitized by Google

Omphis Indorum rex ſe ſuáque Alexandro committit. 229
Omphis regium inſigne ſumit. 230
Oraculum Philippo de regni ſucceſſore datum. 7
Orſinis nobilitas & præfectura. 80.271
Orſines, quamquàm innocens, occiditur. 272
Oxatres Darij frater in cohortem Alexandri amicorum receptus. 131
Oxidates liberatus conſtituitur ſatrapa. ibid.
Oxus fluuius. 177.193
Oxidracarum oppidi expugnatio. 258

P

Palma arbor. 270
Panicus terror inuadit Alexandri exercitum. 80
Paphalagonia Alexandro paret. 21
Paropaniſadæ, eorúmque regio. 170
Pardalis. 98
Parmenionis literæ in concione lectæ. 150
Parmenionis conſilium ſalubre. 31
Parmenion occiditur, eiúſque caput ad regem perfertur. 168
Parmenionis laudes. ibid.
Parapamiſus mons. 175
Parthieni gens. 131
Paſagardarum gens, & rex Orſines. 271
Paſitigris fluuij ortus & fluxus. 103
Pathalia gens. 263
Patientiæ exemplum. 279
Pauones agreſtes. 240
Pauſanias Philippum obtruncat, & qua de cauſa. 9
Pellices

Pellices Darij CCCLX. 25
Perdiccas inſidiis periit. 4
Perdiccæ conſilium de interficiendo Meleagro. 293
Perdicca copiis Alexandri relictis præfectus. 295
Perennis fons. 149
Perfidiam nullis meritis mitigari. 178
Perſarum ad Granicum cæſorum numerus. 18
Perſarum alia ſtrages ingens. 94.95
Perſarum mira fides in arcanis regum celandis. 63
Perſagada oppidum. 113
Perſepolis regni Perſici caput. 61
Perſepolis incenſa ab Alexãdro instinctu Thaidis. 115.
Perſidis regionis deſcriptio. 106
Perſidis regiæ excidium & depradatio. 112
Perſis in ſella regis conſediſſe capitale eſt. 109
Petræ deſcriptio & occupatio. 194
Peuceſtes Ægypto præficitur. 69
Peuceſtes Alexandro ſuccurrit. 253
Phalanx Macedonibus quid. 23
Pharraſij populi. 241
Phegelas rex Alexandro cum donis occurrit. 242
Philippus Amynthæ filius. 3
Philippus regnum Macedoniæ ad ſummam potentiam euexit. 4
Philippus Alexandri Magni pater. 5
Philippus è custodia elapſus. 3.4
Philippus regnum Macedoniæ apprehendit. 4
Philippi primum bellum cum Athenienſibus. ibid.
Philippus Theſſalorum equitum robur ſibi adiungit. 5

Digitized by Google

Philippus Olympiadem uxorem ducit. ibid.
Philippi poſt nuptias ſomnium. ibid.
Philippus dextrum oculum amittit. ibid.
Philippus Pagas capit. ibid.
Philippus omnium libertati inſidiatus. ibid.
Philippus à Thebanis dux electus. 5.6.
Philippus diſcordes in Thracia fratres regno ſpoliat. ibid.
Philippus toti Græciæ bellum inferre ſtatuit. 7
Philippus piraticam aggreditur & Athenienſibus Scythiſque bellum infert. 8
Philippus Attalo pepercit, ſed ſatis infeliciter: & cur ei pepercerit. 10
Philippus ſtudiorum humaniorum cultor. ibid.
Philippus quàm diu vixerit & regnauerit. ibid.
Philippus medicus Alexandri parricidij inſimulatus ſe excuſat. 29
Philippus Lyſimachi frater raræ indolis adoleſcens extinguitur. 205
Philippus Antipatri filius cum fratre ſuo Alexandrum veneno occidit. 282
Philotas ab Alexandro affectati regni accerſitus 146
Philotas producitur vinctus, & quàm ſeuerè fuerit tractatus vſque ad mortem. 146. *vſque* 150
Phrataphernis deditio. 137
Piſides deuicti. 19
Plato Athenienſis, dux exercitus Alex. 116
Pæones capti. 4
Palemon Amyntæ frater fugiens reducitur & abſoluitur. 166
Poly

Polydamas ad interficiendum Parmenionem miſſus. 167
Pomœriorum deſignandorum ritus. 68
Pons lapideus Euphratis, vnum ex Orientis mirabilibus. 99
Porus Rex Indorum & eius cum Alexandro bellum. 231
Pori fuga & ex Elephanto lapſus. 236.237
Pori magnanimitas. 238
Porus ſuperatus ampliore donatur regno quàm antea tenuerat. ibid.
Porus & Taxiles in ſuis regnis relicti. 248
Potonice, ſcortum Athenienſe nobile. 275
Principum Macedonum mos. 213
Probitas pleriſque paupertatis cauſa. 48
Prometheus vinctus in Caucaſi montis rupe. 172
Ptolemaus Rex plurimas vrbes, Alexander maximas, cepit. 225
Ptolemaus Alexandri cognatus vulneratur. 263
Pugna ad Granicum amnem. 18
Pyla Cilicia. 26
Pyranius fluuius. 27

R

Reges plures à ſuis, quàm ab hoſtibus interfectos. 257
Regnum inſociabile. 292
Regum & reginarum India quanta luxuria. 222
Regina India Alexandro occurrit. 226
Res ſecundas commutare naturam. 273
Rhidagus fluuius. 135
Rhinocerotes vbi proueniant. 239

Digitized by Google

Romana manſuetudo. 60
Romani. 214
Romanum imperium. 293
Romanus populus. ibid.
Roxane Cohortani filia ab Alexandro uxor ducta. 210. & seq.
Roxane ex Alexandro grauida. 287

S

Sabraca Indiæ gens. 261
Sabracarum deditio. ibid.
Saca. 133. 209
Sanguinis riui in igne, & eius guttas in pane apparuiſſe. 52
Sariſopheri. 90
Satibarzanis defectio & fuga. 143. *Eius duellum cum Erygio.* 175
Saturni immane ſacrum. 57
Satyram Darij filiam Alexander in uxorem ducit. 274
Scelerati, irrequieti ſunt. 154
Scytha Auij, quales. 181
Scytharum gens & ſedes. 131. 183
Scytharum ſolitudines 189. *funduntur & fugantur.* 191
Scythia à Philippo expugnata & depredata. 8
Semiramis. 257
Seutes Odryſa ab Alexandro deficit. 273
Sidon urbs celebris. 48
Simultas inter Olympiadem & Antipatrum. 281
quam ... occiditur. 34

Siti plures Alexandro milites periiſſe quàm vllo prælio. 176
Sobij populus, quis & qui eorum mores. 249
Sodiana regio qualis. 192
Sogdianorum defectio ab Alexandro. 192. *ad ſupplicium perfecti, carmen hilare canunt ac tripudiant.* 193
Sophitis regnum & opulentia moréſque eius gentis laudatiſſimi. 241
Spitamenes ab vxore in ſom. obtruncatur. 206
Statiua Cyri. 26
Sunium, Atticæ promontorium. 275
Superſtitione efficaciſſimè multitudinem regi. 74
Suſa Alexandro tradita. 102
Suſides pylæ, quàm difficulter expugnatæ. 105
Suſij. 73
Suſitanorum deſerta Alexander intrat. 177
Symmachus nobilis audacia Macedo. 232
Symmi Æthiopes. 67
Syrmus Triballorum Rex in Inſulam Feucam fugit. 13
Syſigambis prudentia. 89
Syſigambis plus quàm petierat impetrauit ab Alexandro. 176. *Eius* lxxx. *fratres vno die ab Ocho interfecti.* 284. *præ dolore ob Alexãdri mortem moritur.* ibid.
Syſimithres in fidem acceptus ab Alexandro. 205

T

Tabas oppidum. 131
Taleſtris Amazonum regina cum Alexandro liberos communicare cupit. 139. 140

Tanaim Alexander cum exercitu traiicit. 189
Tarſon Alexander intrat. 27
Taurus mons. 172
Taxilli regnum ſuum ab Alexandro redditũ 248
Taxilis literæ Alexandro reddita. 271
Taxilis frater proditor à Poro transfixus. 237
Tempeſtas maris deſcripta. 165
Tenedos capitur. 61
Thais ſcortum temulentum Alexandro Perſepolis incendendæ autor. 115
Theati Athenienſis oratio. 111
Thebanarum defectio. 14
Thebæ clariſſima Bœotiæ ciuitas funditus euerſa. 15
Theſſalus Medius conuiuium Alexandro occidendo inſtituit. 282
Thraces nullius legibus nec imperio obnoxij. 13
Tymodes Mentoris filius. 23. 32
Tigris violentiſſimus orientis fluuius. 72
Timoclea conſtantia & inſigne facinus. 16
Triballi ab Alexandro ſubacti. 257
Triballi Philippo negotium faceſſunt. 5. 8
Triumphus quem Arrianus Dionyſium appellatum ſcribit. 269
Troglodytæ, eorúmque regio. 77
Tubæ vis in bello. 164
Tyridates cuſtos pecuniæ Darij prodit eam Alexandro. 109
Tyrij legatos Alexandri occidunt. 52
Tyrij quales ſe geſſerint in obſidione. 53. *& ſeq.*
Tyrij Carthaginis conditores. 52

Tyrij

Digitized by Google

Tyrij deuaſtant Alexandri molem. 53
Tyrij litteras aut inuenere, aut primi didicere. 59
Tyriorum captiuitas & ſtrages. 59
Tyrus vrbs clariſſima & vetuſtiſſima. 51. 59
Tyrus ſeptimo menſe capta. 59
Tyrus ab Agenore condita. ibid.

V

Vaticinans mulier. 215
Venenum potioni Alexandri immiſtum. 282
Veneni Macedonici vis. 295
Veneti vnde oriundi. 21
Verbena in auguris manu præferebantur dum litaret. 83
Veritas Charidemo capitale ſupplicium peperit. 22
Victores leges, dicunt, victi accipiunt. 60
Vini largus vſus Indis. 223
Virtus nominis immortalitatem parit. 7
Viuere in ſeruitute, triſtius morte. 218
Vtilitas muliebri gratia præpoſita. 165
Vxiorum regionis deſcriptio. 103. 104
Vxij ad Syſigambin pro venia apud Alexandrum impetranda mittunt. 104
Vxor Darij mortua. 75

X

Xenippa, regio. 203

Z

Zober fluuius. 135
Zopyrio Thraciæ præfectus cum vniuerſo ſuo exercitu oppreſſus. 273

FINIS.

CON

Digitized by Google

CONCIONVM ATQVE ORATIONVM OMNIVM Quinti Curtij Tabula,

Ad communem omnium generum ſcribendi, dicendique facultatem comparandam.

Oratio.

Alexandri cum Dario primùm pugnaturi ad milites. 37

Alexandri ſecundùm cum Dario ad Arbellam dimicaturi ad milites. 86

Alexandri ad Macedonas milites miſſionem poſcentes. 132

Alexandri ad milites, ſuper inſidiis ſibi paratis. 149

Alexandri ad Macedonas in Philotam. 150

Alexandri ad Polydamanta, vt Parmenionem occidat 166

Alexandri vulnerati ad amicos. 184

Alexandri ad trecentos electos milites. 194

Alexandri ad Macedonas ſuper Hermolai coniuratione. 218

Alexandri cum Poro pugnantis ad vnumquenque ducem. 235

Alexandri ad milites, qua ſuadet, vt audacter Indiæ interiora petant. 243

Alexandri ad milites miſſionem petentes, qua grauiſſimè Macedonibus ſuccenſet. 277

Alexandri ad peregrines milites. 279

Amyntæ pro ſeipſo ad Alexandrum. 163

Ariſtoni

Digitized by Google

Ariſtoni de Rege eligendo poſt mortem Alexandri 289
Artabazi ad Darium. 117
Beſſi ad milites, qua Darium deprimit. 172
Caliſtenis ad Cleonem, ne Alexandro viuenti, tã-quam Deo, ſacrificetur. 212
Clyti in Alexandrum rebus partis detrahentem. 200
Cœni pro militibus ad Alexandrum. 106
Crateri Philotam accuſantis ad Alexandrum. 147
Crateri pro cateris Macedoniæ principibus ad Alexandrum. 255
Darij legatorum ad Alexandrum. 77
Darij in Arbella dimicaturi ad milites. 86
Darij ad comites. 116
Euthimonis Græci ad ſocios à Perſis mutilatos. 110
Macedonis cuiuſdam de eligendo Aridæo in Regem poſt mortem Alexandri. 288
Meleagri de Rege eligendo poſt mortem Alexãdri. ibid.
Nabarzanis ad Darium. 118
Nearchi ad commilitones poſt mortem Alexandri. 286
Patronis ad Darium. 121
Perdiccæ ad commilitones poſt mortem Alexandri. 286
Philippi Aridæi Regis ad milites, ne tumultuẽtur. 292
Philotæ vincti pro ſeipſo ad Macedonas. 153
Phitonis ad Macedonas de Rege eligendo poſt mortem Alexandri. 288

Ptole

Digitized by Google

Ptolemæi ad commilitones poſt mortem Alexandri. 287
Scytharum legatorum ad Alexandrum. 167
Spitamenis Beſſum tradentis ad Alexandrum. 176
Suaſio.
Parmenionis ad Alexandrum. 78
Cobaris ad Beſſum. 173
Diſſuaſio.
Philota ad Alexandrum. 242
Adhortatio.
Parmenionis ad milites. 92
Alexandri ad duces. 124
Alexandri ad Critobulum medicum, vt telum extrahat. 254
Precatio.
Darij pro Alexandro. 76
Darij ad Solem, & Martem. 83
Gratiarum actio.
Darij morituri ad Alexandrum. 126
Alexandri ad Macedoniæ principes ſua valetudinis ſolicitos. 256
Deprecatio.
Philota ad Alexandrum. 147
Polemonis ad Macedonas. 166
Interrogatio.
Darij ad Tyriotem ſpadonem. 76
Parmenionis ad Alexandrum. 84
Alexandri ad Dymnum. 146
Alexandri ad Beſſum. 180
Alexandri ad triginta Sogdianos nobiles morti addictos.

addictos. 195
Alexandri ad Porum Regem. 237
Alexandri ad Demophoonta vatem. 251

Reſponſio.

Tyriotis ſpadonis ad Darium. 76
Alexandri ad Parmenionem. 78. 84
Alexandri ad legatos Darij. 78
Darij ad Patrona. 121
Darij ad Beſſum. 122
Ariſtandri vatis ad Alexandrum. 186
Sogdianorum triginta nobilium ad Alexandrum. 192
Hermolai ad Alexandrum. 216
Pori Regis ad Alexandrum. 238

Comminatio.

Alexandri ad Polyperconta. 82
Alexandri ad Tyrios. 51
Alexandri ad Betin. 66
Darij ad Tyriotem ſpadonem. 76
Amyntæ ad Polemonem fratrem. 166
Alexandri ad Ariſtandrum vatem. 185

Exclamatio.

Darij in Alexandrum quem vxorem conſtupraſſe credebat. 76
Erigij cum Satirbazane duello pugnaturi. 175
Menedemi morituri. 187

Excuſatio.

Alexandri ad Syſigambin Darij matrem. 89
Beßi ad Darium, quem poſteà prodidit. 122

Querela.

Alexandri ſuper morte Clyti. 202

Gloſ-

Cleonis ad conuiuas, quòd nondum Alexandro thure ſacrificaſſent. 211

Inuectiua.

Hermolai coniurati in Alexandrum. 216
Bagoæ ſpadonis in Orſinem ſatrapem. 273

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google